

KA HMANGAIH MIZORAM

Hausanga Hauzel

THUHMAHRUAI

American Civil War rapthlak ber hring chhuaktu pawimawh tak pakhat chu HB Stowe lehkhahu ziah, 'Pu Tom-a In' tih kha a ni a. A hmel en mai chuan kha lehkhahu kha lehkhahu pan tê mai, rei lo têa chhiar zawh tham lek a ni. Mahse, a chhunga thiltihtheihna awm chu lian tak a ni a, khawvela ram ropui bera chhal ngam, America ram a nghawr nghing a, thisen a luan tir a, a tawpah mihangte tan zalenna hlu tak a hring ta baw k a nih kha.

Lehkhahu hlutzia leh ropuizia hi kan chhut chiang lo fo thin a. Chu chuan mih ring hi kawng dik lo min zawhtir a, a hnam pumpui thlengin boralna leilawtah min hnuk lut fo thin. Chutih laiin hnam boral tur leh tlu chhe mai tur khai ding fo-tu chu lehkhahu hi a ni. Chu chuan ram leh hnam din chhuah nana zia kmite pawimawh zia leh hlutzia a nem nghet chiang hle awm e.

Mizo hnam hi ding chhuak ve turin Mizo tawh phawt chuan kan duh theuhin a rinawm. Chung zinga a fawng vuantu pawimawh ber pakhat chu zia kmite an ni. Hnam damna tur emaw, hnam changkanna tur emaw, hnamin hmalam pana ke a penna tur emaw lam hawia zia kmite tha an thawh duh miah lohva, ral a tanga an lo uipui tuilian thlir veng veng mai chuan hnam hmakhua a thim duh ngawt ang. Chutiang chu thil awm zia a nih mek laiin, hnam thatna duhtu, hnam damna tur mut mawh hnar mawha neih a, zia kfung kawih sapira kuai tang tang thin tu zia kmi chhuanawm tak tak kan nei hi kan vannei a, an zarah he hnam hian khawfing chat a la hmu ang a, khawvar nuam takah tual a la chai ang tih hi ka ring tlat a. Ka beiseina tinungtu pawimawh tak pakhat chu he lehkhahu hi a ni.

Mahni awm hmuna vei, engmah tih tum lem lo, ral a tanga ram leh hnam vei ve ringawt hi kan tam ngawtin ka hria. Thenawm khawvengte nena thingpui dawr vela titi nikhu aa ram hmasaw nna tur leh hnam damna tur sawi theuh thei, titi boruaka kal raltir ringawt a,

lehkha phek khat takngial pawh ziaak peih lo te pawh hi kan thahnem fe ni tur a ni. Chutiang mite chuan ram chu an lo vei ve a, hnam hi chhan chhuah an lo duh ve tak tak a nih pawhin, Tuikum phai thlam bang nghenga Nehru-a rel nen thil thuhmun reng, sawtna leh awmze nei miah lo a ni. Ram hi kan vei a, hnam hi chhan kan duh chuan, eng emaw kan tih ve a ngai a, kan tihtheih erawh a inchen lo viau thung. Lal thutthlenga thlu, roreltute tih tur chauh emaw kan tih chuan kan hnam hmakhua hi a thim lutuk ang tih a hlauhawm a, kan tihtheih tawkah hnam tan hian eng emaw tih tum ve ila, a sawi ringawt ni lovin, a takin, eng kawngah emaw tal hian che chhuak ve ila, kan tihtheih tawk tlem tê tling khawm chuan awmzia a nei thuk telh telh ang a, chu chuan ram a chawi kang hret hret ang a, hnam a lo ding chhuak mai dawn a ni.

Zirna In-ah, sikul naupang leh college naupangho hmaa ka sawi ve fo thin chu, lehkha kan zir lai atang hian hnam tan eng emaw tal tih ve tuma zir hi a tha tih hi a ni. 'Nakinah officer ka la ni ve ang a, ka la eiru ve vak vak ang a, ka la hausa ve dawn alawm,' ti chungah lehkha zir te hi kan awm ang tih a hlauhawm. 'Ka la zir chhuak ve ngei ang a, ka thiamna leh finna chu Mizo hnam tak hian ka hmang tangkai ang a. Hnam pumin min chhuang ang a, ka thlahte thlengin ka hming hi chhuang takin an larawn sawi thin dawn a ni,' tih rilru pu-a lehkha zir te hi a hahdamin a phurawm a. Chu chuan lungawina nasa tak a ken tel bawk avangin a hlu a ni. Hausak tum ringawta lehkha zir te hi a hahthlak ngawtin ka ring. Hausak hi hlawhtlinna tehna turah ka ngai lo va, kan lo zir chhuah hnu hian, ka hnam tan eng nge ka tih ve tih hi kan hlawhtlinna tehna tur niin ka hria.

Kan theihna kawng hrang hrang a in-ang lo va, Pathianin kan tihtheih leh thiam zawng tura a ruat pawh a thuhmun lo. Mahse, keimahniah hian eng theihna emaw tak chu a awm vek a, chu theihna leh thiamna chu ram leh hnam tan, kan chipuite tana tangkai thei ang bera hman hi hlawhtlinna ropui ber a ni tih hi Mizo thalai zawng zawng hriata sawi piap piap mai hi ka chak thin ngawt mai. Mizo zingah, mi thiam leh chhuanawm tak tak tur mi tam tak chu an thiamna leh finna te ram tana hnawksak, ram pawl khawihthu leh a tichhetu an ni mek han hmuh te

hian lung a chhe ṭhin a. Kan pianna Mizoram hi chhe tē mahin kan hmangaih lo em ni tih mai tura mahni tana hai ngar ngar, ram leh hnam chhiatna tur tih hre reng chung pawha pawh ti miah lo an awm ṭeuh mai. Sawi pawh hi zahthlak zawk tak a ni.

Chutiang chu kan dinhmun a nih mek laiin, Mizo hnam damna tur, a boral lohna tur leh Mizo hnahtlak chi hrang hrangte kan lo inzawmkhawm a, kan lo inpawh a, hma thar la chung zela hnam a lo changkanna tur lam hawi thu ziaak leh hla ṭha tak tak awmna, he lehkhabu chhiar theiha kan nei leh ta hi ka lawm a. hetiang mi ṭhahnemngaite au rawl hi a lo thlawnin a thangkawk reng lovang tih ka ring a. Mizo hnamin hmasawmna lam hawia rahbi khat tal a pen leh theih nan he lehkhabu hian tute thinlungah emaw, eng emaw tal chu a thawk ang tih hi ka beisei tlat a ni.

DARROKIMA
MISSION VENGTHLANG

ZIAKTU THUHMAHRUAI

Kan tet lai chuan kan kawmthlangah Farṭuah leh Nganbawm an par vul chuk ṭhin a, Zingkar-ah Sava chi hrang hrangin a par zu an tlan a, an hram chuah chuah ṭhin. Nitin Sikula kan Zirtirtuten hla min zirpui, mi lian lo kal changa a hmuah naa kan sak ṭhin :-

*Kan tlang ram par vulna,
Ṭhal khua êng riai romei karah;
Lenkawṭ turin nem duai,
Zai tin rimawi an chiah nghian e.*

tih hlate chu a dik hlein ka hre ṭhin.

Tlai lamah sikul kan banin kan khaw dai vel-ah kan infiam a, tlangsam bukte bawh engin, ring tak takin kan zai ṭhin a. Kan hla sak ṭhin pakhat ka la hriat reng chu :-

*Hmana pi pu chen-a kan ram kan hmangaih chu,
Rei tak thihna huaia lo tlu tawh hnu;
Kan dinchhuah hun thlira rinawm takin,
Aw, Nang Zoram, chhan che hi ka thlang ta.*

tih hla hi a ni.

Pathian ni a lo thlenin Sunday School-ah kalin khawvel lungngaihna leh buai-na la tawng ve lo naupangte khan :-

*Khawvel mawi hi ka thlirin hlimnain ka khat ṭhin,
Ni ropui takin a eng ka hmuh theih zawng chhungah;
Khawvela ka awm chhungin ka hlim ang tih ka hria,
Lal Isua ka zui zel dawn kawngtluanin.*

tiin lungkham reng reng nei loin kan sa vak vak a. Khang lai khan kan khua aia nuam leh kan ram aia mawi hi a awm ka ring ngai lo.

Mite anga thuziak thiam leh hla phuah thiam nih ka va chak tak em! Kan ram mawina leh nawmna te nasa taka phuah leh ziah ka duh a

ni. Nimahsela ka thiam lo chung chung hian ka phuahin ka ziaik ve a. Heng ka thuziak leh hla phuahte hi ram leh hnam tan hlutna leh tangkaina a neih pawh ka ring chuang lo. Hetia ka tih ve avang hian keima lamah ka thawven ve phah thin a ni.

Chanchinbua ka thu lo ziah tawhte zawng khawmin ka fapa Rammuanthanga hi a buai em em mai a. A hmuh theih ang ang a lakkhawm zawh chuan a bua siam ve kan rilruk deuh a. Hetia kan buaipui mek lai hian kan fapa hming koh Zaidinkunga'n January 4, 2013 khan Stroke-in min boral san ta thut mai a, ka rilru a tihual hle mai. Amaherawh chu amah Zaidinkunga hriatreng nan kan ti ta zawk a ni.

Lehkhabu meuha han chhuah tur chuan mahni insit a nâ duh hle mai. Pu R.Lallianzuala leh Pu Darrokimate min enpui turin ka ngen chawt mai a, Pu Darrokima pheih chuan hun chep tak karah Thuhmahruaite min ziah sak a, an chungah ka lawm hle mai. Tin, Chhawrpial & L.Z Offset Press-in uluk taka min chhut sak avang pawhin lawmthu ka sawi a, a kawm mawi taka min design saktu Pu V.Lalremruata chungah pawh ka lawm takzet a ni.

- HAUSANGA HAUZEL

ZAWNAWLNA

I. ARTICLE

1.	Hnam Bo Zia	1
2.	Mizo I Ni Na Nge Ṭawng I Va'n Thiam Lo Ve?	6
3.	Kan Ram Dinmun	11
4.	Tihdanglamin Ka Awm a	17
5.	Zopui Ram	22
6.	Chunnu Lungmawl	27
7.	Nu Phunchiar	31
8.	Sawi Nawn Leh Rawh	34
9.	Zan Thlakhlehawm	37
10.	Lungdi Hmangaihna	42
11.	Nawngsawhnawh	47
12.	Zingkar	52
13.	Thaibawih nih zak lo Mizo mipate	56
14.	Favang ni eng	58
15.	Ṭhal khaw ro lai	62
16.	Mizoah min pawm ve duh lo alawm	68
17.	Bang ziakin a?	71
18.	Hria em? En teh	74
19.	Aw Zoram, ka ngai em a che	78
20.	Ram kang pawl zia	81
21.	Zo tui thianga bo zo ta	84
22.	Kan ram	87
23.	Mizo te u, min chhan rawh u	90

II. THAWNTHU TAWI

24.	Ka Ngaih Lungrunpui	93
25.	Ni Liani	104
26.	Mitthi tho leh	115

III. HLA

27.	Lalpa, Kan Ramah Hian	169
28.	Min Awmpui Zel Ang Che	170
29.	Zoram Thei	171
30.	Ka Hmangaih Mizoram	173
31.	Mizoram Hi Mizote Ta	174
32.	Chhinlung Khawpui	175
33.	Mizo Nih Hi A Va Nuam Em	176
34.	Hman Lai	177
34.	AIDS Pumpelh Rawh	178
36.	Mizo tawng mawi leh tha	179
37.	Dar ang lenna	181
38.	Zo luipui	183
39.	Kan ram himna, kan hnam damna	185
40.	I fak ang, i fak ang	187
41.	Lungrukah tinkim dawn i la	189
42.	Thian rinawm	191
43.	Doral Thlunglu	192
44.	Zawlbuk	194
45.	Pi Pu Run	196
46.	Ka Lenna Ram	199
47.	Aw Zoram, Harhin Tho Rawh	201
48.	Zawlkhaw Bungpui	203
49.	Hring Kan Nun Hi	203
50.	I Thil Thlawn Pek	205
51.	Tuahtirh Lungdi	206
52.	Run Nghahmawii	208

IV. POETRY

53.	Nun Tha Chawitu	209
54.	Khuanu Ro Hlu	220
55.	Thlafam Lusun Hnemtu	227

THUHMAHRUAI

Ka hmangaih Mizoram tih lehkhabu hi kum 2013-ah ka tichhuah a ni a, tunah hian Article leh hla thenkhat leh thawnthu tawi "Mitthi tho leh" tihte belh a ni. Hla hi chi hrang hrang 100 chuang chu ka phuah ve tawh a, Article pawh 50 vel chu ka ziaak tawh bawh a, He lehkhabuah hi chuan kan ram leh hnam tana pawimawh ni tura ka ngaih chiah ka dah a ni.

Hausanga Hauzel
Dinthar veng, Aizawl Mizoram
Ph. 9612585658

HNAM BO ZIA

Hnam vannei leh nihlawh tak nia inhriat changte kan nei thin a. Kan hnam hi kan ding chhuak mai dawn nia ngaih changte pawh kan nei fo va. Nimahsela, kan duhthusam mai mai a ni. Tuna kan dinhmunah hi chuan kan hnam hian din chhuah lam aiin hnam bo zia kan pu tam zawk a, ngialnghetna lam aiin derthawwna kawng zawhin boral hlauhawm takin kan awm mek a nih hi. Kan ram leh hnam hi humhalh tuma ke kan pen nasat poh leh kan darhsarh nasa ting mai dawn nite hian a hriat a. Kan ni tin khawsakah leh kan in leh lote kan din danah hian, hnam changkangho tih dan lain kan sang ve hret hret zel nia kan inhriat lai hian, kan hnam hi chim ralin kan awm ve hret hret zel a ni si a.

Ei leh bar lama kan dinhmunte hi ngaihtuah chian ngam pawh a ni lo. Vawk huanga vawk khung, chaw pek nghaka dak fan reng mai; chaw pek lohva thi mai tur ang kan ni. Sawrkar laipuih kan inngat tawp a, an pek nghakin kan dak fan reng mai zawng a nih hi. Thla hnih khat kawng ping sela, ei tur nei lova thi mai tur kan va tam em. Buh leh bal chin theihna rama chengte tan chuan a zahthlak lam deuh lo maw? Ei leh bara intodelh loh hi hnam boralna a ni si a.

Ei leh barah intodelh lo hle e ti lo chuan thil eng pawh ti dawn ila ei leh in tel lo chuan kan inko khawm thei lo achha chu a ni mai si a. Intihhlim nan ei leh in kan buatsaih a, kan ei zawh rualin kan hlimna a kiang leh nghal vek si. Eng pawl mai pawh hi ei leh in tel lo chuan kan inawi nung zo lo a nih tak ber mai hi. Thlarau Thianghlim meuh pawh ei leh in tel lo chuan kan chettir hlei thei ta lo. Chaw ngheia tawngtai ai chuan ruai nena zaikhawmin Thlarau kan tlak thattir zawk zel a. Pathian tana chaw chhuan khat pawh nghei peih lo hian Pathian chawimawi nan ruai buatsaihin kan ei nghek zel mai

a nih hi. Kan inkhawmpuite pawh ruai nen a hautak thei ang berin kan thleng chho zel zawng a ni a. Tunhmate chuan khawmpuia kal mikhualte kha in tinah kan sem rual mai thin kha a ni a, tunah chuan Bial Inkhawmpui palaite chu ruai buatsaih sak turah kan ngai leh zo ta a nih hi. Tlawmngai pawlten chhiat ni that nia a hautak lo zawnga hma an lak zel laiin Kohhran hian a hautak zawngin ke kan pen zelte pawh a ang hle mai. Ei leh ina kan intlak ral nasatzia hi sawi pawh a zahthakin hnam bo zia dik tak a ni.

Chhungkua leh mi mal pawhin kan pawisa lak luh mila khawsak kan thiam lo hle a. Hlawh lak hlima nei ber anga khawsa a, thla tawpa buai leh si hi kan va tam em. A nei fate tih dan thikin Pathianni a pianga sa hmeh tum ve, a bathla pawha leizel duhte kan ni hlawm a. Kan thawh chhuah aia kan ei ral tam zawk, ba lo thei lote kan nih hlawm hi. Kan silh leh fen, kan incheina han en hi chuan millionaire ni awm tak kan ni a. Kan sum lak luhna lam chu sawi tur mumal a awm leh si lo. Kan thalai zingah lah chuan thawh chhuah nei lo lo hi, incheina duh sang sang an ni a. Choak Arawn chang tawn an sawi ang mai kan ni. Kan incheina leh kan dinhmun hi a inmawi lo tak zet a ni.

Zuk leh hmuam lah chu kan han uar em em mai khawp a. A hmei a pain enge maw tal zu lo leh hmuam lo chu kan awm lo tih theih a ni. Zuk leh hmuam engemaw ti lo chu mi anglo-ah kan ngai lek lek mai a nih hi. He tih vang hi em ni ang, India rama Cancer tamna state kan nih tak hial a, kan hnam zingah hmai dukte kan tam em em ni. Zuk leh hmuam hian hriselna lam a khawih pawl bakah sum leh pai kan khawhral nasat phah em em a. Kuhva rah leh panhnah chawkluh nana kan sum hman ral ringawt pawh hi a tam tham ta hle mai. Rim taka kan thawh chhuah sa, sum leh pai, kan taksa chhiatna tur lei nan kan hmang ral zel a. Mi min barh

ni loin mahni ngeiin kan chhiatna tur tûr kan inbarh mawlh mawlh mai a nih hi. Kan taksa mamawh artui pum khat pawh lei ngam lo hian zuk leh hmuam tur chu kan lei thei zel a. Kan hmeichhiate pawhin an hmel tihthat tumin hmai hnawih chi tinreng nen tang mah sela, an hmel tichhetu zuk leh hmuam an nghei si loh chuan a sawt lo hle ang. Zuk leh hmuam chin hi hrisel lohna a ni a, hnam hrisel lo an ding chhuak ngai lo.

Kan Kristian dan pawh hi chhung lam nuna takna aiin pawn lam nuna intihrau kan tum zawk emaw tih tur a ni a. Kristian chhungkua din a pawimawhzia sawi sawi siin Kristian chhungkua din hman lo lekin pawn lamah kan inhmang leh lawi si a. Mahni in chhung aia mi inchhung vei zawk hlir mai kan insul pel zung zung mai a nih hi. He tih vang hi em ni ang kum za chuang Kristian kan nih hnu pawhin Kristian Chhungkua kan la inchhal ngam loh hlawm hi. Kristian ram inti si a, سوالنا chi hrang hrang a punlun em emna chhan te hi, kan vei hmasak loh tur kan vei hmasak vang pawh a ni mai thei a ni. Kan ramah hian kum tinin sikserh (malaria) natnatin mi tam tak an thi thin a, kan rama natna awm pawha kan hriat mang loh 'phar' natna veite pualin inkhawmte buatsaihin thawhlawmte kan khawn lawi si a. Hei hian mahni chenpuite vei lo va, kan chenpui lohte kan vei zawk thinzia a tilang hle lo maw? Chhungkua leh ram pawh a bul that a fuh loh chuan din chhuah a har viau ang.

Veng thenkhat leh khaw thenkhata tlawmngai pawl hruaitute pawh hian hotu emaw kan inti zo ta. Pi leh pute hun laia val upa dinhmun anga ding, tanpui ngaite tanpui an ngaihna kawnga hmahruaitu tur kan nih inhre loin thupetu emaw kan inti zo ta a ni. Intihlar nan tlawmngai pawl hruaitu dinhmun chu a rukin kan chuh a, chu kan larna chu party-ah intih itawm nan kan hmang ta thin a ni. Hetianga kan kal zel chuan tlawmngai pawl hruaitu tur pawh hi, lam tang insiamin kan la inchuh vak mai ang tih hlauhawm tak a ni.

Kan inchei danah pawh hnam zia hmuh tur a awm ta lo. Kan hnam puante chuan thingrem mawng nghakin kum khatah vawi khat khawih chet pawh an hlawh ta meuh lo a nih hi. Khumbeute pawhin khumtu tur an vanin, mi lian lo kal changa lo pek atan bak hlutna a nei tawh lo a ni ber a. Kan lo pek thin miliante pawh hian eng atan tak hmang zui zel ang maw? Mizo mipa inchei danah ngat phei hi chuan kan hnam zia a lang ta lo reng reng a. Kan hmeichhiaho zingah pawh thenkhatin puan an la bih thin tih mai loh chu kan hnam zia han lang chhuak a, han hriat theih mai a awm ta lo. Hei pawh hi puan bih ti loin puan veng tiin an sawi ta vek mai si a, kan bo thui sawt mang e.

Tun hma chuan kan hlate hi awmzia nei takin kan hmang thin a. KṬP hminga kal khawm leh YMA hminga kal khawmte pawh an hla sak aṭangin a hriat hnan thin a. Chuti ang bawkin Pathian faka zai khawm leh khawhar ina zai khawm pawh an khuang ri aṭangin a hriat hnan bawk thin a ni. Tunah chuan engkim mai hi kan chawhchawrawi zo vek mai a nih hi. Kan khawhar hla, thluk muang fan raih mai, khuang khata kan sak thin kha. Hlim lam hla rang tak mai khuang hniha tlir chi leh solfa zaiten an dip ral vek tawh a. Kan ram ngaih hlate pawh hi KṬP General Conference hla bua hla awmte nen kan chawhpawlh vek tawh mai a ni. A humhalhtu turte hi a tichingpentu leh hmang dik lotu kan nih zel chuan, eng ang takin kan hnam zia hi bo zel ang maw?

Mizo hnam hrang hrangte hi thlahtu thuhmun, ṭawng pawh la inzul tak ni mah ila a chi bing te tea inlak hnan tum tlat kan ni a. Kan ṭawng a thi bik ang tih hlaua mahni chi bing ṭawng hmang lui tlatte hian, a eng ṭawng pawh hi hmang za ta vek ila; kan ṭawng thumal a inan deuh vek avangin ṭawng thi kan awm chuang dawn lo tih hriat a pawimawh khawp mai. A bu zawl luahtute pawh hian kan chheh vela mite

huikhawm a hnehin tlema ṭawng pai deuhthe kan nuihzat zel mai bawk si a. Hnam inpumkhat chu kan hlat tawlh tawlh mai nite hian a hriat a ni. Inpumkhat loh hi hnam bo zia a ni a. Kan ram leh hnam hian chu lam kawng chu kan zawh mek a nih hi.

[He Article hi YMA Chanchin bu kum 2000 July thla a chhuak a ni a, he mi kuma Article ṭha ber Article Of The Year a thlan a ni.]

Mizo I Ni Na Nge Ṭawng I Va'n Thiam Lo Ve?

Israel-te chuan Jerusalem hi an khawpui thianghlím leh an theihngihl theih loh, an hnam pum pui inngahnaah an ngai a. Khawvel ram hrang hrangah kal darhin kum tam tak inṭhen darh mah se la, Jerusalemah hian an rilru an ngat tlat ṭhin.

*Aw Jerusalem ka theihngihl che chuan,
Ka kut dinglam hian a thil thiam hi theihngihl ve rawh se;
Ka hriatreng loh che chuan,
Ka lei hi ka dangah bet tlat rawh se,
Ka hlimna ber aia -
Jerusalem ka duh zawk loh chuan.*

an ti thlawt zu nia !!

Keini Mizote pawh hi State hrang hrangah min ṭhen darhin, India ramah leh Burma ramah te min ṭhendarh mah se la. Keimahni hminga kan ram neih ve, Mizoramah kan rilru a fuin, Aizawl thuchhuak kan bengkhawn ta ṭhup mai zawng a nih hi. Pu Rokunga pawhin :

*Chhinglung chhuakah chuan,
Vanlal nau i ni.*

a lo ti mathlawn lovin, Chhinglung chhuak intiho chenna ramah chuan AIZAWL hi kan khawpui ber, kan JERUSALEM a ni ve a. Mizoram chhehvela Mizo hnahthlakte hian hnam dang karah harsatna leh buaina, hrehawmna te tawṭ ṭhin mah se, Mizoramah chuan zalen tak leh thlamuang taka awm ve thei dawna inngaihna lian tak mai an nei a. Mizoram hi an ngai em em mai a ni. T.Zorampela pawhin, engtin nge a tih kha :

*Chhaktiang kawlrwnah hian leng mah ila,
I sakhming sawi reng kan bang thei si lo;
'Ka pian ka seilenna ram' tiin,
Dawn lungrukah nghilhni i awm thei lo.*

a ti vawng vawng mai a ni.

Kan ram neih chhun, kan inhnemna, kan ngaih ngawih ngawih ram hi a chhiat kan phal lovin a chhungah Mizo hnahtlak tawh phawt chu thlamuang taka kan chenza hi a duhawm takzet a. Chuvangin min then hrang thei thil te hi kan do ngam zel a ngai a. Rilru kan intihnat sak a, kan innghirngcho fo chuan Mizo hi inhlawm khawm ni kan nei lo mai ang. Hemi kawngah hian Mizo hnam hrang hrangte hi kan inzah tawn a va'n ngai em.

Kum 1977-a Churachandpur Manipura ka zin tumin an chanchinbu ka chhiar a. Letter to Editor-ah chuan ti hian a inziak a. *"Aizawlah ka zin a, dawr pakhatath thil lei turin ka lut a. Dawr nghaktunu chuan, 'MIZO I NI NA NGE, MIZO TAWNG I VA'N THIAM LO VE?' min lo ti a. Keini Lusei tawng hman ve lote hi Mizo kan ni ve lo em ni?"* tiin a zawt a. Editor chuan *'Mizo kan ni vek a, Paihte tawng te, Hmar tawng te, Pawi tawng te pawh hi Mizo tawng vek a ni a. Aizawla dawr nghaktunu chuan Mizo tawng a thiam tam lo zawk a ni ang'* tiin a chhang a. A chhang thiam ka ti ngawt mai.

Hman deuh maiah pawh khan, Mizo hnahtlak ve tho Haflong lama cheng mi pakhat nen kan titi a. *"Keini chu Lusei tawng kan hman ve loh avangin Mizo kan ni inti thin mah ila. Mizo-ah min chhiar duh chuang lo. Chuvangin Mizo kan ni ve hleinem"* tiin min chhang a.

Mizoram state pawn atangin Aizawla sorkar hnathawk lo awm, Officer lian tak pakhat, Mizo hnahtlak zinga mi tho

chu Mizoram nuam a tih leh tih loh ka zawt a. *“Mizorama chengte hian Lusei ṭawng ka hman chuan min ti unau viau a. Keimahni hnam ṭawnga ka ṭawng an hriat hian min enhrang leh si, hei hian min tiawm nuam lo a ni”* a ti bawk.

Mizo hnahthlak hnam chi hrang hrangte hian, Mizoram hi mahni ramah ngaiin inhnem nan ber an rawn hmang a, Israel ten :

*Babulon lui kamahte,
Chutah kan ṭhu a, a ni kan ṭap ṭhin;
Zion kan ngaihtuahin.*

an tih ang deuhin.

*Aw Zoram ka ngai em a che,
Nang lo chuan lawm a kim thei lo.*

an ti vawng vawng a. Nimahsela Mizoramah intineitu tak leh tlangnel takin an rawn kal a. Keini Mizorama chengten kan lo en dan leh biak dan aṭang hian, engzat tak rilru nâin kir leh ang maw?

Mizote hi kan vela hnam lian zawkte chimral mai hlauhawma ding kan nih chu kan inhre ṭheuh awm e. Chimrala kan awm lohna kawng awm chhun chu kan intelruha kan ṭanrual hi a ni.

*Lungrualna hi ram leh hnam tan,
Himna kulhpui ber a lo ni e.*

ti hla satute hian, engtizia nge ni, a chi bing te tea inlak hran duhna rilru a lo len tak deuh deuh mai. ‘**Mizo**’ tiha kan lungrual theih miah loh mai le. Hei hi ngun taka kan ngaihtuah a ṭul takzet a ni. A hma lama kan sawi tak angin Mizo hnahthlak hnam hrang hrangte hi, ṭawng thua kan intih vuina rah a ni mai lo maw?

“Mizo hnam hi hnam vannei tak kan ni, ṭawng khat kan hmang za thei a” tiin kan sawi fo va. He ṭawng khat kan hman za theihna hi inzawm khawm nan kan hman thiam a van ṭul em. Mizo ṭawng hmangtute hian a hmang ve lo, kan vela kan unaute huikhawmtu tur kan niin, inpui chanchang, pa ber nihna lai kan nei a ni tih hi kan hriat nawn fo a ṭul a ni. He tih rual hian tuna kan ṭawng tlanglawn leh lar ber hi Lusei ṭawng bik a ni tawh loin “Mizo ṭawng” Mizo tawh phawt, Chhinlung chhuak inti zawng zawngte ṭawngpui ber a ni, tih hi kan pawm za a, kan thiam vek pawh a ṭul a ni. Chuti lova mahni chi bing ṭawng tih lar tuma kan hman ṭheuh zawngin a dik lovang. A hmaa kan sawi, kan unaute, an mahni hnam ṭawnga an ṭawng avanga Mizoram-a cheng ten Mizo i ni na nge? an tih chhan kha Mizo ṭawng an hman loh avangin kan enhrang a ni lova, kan tih unau vang zawkin, kan thiam tlan leh hriat tlan vek ṭawng a awm a, kan thiam tlan loh ṭawng an hman khan kan ngaitheilo ni maiin a lang. Kan tih unau ngai reng reng loh vaihote chu eng ang pawhin kan kiangah an mahni ṭawngin ṭawng mah sela, *‘Mizo i ni na nge, Mizo ṭawng hmang ta che,’* kan ti ngai hleinem.

Ṭawng thu avanga han inla hrang thei tur Mizo hnahtlak zingah hian kan awm theiin a hriat loh. Kan ṭawng thu mal tam zawk hi a inang a. A thluk tlemin a danglam deuh hlek mai zawk a ni. Chuvangin Mizo ṭawng kan tihah hian a inchhung khawm vek a. Kan bawh hla te, kan hla do te, ṭawng upa leh hla thute han en hian, kan hran lohzia a hriat khawp mai. Mizo ṭawng ti hausatu leh tiphuisuitu chu Mizo hnam hrang hrang ṭawng hi a lo ni. Vai ṭawng leh Sap ṭawngte erawh hi chuan kan Mizo ṭawng hi an tidal zawk a. Nimahsela kan hmang lo thei si lo a nih hi. Tun laia kan hla tam takte pawh hian, hman lai hlate kha engvanga tluk ta lo leh kan hlate pawh ril ta lo zawk nge a nih kan tih chuan Mizo hnahtlak ṭawng kan hriat tam loh vang a ni ngei ang.

Chuvangin Mizo ṭawng thiam tur chuan Mizo hnam hrang hrang ṭawng thiam a ngai a. Hmusit leh nuihzat mai lovin, zir thiam ve zawk ila. Darpawngi te, Awithangpa te leh Vankhama te angin Mizo ṭawngah seng luh tur tam tak kan hmu ngei ang. Kan bawh hla leh hla dote pawh a awmzia kan hre thiam ve anga, Mizo ṭawng thiam kan lo ni mai dawn a ni. Mahni hnam ṭawng ti ve si hla thu ril leh ṭawng unte hrethiam leh si lo. *“Mizo i ni nange, Mizo ṭawng i va’n thiam lo ve”* an ti ve mai tur che a sin.

[He Article hi YMA Chanchin bu Kum 1999 July thla a chhuak a ni]

KAN RAM DINHMUN

“Miin an sawi ang em em hi chu kan ni lo. Hnam dangte ngaihtuah chuan kan ram dinhmun chu la tha tak a ni,” tiin kan ram leh hnam thlavang hi ka hauh ve fo va. Nimahsela, kawng tam takah kan ram leh hnam dinhmun chu a chhe hle tawh tih chu zep rual a ni lo.

Kan pi leh pute hun lai chuan, thalaite tan zu ruih hi thil zahthlak tak a ni thin a. Putar hnathawk thei tawh lote tih tawh leka ngaih a ni thin. Tunlai nunah erawh chuan zu hi rawlthar-te ruih tur emaw tiin putar zu rui chu kan nuihzat zawk hlahu tawh a. He ngaihdan hian kan hnamah rah tha lo tak mai a chhuah ta a ni.

Mizo-ten kan la hriat ngai loh ruihhlo chi hrang hrangin kan ram arawn thleng ve a. Hnam huaissen, mihrang sahrang hmaa zam ngai lo, thian chhan thih ngam thin kan tlangval ten zu zalen taka an lo in tak avangin ruihhlo dang han tih pawh chu an inthlahrung ta miah lo va. Ruihhlo avangin kan ram dinhmun chu a chhe ta hle mai.

Kan thalaite chu ar pul tur ang maiin an thu kun nghek nghuk a, chhung lam leh pawn lam hmelma do turin thachakna reng reng an nei ta lo. Min venghimtu tura kan ngaih Police leh Excise-te lah chu zu leh ruihhlo-va fihlim an tlem tak si avangin kan thalai duhawm tak takte chu a hun hmain thlanah kan vui liam ta zung zung mai a ni. Nu leh pa lungngaiin an tap ta vawng vawng a, kan rilruin ar bo a zawng ta ruai ruai mai.

Kohhran tan awm mai maina chi ni hek lo, thuneitute hnenah ruihhlo khuahkhirh turin an zualko ta hial mai a. A tulnain a ur thluk takah chuan ruihhlo khuahkhirh dan tha tak mai zam chhuah a ni ta a ni. Nimahsela, a lekkawh thei

kan awm tak si loh avangin tlawmngai pawh thawhchhuah a ngai ta hial mai. An ni'n kan ram lungngaihna chhum zing an vai kian duak duak lain, namen lova sawisel tawh kan awm reng bawh a, hei vang hian duh ang pawhin kan tlawmngai pawlten hna an thawk hlei thei ta lo. Eng ang takin kan ram dinhmun hi ruihhlo vangin chhe zel ang maw?

Zir-na chungchangahte hian kan ram dinhmun chu a chhe hle tawh a. Sapṭawng thiam hi changkannaah ngaiin sap sikul kal kan intihhmuh a, a duh apiangin sap sikul dinin zirna chu sumdawn nan kan hmang zo ta. Sawrkar sikul-a thawk zirtirtute pawhin an thawhna sikula fate kal tir duh reng reng an awm ta lo va. Private Sikul-ah an fate an kal tir zo ta. Hei hian sawrkar sikul-a thawkten hlawh hmuh nan chauh an thawkin lehkha an zirtir ṭha tawh lo a ni tih a entir awm e. Chuvangin sawrkar-in zirna atan sum tam tak taka sen hi awmzia awm lovin a luang ral mai mai tihna a ni.

Sawrkar Sikul kalna tlak a nih tak si loh avangin mi retheite tan lehkha zir a hautak ta em em a, Zirlai tam takten hmabak ênga an inhriat tak si loh avangin beidawnna ruamah an tang ta a ni. Ram changkangte tihdan entawna kut hnathawh uar turin infuih ṭhin mah ila, kan ramah hi chuan ram changkangten kut hnathawkte an chhawmdawl angin kan sawrkarin a chhawmdawl ve si lo va, a beidawn thlak hle mai. Mizote hi hnam thatchhia kan ni ngai lova, a hlawk dawn phawt chuan thawh vak mai ṭhin kan ni. Tunah pawh sawhthing, tung, sapthei, aiengte ching tura sawrkarin min fuih a piang chu kan bei vak zel a, nimahsela a hlawkna hi duh angin kan tel leh lo mai ṭhin a. Chuvangin thlai engpawh chin theihna rama cheng Mizote kut hnathawnna lam kan dinhmun a chhe reng mai hi chu a zia lo tak zet a ni.

He tia kut hnathawkte dinhmun a chhiat em em lai hian sawrkar hnathawk te erawh chuan pheichham an man a ni deuh thaw a. Loan chi hrang hrang an puk theiin, an damloh leh zinte pawhin sawrkarin sum leh pai a tum sak vek a. Zan khat mitchhin an tawh pawhin lukhawng a la nei zel a. Kan ram Budget zawng zawng hi sawrkar hnathawkte hamthatna tur veka duan a nih avangin sawrkar hna chu a chuhin kan inchuh huam huam mai a nih hi.

Ramngaw leh nungcha humhalh kawngah pawh Mizote hi kan harh hleithei lo a ni ber e. Mi thenkhat chuan pi leh pute atanga kan inkaihhruai danin a zir loh vang niin an sawi a. Hei hi a dikna chin pawh a awm mai thei. Nimahsela kan pi leh pute kha lo neia eizawng, kum tina lo vata hal thin ni mah se la, lo an hal dawnin mei lam an sat hmasa ziah a, ram a tih kan palh pawhin theihtawp chhuahin an thelh thin a ni. Tin, an buh leh bal, an ranvulhte leh an mahni ngei pawh ramsate lakah an him loh avangin, sa kap thei, Pasatha an ngisang hle a. Amaherawh chu nungchaten no an chawm laiin an tihlum mai mai ngai lo.

Tunlai kan ramngaw leh thing leh mau kan suasaam dan han en hi chuan, a neitu rilru kan pu a ni tih rin a har hle mai. Siamtu Pathinain thil siam dangte leh mihringte in mamawh tawn vekin min siam a ni tih hre turin kan changkang tawh tawh a ni. Chu lo rengah pawh, *“Pathianin a thil siamte chu a en a, tha a ti em em a.”* tih ringtu Kristian kan ni bawh si. Eng ati nge ringlo mite pawh tluk lo va, thing leh mau, nungchate dimdawi nachang reng reng kan hriat loh mai le?

Kan mamawh leh kan tangkaipui kan lak leh hman chu Pathian chuan a phal a lawm. Amaherawh chu thil siam zawng zawngte duat taka enkawltu tur kan nih hi Mizote hian kan pawm thei thlawt lo hi a pawh tak zet a ni. Thing leh mau kan mamawh loh tur pawh kan kit mai mai a, hal kan mai mai lah kan hreh hek lo, nuam kan ti zawk emaw tih mai tur a ni, Ram kang thelh te chu kawi lamah, ennaawm thlira thilr liam kan va tam em.

Nungchate lah chu, Silai leh thil dang hmangin kan suat hmiah hmiah a, kan ramah hian nungcha awm mumal reng reng an awm ta lo. Kan mi hmasaten 'Rimawi ram' an lo tih thin chu thlaler ram reh an chang mek a, Luia sangha leh thil nung dangte lah chu tûr hlauhawm tak takin kan hrai zel mai bawk si. Hetiang zela kan kal chuan kan ram hi chenna tlak lohah kan chantir thuai dawn niin a lang. Chuvangin Bible-a kan hmuh angin, *"Thil siam zawng zawngte chuan beisei em emin Pathian fate lo lanna chu an nghakhlel hle si"* (Rom 8 : 19) tih hi keini Pathian fa, Mizo Kristiante hian kan tihhlawtlin a hun ve tawh lo maw?

Kan thawm thang vel aţang ringawt hi chuan Mizoram a chen hi a nawm hmel khawp mai. Camping leh Crusade-ah kan piangthar ruih ruih a, kan ram chhunga cheng mihring aia tam mah piangthara chhinchhiah kan ni tawh awm e. Zan tin deuh thaw inkhawm dar ri hriat tur a awm a, Zing ţawngtai inkhawm thlengin kan nei a, nimahsela Mizote hi hnam dang Kristian lote aiin engnge kan danglamna? Ruk ruk leh dawtsawi, mi bumah te leh thildang dangah te hian kan piantharna a lang em?

Tunhma lam chuan Mizote hian kutkem nei hi mitinin an endawng a, nupui pasal neih thlengin an hnawn phah thin. Tunlaiah kan pianthar ruih ruih hnu hian, bo thei lo reng reng a awm tawh lo. Thlawhma thlai thar leh huan thlai thei rahte, khawlai puan pho leh vawkhaw bel thlengin a bo zel a, kan Pathian Biak In te pawh a him ta lo. Inkhawm ţawngtai laia mi Bag lo zen ru duhte, thawhlawm lo lak tum tihte hriat tur a awm zel a. Pathian ram thawhlawm tlingkhawm meuh pawh ruk hreh reng reng lo kan awm ta zel a nih hi.

"Mi rethei chhuan chham avanga thil rute chu ngaihnathiam tur a ni ngai e," tiin pi leh pute chuan an inzirtir thin a. Tunlaiah erawh chuan miretheite chauhin ruk an ru ta lo va, Sawrkar hnathawk Officer leh Politician-ten kan ram Budget sum leh pai, mipui chanai an eiruk thin hi engtinngan kan tih tak ang le? Hei hian kan ram dinhmun a ti chhe em em si a.

Biak Inah Pathian kan fak a, sumdawwnaah mi bum leh dawt sawi kan hreh leh miah si lo va. Mizote hi dawt sawi lovin kan sumdawng thei lo tih mai tur a ni. Sum hmuhna tur anih chuan ran thi sawn sa te, khawizu lem te, nungcha tûra hrai hlum sa leh thil dang dangte mite nunna atana pawl thei tur pawh kan zuar hreh lova. Hei hi Kristian loten lo ti thin pawh ni se, Kristiante tih tur chu a ni thei dawn em ni?

Hnam changkangte chuan mi tho thang tha tak leh hmel hlim taka mi lo dawr thinthe hi sundawng thiam an ti thin a. Mizote erawh hi chuan dawt sawi thiam thiam hi sumdawng thiam kan ti mai a ni lo maw? Vawkpui sa, vawkpa sa anga zuar thiam te, Lawi sa, bawngsa anga hralh zo vek thei te kan ni a. Anhnah leh kurtai leh thil dang dang pawh, a tuina hmun leh khua chhal veka kan han zuar mai thinthe hi chuan kan rinawm loh zia leh dawt sawi kan pawisa lo tih a chiang hle a ni. Chuvangin Mizote hian Pathian thute hi sawi sawi mah ila, kan nun a tlachhe hle tawh tih hi i pawm ang u.

Nawmsak kan tum luatah Siamtu Pathian remruat dan bawhchhiain, fa enkawl zawh tawh chauh neih a tha tiin fa neih tlem kan intihhmuh a, nimahselan kan fate chu duat sualin nunkawng dikah kan hruai leh thei si lo. Sualna a lo pung nasa ta em em mai a nih hi. Hman lai fa an neih tam lai aiin fa kan neih tlem hnuah kan ramah hian sualna a let tam takin a lo pung tawh a ni.

Hei hi Pathian hremna a ni thei ang em? Hnam tlem chimral tham lek ni si hi, sualna avang ka thalaite an thi zawih zawih mai hi. Tunah chuan nau piang thar leh mitthi pawh an inbuk tawh loh avangin Mizote hi kan pung chak ta lo hle mai. Kohhran hruaitute meuh pawh an mangan ta. Hetih lai hian kan chhehvela hnamdang Kristian ni ve lo te an pung chak si a. Chuvangin Mizote hi kan harh thara fa neih tlem kan sim vat loh chuan, chim ral theih mai dinhmunah kan ding ta reng mai le.

*Van hnuai khuavel he lei chhinah,
Chhinlung naufa zaleng zawngten;
Mizoram lo ram kan nei nem,
Lungchim tea lenna.*

[He Article hi YMA Chanchin bu kum 2009 January thla a chhuak a ni]

TIHDANGLAMIN KA AWM A

Ka taimak leh thawhrim avanga ka hlawhchhuah pawh ni lo, Ram leh hnam ka hmangaih bik em avanga ka phu ve reng pawh ni lo, ka thiamna leh finnain a tlin bik avanga ka chanpuala tlu pawh ni si lo. Ka hmelthat leh nalh nain a er thluk pawh ni chuang lo, Pathian leh ka nu leh pate ka zah avanga malsawmna ka dawn lah ni hranpa lo, Ka pi leh pute nun tluanna zar ka zo ni lo, mite tana ka thawh nasat em avanga ka phu ve reng han ti dawn ila, a awihawm loh ting mai. Ka tawng thiam em avang zawk a, miten tawngthei sabawp chana min chan tir, dinhmun sang takah hlankaiin tihdanglamin ka awm a.

Ka tan chuan engkim mai hi a inthlak ta vek mai. Hlauhawm tak leh mak taka siama ka han awm meuh chuan, ka lo suangtuah phak bakin ka nun a danglam a, sawi fiah thiam pawh a har khawp mai. Tunah chuan Nganbawm thing a par hmaa Savaten eng maha an ngaih loh, a han par vul ve leha “*Ka ta ber*” ti niawm taka Sava chi hrang hrangin an bawm ta luih luih ang hi ka inchan ber a ni. Khawvel thilah chuan ka par vul a ni chek ang, ka par zu chu thlarau nun tan a that leh that loh chu thuhuran ni se, bawmtu leh virtu chu ka ngah nanging mai.

Tunhma ngaihtuah chuan chhungkhat laina leh thian tha ka ngah tawh mang e. ‘*Ka chumi tur i ni*’ ti ringawt pawh tukzan zawmin an awm a nih ber hi. Ka u leh naute chhungkhat lainaa chhiar miah si lo min tichhung em emtu hi an tam em em a. Chhiat tawh min hrilhtu hi an awm rengin, inneih min hrilhtu hi an awm rengin, inneih mantang pawh ka ei seng lo a ni ber mai. Ralna pawisa ka pek tam theih deuh leh thuamchhawm tur ka lei that deuh an ring a ni mai thei a ni.

Kar lovah ka inte chu a ṭhang hian a ṭhang uai uai mai a. Kan damloha lian tual tual kan hmuh ṭhin ang hian a lian tual tual a ni ber e. Babel In sang sa pawh ka ang awm ngawt mai. Ka tan chuan ‘Sum renchem tur’ tih hian awmzia a nei lova, remchen pawh a ngai hek lo. In sakna tur na na na chu thawk chhuak lovin ka ziakehhuak zung zung mai a lawm. Tunhmaa ka la hriat ngai loh, tihdanglama ka awm hnua ka hriat thar chu, Mirethei te chan tur kha, ka chan tur vek a lo ni a, boruakah leilette sawhthing hmun te, Ser huante a neih theih vek a. Pawisalakna tur neuh neuh hi chu a lo tam khawp mai. Sum chu ka tan hman sen chi a ni lo, a tam em a, ka phak lo zawk a ni.

Heti khawpa sum leh paia ka hninghnar chung hian mite lah chuan ka tlakchham an hlau emawni, thil pek min pe zut zut reng a. Arpui tui laite, kelpa tuaite ei sen rual a ni lo. Nungcha humhalh tih ang reng hi zawng ka tan awmzia a nei vak lo khawp mai. Sakhi sarepte, sazuk sate pawh min petu an awm deuh reng a. Nu berh te te leh pa pawr phing pheng kei aia ei tur ṭha mamawh zawk te hian, an neih tui ṭha ṭha min pe phal zel nia. Eng beiseiin nge min pek chu i hrethiam mai lawm ni?

Mi tin maiin fapa mal duata min han duatrawn takah chuan kar lovah vawkpa sut nghak an sawi ang maiin ka thau thuai mai a, rung mal an sawi chu nepte a ni. Ka hnung lam aṭang pawhin ka nuih leh nuih loh a hriat theih hialin ka ring. Ka dul pawh a puak keh ang tih hlauhawm khawpin a kiar a, ka hniak pawh mawm hlup hlupa mawi a ni. Ei leh inah na na na chuan ka hniang hnar a, Setana thilpek chhiar sen lohva vura ka awmin, Mahse, Pathian hre loin sum leh pai ka be si.

Ka sum leh pai hman dan aṭang pawh hian ka thawh chhuah leh hlawhin a daih lo tih chu tlang hriat a ni a. Mite hmuh mawh leh mak tih ka hlawh ang tih pawh ka hlau hlel

love. Mahse tumahin min hmuh tleu phah lova, min lawm zawk zawmah emaw tih mai tur a ni. Chuvangin ka tan chuan he ram hi a nuam a, pem san phal chi a ni lo. Mi thenkhatin Israel rama pemte an chak a, kei chuan ka chak ve lo. Israel ramah chuan Lal Isua hunlai pawh khan Zakaia, chhiahkhawn hotu pawh kha, a hlep ruk thin avanin 'Misual' tiin an hmu sit a, thin kawm tur pawh a nei lo ni tur a ni. Kan ramah hi chuan a ni ve lova, kan eiruk nasat poh leh chhungkhat laina leh thin kan ngah ting mai a ni si a.

A chang hi chuan Kohhranahte hian ka inkiltawih lek lek thin a ni. 'Sum tam tak aiin hmingthat hi thlan zawk tur a ni a' tihte 'Tangka sum ngainat hi soal tinreng bul a ni' tih thu an sawi changte hian, an ti tak tak ang tih hlauin ka thaw dep dep thin. Han ti tak tak se zawng keini ang sum tam tak duh leh ngaina em emtute tan hian a hrehawm dawn em mai. Ka nupui lah chu Pathian thuin hmeichhiate inchei dan tur a sawi, '*Rangkachak thi awrh te, silhfena inthumate chu ni lovin*' (I Petera 3 : 3) a lo tih chu zawm lovin, rangkachak thi buaia buai ringawt tan hian thin tur an vang dawn em a sin. Mahse an sawi leh sak ang hian an awm leh thin lova. A lawmawm teh e.

Sum hian tih lungawi theih loh pawh a nei hian ka hre ta lo. Kohhran hruiute pawh hi thawhlawm ka pek tam atang hian an dang em mai. Chanvo eng eng emaw min bel nghal a, ka inkhawmte pawh min lo ngaihvenin, tunhma ai chuan dang tak an ni. Revival Spekerte pawh hi an mamawh eng emaw han pein motor emaw te han hmantir ila, ka sum lakluhna lam hi sawi lang lovin Pathian tana inpe takah a nia min sawi daih ni.

Tunhmate chuan hmelthaa sawi pawh ka ni ngai lova, tunah zawng ka sakhmelah dar a zam ta em ni? Heti em em hmeichhiaten min bawr tak mai hi.... Nula chang an ni lo,

nuthlawi hian min bawr nasa zawk mah mahin ka hria. Heti ang karah hi chuan fekfawn taka nun a har thin ngawt mai. Nu leh pa thenkhat te lahin engemaw beisei an neih hi chuan an fanaute tawktarhah an rawn hmang hreh miah si lo.

Engkim tih thianga inngaiin ka hun hlu tak mai chu naupang tuicheng ang maiin ka hmang buan buan a, changpat cheh chhum ang maiin ka thle tawn vel mai mai a nih hi. Tih danglama ka awm hi engvang nge, tu tana thawk tur nge ka nih tih reng reng ka ngaihtuah ngai lova. Ka nupui fanaute nen nuam zawng zawng kan chen a. Kan ram leh hnam chawisang lovin kan in leh lo kan chawisang a. Mi rethei leh chanhaite rap betin mahni dinhmun kan siamtha sauh sauh a. Mahni thawh rah ni lovin mi thawh chhuahin ka inchhek arbawmin, thawkrim miah lovin hausa leh neinung takah ka tang ta mai a ni.

Chakai nufa kal inzirtir kan ang awm mang e, a hruaitu berin hetia sum leh pai ka lak luh si chuan, ka hruai ate chu eng ruai ka anpui hmel loh khawp mai. Tuanah zawng ka tih dan thikin mitin maiin thawk lova hausak an tum ta vek mai le. Hnam taima leh tlawmngai ni thin kha, hnam thatchhia, kutdawh hnamah kan chang zo ta. Mite tanpui nih duh loh avanga nuam sam lo deuh chung pawha hna thawk hram hram thin te khan, taksa mam zuar a, dam sen vur chungin tanpuina dilin kan phi sek tawh mai a ni. Sum hmuhna tur a nih phawt chuan dawt sawi leh inbum pawh kan hreh tawh miah lova, Thian chhan thih ngam ni thin khan mi suam leh rawkin mi nunna pawh kan la hreh ta lo. Engkim mai hi a bilhah a tho tawh lova, a chhan leh vang chu hruaitu berin ka chanvo lo tur laa ka in hampuar vang vek a ni.

Heti hrim hrima ka khawsak avang hian alawm, kan ram hian changkan aia chhiat lam a pan tial tial ni. Hnam intodelh tak mahni kea ding thei ni tur hi, bawih

nghawngkawlah kan inbarh lut hret hret zel a nih hi. Zalen taka kan ram luah zel aiin chimralna hnanvarin min phih awk mek a ni si a. Kan ram leh hnam hi hum zawhloh hlauhawm khawpa boralna kotlangah a liam mek lai hian, chawisan loh tur zawk chawisangin sum leh paiin ka vur nghek nghek mai a, an thawh hlauh ni lovin, an thawh loh hlauh ka tipung vak vak mai a ni. A thawk hah hah rethei a, a thawk hah lo lo hausakna ramah hian hnam damna a thlang thei ang em? Kan hnam hi boralin In tha tak tak a ding luah ang a, a chhungah hnam dang an cheng si ang maw? Thang leh tharten engtin tak min larawn sawi ang maw! Taitesena, Vanapa te, Ropuiliani leh Rokunga te khan inchwawng sang tak tak an sa ve em? Engwangin nge thangthar ten kan hriat reng ni. Kei ve hi ram leh hnam tana serh hran tih danglama awm ve hi, ka inchwawng sang tak te hi ding luah reng mah sela, ka thih hunah ka ruhro pawh Mizoramah a awm an la phal lo mai thei a ni.

[He Article hi YMA Chanchin bu kum 2001 February thla a chhuak a ni]

ZOPUIRAM

Lungpui chungah ka ṭhu a, Zopuiram chu ka thlir kual a, a reh hian a reh vung vung mai a. Thawm hriat tur awm chhun chu Luang hung kara Laiking tlan ri rak rak chauh a ni. Ni lah chu sat namen-in a sa lova, khaw lum huam huam mai chu kei kum upa lam hian ka zo lo ni tur a ni, ka lu a hai muai muai a, ka khaw hmuh a tawi tuk tuk a, Nikhaw hre lovin lungpui aṭang chuan ka tla ta a. Ka fapa Vanlalhriata'n min rawh hmu vat lo pheï se chuan lungpui kar-a rul khan minzial hlum ngei angle.

Nikhat chu fehrehshan vel laiin ni dang ang lo takin ka fapa office kal chu hman hmawh takin a lo haw leh a. “*Ka pa, Zopuiram-a ser hmun tur kan lei kha, teh fel a ngaia kal ka tum a sin, min enpui peih chuan lo kal ve ta che,*” a ti a. Mahni lo maha hmuh leh ka lo chak em em a nih vangin phur takin ka insiam, a, motor-in kan tlan ta nghal a.

Tunhma chuan thingtlanga cheng ṭhin kan ni a, upat lamah kan fate hnathawhna hmun a nih avangin khawpuiah kan cheng ve ta chauh a. Chuvangin khawpuiah hian ka thla a lo ngam tak tak loin thingtlang lam hian lung mi la len zawk mah a. Zopuiram tlang leh mual, lui kawr velte ka han fang leh thei tur chu ka lawm ngawt mai.

Motor-a kan tlan chhung zawng chuan tunhma lama Zopuiram vela kan lo chettlat dante chhui kirin a tlang leh mualte ka mitthla-ah a lo lang zut zut mai a. Chutia nun hlui rama chenga khua pawh ka lo hawi vak loh lai chuan, “*Kan thleng ta e,*” tih ri chuan min tiharh zawk mai a, Motor aṭang chuan phur fein ka chhuk ve ta a.

Ka'n hawi kual a, A ni thei lo, kan hai em ni? Hei hi maw Zopuiram kha? A va mak em ! Tunhma kha chuan ram ngaw thelh hun mai niin Phunchawng leh Chhawkhei, Mualhawih leh Ainawnte an par vul chuk thin a, Nganbawm par tlanin Tuklo leh changsen, Tukkhumvilik leh sava chi hrang hrang an chiah nuai nuai thin a nih kha. Theiria leh Vawmva, Haite leh Haifavangte an rah kur ngei nguai thin a, Hauhukte chu ramngaw khawk rum ruma hualreuin, vahui hram leh ramar khuangte chu a chawihtu a ni thin. Thing zar leh mau ler che lawp lawp-a Zawng rual inban vel leh vakul chang sei tak mai zuia vazar rual leh thehlei inzui kawi diah diahte, sih tuiah lah chuan Sakhi hnu a chiah dep dup-in Lui dung tluangin Chinrang mawi tak tak an sawt zauh zauh thin a nih kha maw le.

Kum tak pawh a la liam lo a sin, Iptepui chhunga meizial bur ak ri rak rak a, kan ramchhuah laite kha, khatih lai kha chuan Rengchal leh Ngirtling an kiu vawng vawng a, lawm nute zial sak mei zuin thlifim kan dawng heuh heuh a, kan meizial rim leh Herse par rim inchawhpawl rimtui leh inhmeih zia tak kha aw ! Gold Flake leh Wills kan ngai lova, Charminar hi pumpui chakna nge ha nâ damdawi tih pawh kan hre hek lo. Engthawl taka faifukin :

*Bawihthe, kan nun hmanlai a chang tur hi,
Ka tap chhawl thing hnuai thal favang niah;
Dawn lungrukah nghilhni i awm dawn lo.*

tih hlate hi a awmzia ngaihtuah lem lo khan kan lo sa ve ringawt thin a nih kha, Mahse tunah zawng he hla hi a takin kan tawng ta a nih hi.

Thing buk hnuai han chawlh hahdamna tur mai pawh a awm tak si loh avangin tunhmaa luite tui vawt raih mai, Sakhi leh Sazukte'n hlim leh thlamuang taka an tlan thinna kha ka pan a, mahse a lo kang chat zo vek tawh a. Ka tui lah chu a hal huam huam mai si a. Tui in turin luipui lam chu ka pan chhuk ta a.

Tunhmate kha chuan luipuiah chuan sangha leng ziai ziai leh lung panga chengkawl bet fer furte, duma Tuikep inthiat furte hmuh tur a awm thin a. Mahse tunah zawng Ulawng tak ngial pawh hmuh tur an lo awm tawh lova, a tui pawh in tlak hmeh a pu tawh loin bawng zun ang phutin a lo awm tawh a. Ka dang chu ro hle mah se, luipui nungchate tûr chi hrang hranga hraina tui chu ka inchak thlawt lova, beidawng takin ka kalsan leh ta a.

Lungpui chungah ka thu a, Zopuiram chu ka thlir kual a, a reh hian a reh vung vung mai a. Thawm hriat tur awm chhun chu luang hung kara laiking tlan ri rak rak chauh a ni. Ni lah chu sat namen-in a sa lova, khaw lum huam huam mai chu kei kum upa lam hian ka zo lo ni tur a ni. Ka lu a hai muai muai a, ka khaw hmuh a tawi tuk tuk a, Nikhawhre lovin lungpui atang chuan ka tla ta a. Ka fapa Vanlalhriata'n min rawh hmu vat lo pheih se chuan lungpui kara rul khan min zial hlum ngei ang le. A tan chaw tur avang dawn em mai.

Chhawl zar hnuaiah min mut hahchawlh tir a, mu chungin Zopuiram lo chereu dan te ka ngaihtuah neuh neuh a, a ti chereutu chu keimah ngei hi ka lo ni. A ram ngaw tha lai lai chu lo atan ka vat a, ka vah bak ami thing leh maute dim baksak lovin ka suasam a, thei kungte thingthupui kungte leh zawngtah kungte pawh lawn peih loin ka kit zel a. Ram tih kan lah kha ka pawisa ngai reng reng si lo, ka lo va tisual tak em !

Nungchate ka lo nghaisak rapthlak ziate kha aw ! Tum khat pawh Nghal rual ram tla ka chang a, pakhat ke chu ka han kah tliah sak hnawp mai a, thei leh thei lovin pik zingah a lut a, ka chhuizui peih loh avangin ka haw san a, a hnuaht rilamin a lo thi reng mai a, a lo va lainat thlak tak em ve aw.

Ka nunrawn zia kha, sawi pawh zahthlak tak a ni. Kan fapa upa ber pian kum a, kan lo vau a Hauhukpui no chawm lai, lainatna nei miah lova a naka ka kah hliam, a kut lehlamin a note a pawm a, a kul lehlam chuan a hliam aṭanga thisen lo chhuak a hup ngawih ngawih lai hmutu khan hrehawm tihna chang pawh ka lo hre lo reng reng a, insawi theih nan tak ka lo hman a, a pui kha a thi ngei awm si a, a note kha engtin tak awm zel ang maw?

Lo kan hal dawnte khan mei kawng sah hmasak nachang pawh hre lovin kan pawngpaw hal tawp tawp mai a, ka ram tihkan avanga thing leh mau, nungchaten an tawrh nasat ziate han ngaihtuah let hian ka lo va â tak em ! Sazuk kang hlum kan chharte khan vannei kan lo inti em em a nih kha.

Chu chang lo pawh sava note a pui chawm lai, a bu a mi ka la hmiah maite kha, a pui chaw zawng lo haw hrilhai tur ziate kha, a theihtawpa hramin a note a zawng a nga, hmuh tur reng reng an awn tawh dawn si lo. Kei hi zawng Kristian inti ve si, Pathian thilsiam nungchate chung a nunrawng tura naupan tet aṭanga zirtir ka lo nih hi. Sairawkerh hmangin savapui no chawm laite kha ka lo perh hlum a, a pui chaw zawng a hawn loh chuan a notête chu rilṭamin an hram thi ṭhak dawn a lo ni maw? Pathianin an mahni enkawl tura a ruat hian ka lo va tisual nasa tak em, rorel saka ka awm hunah chuan thiamthu sawi tur reng reng ka nei dawn lo a nih hi. Ka thil tihsual zozai siam ṭha leh tur hian kei putar, lua kel sam ṭo tawh hian hun ka nei tawh si lo. A va han pawl tak em.

Tunah zawng ka hun neih chhun rei loteah hian changdang kan thei ka ni ta lo. Ṭhangthar lung fing zawk ten keini hranghlui mimawlte thil tihsual siam ṭha leh turin ram ngaw humhalhin indin thar leh dawn tih ka lo hria a, ka lawm

takzet a ni. Ka theihna zawng zawngin ka thlawp tlat dawn che u a ni. Pathianin in hnathawhte malsawmin Zopuiram hi a lo thelh leh hun a nga a, thei chi hrang hrang an lo rah kur leh ngei nguai ang a. Thing zar-ah te chuan nauban par mawi tak tak chi hrang hrang, ram danga awm ve lote an vul chukna kara Ṭhuva nupa inchhai vel tur chu ka mitthla-in a hmu lawk reng mai.

Luite tui leh sihtuite pawh an lo la put thar leh ang a, Sakhi leh Sazuk te, Saza ten thlamuang takin an tlan leh tawh ang. He ram pem san tawh Ramsial leh Saite an lo let leh ang a, Hlim takin eitur tui tinreng nen he ram hi khuanu duan ang ngeiin a vul chhuak leh ngei ka beisei.

Chutih hunah chuan Zopuirama thei chi hrang hrang hian India ram a deng chhuak ang a, a tui zia hahipin an la sawi ang. Zopuiram Senhri par leh lawhlei parte chu Delhi leh Culcutta-a pangpar bazarah te chuan an la inchuh nuai nuai ang. Khawvel ram hrang hrang a mite chuan Zopuiram hi hmu chakin an la rawn tlawh huai huai ang. America leh Japan ram chanchinbute chuan Zopuiram thlalak te an tar chuai chuai ang. Chu hun hlimawm tak mai nang hman lo tura khawvel ka han chhuahsan tur chu ka ui lawk a, “Ngailova khawvel pelh ka chak em e” tih hla hi a taka sak har ka ti ṭhin. Nimahsela Zopuirama thing pakhat tal hian chawṭha atan min lo hman thieh takin ka taksa hi thihna kut vawtin a man hunah pawh Zopuiramah ngei hian min zalh turin ka ngen che u a, chu ka taksa ṭawih chuan thingkung chu chawm lianin thingzarah chuan nungchaten riahrun an la rem ve ang a, a par leh a rahte chu in hnanfak nan an la hmang ve mial mahna. A zung ṭha tak chuan leimin tur a veng ang a, tuilian tur te vengin leiṭha tawlh bo zung zung turte a veng mial mahna le.

CHUNNU LUNGMAWL

“Mama nu, naupang mawlh hi aw....” tiin, thei leh thei lovin min rawn en ṭawk ṭawk a. Kan dinhmun ṭha lo tak mai chu hriain, kan fate chu ka kuah khawm a, ka kun tlawk tlawk mai a ni. A rawn hawichhuah leh chuan, ka pasal, natna hrehawm tak tuar avanga chau tawh tak mai chu, thlamuang tak hmel puin he khawvel hrehawm tak hi chatuan atan a chhuahsan ta a.

Chhungkaw pa ber awm ta lo chu, a kum telin kan dinhmun a tla hniam hret hret zel a. Naupangho lah an hautak telh telh mai bawk nen. In luah tur man tlawm umin veng hran hranah kan insuan kual sek mai a. Mi ei leh in angte eiin in pha lo mah ila, lung delh loh thing delh loh chu, naupangho pawh an lo ṭhanglian ve zel a. A upa ber, kan fapa hming kohvin Matric a pass hlima ka lawmzia leh ka khawhar si zia tak kha aw !

Tunah zawng Mama’n zan lamah College kalin chhun lamah hna chi hrang hrang thawka in hlawhfain min pui thei ta a. Kan dinhmun chu a zia chho ve zel tawh ang chu. A naute pahnih High School kal laite pawh rei lo teah Matric an pass ve mai tawh ang a. Kan nuamsa chho ve mai ang chu tia rilru thlamuang taka ka awm laiin, nikhat chu, Mama hnathawk lo haw chuan ni dang ang lo riauva hriatna ka nei a, ka ngaih a ṭha ta tlat lo mai a ni. Ruih zawng a nei maw le ! mahse zu rim a nam si lo. A meng si deuh sep a, a meng phelh phang mai bawk a. A ṭawngte lah chu a fiah lovin a ṭawng pelh nawk nawk a. En pawh min en ṭha ngam lovin zanriah ei kham ve leh College-a kal tur niawm takin a chhuak ta daih a.

Hun remchang hmasa berah ka fapa chu ka titi pui vat a. Eng thil tha lo nge a tih tak, dilchhut takin ka zawt a. A mi chhanna chuan min dengna teh a sin, “*A pawl lutuk, ka hlauhthawn ang ngeiin maw, engtin nge ni ta ang*” tiin ka mittui a tla zawih zawih mai a ni.

Amah ka fapa insawi dan chuan, a College kal hlma Pu Muanate In hmun tur lei laia a inhawlh laiin a thianten sil rehna damdawi tiin damdawi chi khat, eng damdawi nge tih pawh a hriat lohvin an inchiu thin a. Mizoramah damdawi hman sual a la hluar lutuk hma kha a ni a. Ka fapa pawh zan lama College kal leh tur a nih vingin, hlauhthawn nachang pawh hre lovin, a sil lutuk loh nan an lo inchiu ve chu a zawng chhang ta niin a insawi a ni.

A thil chin tha lo tak mai chu kei aiin miten an lo hre hmasa zawk vek a. Kohhranah leh khawtlangah endawngin a awm ta thuai a. Hruai that leh tuma rawn ngaihven chu sawi loh, khawlaiah pawh biak en pawnin an en ta lova. Kei hmeichhia a kara eichawp zawng leh nghal hian ka theih ang angin ka fapa chu siam that leh tumin ka bei a. Ka buaipuiin ka ngaihtuah ve a ni. Mahse ka theih tawh a tlem em a, engmah ka ang ta lo. Tunlai angin Addict Centre-te lo awm hek lo.

Kan Kohhranin Camping an buatsaih dawn tum pawhin, Kohhran upate biain ticket pakhat tal min pe ve turin ka ngen a. Mahse rawngbawltute puala he Camp hi buatsaih a nih avangin min pe thei si lova. Kan veng a ni emaw veng pawn a ni emaw pawh sawi lovin Camping buatsaih tur awm apiang ka ngaihven zel a. Nikhat chu chanchinbuah camping buatsaih tur an awm thu ka chhiar fuh ta hlauh mai a. A rang thei ang berin camp buatsaih tumtute veng lam chu ka pan ta thuai a. Nimahsela an veng pawn lam tan camp luhna ticket an pek chhuah theih loh thuin min chhang a. Tihtakzeta kan

mamawhzia sawi a, ka dil pawhin hlawhchham bawkin ka haw leh ta a nih chu. Ka rilru hahzia leh hrehawm ka tihzia mai chu, sawi pawh ka sawi thiam lo ve. Chutia rilru hah taka kan veng lam pana ka kal lai chuan, ka darah tu emaw hian min rawn khawih a, ka phu zawk mai a, kan leh hawi chu, tlangval sang thlerh thlawrh, pian nalh tak mai, mitmeng zaidam raih mai hian min lo en kal mai a. *“Ka pi, camp luhna tur ticket chu engzat ngei i mamawh”* tiin min zawt a. Rang zet maiin, *“A theih chuan pahnih, ka tan leh ka fapa tan”* tiin ka chhang a. *“Nichina kan Kohhran Upa i biak lai kha ka lo hria a. Ka nau tan leh ka tana ka lo lak tawh hi hmang ta zawk che u”* tiin min pe ta nghal a. Biak pawh biak zui hman lovin a kal leh ta daih mai a nih chu. A lawma ka’n lawmzia chu sawiin a siak lo a ni ber mai.

Inrinni tlai a ni a, thawhtan nia camp-a kan luh ve theih tur thu ka fapain a hriat chuan a lawm ve hlein ka hria. Nunphung pangngaia nun hi a chak vein, mi endawng nih bik hi hrehawm a tih em avangin. Zanriah ei kham chuan a thiante ina leng zawk tura insawiin a leng chhuak a. Kei pawh ngaihthat lohna hranpa nei lovin ka muzal a. A naute pawhin an Home work-te zirin an buai em em a. Zan dar 8 bawr vel a ni ang, kan kawngkhar chu an rawn kik dawt dawt mai a, engthil nge ni ta tiin ka va hawn a. Ka fapa chu tlangval pahnihin an rawn zawn lut a nih chu !!!! *“Awi ka nu, engtizia nge?”* tiin ka te thawt a. *“Overdose-in a thi a nih hi”* an tih chuan ka vir mup mupin ka hria a, nikhaw hre lovin ka tlu ta a ni. Ka harh leh chuan kan inchhung chu thenawm khawvengten an lo singsa fel vek tawh a ni.

Ka rilru han hreawmzia mai chu, ka pian a hnulamah he tiang reng reng hi ka la tawng ngai lo. Mama pa thihte kha chuan chhungkhat laina, thenrual thate khan min tuarpui a, Kohhanhote leh tlawmngai pawlte khan min hnem takzet a

ni. Tunah zawng mi reng rengin min en hrek hrek a, rilru taka min tuarpui reng reng an awm lo. Misual thi tlak, a thil tih man chauh hmu, thatna reng reng nei lo ni hian min ngaih sak vek ni berin ka hria. Ka fapa hian Drugs a ti e, tih mai loh chu a sualna dang ka hre lo. A tleirawl hlimin a piangthar ve a, chhandam nun hlimna neiin Pathian thute a tuipui ve em em thin a ni a. Aw !! khanglai hun takte kha aw!! Ka van ngai tak em. Lalpa'n engtin tak lo ngai ve ang maw?

“Kei zawng chun lungmawl mai ka ni, ka tuar thiam lo; Tah ruai ruai chauh ka hmachhuan e” tiin nu pakhat chuan a chanchin lungchhiatthlak tak mai chu min hrilh mawlh mawlh mai a ni.

[He Article hi **RUNLUM** Chanchin bu Kum 1999 October thlaah leh YMA chanchin bu kum 2001 July thlaah a chhuak a ni]

NU PHUNCHIAR

Kan chuanna motor a tluan loh avangin, chhun pachan lai takin, thingtlang khaw pakhat, in sawmruk bawr vel tur awmna khuaah kan ding ran mai a. Driver-in motor a siam buai em em lai chuan, tih tur hre lovin ka hawi kual ve mai mai a; chutih lai chuan, naupang sikul bang hi an rawn haw nak nak a, naupangho hnungah chuan zirtirtu pali/panga awm vel hi an lo kal bawk a. Zirtirtu lo kalte zingah chuan ka thianpa High School kan kal laia ka kawm ve thin kha a lo tel reng mai a. Kan han inchibai a, chanchinte kan inhrilh hnu chuan an in lama chawl turin min hruai ta nghal a.

Tum anga kan motor chhia kan siam that leh theih mai loh avangin, ni thum lai mai chu an khuaah chuan kan cham pah ta a. Ka thianpate chhungkua chanchin a chhia a thain, ka hriatchian pah hle thung a ni.

Ka thianpa hi he khuaa piang leh seilian a ni lova, zirtirtu han thawk turin he khuaah hian kum tam vak lo liam ta atang khan a awm ve chauh a. Mahnia parawlin, mi in luaha a awm kual zar zar hnuah, tunah chuan hemi khuaa pa neinung pawl ber fanu chu nupuiah a nei a, fate neiin in leh lo pawh an bengbel hle tawh a ni. Chhungkaw khawsa thei pawl tak an ni a, Kohhran leh an khawtlangah a langsar pawl tak a ni tawh a. Mahse, a nupui phunchiar em avangin mi ngainat an hlawh vak lo chu pawl ka tihpui hle mai.

Ni thum emaw lek an ina ka cham chhung chuan wavi tam a phun hman a, a nupui phunchiar avangin ka thianpain hrehawm ka tih a hlahv vanga a inthlahrunnate chuan min tihrehawm zawk a. Naupangin an zar buai emaw, an ninhlei emaw, rawngbawl a buai emaw vang mai maite hian a phun a phun peih a, a taima angreng hle chuan ka hria.

Kan kal leh hma chiah zan chuan ka ṭhianpa nen inkawm falna hun ṭha kan nei hlah a. Ka ṭhianpa chuan a nupui phunchiar vanga vawi tam tak a zah tawh thu leh a tihngaihna hre lovin a vuak ringawt thu te, a sim phah chuan si loh thute chu beidawng takin min hrilh ta a. Fate avanga inṭhen lo mai niin an lang a, nupa inthlakhlel tak zawng an ni lo tih a hriat theih a ni.

Kei chuan nupa inṭhen ṭhat lohzia te, nupui fanaute chu mipa kuta awm an nihziate ka hrilh a, nupui fanaute awmdan siam ṭhat hi ṭhenawmte mawh ni lovin, pa ber mawh a nihziate ka thiam ang angin ka hrilh a, a nupui phunchiar reh dan tur ni a ka hriatte chu ka hrilh ve bawk a. Kal lo thei kan nih ni si lova, kan tum lam panin kan kal leh ta a, haw lamah lah an khua chu kan chhunpelh leh si a, an chanchin ka hre lo ta vang vang a, ka ngaihtuah chhuah chang chuan ka vei ru hle ṭhin a ni.

Ni khat chu, rin loh takin ka ṭhianpa nen chuan Aizawl Dawrpui pheiah kan intawk hlah mai a. Thingpui dawr-ah inzui lutin an nupa chanchin ka hriat chak em em chu tihian min hrilh ta mial mial a.

“Tlai khat chu, ni dang aia ka haw tlai avangin, kan nu chu a lo phun a lo phun leh tawhin ka ring a. Pawnah naupang hovin min bawr laih laih a. Ka fanu chu pawm pahin, *‘Hei hi a hmela ṭha a ni. A nu a la chhun ang a, nula fel leh zaidam a lo ni dawn a ni’* tiin ka fanu chu ka sep kang vel a. Ka nupui chuan hlim hmela pu takin zanriah ei tur a siam nghal mawlh mawlh mai a ni.

“Naupang hovin an zar buai changa a phun dawnte hian, *‘I nu hi a nulat lai pawhin nula zaidam leh fel a ni a. I ninhlei em avangin hreh tak hian a phun leh mai ṭhin a nih hi. Mi nute chu nise, an phun nasa ṭhin ngawt ang. Fel takin awm ula, a thu hi awih vat vat ta che u,’* ka lo ti thuai ṭhin a. A phun zawm ngai reng reng lo.

Khual khuaa chhungkhat laina leh thiante an rawn zin chang a, *“Hei hi maw in nu chu, khawilam mi nge?”* tia min zawh changte hian, ka nupui chanchin chu, a nu leh pa, a pi leh pute aṭanga min nuntluang leh zaidam tak chhungkua an nih thute ka sawi ziah ṭhin.

“Chutiang te te chuan, ka nupui chu a nungchang nasa takin a siam ṭha a. Tunah chuan a phun ngai ta reng reng lo. Kan khaw nu zaidam ber a ni hial tawhin ka ring. Kan nun pawh a hlimin mi pawhin min awt viau tawh a sin. Ka lo ṭhen mai ang tihte ka hlau hnuhnawh khawp mai. I thu min lo rawn chu ka ṭangkaipui ngawi mai, lo zin leh teh, arpui tui lai chu i hlawh hrim hrim ang,” min ti a.

Hun remchang chu nei thei ila, zin leh pawh a chakawm khawp mai, nu phunchiar kha nu zaidam tak a ni tawh si a!

[He Article hi YMA Chanchin bu kum 1996 July thla a chhuak a ni]

SAWI NAWN LEH RAWH

“Ka hmangaih che a sin, i tel lo chuan ka awm thei lo a ni,” tiin kan kianga nula ðhu ve chu ka ðhianpa chuan a hrilh mawlh mawlh a. ðhian ðhate mah ni se, an kianga awm ve reng chu ka inthlahrung a, ka kal kian san ta thuai a.

Inhmangaih leh inthlahlel em em an ni bawk a. Dam chhunga awm dun turin an innei ta nghe nghe a ni. Eng emaw avangin veng khatah kan awm ta lova, bulfuk takin kan inkawm ngai ta reng reng lo a. *“Eng ang takin khawsa zel ang maw!”* tia ngai thuah chhuah chang ka nei leh zauh ðhin.

Ni khat chu Aizawl veng pakhatah mitthi ralin ka kal a. Khawhar in kawta paho lo ðhukhawm zingah chuan ka sawi tak ka ðhianpa chu ka hmu hlah mai a. A kianga ðhu ve turin a kutin min lo hui zauh zauh a. A kingah chun ðhutna ka rem ve a, chanchin kan inhrilh ta mawlh mawlh mai a ni. Kan lenna khawhar in kiang lawka Building ðha tak mai chu an in a lo ni reng a. An ina leng nghal tura min sawm avangin ka leng lut ve ta a.

In ropui leh ðha tak mai neiin, in chhung bungrua pawh phuisui takin an khawsa tawh a ni tih ka lo hre lova. Inhmangaih leh induh em em innei an ni bawk a, chutiang dinhmun ðhaa an han ding leh zel chu a nuam dawn mang e, tia ngai thuah neuh neuh chungin sitting room-ah ka ðhu ngawi reng a.

Ka ðhianpa chuan Bed room-a a nupui awm chu ka len thu va hrilh pahin a lut phei ve daih a. An rawn chhuak tawh dawn lo emaw tih hnuah, an rawn inzui chhuak a. A nupui chuan, *“Nang i ni maw?”* ti ringawta min biain, a kalsawn leh ta daih a. Awmpui nula fel tak an neih azarah thingpui chu ka hlawh ta hram a ni.

Ka ʔhianpa inthiam lo chuan, “*Motorin ka thlah ang che,*” a ti chul a. Motor-a kan pahnih chauha kan chuan hnu chuan, an nupa chanchin chu min hrilh ta mial mial a. An inneih hlim angin an inhmangaih ta miah lo mai a lo ni a. Fate avang chauhin an inʔhen lo a ni tih ka hriat chuan pawl ka ti takzet a ni. Motor aʔanga ka chhuah pah chuan, ʔhianpa, in nupa chungchangah hian thurawn duh che ka nei chauhle mai. Nimahsela hei hi erawh chu ti thei la ka duh ngawt mai. In inneih hmaa i hmangaih thu i sawi kha, SAWI NAWN LEH RAWH, ka ti a, kan inʔhen ta ni.

Tlai khat chu rin loh tak maiin ka ʔhianpa chuan chaw eiah minrawn sawm thut mai a. Minrawn sawm chhan lah chu a sawi duh der mai si lo. An nupa kar a fel lo zel a nih ringin, ka zui ve ta ringawt mai a. An in ka thlen chuan beisei phak bak a ni. A nupui chu a va han hlimin, a va han fel em! Camp chhuak hlim ang hlah a ni mai. Boruak zangkhai takin, innel tak leh inpawh em emin, tunhma chanchinte sawiin kan titi bawrh bawrh a. A pasal thu ngaichang tak leh zahthiam em emin a khawsa a. Zanriah tuihnai tak mai kan kilho ta a ni.

Thim hlimah chuan, “*ʔhenawm te damlo pawh chu engenge maw an an tak le? Khawnge, ka’n en lawk ang e,*” tiin, ka ʔhianpa nupui chu a chhuak a. Ka ʔhianpa nen chuan T.V en pahin thingpui hang kan dawm a. An nupa lo inrem tak dan chu heti hian a sawi ta a.

“Ni khat chu hma deuh takah office aʔangin ka haw a. Naupang school kal pawh an la ban loh avangin ka nupui chu amah chauhin a lo awm a. A tihdan phung pangngaiin en pawh min en lova, a hnathawh lai chu a thawk mawlh mawlh mai a ni. A kingah ka va ʔthu a, ‘*Vawiin chu ka ngai riau che a, ka rawn haw hma a ni,*’ tih pahin ka nek deuh salh a. Mak tih hmel deuhin min en ringawt a. ‘*I tel lo hian ka awm thei lo*

chu a nih deuh ber hi. Ka hmangaih che a, ka duh ngawih ngawih che a ni' tih pah in ka'n kuah dawn a. A ñang deuh ñuk a, ka nupui han ñang deuh pawh hi a awm viau e. Kum hei leh chen hi kan lo innei tawh a, heti ang hian ka ti ngai miah si lova, nghet taka kuahin ka fawp ta ngawih ngawih mai a ni. A thin chu a ur hauh lova, mahse lawm awm taka han lan chu a duh lo ni tur a ni. Choka lamah min pheisan ta daih a. Thingpui tui takin min rawn siam ta a ni.

Zan mutnaah pawh, tunhma chanchinte sawipuiin ka titi pui melh melh a. A nulat laia, rim ve ñhintute kha ka thik der leh vel a. *"I ti awm lo em mai"* tih pahin min chum tawih tawih a. Kan inneih hnua ka ngaihsak tak lova a hriat thu te, in chhung khurah buai em emin naupang enkawl ngai nen a intuaihnum hman loh avanga ka iai ta nia a hriat thu leh nula dang beiseia min ngaih thu te a sawi ve ta a. Kei chuan, *"Tunlai nula te hi nang han ñluk tur hi an awm pawhin ka hre love, i tello chuan ka awm thei lo hrim hrim mai"* ka tih takah chuan ka awmah thlamuang takin a bei ta hle hle mai a. Chumi zan chu a hlimawmin a nuam a. Kan innei ñha leh a ni ringawt mai.

Nupa nih hnu chuan nulat ñlangval lai anga, induh thu te, inhmangaih thu te, inngaih thu te hi sawi ngai tawh lo emaw ka lo ti a. A lo ni hauh lo mai tih tunah chuan ka hre chhuak ta. Hun kha leh chen nupa nun hlim lo takin kan lo hmang a, a paw ka ti takzet a ni. Tun chinah chuan i thu min rawn, thu pawimawh tak mai kha, ka vawng reng ang a, ka thih hma lo zawng ka hmang zel ang, 'SAWI NAWN LEH RAWH' tih kha, a ti a.

ZAN THLAKHLELHAWM

Mi t̃henkhat chuan Zan hi hlauhawm tinreng thlenna hunah ngaiin khua a lo thim tawh hi chuan ‘Uitang hawlhbeh’ an sawi ang mai hian, mahni In lumah pawh t̃i dekin an awm t̃hin. Mihring nuna lungngaihna leh buaina, hrehawmna leh manganna lo thleng t̃hinte hi, Zan nen tehkhinin :

*Mittui zawng zawng a hul ang,
Thih leh nat a awm lo vang;
Hun bi pawh a awm tawh lo,
Zan a awm tawh ngai lo. titein.*

Zan hi siamtuin kan tana hun t̃ha tak ni tura a siam a ni a. Chuvangin a siam chhan ngaihtuah lo lekin, thil t̃ha lo lam sawi nan leh tehkhin nana kan hmang fo mai hi, a dik ber lo mai thei a ni.

Zing leh tlai, chhun leh zanahte hian, ‘*Eng hun thlahlel hi nge tam ber ang?*’ ti ila, Zan thlahlel hi an tam ber ka ring. Tlang sang tak leh phaizawl, Lui kawr leh khawmuala cheng, thilnung tam zawkte hian thlamuang tak leh thin thi diaia kan mutna hun chu Zan hi a ni si a.

He hahchawlhna hun, Zan malsawmna dawng a, chhun thawhrimna zawng zawngte chawlhsanna hun hi. Nakin, thlarau khawvela kan beisei, “Chawlhna Ram” nen pawh a inan hmel hle zawk lo maw? Chuvangin hringnun khawvela zan thlakhlelhawm tak mai kan chang t̃hin hi kan va vannei em. Thawhrimna zawng zawng chawlhsanin, lungchim takin khumah kan han mu a, Thi ni si lovin, dam chhung khawsak lungkhamna zawng zawng bo vekin kan taksa leh rilru a han chawl vek mai hi zawng, a bak awm thei chuang hian a rinawm lo a ni.

Nimahsela, famkim lohna khawvela awm kan la nih miau avangin, Zan thlakhlelhawm takah hian thinthi diaia chawl reng thei kan ni lo va. Khawchhak lam aṭangin Ni chuan kan hahchawlhna hun nuam tak chu hnawh bo tumin ṭan a rawn la a. A zungzam ringawt pawhin kawl rawn thlengin, Chhiarkhuan Ar a rawn tiharh a, chutah meuh zawng Driver leh Sazuar te chuan, peih leh peih loh pawh sawi thei tawh hek lo. An mutbu nuam tak leh an nupui thlakhlelh em em te chu thawhsan a lo ṭul ṭhin a ni. An ni chang hi an ni lo, mut la thlahlel ngawih ngawih mi engzat tak hi khawvar hian ti tho ang maw? Theih chu nise, Zan hi darkar hnih khat tal pawh sei duh kan tam awm mang e.

A ni ngawt mai, A sur a sa hnuaia kawla ni chhuak chhiara hna thawh ngaite dinhmunte hi i ngaihtuah ngai em. Ni sensa hnuaiah thlan tui far zawih zawihin hna an thawk a. Ruahpui vanawnin a nan chang lah bo lo. An tan chuan chhunah chawlhna hun a awm lova, chawl hman pawh an ni lo. Ni a lo tlak a, Khua a lo thim meuh chuan, Zan hun nuam tak maiah :

*A ngurpui nun reng kan ngai bil lawng e,
Thawhrim lai puan ang ka bang ta e;
Zantiang chhawrthlapui a en chhung hian.*

tih loh rual a ni lo a ni.

Rim taka hna thawk ṭhinte chauh hian Zan hi an thlahlel emaw i ti ange. Nitina pisa kai ṭhian ho hlei hlei hian a sin, Zan thlahlel ni. An pisa kai tur kal tlai theihzia em em aṭang te leh tlai lama haw an chak em em aṭangte hian chhun aiin zan an thlahlel a ni tih a hriat a. Pisa ban hun pawh nghak thleng zo lova, patling meuh pawh, haw ta mai mai hmuh tur an tam mai. Chhun lam boruak aiin Zan lam boruak hip zawng a na zawk a ni ngei ang.

Nausen hnute hne laite tak hi a nia chhunah chuan khawngaih thlak ni. An nuten nilenga an kalsan chang a lo awm a. Riltam leh dangcharin an tap ngak ngak mai thin a nih hi. Tawngna mahan, “Nau riltam hun” kan tih thin hi, Zanah ni lovin chhunah a ni a sin, chuvangin ni sa vawl vawl leh nau riltam tap hawm hawm te hi a inmawi bik a ni. Nau awmtuin :

*I chawilai nau a tap e,
Ka nu, ka nu, lo haw thuai thuai*

tiin au au mah se, tlaiah lo chuan a lo haw thei si lo. Nilenga nu ngaia tap thin, nausente hian, zanah chuan an nute tangnem belin, tui takin an mu hle hle thin a ni.

Naupang tualchai rualte tan lah, Zan hi nuam singkhaw a ni ringawt mai. Tukthuan ei khama Nu leh pate hnathawt tur kal ngena tap pir perte pawh, zanriah eikhamah meuh chuan engto nei miah lovin, khawlaiah an rawn zuang chhuak a, Pawnto hla chi hrang hrang sain an au rual dual dual mai a ni.

Tin, nula leh tlangvalte tan lah Zan hi a awm lo ang tih a hlauhawm ngawt mai. An tan chuan, Zan thla engte hian awmze thuk tak mai a nei a. A hmingah pawh “Chhawrthlapui” an ti hial reng a ni. Tunah pawh, Zan thla eng hnuaiah vak chhuak teh. Hmun fianrial deuh i thlen chuan Saw,..... tudang ngai lova, then loh biahthu inhlan i hmuh mai saw. “*Tlai mah var ila, kan inning chung lawng e*” an ti a ni lo maw? Naktuk khawvar hun tur chu an nghahhlelh hmel loh hle mai. Chhunah chuan an tuanna tlangte a dang leh ang a :

*Lenkaw! turni lo eng,
Nang ngaih tizual tur reng an;
Kei zawn i zun ngai hianin,
Tuan tul reng ka dawn thei lo.*

an ti leh awm si a.

Mihringte'n damchhung huna kan hlut leh thlakhlelh em em chu, nupui/pasal inneih ni hi a ni. He ni hi damchhung huna hun pawimawh berah ngaiin holam taka tih atan kan ui vek hlawm a. Nimahse, inneih ni hi hlut hle mah ila, innei ate chuan an lawmna vawrtawp chu inneih zanah an hmu thin. Chuvangin inneih ni hi inneih zan hlimna hmahruai lek a ni.

Mitthi lumennaah te hian i tlaivar ve tawh ngeiin ka ring. Lusun chhungte hian an hmangaih em em ruang hi tlaivarpui an duh thin a. Hetia a ruang an tlaivarpui hian khua a lo var veleh lungchhe takin an tap hawm hawm thin a nih hi. An tan chuan khua lo var chu an hmangaih an thenna ni tur a nih tlat vang a ni. Chuvangin mihringte nunah hian damin emaw thiin emaw “**Thenna Ni**” hi a thleng deuh reng a, Zan thlakhlehawm tak hi han am lo zia pawh kan ni lo ve.

Mihringte chauh hian Zan hi kan thlahlel a ni lova. Thlai hnah hring leh thing leh maute hlei hlei hian a sin Zan hi thlahlel ni. Nipui laiin chhun ni sensa hnuaiah han hawi vel teh. Thing chawr duah hliah hliah leh thlai tiak no hlep hlep te kha, an uai hniang mai ang a. An thi mai ang tih hlauhawm a ni. Ni rei an tiin Zan an nghakhlel dawn mang e. Zan a lo thlen meuh chuan, an harh leh sawng sawng a. Daifim chawmin damna thahrui an nei leh thin a ni.

Tin, hei lo pawh hi, pangpar rimtuina leh an Zu thlum takte hi Zanah an ni lawm ni a insiam thin? Eng ang takin siamtu hian a thilsiamte hi Zanah cheiin uap lum ang maw? Lei leh van a siam khan, a thim mup a, chhun a la awm lova. A thlarau chuan tuipui chungte pawh a uap reng a ni tih kan hria a. Mihringte bawhchhiatna, chhandam turin Lal Isua khawvela a lo kal pawh khan, Bethlehemah Zanah a lo thleng a. Chuvangin, Siamtu pawh hian thil pawimawh tih nan Zan hi a hmang thin a lo ni.

Thil nung leh nung lo, boruaka leng chen hian Zan hi kan thlahlel a, khawilam aṭanga lo kal nge tih pawh hriat lovin, ṭiau chhumte chu thlasik Zan thianga chhim turin Luipui dung an rawn mawi a. Lapaw dah khawm ang maiin an var hluk mai zawng a nih hi. Nimahsela, khua a lo var a, ni a lo tlangsan meuh chuan an bibo leh vek mai ṭhin.

Zai leh rimawi nen pawh, Zan boruak hi a inmawi bik riau va. Chhun pachanga bengchheng leh ninawm ni ṭhin hi. Zana chuan rimawi ngaihtlak ninawm loh leh lung tileng an chang zel ṭhin. Zan reh taka vabak hram kur kurte leh favang thla eng hnuaia perhpawng chiri char charte pawh hian lairil an fan raih thei a. Fur khaw thim hnuaia Dumde leng chem chemte hian, hmangaih lungdi an chhai a ni tih han hriatte hian, Zan hlutna a tizual a ni.

Mi lungleng mi leh ngaihtuahna ril tak hmang ṭhinte tana hun Rangka chak. Thu hla ril tak tak an phuah chhuahna hun, Zan thianga reh takah Van lam han thlir teh, Thla leh Arsi chhiar sen lohte khian an mawina famkin sinin an rawh inpho chhuak ang a, Sam hla phuaktu angin “*Vante khian Pathian ropuizia chu an hriattir a*” i ti ve thei lo a nih pawhin Pu Rokunga angin, “Aw enchim loh, thlir ninawm loh” i ti ve tal dawn lawm ni.

*Aw zan thlahlelhawm, mawi takin siar an eng,
Lungchim tea chham ang zalna hun nuam;
Damlai pialral, thlehte puan hnuaiah kan chen,
Hrui ang sei la, am ten hman ka nuam e.*

[He Article hi YMA Chanchin bu kum 2002 February thla a chhuak a ni]

LUNGDI HMANGAIHNA

Israel-te chuan an ram chu Pathianin a pek an ti a. An hnam pawh Pathian hnam thlan an tiin, anmahni pawh Pathian fate an inti a. Chuvangin an ram leh hnam hmangaihna thu leh hlate, an lungdi hmagangihna hla thlengin Pathian lehkhabu thianghlimah hian an seng lut a ni.

Zanah laikhum chungah

Ka dawn thin ka hmangaih chu

Ka zawng ruai e, ka tawng si lo ve (Htk 3 : 1)

Hmangaihna mak zia leh hlut zia hi i ngaihtuah ngai em? Pathianin mihringte hnena a thil pek ropui ber chu ‘**Hmangaihna**’ hi a ni. Mithiamte chuan hmangaihna hi chi hrang hrangin an then a. Pathian hmangaihna te, chhungkua inhmangaihnate leh lungdi inhmangaihnatein. Heng hmangaihna chi hrang hrang ziangah hian, thalai ten kan hriat lar leh buaipui em em chu lungdi hmangaihna hi a ni awm e. Mi pangngai chin chuan nulat tlangval kan han hriat hian, tuma hrilh leh zirtir pawh ni lovin lungdi hmangaihna hi kan hre ve mai a. Pathian remruat a nih avangin tuman dan theih a ni lo.

Lungdi hmangaihna hi mihring hmasa ber te nun atangin kan hmu tan a. Adama chuan thilnung tinreng zingah a kawpui awm mi a hmu lova. Pathianin Evi a siamsak a, a hmaa a va inlantir meuh chuan, “*Hei zet chu ka ruh ang ruh nei a, ka tisa ang tisa nei ngei chu a ni.*” (Gen 2 : 23) tiin, a duhthusam a hmuh thu a sawi chhuak nghal a. Solomona anga hla phuah thiam chu lo ni se :

“A sakruang leh kimtlang reng hian,

Ka thinlai lung a dum zo ngei e”

a ti mai thei a ni.

Siamtu'n mihringte nuna thil t̃angkai tak ni turin hmangaihna hi lo ruahman mahse, hmangaihna dangte ang lo takin lungdi hmangaihna hian tisa chakna leh itna a ken tel t̃hin avangin hman dik leh dik loh hian awmzia thui tak a nei a. Thlarau lam nun thlengin a khawih pawithe i a ni. Thuthlung hlui hunah chuan Jakoba chuan Rakili chu a hmangaih a, Rakili pa Labona hnenah kum sarih chhung rawng a bawlsak a, nupuia neih a dil tih kan hmu a. (Gen 29 : 18) Lal Saula fanu Mikali pawhin a pa hnenah Davida a hmangaih thu a hrilh a. (I Sam 18 : 20) Davida chuan Lal makpa a ni mai tur chu a lawm em em a ni tih kan hmu bawk (I Sam 18 : 26) Amnona thung chuan Tamari duh lo chung a mutpui lui a, tual thihna rapthlak tak a tawrh phah ta a ni (II Sam 13)

Mizote hian lungdi hmangaihna leh Pathian thu hi inmil theiin kan hre lo nge? Nula leh tlangval inhmangaihte pawhin nu leh pa hrilh ngam lovin, a rukin an ingaizawng mai t̃hin a. An rilrua an hla duh em em lengzem hla te pawh an sa t̃ha ngam t̃hin lo. Ringtu hmasa te hunah phei chuan, lengzem hla sak avangin Kohhran thununna tawk ta pawh an awm nual a ni awm a sin. Kan Bible-a Hla thlankhawmte hi Pathian lekhahu thianghlma awm tlaka ngai lova, lo pawtthla te an awm a ni awm e.

Tunlaiah pawh nu leh pate zingah fate ngaihzawng hriatpui chu sawi loh, lengzem hla an sak leh ngaihtlak pawh phal lo kan la tam hle a. Aizawl veng pakhat Kohhran upa pakhat pawhin, "*Kristian in chhungah inngaihzawwna hla mai mai hi a ri tur a ni lo,*" tiin Radio leh TV a Mizo lengzem hla an rawn tihchhuahte hian a titawp nghal zel a. Sap hla erawh chu hla bawraw tak tak pawh ni se a ngai haw leh miah si lova.

Ṭhalaiho zingah lah, Chhandamna camping-ah te hian “*Pianthar hnu-in ngaihawng neih a thiang em?*” tih te “*Lengzem hla sak a paw em?*” tihte chu zawhna a la ni fova. Lungdi hmangaihna chungchangah hian nu leh pa ten kan fate kan zirtirin kan hrilh lo a ni mai thei a ni. Kan hriat theuh angin Mizo te chu zai ngaina tak kan niin, thiltih khawm deuh a awm chuan kan punkhawm chhan ngaihtuah miah lova, Pathian fakna hla sa nghal zel mai kan ni a. Nula tlangval inru an awm changte pawhin an ṭhiante zurui lungpuamin kan Pathian biakna hla serh ṭha tak tak hi an aupui leh chiam mai ṭhin. Kan zaithiamte zingah pawh, an han pianthar hi chuan, “*Lengzem hla ka sa thei tawh lo,*” an tih deuh zel hi.

Vawikhat pawh zaithiam pakhat piangthar hlim hi kan kawm a. “*Tunah chuan, lengzem hla ka sa thei tawh lo,*” a ti a. “*Engvangin maw?*” ka tih chuan, “*Khawvel thil leh Pathian thil hi chawhpawlh ka duh lo. Lengzem hla chu mihringte inhmangaihna hla mai mai a ni si a,*” a tih chuan. Keiin, “Anih leh, ‘*Ka nu hmangaihna aw nem chu, Theihnghilh ni reng ka nei lovang,*’ tih hla te, ‘*Aw khawiah nge ka hrai riangte, Duh taka ka chawi len ve kha,*’ tih hla te hi mihring inhmangaihna hla vel a ni a, i sa thei tawh dawn lo a ni maw?” ka tih chuan, “*Ka hre lo le,*” a ti a ni.

Thil reng reng hi a lan dan ang hi a ni vek lem lo. Rose par mawi leh rim tui tak phenah hian hling zum em em mai mi chhun na tak a awm ang hian, Mizote pawh Pathian tan inserh thianghlim ber angin lungdi hmangaihna kan hnualsuat a. Lengzem hlate pawh sak inthlahrunawm khawpin Pathian fakna hla tuipuiin lang mah ila, hmeichhiat mipatna kawngah pi leh pu aṭang rengin kan fihlim lo hle a. Nula ngaih hi tlangvalte insawi theihna a ni fo ṭhin. Pi leh pute kha chu an rindan atthlak tak mai, an

thih hnua an thlarau Pawla'n a sai loh nan lo ti pawh ni se la, Kristian kan nih hnuaah pawh, thalai zingah hian hmeichhiat mipatna invawng thianghlim hi an tam awm lo hle a sin. A invawng thianghlimte lah chu hmuh zawh loh vangah puhin kan nuihzat lek lek zawk a. Kumtinin Kohhran dan thianghlima innei aain dan hnihnaa innei kan tam zawk zel si. Dan khatnaa innei thenkhatte pawh hi belhchian an la dawl lo leh nghal a. Chuvangin :

*“Heng mite ho hian an kain min chawimawi a,
An thinlung erawh chuan min hlat si a,
Engpawh nisela, an zirtinaah mihringthupek an zirtiravangin,
An mi biak thin hi a thlawn mai a ni. (Mat 15 : 8)*

tih hi kan chan a ni ve mai lo maw?

Pathianin mihringte hi mipa leh hmeichhiaah min siam a. Mipa leh hmeichhia chu inhmangaiha nupaa insiamin chi inthlah chhawng zel tur kan ni. Chuvangin lungdi hmgangaiha hi sual a ni lova, Pathian remruat zawk a ni. Nimahsela hmeichhiat mipatna hi nupa inkar chauva hman tur a ni a, nupa nih hma leh nupa inkar lova hman chu sual a ni. Nawmchen nana hman lek phei chu Pathian huat zawng tak mai a ni.

Nupaa kan insiam dawn pawh hian, Amnona angin mahni duh angin kan ti mai tur a ni lova. Jakoba te, Mikali-te angin nu leh pa leh Kohhran duh dan thlirin ram leh hnam dante kan zawm ve tur a ni ang.

Tin, lengzem hla sak pawh hi a pawl lova, nimahsela, a hun leh hmun erawh chu kan thlir thiam tur a ni. Lengzem hla han tih hian Kristian te sak atana mawi vak lo chu a awm thei awm e. Chuvangin Kristian nula leh tlangval inlemna ni awm reng hlate pawh kan phuah chhuah thiam pawh a ngai a ni.

*Ka thinlaiah ka vei reng che,
Ka tan i mawi phaizawl lili par hnehin;
Leng dun ila, run hmunah nang nen,
Ka nuam mang e, Kristian chhungkua din turin.*

[He Article hi YMA Chanchin bu kum 2004 February thlaah leh
Kristian Ṭhalai Pawl Chanchinbu 2004 May thlaah chhuah a ni]

NAWNGSAWHNAWH

Naupang thlaphâng tē tuar tuar chu hriain ka'n hawi phei a. Rulpui tar tawh tak hian Lalbiakênga thisen chu a lo dâwt ngur ngur mai a.

Thingtlâng khaw chengkerh tak aṭangin College zawm turin Aizawl khawpui ka lo chuang chhuak ve a. Thakthing Vengah mi in hnuai chep tak mai luahin zan College ka kal a, nitin Ngaizel pheiah rawra chhuin ka inhlawh ve ṭhin a, Vai pathum inhlawh ve ṭhin an awm a, kan in nelin kan inkawm ngeih viau nghe nghe a ni.

Ni khat chu thingpui ina kan chawlh laiin phawk ka chhuah a, vai pakhat chu ka buan (chai) ta chiam mai a; chutia kan inbuan lai chuan a hrenpereng kaih aṭang chuan sarâng (sahar)-a tuam pawisa tēl a lo tla tawp mai a, cheng engzat chiah nge ka hre mai lo nain, inhlawhfa ve mai neih atan chuan a tam hle mai. Inthupna chi ni tawh hek lo, min ring tawk ve thawkhat bawk a, Nawngsawhnawh an nih thu leh inthup nana inhlawhfa ve mai an nihte min hrilhin ka ṭanpui theih chuan cheng tam tak min pek an huam thute sawiin ṭanpuitu atan min thlem zui nghal a.

Kan chhungkua kan harsat em avangin inhlawh chawpa College kalin, silhfen pawh nei ṭha lovin rual awt takin kan khawsa a ni si a, rual awh zualpui a chhawk dah law maw tiin ni tin mai hian naupang man tur vaiin ka chhuak ta a ni. Ka chhia leh ṭha hriatna chu kan pachhiatna chuan fim hman lo lekin a bual nut avangin. Ni khat chu Tuikual luia ka vah ka vah laiin naupang sava veh ka hmuh fuh hlauh mai a, lawm tak leh hlauthawng ru tak si chuan ka setana rilru vervekna thawhin lui mawng lamah ka bum thla a, a fianrial ta maw tihah pawm bet thutin a kê puanin ka hnawh a, ka ṭingmit

sauh sauh va, saiipa khungin Sairang lamah ka pu thla ta a.
Pawisaa kei leh ka naupang man leitu vai pathumte Tlawng
luia zuk finin lawngah kan chuang ho va, engtin tin emaw
kan kal kual nghial hnuah an lo tiam ruk sa Khasi pa hausa
nen indawr zovin an ramah kan lut ta a.

An rul khawi chu an thup em em a. pindan rilah khungin thisen an pe ber òthin. Mihring thisen a awm kher loh chuan ran thisen pawh an pe ve òthin a ni awm e. Mihring thisen an pek chuan chu mihring kut emaw, ke zungtàng hmawr emaw tanin chuta tâng chuan Rulpui chuan an thisen a zuk ta òthin a ni. A zuk hlum hnu chuan chu mithhi ruang chu an kawmthlang luiah an paih mai òthin. Tu han hriat chhuah chi hi a ni lo, mi ruang an paih tur lam chuan a sulhnu chhui theih loh nan a ruang chu an sat sawm vek òthin a ni.

Chu an rul khawina pindan bulah chuan ka khawsa ve a, nikhat chu rul chaw pekpuai turin min ti a. Chu mi ni kher chuan Lalbiakenga Tuikual luia ka man kha a kutzungtang tan sakina thisen chu Rulpui an dawttira, a ka-a an hnawhna chu a lo nghet lo a ni chek ang chu a rawn au chhuak ta a. Thlabar tih hriat ngawih ngawih hian, “*Ka nu, a na em mai min pui rawh*”, tiin min rawn melh tawktawka. Mani lo maha lo rap sa naka laiin pui tura min han ngen chu, tal chhuak thei lo turin an phuar bet tlat a. Rulpui lah chuan a zial chual chual mai si. Tunah pawh hian ka mitthlaah a la cham reng a, ka zan mute hi ka phu leh zawk thin..... ka sawi ngam lo... Biakenga chu a zal ta raih raih mai a.

Kan pi pute ral hlau reng renga an awm chu Kristiannain arawn tizalen a, chumi zalennna tichhe zawnga keiin ka sum it vanga Mizoram tiralti-a keima nun thlenga inthiam loh na hling zum chhun hi tunge min tih dam sak thei ang. Ka Mizo rilru ka hralh tawh si, ka nun chhan a awm thei tawh chuang si lo va, Mizoram tiralti zel tur chuan ka

nung tawh chuang lo vang tiin, luiah ka chatuan hmun lam pana zuanthlak mai tumin ka tlan ta vang vang a, ka thlarau tan pawh inṭawngṭai sak ngam lovin ka zuang ta vak a, ka rin aiin ka thleng hma..... ka khum aṭang chuan ka rizai nen kan leng thla tawp a, hmanhmawh takin khum lamah ka lawn chho leh a, kan ram tana ka tihtur ka zawng rilru ta zawk a.

[He Article hi **THAWVENNA** Chanchin bu Kum 1984 January thlaa chhuak a ni]

EDITOR HNENA LEHKHATHAWN

Ka pu,

I chanchinbu January ni 1 leh 16, 1984 Issue a, Nawngsawhnawh tih thu ziaktu khan a thiam hle a. Thawnthu phuah pawh a thiam hlein a rinawm, mahse, Thawvenna-a chhuah atan chuan a thawipik thlak deuh niin ka hre thlat a.

A mumang a nih leh “Ka mang” ti law law sela. A ngaihdan a ziaak a nih leh sawi chiang law law sela, a ṭhain ka hria a. A landan ngawt hi chuan Criminal case tling thei hial a ni a. He thu chhiartu hian an duh loh thu an sawi lang nual a. Khasi ramah Khasi nen a, innel tlang takin kum thum chu kan tlingtla ve a. Khasai Upa leh lehkha thiam te pawh ka kawm ve a. Library-ah hman lai Khasi chanchin te pawh ka chhiar ṭhin a. Nongsohnoh tih hi chu Mizo zingah kan sawi ṭhin, “Mawirang khamah zawhte ki nei a awm a, tumahin an la hmu lo” tih ang lek niin ka hria a. Hriat chian ka tum hle

pawhin, “An ti” tih chuah hi hriat tur awm chu a ni a.

A reng reng thua naupang enkawlah fimkhur a ngaihzia hi chu inhrilh ngun a tha a, mahse thu tak tak ni lem lo, thu thiam vanga ngaihnawm tur hrim hrim a, vantlang titi titlabar tur chi hi chu I Magazine hming mawi tak buah hi chuan chhuak tawh ngai lo se ka va ti em, Hei hi khuma tlaa zia a ni lo va, ngun taka dawhkana zia a ni e.

I rintlak,
Siamhnuna.

CHHANNA

Chhiartu zahawm tak,

Kan Magazine beitham tak mai ngun tak mai leh chik taka min lo chhiar sak thin avangin lawmthu kan hrilh a che.

Hei i lehkhathawn pawh i mi rawn ngenna ang ngeiin kan rawn tar lang a, i rawn ziah kalhmangah hian kan Magazine hming THAWVENNA a nih angin mi tithawveng huai thei tur article-te chhuah turin min duh niin a lang a. He kan article rawn chhuah Nawngsawhnawh By Hausanga Hauzelin a rawn ziah hi kan bih ngun ve viau a, khum atanga Rizai leng thla tawp khawpa han tla ta chu a tho a nih loh vek pawhin a mumang lamah chuan thil hlauhawm tak emaw,

rapthlak tak emaw a hmu ni ngei tur a ni a. Chuvangin keini chuan a mumang emaw a zeldin thu emaw pawh chu lo ni ta se, mumang chhuahin kan han chhuahsak mai a ni e.

Tin, Magazine leh chanchinbua chhuahte hi thu dik fai thah hi a ni lo fo va, Magazineah lek pheii chuan tute zeldinna leh sungtuahnate hi emaw kan chhiar tam pawl takte pawh a ni mai thei a, tin, ngaihnawm tih zawngte pawh a lo inang lo va, thawnthu ngaihnawm deuh leh article ngaihnawm deuh chhiarte hi a bengvar thlakin a ngaihnawm kan ti a, kan chhiar mai a, tu te mumangin emaw i thaw a lo ti pik palh a nih chuan le, mang dang tha deuh neih kan lo tum ang e.

News Editor
Thawvenna

[He Article chungchanga zawhna leh chhanna hi **THAWVENNA** Chanchin bu Kum 1984 February thlaah chhuah a ni]

Z I N G K A R

Zing vartianah khua a lo varin Ar a khuang thin a, Ar hi hun bi nei takin an khuang thin a. Mizo chuan Thut muan ar khuan, len haw ar khuan titein kan sawi thin a ni. Hman lai atangin Pathianin mihring ten hun kan hriat nan Ar khuang a lo hmang a, kan pi leh put pawhin Sana nei lo mah se, zan thimah leh khaw chhiaah pawh hun an hai ngai reng reng lo. Ar khuang hi zingah pawh thawh hriat nan an hmang thin a ni. Tun laiah kan changkang kan tih hnu hian, eng vang nge ni ang zingah kan thawh har em em mai le?. Pathianin hun kan hriat nana min pek Ar khuang kan rin tak loh vang em ni ang?.

"Zing thawh ka hai a," ti ve ngai reng reng lo nungchate chu zingkar--ah chuan hlim em emin, Siamtu fakin an hram chuah chuah a, Thing hnahte chuan chakna a nei thar leh a ni tih hriat tak maiin zing dai nuam takah chuan an nung sar mai bawk a. He tih lai hian pangparte chuan an mawina famkim rawn inbelin zing an rawn tho a, zan lamah eng ang takin inchei ang maw?. Vankhama chuan:- "Riahrun an lum che em ni, khuavang ten," a lo ti hial a sin, Pangpar hi zingah an mawi em avangin zanah Pathianin a riah chilhin a chei char char che em ni? tiin a zawt hial a ni. Pangpar chuan a mamawhtute tan tiin an zu thlu tak mai chu zingkarah chuan an rawn chhawp chhuak liau mai a, an rimtuina chu an rawn chhuah ham ham mai a ni. Hla phuahtuin, "Zingah savaten Pathian an fak a, Pangparin a ropuizia a entir fo,," a lo ti mathlawn loin Pathianin zingkar a siamah hian thil siam inrengte hi chuan Siamtu an fak a nih hi. A ni tak a, Chhunah leh zanah ai chuan zingkar-ah hian boruak pawh a nuamin a thianghlim zawk tih a hriat a, Rim dang reng rengin a pawlh buai lo a ni. Zingkarah chuan boruak thianghlim tak mai hip

vang vang tur a awm a ni chu. He boruak thianghlim hip tur tal hian, i tho hma dawn lo em ni? thawh hmapuina tham a ni a sin. Nungchate chuan he thuruk hi an hria a nih ngei ang zingkarah hma tak taka an thawh thin ni, mihringte lah chuan kan hre ve phak der si lo a. Zingkarah rei tak tak kan mu mai si a. Mihring chauh lo chu zirtir an ngai lo tih loh rual chu a ni lo a nih hi.

Engtin nge? Fanghmir chanchin thufingin min hrilh kha, 'Nang thatchhepa, fanghmir tih dante chhut la, fng rawh" (Thuf 6:6) a lo tih angin, zing vartian-aah fanghmirte chu an bu zawl atingin an rawn tho chhuak a, an mamawh chi hrang hrangte an rawn thawk sup sup mai maw le, Solomona khan fanghmir chanchin hi a lo hrechiang awm hle mai. Mi thiamten an sawi danin fanghmir hi an taimain zingah an tho hma em em a, an intodelh hle a ni, an tih chu maw le. Aw Lalpa, mihringte hi zanah tul hlei lovah, rei tak tak kan meng thin a, Zingkarah thawh nachang kan hre leh si lote hi, "Min ngaidam ang che", Chhun leh zan i siam chhan ang takin kan hmang lo a. I dan kan zawm lo a ni.

Zanah thehmeh ang maia an ngawi thiam hnuin, zingkarah chuan Chinrang leh sava dangte chu an rawn chir nuai nuai a, Luite dung rawn surtluanin zing tui fim an rawn dawt leh khalh khalh mai a ni. lungpui chungah an rawn sawt zauh zauh hlawm saw, Thing zar mawi tak tak atangte chuan Thereng chi hrang hrangte chuan zaiin an rawn awi fawn hleih hleih mai le, "Aw, siamtu remruat thiamzia hi a va mak em, he zingkar nuam tak mai hi, a hlutzia mihringte hian ka hre phak lo a ni.

Hman laia Israel fate pawh khan Pathian malsawmna van Mana lo tla chu zingkarah a ni lawm ni? an chhar thin kha. Tun laiah pawh a taka Pathian malsawmna lo tla kan

hmuh theih chu Daifim hi a ni a. chu chu chhunah leh tlai-
ahte kan hmu ngai lo a, zingkarah a ni kan hmuh thin ni,
Chuvangin, zingkarah hma takah tho la, thing hnah-ah te,
phaitual hnimah chuan daifim thianghlim tak chu i hmu ngei
ang, *Hermon daifin, Zion tlangte tla thin ang hi, Chutah
chuan Lalpan malsawmna thu a pe a, Kumkhuaa nunna tur
chu, (Sam 133.3) kan ti thin a ni lawm ni kha.

Kan Bible-a mi ropui tak tak hming lo langte hi
zingkarah eng angin nge hun an hman ang le? ti raw u. An
zavai chuan sawi sen an ni lo ang a, tlema zawng in sawi teh
ang :- *“Tin, Abrahama chu zing takah Lalpa hmaa a dinna
hmunah khan a han chho va,”* (Gen 19:27) tih kan hmu a.

Hei lo pawh hi in sawi leh teh ang, :- *“Tin, Jakoba chu
zing takah a tho va, lung a lukhamna a dah chu a la a.”* (Gen
28 : 18) tihte leh a dang pawh a tam mai sawi sen a ni lo ang.
Chuvangin, Bible -a kan hmuh angin Pathian mite hi chu
zingah an tho hma tlangpui ni tur a ni. Nang pawh Pathian
mi duh tak zingkarah engtin nge i awm ve le?.

Ringtuten kan entawn ber Lal Isua kha, zingkarah a
mu rei thin a ngem le?. tiin i lo ngaihtuah a ni maithei a ni,
kan Bible-ah hian Lal Isuan chanchin ti hian a inziak a. :---
Tin, zing khawvar hma daihin a tho a, a chhuak a, thlaler
hmunah a va kal a, chutah chuan a tawngtai a. (Mk 1:35) tiin
Lal Isua ngei pawh zingkarah hma taka a thawh chuan,
Ringtute tan chuan a hnung zuia a tih dan anga kan tih ve
mai a ngai a ni lawm mi. Hei hi Pathian duh dan pawh a ni
ngei ang.

Eng emaw avangin mihringte hian zan a rei tih em em
chang kan nei thin a, Hla phuahtu pawhin "Lungngaiin ka
chau, chhantu an awm lo, Zan khaw tlaitluanin mittui nen," a

tih tlawk tlawk changte a awm thin a ni, heng ang hun a lo thlen changte hian, kan ngahhlelh ber chu zingkar a ni thin. Khua lo var se, kan lungngaihnhate kiang deuh turin kan beisei thin a ni. Chuvangin, zingkar hi a va hlu em, Mihringte nunah hian Nilenga in dawmkun chang pawh kan nei fo mai, ni khat hi chatun ang hiala rei tih chang pawh kan nei thin a nih hi. He ti hian hla phuahtute bawkin an lo phuah kha, "Tlai tla har ti ila, Zan khua hrui ang a sei leh si," tihte leh Chhunni a rei tiin zan khua a sei si," titein. Ni khata hun hrang hrang kan neih zingah hian, hla phuah thiamte pawhin Zingkar hi chu tu mahin an nin thu an la sawi lo a ni mai thei a ni. Chuvangin, Siamtu Pathian hian, zingkar duhawm, zingkar hun nuam hi, a van siam thiamin an van thlakhlelh awm tak em, he zingkar hun nuam tak mai hi, hmang ve hman loin i mu bo fo mai dawn em ni?.

THAIBAWIH NIH ZAK LO MIZO MIPATE

Mizote hi hnam boral mai thei dinhmunah kan ding ti-a an sawi hi i lo hre ve tawh em? Eng vangin nge Mizo mipate hi kan thih zawih zawih mai le?, kan ramah mipate aia hmeichhia an tam zawkna chhan hi eng vang nge ni ang? Kan ramah hian Mizote hi awm ta lo ila, kan zo tlang ram nuamah hian tute nge chenga i rin? Hnam dang ta ni turin Mizoram hi i phal em? Mizo hnam hi kan din chhuah theih nan eng nge kan tih ngai le? Hawh teh u, Mizo mipate hian i ngaihtuah tlang teh ang u.

Kan pi leh pute khan, tlang ram chhengche tak mai leh ram ngaw dur khup mai, Ramsa hlauhawm tak takte chenna chu kan hnam tan an lo sat chhuak ve a. Chu mai pawh chu a la ni lo a, An mahni rawn run thintu hmelmate leh ramsa kawlhthen an rawn bei reng bawk avangin inring renga an awm a ngai thin a. Rokunga'n Doral hlau reng renga ramtuan ni lenna a lo ti reng a. Chuvangin, kan ram leh hnam a him theih nan chhungkuaah inrelbawl na fel tak an neih a ngai tih hriain, Hman lai Mizo mipate khan an mahni chhungkua theuhah ro an rel a, mipate chuan an nunna thap tak meuhin an nupui fanaute an venghim thin a ni. Tin, sakhuana thilah pawh Puithiam hna hi mipate chanpualah an dah a, hmeichhiaten puithiam hna hi an khawih ngai reng reng lo. Chuti ni lo a, chhungkuaah hmeichia nu zawkin ro a rel zawt zawt chuan, chhungkuaa pa ber kha Thaibawih tiin an hmusit em em thin a ni.

Tunah hian Mizoram hi hmelma hlauhawm tak mai, ruihhloin min run nasa em em a, Chhung tinte min luh chhill mek a nih hi. kan thalaite rawn bitumin an thi zawih zawih a,

A thi lote pawh chakna reng reng nei loin ar pul tur ang maiin an thu ngui fur mai a nih hi. Khawiah nge Mizo mipa, nupui fanaute chhan nana nun thap ngamte kha an awm tak le? Chhan tlak kan la awm e tiin an au rawng rawng a, chhanchhuaktu zawngin chhanchhuahna In (Home) nia an ngaih-ah an in hnawh luih luih mai a nih hi, chaw kawpuar leh in tur mumal pawh nei loin. Tanpuitu an va ngai tak em, Mizo pa patling nupui fanaute, chhan nana mahni nunna thap-a bei let thin tan chuan, awm mai maina chi a ni ta lo, I hrin ngei, i fa, ruihhlo ngai kha, nang man enkawl leh ngaihsak miah loin, mi dang kutah i dah dawn em ni? Chu mai pawh chu a la ni hlei ne'm, sakhuana thilah pawh, nuho a phusa nasa sa-ah an tang tawh a, Mahni In pawh uap lum hman lo lekin pawn lamah rawngbawlin an vak chhuk thin a nih hi. Eng vangin nge, chhungkaw pa ber hi i ngawih reng a. I nupui fanaute pawh sakhuana thil-ah leh ni tin khawsakna thil-ah i kaihhruaia i thununa loh le?. Mizo mipa i ni law'm mi? in chhungkua in him loh kha, Kan ram leh hnam a dam nan i chet a ngai a ni, chhan a ngai a nih hi, ka boral tak ngial dawn a lawm, Mizo mipa tan chuan awm mai maina chi a ni tawh lo e.

Mizo mipate zingah, Kan hnam hi boral thei mai dinhmunah kan ding tih pawh ngaihtuah peih lo, Mahni chhungkuaah pawh rorelna kengkawh zo lo, fate ruihhlo bawia tang mek pawh chhanchhuah tuma thapui pawh thawh nachang hre lo, In chhung khur-a nupuite rorel tir, an thu thua awm a, An duh dan dana khawsak tir mai mai, Thaibawih nih pawh zak miah lo kan va tam tak em, Mizo mipate u, kan ram leh hnam chhan turin harhin tho thuai teh u.

[He Article hi Vanglaini Chanchinbu ah August 25-26, 2024 ah chhuah a ni.]

FAVANG NI ENG

*Bawihte kan nun hman lai an chang tur hi,
Ka tap chhawl thing hnuai thal favang niah,
Dawn lungrukah nghil ni i awm dawn lo*

Favang awllen lai a nih vangin nula leh tlangval hi thing tuah tur phur-in ram thengthaw nuam tak mai, Thingsia an par vul chukna hmunah hian, thing buk hlim nuam tak hnuai-ah inngheng rialin an thu dun a, An awmna ral leh lam mai a, thlawhhmaa buh hring dup mai chu an thlir a, Thereng chi hrang hrang Dawlrem leh Rengchal, Ngirtlingte chu an hram chuah chuah mai baw k a, an awmna mual piahah hian Uhleuh a hram lauh lauh baw k a. He tih lai hian hla phuahtuin, Chungmu vanlai a lo leng der der e, lungdi auin,' a lo tih angin Muvanlai nupa chu an chung boruak zau takah chuan a thlawk kual delh delh a, Romei chuan tlang tin mai chu a bawh paw chia i karah, Nula leh tlangvalte chuan hmangaih biahthu an inhrilh melh melh mai a ni. An dam chhung nunah, tuna an awm ang hian an awm reng thei a ngem? An hma lam hunah eng tin nge an awm zel ang le? Eng ang pawhin an hma lamah awm mah sela, tuna an awm dan hi an theihnghilh thei a ngem le? :- *Bawihte kan nun hman lai an chang tur hi, an ti vawng vawng mai a nih hi.*

A ni tak a, kan vanglai nun hi chu a nuam em a ni, Dam chhung khawsak ei leh bar eng mah engto nei loin kan awm a, Pathian zarah kan hrisel chuan kut hnathawh pawh a hrehawm em em lo a. Hlo thloin kum tluana hmangaih berte nen kan inlawm ngat phei chuan, Dam lai pialral a ni ringawt mai a ni. Nimahsela, heti ang reng hi chuan an awm thei dawn miah lo a ni, Rei lo teah nu leh pa an ni thuai ang a, An mah ni mai, in buaipui loin fate buaipui a ngai tawh dawn

si a, Ei leh bar, silh leh fen, ngaihtuah a ngai tawh ang a, Hriselna kawng thu-ah pawh an fate nen an chhangchhiat hunah chuan an dinhmun tur chu hriat thiam a har hle tawh a ni.

An vanduai phei chuan, tunah induh takin thu dun rial mah sela, Leng dang tang belin an inthen daih thei a sin, Chuvangin, Bawihthe kan nun hman lai an chang tur hi, Ka tap chhawl thing hnuai thal favang niah tih hi chu a awm ngawih ngawih i ti lo maw?. Lei mihringte nun hi rei loteah, hman lai an chang thuai mai si a, Chuvangin, kum tluanin rim takin hna thawk mah sela, He favang ni eng mawi takah hian, Len lai chen hi chu a awm i ti ve lo maw?

Thian duh tak, eng ang mi pawh ni la, He Favang boruak nuam takah hian, zing karah tho la, favang ni chhuak mawi tak hi hmuh tum ve teh, Zing ni chhuakin khawvel a rawn chhun en sut mai hi, Siamtuin nimin maia a siam zawh ang mai lah ni!! Tlang tin leh mual tinte chu an hring no nghulh mai a, zing daifim an chhun tle sut mai chu, a mawizia sawiin a siak lo a ni ber e. Mihringte siam, En man awm phei chu ni se, eng zat tak chhiar ang maw? Zing ni chhuak chauh hi a mawi a ni lo a, Ni tla tur hlei hlei hi a mawi a sin, Chuvangin, he favang ni mawi tak hi a ni chek ang, Rokunga'n 'Aw, zing eng mawi leh tlai tla eng mawi, Damlai khuavel nun khua ti nuama'n lo vul rawh," a lo tih lawm lawm kha ni. Nang pawhin, zing eng mawi leh tlai tla eng mawi hi i dam lai nun khua tinuamtu-ah i hmang dawn law'm ni? Aw le,! Nang, Chhiartu duh tak, He favang nuam takah hian, Zing boruak thianga takah hian, In vangkhaw laitua nuam takah khan, taksa insawizawiin (walk) la, vak theuh theuh mai teh le, I hmuh apiangte chu, nui sang chungin, *Good morning mai rawh, i tisial lo ang. Chu chuan taksa leh rilru hriselna a pe dawn si che a.

E khai,! khua a thiangan a tuihul tan tawh baw a, ram kal a chakawm hle mai ti raw, Tukchhuan ei khamah ram kal turin in siam mai teh aw, In thlawhhma lam pawh eng nge an an tawh ang le?. E he,! kawtchhuah chu a rehin a va thing teh thuap ve, hlo thawh laia a lun vei nen, En teh, saw,! dai vela Zawngtah pawh a lo tuvu fur tawh a lawm. Favang lai a ni baw a, kalkawng chu hnim leh daiin lo bawh deuh mah se, lungkham berah nei suh la, i thlawhhma ber kha, hmuh a chakawm tawh a lawm, ti raw. Chu,! eng thawm nge ni ngai? A, i lo vau atangan Hauhuk-in an lo lawm che a nih chu, an Hulreuh tuar tuar a lawm. Sakhi pawh lawmin a lo huk piap piap chu, a va hlimawm teh reng em. Kei chuan e, khawpuia mihring zik mur mur-na hmun, Motor leh khawl ri bengchhen em emna hmun-a awm ai chuan, Nungchate nen hlim taka nilen hi ka thlang zawk a ni. He favang ni eng nuam takah hian.

Eng lai pawha i rilru a awmna i thlawhhma chu, i thleng ta hlawl mai le I buhte chuan zah em emin chibai an lo buk suau suau che saw, an va tha tak em, Kal chak loin i buh leh thlaite hi han en Chiang deih teh aw, buh kara sawhthing i linte pawh an peng tuam tuam a lawm, an tak viau mai thei a ni. I chawh hunah sawrkarin a lei sak dawn si che a, i hlawk dawn mang e. Sawrkar hnathawk kamding i awt bik tawh dawn lo a nih hi I thlam namthlak-ah khan han thu diai diai phawt mai teh le. I thlam kiang vela Anthur par pawh Khawimu-in a vel vut vut saw, i thlam leihka ban velah chuan Berul leh Changka an zam phui luk a, an rah uai thluah thluah mai le, Zamzo leh Derhken Hnahsei an par vul chuk mai baw si, I thlam hnuaia arsa ruh ro, Lo zawh nia i phiah thlak pawh fanghmir-in ruai theh nan an lo hmang a nih khu, an bawm khat vek a lawm, I Lo vau atangan Vaki leh Vasuih pawhin

an rawn thil reng che a nih saw, i buh chu a hmin hlan an nghahhleleh hmel khawp mai. I buh leh thlai zozaite hi han thlir vang vang teh, Lawmna tur hliir a nih hi, Khawvelah hian kut hnathawktu aia lawmna nei sang zawk hi an awm lo an ti a sin. Nang pawh, engkim mai petu che Pathiam fakin Losul Thereng hram chuah chuah karah hlim takin zai mai rawh. Engkim Siamtu Pathian hian, he khawvel hlun lo tur ramah hian, heti em ema mawi hian, Favang ni eng hi a lo siam mai le.

[He Article hi Vanglaini Chanchinbu ah October 13-14, 2024 ah chhuah a ni.]

ṬHAL KHAW RO LAI

Tlang tin leh mual tinte chu romei chhumin a bawh chiaia, fur laia ram hring no hlup thin kha, thal khaw ro lai chuan a paw sen lam lek lek hian a lang a. Fur khaw thianga ram hla tak tak lang thin pawh kha, he thal khaw ro lai hi chuan khua a lang thui thei vak lo a ni. Tuna ka awmna atang hi chuan ral hla vak lo a lang thei a, ka hmuh theih chin-a tlang leh mual-ahte chuan Thenngo thing par var leh Khiang thing zik chawr no sen chu a inchawih tawh em em mai a ni. Mau hmun lai erawh chu a ro eng tiar hlawm a. Han hawi vel ila, Vahchap tih hriat tak mai hi, hmuh tur a awm zut mai a, a thente chu hal tawh tih hriat tak maiin Mizoin Kangvar kan tih thin chu a dum thual thung a ni. Ehe,! Lo hal tawhte sawn, ram an va ti kang nasa lo em em ve, Mei lam an sial tha a ni maw,? Mizo pa, ram tih kan pawizia hre Chiangtu an ni ngei ang. Ram tih kanin thil a tih pawl theihzia hi i ngaihtuah ngai em? Ram ngaw, boruak thianghlim min petu, khawvel sik leh sa inbuk tawh tura vawng himtu, , kan han ti kang duai duai mai thin hi zawng, a dawn tawh thlak lam chu a ni, A pawl thin khawp mai. Chu chang a ni hlei nem nungchaten an tur nasa em em a, Pa pakhat chuan, " Ka lo vauva puk ko tlangah hian Sakhi pui kang hlum ka hmu a, puk chhunga a notete an kan hlum loh nan he Sakhi hian ama nunna a hlan a ni Chiang mai," tiin a lainan thu hahip-in a sawi. Thingkunga sava bu zawl a, sava note thlawh pawh la thlawk thei lote, kang mei a lo chhuah vang a, an kang rawp vek mai hmuh changte hian, rilru an ti na vawng vawng thin a ni. Ka ngaihtuah zawng ringawt pawhin ka tim sung sung thin a sin. Chuvangin, kan ramah hian thil siam zawng zawngte thlamuang taka kan chen za dial dial nan, thal khaw ro lai hian kangmei lakah i fimkhur hram hram ang u.

Tlang ram tih takah, tlang kawng tih hriat tak mai hian, inzawm zat-a lang thei si lo hi, kawng a lang leh phauh phauh thin a, chul ramte pawh hmuh tur a awm a nih saw, Saw, Chul ramah sawn nikumah kha chuan a neitu ten an thlai duh tin reng chingin, thlahlel em emin ni tin deuhthaw an feh awm si a, kuminah chuan hnuchhawnin an hawi san ta chu a ni a le. Sawi thei chu ni se, chul ram chuan engtin tak sawi ve ang maw?. tiin ka suangtuah vel a. Han hawi zau takah chuan, Eng khua tak ni ang maw?, tlang thenkhatah chuan rangva in chung var ni awm takte a lang bawk a nih saw, Aw!, Saw khua-ahte pawh sawn, "Tu dang mah ngai lovin lenlai chen an awm ve ngei ang le," tiin ka ngaihtuah neuh neuh a. Hawina lam apiangah kurpui tur, dawn ti sei an awm zel mai a nih hi. Romani angin, "Ka hawi ngam lo, ret thang zing riai kar-ah", tih mai chu a awl dawn a nih hi. Mi lungleng mi tan zawng, he thal khaw ro-ah hian, Thinlai a zing riai a ni ber mai hi.

Dai vel-ahte chuan Tlangsam par leh Japanhlo parte chu an chul rip riap tawh a. P.S. Chawngthu khan " Nghillohna par", tia a lo chawi, Kawldai par pawl riai mai kungah chuan Hnah sin par sen chu a zamin an par vul ve chek a, Kawldai leh Theite chu mihring rilru-ah an hlut dan a in ang lo maithei a , Nimahsela, Siamtuin a siam chhan ang taka an han par vul tak chul-ah chuan Khawivah-te tan chuan danglamna reng reng awm loin, an par zu tlanin an bawm luai luai a, E, tak a!, Phuihnam suakte pawh hi a hlutna i hre lo ti raw?, mahse, Siamtu chuan duh taka a siam a ni a, he thal khaw ro lai hi chuan a mawina famkim nen a rawn par var vo mai a ni. Hlonuar-te chenin an par mawi em em mai zawng a nih hi, mihringte lah chuan Sum par lawmin, heng Siamtu kutchhuak mawina leh hlutnate hi kan hmu thiam tak si lova aw!, Khua a lumin ni chu sa vawl vawl mahsela, chhem dam

thlifim thaw heuh heuh chuan min thawi dam leh thin a nih hi, Han hawina lam apiangah hian Phengphehlep thlawk liap liap hmuh tur pawh a awm zel a nia, Pangpar chi hrang hrang an par vul lai a ni bawka, chhun rawl tur chu an tlachham lo turah i ngai ang. Zawngtah kungahte chuan a rah ei chak awm takin a inthen siau siau mai bawksi, a zar- ahte chuan sava chi khat Thloh-vin a hmuiin a tuk kauh kauh mai a, eng nge maw a tih le?. E, tak a,! ka hre leh zawke, a nget a zawng a ni saw, Thlohte hi an tangkai teh a nia, Thing nget eitu a ni si a, Thloh awm lohnaah chuan Zawngtah kung pawh hi a dam rei thei miah lo, an ti a sin. Ehe!, Thingfanghma rah hmin eng tak maite chu, a va tuihnaiin a va itawm em. Theihai kung par chul mai han hmuh chuan, kumin chu hai tum loin rah a tun a ni ngei ang, ka ti neuh neuh a. Thingkung rawn chawr no hlep hlep ka'n hmuh hian, Aw, hringmite hi, heng thingkungte ang hian han duah tha leh thei ila aw!, ka ti vawng vawng thin a ni. Thli thaw heuh heuh dawngin tukverah ka dak a, Chu!, Ser par, rim nam rem rem chuan min tiharh sawng sawng mai a! kei chuan vaiho hal rimtuite ai chuan rimtui ka ti daih zawk mai a. Chu!, Ngai thla teh, Chawngzawng no chawm pawh an chik tet tet chu, an puiin a duat hle tih a hriat mai, an tan dam man a va awm dawn em, He thal khaw ro lai hi, kan Zoramah na na hi chuan, "Dawn a sei duh hle zawng a nih hi.

Khawpuiah chuan zingkarah engto engmah nei lo tih hriat tak maia taksa insawi-zawi an kal suau suau ngei ang a. Hmun phiatte chuan an mobile phont a, zai thiam zai ngaithla chungin hmun an phiat sauh sauh ngei ang, Motor hmanga tui zuarte chuan an hralh theih lai a nih avangin zing takah thoin hmanhmawh takin tui chawi turin an tlan liam zut zut bawk ngei ang le, Nu-hoin an In chung zawl leh an ba-thar vela an pangpar khawi, ram pawn atanga an lak luh leh

tualchhung pangparte, duat leh uluk em em a, an khawi chu, he thal kaw ro lai hi an par vul mawi lai a nih avangin an rikpui chel chul ang chu, Heng pangpar ang hian duat takin an fate han enkawl ta se, khawvel sual avang an fate an han vul mawi thei thin lo, an rilru na ngawih ngawih thin kha, heng an pangpar mawi takte hian, thawi dam thei ang maw?.

Engto nei miah loin he thal khaw eng ri-ah hian, i chenna khua atang khan ram lamah vak chhuak ve teh le!. He hun hi a lawm Mizo-in ram vah nan-a hun nuam lai ber kan tih thin kha, Thosi leh Vangvat an bikbo duak lai, Rul leh Chingchip an hungtau loh lai a ni a, Ruihhlo-a buai ve lo, Zo awi rimawite an chiah chauh chuah mai a ni, Thal khaw ro lai hi Savate an inthlanpun lai a nih avangin Mizo pasalthate chu an insum hram hram thin a ni, tih i hriat kha, Ramsa an ni emaw Sava an ni emaw an no chawm lai lo tihlum hi, a tha lo khawp mai, Pasaltha pakhat pawhin, " Thing zara Zawng awm chu ka kap ringawt mai a, a note a lo pawm niin, a kut leh lamin a note a pawm a, a kut leh lamin ka kahna thisen lo put chu a hup bawk a, ka va lainat tak em, hemi hnu atang hi chuan ramsa ka kap ngai ta reng reng lo," a ti a ni. Pathianin sex a siam chhan ang taka nawmchen nana hmang ve lo, inthlah pun nan chauha hmang thil, nungchante chungah hian, nang chuan zahngai hram hram ang che aw, Chu!, Kiltheihrawk hram chu i hria em? Zotuklo pawh a hram chhawr chhawr chu, Khiang thing chawr no hlep hlep-ah sawn Tlaiberh nupa an inchhaih bingbilet tawp tawp saw, Ehe!, Ramar leh Vahritte chuan hnah thlel ro an thai sat sat a, an khuang ak ak mai, Vazar rualte chu te chulin an rawn thawk ham ham a, an hnungah Chepa leh Vakul chang hlawi tawhte chuan an zui dawr dawr mai a, i hmu ve em?. Ram tau chhengchhe laiah pawh Fartuah leh Vaube an par chul saw, Sawng, pangpar vul chuk saw, zing vartian-ah chuan Tukkhumvilik te, Changkak te, vakul te, bawngte leh sava

chi hrang hrangin a par zu an tlanho dar dar thin a sin. Thlipui hlauawm tak To hawin nuai hun a la nei dawn tih pawh hre reng mah se, heng pangparte hian mihringte angin bihrukna an zawng ve lo a, an par zu chu, a mahmawhtute tan an pe chhuak mawlh mawlh reng mai a ni.

Thingkung hlim hnuaiah chuan thu la, han hawi vel teh, mi pangngai i nih chuan, he thal khaw ro lai hian eng kawng emaw tak chuan i lung a leng ve ngei ang, " Bawihthe, kan nun hmanlai an chang tur hi, Ka tap chhawl thing hnuaithal romei zam karah, " i ti ve chul maithei a sin, I kiang lawk-a saw, Sarzuk pawh a hmin sen tuak saw i hmu em? I thlang kawr rum rai deuh laia Hmawng kung pawh a hmawng zum fur khu, Rihnim rah tlan savate chuan lungawi em emin hring nun khawvel an chen a, Mihringte hi min ngai lo teh a nia, keini lahin lungawina reng reng kan hmu si lo. A khai a!, Khawnghma rahte chu an lo ro rim rem tawh a nih hi, Hnahkiah hnahte chu a paw pheih mai a, Bekang um nan a itawm hun lai tak a nih hi. Changel hnah pawh he thal khaw ro lai hian a tuihnai lai tak a ni awm e. Tih tur vak i hriat loh chuan, Aidu sentil khawr-in Kawhtebel vai haw mai rawhaw, Tumbu leh Saisute pawh a awm lawm ni? Nge?, Thingthupui leh Khanghu chawr no i veh zawl dawn?. Thal khaw ro lai hi chuan Batling par leh Sihneh te, Hulhu-te pawh la haw mai mai ta la, chawhmeh tui tak a ni zel theih a nia. Nuho chul ram kal pawhin Lengmaser ro leh Hmarcha chawr note, Dam lama Mainan chang chawrte an hmuh fuh chuan an lawm em em a sin, A seng khawm hun lai a, an chawih hmaih Sawhthing kung ro rimrem leh Bal hnah ro rip riap an hmuh fuh chuan ha-hipin an sawi a nia. Ram pilril deuhah chuan kal peih la, Hrui zik leh Thilte zik kheh turte Ankhapui pawh i hmu mai thei a nia. Khua a ro si a, Tui i in chakin i chhawl a hal hle tawh mai thei a ni, ka hre thiam che a nia, he tih hun lai hi a ni ngei ang, Sam hla phuahtu pawhin,- "Sakhi

lui te tui chaka a thaw huam huam ang hian," tia a lo phuah ni, sakhi chauh lo pawh, Sava leh nungcha dang te, mihringte pawhin he thal khaw ro lai hi chuan lui te tui fim leh thianghlim, dai raih mai chu, kan in chak vek a nih hi. Chuti ang tui thianghlim leh in chakawm tak chu he thal khaw ro lai chauh hian a sin a awm ni. Chuvangin, luite tui thianghlim dai raih kan neih reng theih nan kan rama tui hnate hi, i humhalh zel ang u.

Chu!, kuk rai rai ri chu i hria em?. Lui kal em ni dawn le? Thal khaw ro lai hi chuan lui kalte hi a nuam teh mai a nia, Thianza-hotein sangha kan han vua a, rulei leh Ankasa partein, mi thenkhat chuan puk an hung bawh thin a, Chengkawl pawh a tui hun lai tak a ni a, Tuikepte pawh tawn fuh chuan a lawmawm duh teh a nia. Mi pamham ngaihtuahna thui vak lote hian, nunrawng takin lui dung nungchate hi tur-in an hrai mai thin a, luia nungcha zawng zawng an thi vek mai thin a, a chhuanmang rorel thin khawp mai, a pawh tak zet a ni. Luipui dung hrim hrim hi, thal khaw ro lai hi chuan a nuam em em a, Rokunga pawhin, "Luipui dung kan zuk thleng, Lengi lunglawm nui ver ver, A nui rite chuan luipui dung a thang khaw e," a lo tih hial kha maw le. He thal khaw ro lai hi chuan, kan ramah hian nuam lo lai reng reng a awm lo a nih ber mai hi. Aw, Siamtu hian he ti ang hun nuam leh lunglen thlak hi engtia ril-in nge a lo duan le.

MIZOAH MIN PAWM DUH VE LO A LAWM

Mizo a ni emaw ka ti a, Mizo dik tak a lo ni miah lo mai, Mizo a an vei nen, a ṭawng aṭangin Mizo a ni lo tih ka hre chiah, tiin ka chanchin an sawi ka hre ṭhin a. Kan tan chuan inti Mizo viau mah ila, Mizo ṭawng kan thiam tawh loh avangin Mizoah min pawm tlat lo a lawm, Mizoram chhunga khaw hrang hrang hi ka tlawh hnem em em tawh a, Mizo i ni na nge, Mizo ṭawng i va thiam lo ve?, hmai chhana min ti tawh pawh ka tawng fo mai. Ka rilru hi a na ṭhin khawp mai, tiin tlangval pakhat chuan a chanchin a sawi a. He tlangval anga rilru na ngawih ngawi hi, Mizo hnahlakte zingah eng zat tak awm ang maw?

Mizo hnam hrang hrangte zingah hian ṭawng hran nei hi kan awm nual a, tuna Mizo ṭawng kan tih mai hmang lo hi mi tam tak an awm a ni. Heng kan unaute ṭawng hran neiho pawh hian Mizoram hi an inti neituin an inti Mizo ve em em a, Nimahsela, Mizo ṭawng kan tih mai an thiam tawh loh avangin enhran leh hmuhsit an hlawh fo a ni. Hengte avang hian an inkiltawihin an inthlahrun phah a, rilru hrehawm taka awmin, Mizo an inti ngam ta ṭhin lo a ni. Chuvangin, Mizo ṭawng hmangte hian Mizo nih an duh lo tiin kan sawi leh si a. kei mahni Mizo ṭawng hmang intite thiam loh hi a ni. Hawh u, a bu zawl luahtu Mizorama Mizo ṭawng hmang intite hian hnam inpumkhat nan ṭan i la thar teh ang u.

Mizo ṭawng hmang intite hi kan chapoin kan induh em em a, kan ṭawng anga ṭawng lote chu, kan hmusitin kan en hrang mai ṭhin a. Mizoah pawh kan chhiar duh lo mai ṭhin a nih hi. Chuvangin, Mizoram chhung ngeiah leh kan chheh vela kan u leh naute Mizo ṭawng kan tih anga ṭawng kher lote rilru kan tih na fo hi i sim ang u. Hnam inpumkhatna kawng zawh tur chuan Mizo ṭawnga ṭawng intite hi kan pawimawhin kan insiam ṭhat fe a ngai tak zet a ni hi.

Tuna Mizo ṭawng kan tih chauh hi Mizo ṭawng a ni lo a ni tihte hi kan hriat a van ṭul tak em, Mizo Hmar ṭawngte, Mizo Paite ṭawngte Mizo Lai ṭawngte Mizo Kuki ṭawngte, sawi vek lo mai ila, Mizo hnam hrang hrang ṭawng hi Mizo ṭawng a ni vek a, Heng Mizo chi peng hrang hrang ṭawngte hi a inzulin kan ṭawng thu mal pawh in ang a tam hle a ni, ṭhen hnan theih mai pawh a ni lo, Chuvangin, Mizo ṭawng kan tih pawh hi heng hnam peng hrang hrangte ṭawng hian a ti hausain a ti phuisui em em a, Kan hla thu leh ṭawng upa kan tihte hi han bel Chiang ila, Mizo hnam hrang hrangte ṭawng aṭanga kan lak vek a ni a, kan ṭawng hi lak hnan theih a nih lohzia kan hre mai awm e. Amaherawhchu, ṭawng tual leng a tan Mizo ṭawng kan ti mai a ni e. Chuvangin, Mizo ṭawng kan tih ber an thiam loh avang leh an ṭawng pai avang ringawtin Mizo an ni lo tihna a ni lo a ni. Nang, unau duh tak, Mizo ṭawng hmang inti hian rilru zau tak lo pu teh khai. Kan chi leh kuamgte i tlawh darh zo dawn a lawm, Hnam inpumkhatna hi a pawimawhin kan tih makmawh a ni si a.

Tun hma aṭang khan kan politician-te zingah kan hnam inpumkhatna tura na hrekhawka min lo kaihruaitu, lo awm ni sela chuan, heng ang teh nuai hian kan awm lo tur hi a ni a. Nimahsela, kan politiciante zingah rorelna pakhat hnuaia kun za lo Mizote min huikhawm zawnga huaisen ngam kan nei ṭhin loh avangin tun dinhmun hi kan thleng a ni a, a pawi tak zet a ni. Mi hnam roreltute chuan an chi leh kuangte chu khawi ram rorelna hnuaiah pawh awm sela an thlavang an hau ngam a ni ngai a, keini rama rorel tura kan thlan tlinte erawh hi chuan Rorelna lalthuthlenga an ṭhut chiah hian, Hnam inpumkhatna lam a lo au pui ṭhin chu, Thu chauh, Hla chauh, a ni leh mai ṭhin si a.

Chuvangin, Nang ni, Mizo Politician-te u, In khawhawi han tizau teh u, he Mizoram state chauh mai hi thlir loin, kan hnam pumpui huapte hian han hawi ve tawh teh u. Eng hi nge, Politic in khel chhan ni le?, In chenna in (building) tih

ropui leh motor neih changkan ringawt kha em ni, ram leh hnam in hmangaih dan chu?. Nang mahni kha, in haivurin hausa hle mah ula, kan ram leh hnam hi kan boral si chuan engtihna mah i ni bik dawn lo a sin. Tunah hian kan hnamin kil tin atangin a au che u a, Kan chi puite chhim leh hmar ami an tap vawng vawng mai a nih hi. chhak leh thlanga chengte rum thawm chu ngaithla ta che u, an thlang tal i hauh ngam dawn lo em ni? Heti chung hian Mizoram state chhungah i lo in la politician ve em em ringawt a maw?. kan hnamin kan mamawh che u a, kan hnam hi min huikhawm ve tawh teh u.

Pathianin Mizote hi hnamah min siam a, Ama rawngbawla a chanchin tha puang darh turin min duh tih hi kan pawm tur a ni. Chuvangin, kan hnam hi kan boral ai chuan kan din chhuah hi Pathian duh dan a ni ngei ang, Nangni, Pathian leh a Kohhran hrulaitu duhawm takte u, Tisa leh thlaraua kan hnam kan dam theih nan in va pawimawh tak em, han hawi vel teh u. Mizoram chheh vela kan chi leh kuangte hi ram rorelna chianguang lo hmuaia awm an nih avangin, tisa leh rinna kawngah pawh enkawl leh kaihhruai ngai tak an ni a. Tuikuk leh vai in buaipui angin in buaipui ve em? Nge, in beramte zinga mi pawh Mizo dik tak a ni lo tiin Mizo tawng pai deuhthe i lo hmusit ve zawk le?. Kan hnam inpumkhat nan in puan in kha, han kaipharh sauh sauh te u.

Tunah hian tu mah bang thei kan ni lo e, Tlawmngai pawl hrang hrangte leh Zirlai pawl hrang hrangte pawhin, Mahni hma zawn theuhah theih tawp chhuahho ila. Khawvel ram hrang hranga cheng Mizo chi leh kuangte zingah Mizoah min pawm ve hlei nem ti an awm tawh loh nan. Rilru zau tak puin kan ram leh hnam kan dinchhuha kan inpumkhat nan tan i la ho teh ang u.

[He Article hi Vanglaini Chanchinbu ah November 13, 2024 ah chhuah a ni.]

BANG ZIAKIN A? (Eng vangin nge?)

Kum 1978 khan Mizo hla phuah thiam hming thang Zirsangzela Hnamte chuan hla pakhat ‘Bang zia kin a’ tih hla a phuah a. ‘Bang zia kin a, tih hi Paite ṭawng a ni a, a awmzia chu, Eng vangin nge? Eng vangin maw,? tihna a ni a. Chuvangin tunah hian Bang zia kin a, (eng vangin nge) tih nan ka rawn hmang mai a ni e.

Vaiho hi an mahni vai ṭawngin an ṭawng nuai nuai a, Chu e, kha e, in ti lo a, Bang zia kin a (Eng vangin nge) kei ni Paite ṭawng te, Lai ṭawng te, Hmar ṭawngtea kan ṭawng hian Mizo ṭawngin ṭawng ve mai ula, mi intih bik ziah kher ni? tiin mi pakhat chu a phun a phun a. Kei chuan, “A, a lo ni maw, a chhan chu e, kan en hran loh vang che uin maw le, Vaihote chu hnam dang an ni a, eng ang pawhin an ṭawngin ṭawng sela, paw kan ti reng reng lo, Mahse, Nang ni chu, kan unaute in ni miao a, in chungah kan thikthu a chhia a, kan hriat thiam loh a, in ṭawng hi nuam kan ti bik hlei nem,” ka ti a.

Aizawl veng pakhatat mitthi an nei a, ṭhenawm khawveng leh YMA mi tlawmngaite an rawn tlan khawm a, thil ṭul ang ang an rawn tihpui zung zung a, Chu tih lai chuan, chhiat tawk chhungkuate pawh chu, an chhung leh khatte veng hrang hranga awmte an lo kal khawm ve baw a, Chu tia an chhung leh khatte an lo punkhawm takah chuan, an chi bil ṭawnga ṭawngin Mizo ṭawngin an ṭawng duh ta reng reng lo a, Mitthi chanchin an sawi pawhin an chi bing ṭawngin an sawi zel ta mai a. An ṭhenawm khawvengte leh YMA-te ngei pawhin an thusawi an hriat thiam ve si loh a vangin nuam an ti lo a, an haw zeuh zeuh a, an haw zo ta vek a,

chhiat tawk chhung leh khatte chauh chu an awm ta mai a ni. Mizoramah hi chuan kan hriat tlan vek Mizo ṭawng hi kan thiam vek thova hman hram hram hi a ṭha khawp mai. Duh leh mahni in chhung bilahte hi chuan kan chi bil ṭawngin ṭawng mah ila, chhiat ni, ṭhat niahte hi chuan Mizo ṭawng kan thiam tlan tho hi hman i tum hram teh ang u.

Mizo hnahtlak zinga mi, Pa pakhat, pa vengva leh changkang tak mai, sawrkar laipui hnuai a, hna thawk thei ngat, Mizoram pawna pianga seilian hi, A hna avangin Aizawlah an rawn sawn a, A fate chu Mizo ṭawnga ṭawng ve lo tur leh an chi bil ṭawng a, ṭawng hram hram turin a fuih hlawm a, Bang ziakin a, (Eng vang in nge) chu tia ti.tlat nge a nih ti a, ka zawh chuan kan hnam ṭawng hi a thi ang tih ka hlau a lawm tiin min chhang a. Kei chuan, Mizo ṭawng hi kan zavaia ta vek a ni a, Tu ta bik mah a ni hlei ne'm, chuvangin, i faten an hmana an thiam ve loh chuan mi zingah an inkiltawihin an inthlahrung mai mai ang, tiin ka zilh ve ringawt a.

A thu hrimin Mizo hnahthakte zinga ṭawng hrang hrang hi, thumal in ang a tam em em mai a, kan thluk dan inang lo a ni deuh mai a ni, Eng hnam ṭawng pawh hi hmang za vek ila, ṭawng thi kan awm chuang dawn em ni? tih hi ka ngaih dan a ni. A thlukah vala, i buai em ni? tih ang deuh hian Mizo hnahthlakho hi, kan ṭawng thua hian, a thlukah hian kan buai mai mai nihna chin a awm a ni, i ti ve lo maw?. A chanchin ka sawi tak, Pa vengva leh zahawm tak pawh kha, kum khat vel Mizorama a awm hnu chuan, Mizo ṭawng hlutzia leh Mizo hnahthlakte tana a pawimawhzia hriain ṭhahnem a ngai ta em em mai a, A chi leh kuangte pawh Mizo ṭawnga ṭawng ngei tura fuihtu ber a ni ta nghe nghe a ni.

Mizote hi kan vannei hle mai, kan hman tlan theih Mizo ṭawng kan nei hi. Hei hian in pumkhatna leh in unauna

tha tak min neih tir si a. Pathianin Mizo zawng zawngte tan a, tawngpui ber ni tura a ruat pawh kan ti thei awm e. Hawh u, Mizo tawng hi, kan hnam tawngpui berah i hmang ang u, tia, kan rel leh kan thlan pawh ni miah loin, Sap ram atanga chanchin tha hrila lo kalte khan, Mizo tawng hian A, Aw, B mi an siam sak a, zia leh chhiar thiam tur chuan, Mizo tawng hian zir a lo ngai ta a ni. Pathian thu awih hmasate pawh khan Mizo tawng hi Pathian thu hril darh nan an lo hmang nasa em em a, chuvangin a lo lar chho ta a ni. Kan hla phuah thiamte lah khan Pathian hla kan tih mai hi, Mizo tawngin an lo phuah zel mai baw si a. Kamlala'n Ralte tawnga a phuah pawh Mizo tawngin an let zel a, Kristian kan nih hnua kan thu leh hlate hi, Mizo tawnga kan neih vek tih mai tur a lo ni a, Ziaka dah hmasakna tawng a lo nih baw avangin a pawimawh lo thei lo a ni. Hei vang hian Mizo tawng hi a hlu ta em em mai a ni. Hei chauh pawh hi a ni lo, Chanchin tha Dak kan tih mai khan nasa takin Mizo tawng hi a ti darhin a ti lar baw a. Chuvangin, Pathian remruat liau liau kan ti lo thei lo a ni.

Hawh teh u, Mizo hnathlak zawng zawngte u, Mizo tawng hi thiam ngei pawh i tum teh ang u, Chuti ni lo a, mah ni hnam peng tawng theuha tawng kan tum vek chuan Mizote hi kan inpumkhat hlei thei lo a nga, u leh nau ni reng si hian kan indoin kan intibuai fo mai ang tih a hlawhawm a ni. Manipura cheng kan u leh naute pawh hi, an mah ni chi peng tawng theuhin an tawng vek a, an inpumkhat hleithei lo a nih khi, a paw tak zet a ni, Manipura kan unaute awm dan atang hian inzir chhuak ila, Mizo hnathlak hmun hrang hranga chengte hian Mizo tawng hi thiam theuh i tum teh ang u, Bang zia in a, (Eng vangin maw) A chhan chu maw, Mizo hnathlak zawng zawngte kan inpumkhat nan maw le.

[He Article hi Vanglaini Chanchinbu ah October 9, 2024 ah chhuah a ni.]

HRIA EM? EN TEH

Nula pakhat hian putar pakhat hi thil a zawt dawn a, Ka pu, “Hrem em, En teh, pu Muanate In min hrilh thei em?” a ti a. Putar chuan, “Hre lo, en tur pawh ka nei hek lo, ka ṭawng no e, te in ti vel a, Hria em, pawh ti peih tawh loin, Hrem em, te in ti mai mai a, ka buaipui peih nek lo a che u,” a lo tih khum a. Tun laia kan nulahoin “Hrem em? en teh” an tih fo hi i hre ve tawh ngei ang a. Hria em tih nan hian “hrem em” an ti mai a nih hi. Hei hi Mizo ṭawng ti hausatuah nge i ngaih a, Mizo mawng ti chingpentu i ti zawk le. Kan nulate hian a eng amah hma hian hria em? en teh, an ti nghal ringawt zel mai a nih hi, Tun ṭumah pawh chu an ṭawng kauchheh chu kan hmanpui ve ang e.

Mizo ṭawng hi a thi mek a ni, tih hi i pawm ve em?. A thi lo a, a phuisuiin a changtlung deuh deuh zawk a lawm, i ti zawk le. Mizo ṭawng hi thi mek ni sela, tu mawh nge ni ang? India rama awm kan ni a, vaiho vang vek hi a lawm i ti nge, Tuipui rala cheng sapho khu i dem zawk dawn? Dem tur i zawng a nih chuan, Nang mah ngei kha in dem rawh. A chhan chu maw, Mizo ṭawng i hmang ṭha peih lo em a lawm, kan nulate lah chuan “Hria em,” tih aiah “Hrem em” an ti mai mai tawh a ni a, Chu loah pawh Mizo ṭawng ai chuan sap ṭawnga sawi hi fiah zawkin i ngai tlat a, thu i sawiin sap ṭawng hi in telh deuh mal ṭhin a, sap ṭawng i telh khan changkang riauin i in ngai bawk a, mi pawhin ngaisang sawt tur chein i ngai bawk a nih kha. Chu vang chuan i ngaihsan em em, thiam leh thiam lo chung pawha i hman hram hram ṭhin, Sap ṭawng avangin Mizo mawng hi, i ti thi mek a nih hi. Sap mawng i ziah changin ziah sual i hlau em em a, Mizo mawng erawh chu i ziaak nawmnah leh hle si a. Nang berin i ṭawng i humhalh

si lo a, tu mahin an rawh humhalh sak lo ang che, Chuvangin Mizo ṭawng hi a thi mek tih hi i pawm emaw, i pawm lo emaw pawh ni se, a thi mek a ni.

Tun laia Mizo ṭawng thi mek langsar tak pakhat chu, Nambar (Number) kan chhiar dan hi a ni. Mizote chuan nambar chhiar dan kan nei a, pakhat, pahnih, pathum tiin, Nimahsela, Mizo ṭawnga nambar kan chhiar dana sawi tawh loin sap ṭawngin kan sawi ta vak mai a. TV leh Radio-a thu puangtute leh Chanchin thar puangtute, thil faknaa phone nambar emaw nambar reng reng sawitute hian sap ṭawng hlirin an sawi vek tawh a. A pawl hlein ka hria. Entirnan:- He phone nambar 9612585658 hi sawi ngai sela, Mizo ṭawngin, “Pakua. paruk, pakhat, pahnih, panga, pariat, panga, paruk, panga, pariat,” ti a, sawi theih a ni a, Heng ang lo pawhin, “Kua-ruk, sawm-pahnih, nga-riat, nga-ruk, nga-riat’ ti pawhin a sawi theih a. Nimahsela, Mizo ṭawnga sawi lo hian, sap mawngin, Nine, six, one, two, five, eight, five, six, five, eight, tiin kan sawi zel a. Sap ṭawnga sawi hi a tawin a awl sam zawk a lawm tih tur a ni chuang si lo a. Chuvangin, Hria em? En teh. A mak tawp Mizo nambar chhiar dan kha a thi mek a ni.

Naupang Sunday sikul zirtirtu pakhat chuan, he ti hian a sawi, a “Sunday sikulah hian naupang hla bu hi, kan naupangten an rawn keng vek ṭhin a, kan hla sak tur nambar hi sap ṭawng vekin kan sawi ṭhin, Mizo ṭawnga kan sawi chuan hre thiam lo an tam lutuk a, a ti a ni. Pitar pakhat ha bal nual tawh, ṭawng fiah thei vak tawh lo hi, a phone nambar an zawh hian sap ṭawngin sawi a tum ve hram ṭhin a, a ṭawng fiah tawh loh avangin hriat a har ṭhin hle, Eng ati nge Mizo ṭawnga i sawi mai ṭhin loh,? an tih chuan, “Ka tu leh faten phone nambar hi, Mizo ṭawngin an sawi ngai lo, sap ṭawnga sawi tur, an ti tlat a lawm,” a ti a ni, Tun laia Thu leh hla lama mi

thiam kan neih Rozama Chawngthu erawh chuan, “Ka phone nambar miin min zawh chuan, Mizo ṭawngin ka sawi lui hram hram ṭhin,” a ti ve thung a ni. Nang eng ṭawngin nge i phone nambar i sawi ṭhin le?.

Ni khat chu khawhar inah ka lenin kil khatah hian putar pali panga vel hi an lo ṭhu a, an lo titi bawrh bawrh a, an kiangah chuan ngawi rengin ka lo ṭhu ve a. Pakhat chuan, “Ṭhalaiho lah hi an pian kum han zawt ila, sap ṭawngin an sawi zel a, ka hre thiam si lo a, ka aw e mai mai a ni” a ti a. Pakhat dang chuan an kum zat han zawh pawh hian sap ṭawngin an sawi vel tawh, eng vangin nge maw, Mizo ṭawngin an sawi hreh em em le? a ti bal bal bawk a. An zinga phanchang deuh ber chuan “A, kan dam rei mah mah tawh a ni, Ṭhangthar nun hi kan man phak tawh lo a ni ber e, Tun laia WhatsApp an tih emaw ni a, an Mizo ṭawng ziah dante pawh hi kan chhiar thiam tawh lo,” a ti chuai raih a. Ka lainat hlawm khawp mai. Hranghluite tan chuan Kan Mizo ṭawng hi kan zah loin kan susam a ni ber tawh a nih hi.

Sap ṭawng thiam chu a pawimawhin thiam pawh kan tum ngei tur a ni a, Nimahsela, Mizo ṭawng tithi zawng kher erawh chuan sap ṭawng hi thiam kan tum tur a ni lo ang. Mizo ṭawng thiam tak, sap ṭawng pawh thiam tak nih kan tum zawk tur a ni dawn lawm ni. Naupangte pawh sap ṭawng thiam se, kan tih luat avanga Mizo ṭawng thiam tir loh ṭhakte chu a ṭha dawn em ni. Zirna sikulah pawh sap ṭawng hmang nasa apiang sikul ṭhaa kan ngaite hi, a dik ber lo a ni. Naupang chu nungchang ṭha taka puitling tura chher leh an zirlaite chhawr thlaka thiam tir hi a pawimawh ber a ni si a. Nu leh pa tam tak hi chuan kan faten Mizo ṭawng aiin sap ṭawng thumal eng emaw an han thiam a, mi zingah sawi nuam kan ti em em mai a nih hi. A zahthlak hle a ni. Chuvangin, kan tu

leh fate hian sap ṭawng thiam se kan tih rual hian Mizo ṭawng pawh thiam tir kan tum hram tur a ni dawn lawm ni.

Kan sawi tak nambar chhiar dan chungchangah pawh hian, kan Mizo ṭawnga chhiar dan ti nung leh turin TV leh Radio-a thu puangtute leh chanchin thar puangtute hian Mizo ṭawngin sawi zel sela chuan, mipui nawlpui hi chuan kan zawm leh mai awm e. Chuvangin, Hria em? en teh, Mizo ten nambar kan chhiar dan thi mek hi, ti nung leh tur chuan TV leh Radio-a thu puangtute leh chanchin thar puangtute hi an pawimawh hle a ni.

[He Article hi Vanglaini Chanchinbu ah November 21, 2024 ah chhuah a ni.]

AW ZORAM, KA NGAI EM A CHE

Ka hawi vela in ropui leh ṭha tak tak a ngir khup a, kawthlerah chuan mihring an tamin an zi hut hut a, Nimahsela, kei erawh chu, mal ngawih ngawiha in hriain ka lung a leng em em thung si a. Zannah chuan thla a en zante hian ka lunglen a zualin awm ngaihna pawh ka hre lo a ni ber mai. Ka mikhualna ram hi phaizawl a ni a, ram zawl duaiah hian, ka thla a ngam thei lo emaw ni dawn ni, kan zo tlang ram nuam kha, ka ngai ngawih ngawih a ni ber e. Ka ṭhianpa hnam dang mi chuan Mizoram chu a chhengchia em a, nuam a tih loh zia leh Aizawl khawpui pawh, kawlai kawng a chhukchho em a, khawlailen pawh a hahthlak a tih ziate sawi ṭhin mah se la, “A nawmna i pawh ve lo a nih kha,” tih mai loh chu chhan dan pawh ka thiam lo a ni.

Kan hriat ṭheuh angin kan pi pute zoram khawvel chu, Dai vela nula thing tuah tur phur leh hmeichhe awmnem zawk, ram kal te, tui chawite thengin, Ralin an man a, an lu an tan sak a, iptepui-ah ak hawin pasalṭha an inti mai ṭhin a nih kha, chung an lu hawnte avang a, chawimawina nopui dawngin mi lu an lam luih luih ṭhin a ni. An ralte lah chu, an chipuite, chhul khat kual vek an ni leh nghal a. An mihring pui ral tia an sawi kher lo pawh, ramsa hlauhawm tak takte tualchaina hmuna khawsa an ni a, chhunah leh zannah pawh ralṭi reng rengin an khawsa a, Hmeichhiate an chepin mipa an thu em em thung a. Zu rui lung puamte an huaisarin a huai huai an ni emaw tih tur a ni leh nghah a, Thlahrang leh zanvakte hlauin zannah nunaute an ṭi dek a, He ram hi em ni? Heti em em a, ram dang aṭang pawh a, kan ngaih ram chu ni, Eng vangin nge zoram chu ka ngaih em em le, a eng lai ber hi nge ka ngaih chhan chu ni ber ta ang.

Hei hi ka sawi duh chu a ni. Kan pi leh pute hun a, chi khat hnam khat, u leh nau vek ni si, chenna khua a dan tak avang a, khua leh khua indo mai mhinte, Rokunga'n "Doral hlau reng renga ramṭuan ni lenna" an lo tih ram kha chu, ngaih tlak a ni lo a, pem bo san daihna tlak ram a ni, Nimahsela, Doral hlau reng renga ramṭuan ni lenna ram chu, Chanchin Ṭhain a

rawn tih eng ta a, V. Thangzama'n "Kristian eng chu an lo chhi, duhaisam chu hei ngei hi," tiin a lo chawi ta hial a ni. He zoram hi a lawm kan ngaih em em chu, T. Zorampela pawhin "Aw, Zoram, ka ngai em a che, Nang lo chuan lawm a kim thei lo," a lo tih vawng vawng zoram chu ni. F. Rokima pawhin eng tin nge he ram hi a ngaih zia a lo au chhuahpui kha, "Chhawl ang ka uai a ni, tlangrel dawn lo hian, Ka fam tak leh aw zoram nang ngaih vang," a ti thlawt a sin.

Chanchin Ṭha enga zoram khawvelah chuan Chi bil leh hnam bika inlahrang tu mah kan awm lovin, Kohhranah lah zaikhatah lungruah takin kan lawi zan a, tu mah interek hrang reng reng kan awm ngai lo a ni. Khawvel thilah leh thlarau thil a, hlauna zawng zawng a kiang vek tawh a, Suakliana'n "Aw hnam zawng zawng leh chi tin ṭawng tin hi, Van Lal nau ang a ṭahna Kalvariah an dang chuang lo ve" a lo tih chu a takin kan chen a, Pathian fak leh chawimawiin kan zai khawm a, kan lam luih luih mai a ni. Zu rui hmuh tur an awm ngai lo a, ruihhloin a tih buai tih chu a rim a ra pawh kan hre baw si lo,. Chhiat ni ṭhat niah lah chuan YMA-in ruah takin min tuam hlawmin min sawngbawl leh mai baw si a, Chanchin Ṭha eng hnuaia zoram khawvel chu, a ralmuangin a nuam em em mai a, Sem sem dam dam, ei bil thi thi tiin, thih leh ruam khatah dam leh tlang khatah tiin kan nung za a. Ei leh bar kawngah chhung tinte intodelh tuma ṭan lain, hmeithai leh rethei kan inkhaichhuak zel baw si. Heng ang reng reng hian hnam a inthuruah theih dawn em ni

tih hial tur a ni. Tu mahin Paite ka ni, Ralte ka ni, Hmar ka ni tiin in lak hran kan tum lo va, Mizo intiin kan lungual em em mai a ni. Khawvelah hian heng ang ram hi an awm chuang dawn em ni. “Hei ai ram nuam zawk hi awm chuangin ka ring nem maw” tiin kan zai ðhup ðhup mai zawng a ni. Chuvangin, he zoram hi chhengchhe hle mah se, kei ni Mizote chuan nuam kan tiin kan thlahlel em em mai a, Eng thil ti pawhin zoram pawnah kal ila, kan ngai em em ðhin a ni, “Aw, Zoram ka ngai em a che,” kan ti vawng vawng mai a lo ni.

Zoram khawvel nuam leh duhawm em em ðhin kha, tun laiah sum leh pai duhamna avangin, a nei nei hmeltþa tiin kan in tlan siak ta a, mi chhumchhiate ðahna ram a lo chang zo ta, Kei kei tiin mi dang chanai zawng zawng pawh kan hui duak duak ta mai a ni. Keiin ka neih phawt chuan mi dang chuan ngheiin thi mah se la, kan pawisa ta meuh lo nite hian a hriat a ni. A chhan chu, ruihhlo aþang pawha in tih hausak kan hreh tak miah lo avangte hian, Sum hmuhna tur a nih phawt chuan kohhran leh sawrkar phal loh thil pawh ni se, kan ti hreh ta lo a. Sum hmuh tumin kan phe dawr dawr hlawm a,, Ruihhlo ngaite ar pul tur ang maiin an ðhu hnephnpup a, zu ngawl veite an vak suau suau a, Tu mah lungawi reng kan awm ta lo a ni. Kohhran lah chu a hnam bil lawina tur din kan tum zel bawk si a, kan va inpumkhat lo sawt tak em, Ngaih tlak leh thlakhleh tlak ni ðhin zoram kha a bo ta tial tial mai a nih hi. Ram thianghlim, lungualna leh intodelhna ram zoram ngei mai kha a ni, ka ngaih em em zoram chu, Dam lai khawvelah hian par angin vul reng la ka va ti em, Aw Zoram, ka ngai em a che.

[He Article hi Vanglaini Chanchinbu ah November 5, 2024 ah chhuah a ni.]

RAM KANG PAWIZIA

Khua a lo ṭhal a, thlasik khawvawtin thing hnah a hmeh thlakte chu lei chung dapin an inphah leh duai ta mai, han rap ila a ri riap riap mai a, khua a roin a lum leh em em tawh a, kangmei chhuah palh a hlauhawm hle a ni, Pangpar ṭhenkhat ṭhal lai chauha par ṭhinte pawh an par vul leh chuk tawh a, “Kan tlang ram par vulna, Ṭhal khua eng ri ai romei karah.” an lo ti mathlawn loin, tih awm hlih hlih chu a lo ni e. Thing chi hrang hrangte pawhin mawi taka par chhuah a, Pathian chawimawi tumin an zik no an chhuah hlep hlep hlawm a. Nungcha tin rengte chuan hlim em emin he ṭhal boruak nuam takah hian Siamtu Pathian fak leh chawimawia zaiin an aw mawi tak chu an chhuah chuah chuah hlawm a nih hi. Ramar leh Vahrit nupate chu ramngaw hnuaiah inchhai at at pahin an khuang al al a, Thlawhbua-ah chuan Luang hung leh hmunphiah hung velahte chuan Laiking pawhin a changa awr tisen a, a changa tidum zak zak chungin inbihruksiak ni awm takin an tlan zak zak a, Kham chhengchhe laia Farṭuah leh Vaubete chu a par vul mawi mawiah an ṭang emaw tih mai tur a nih hi. Satharte chu kham chhawrdawh velah chuan bahlah-na nei miah loin tual an chai a. He kan chenna zoram khawvel zet hi zawng, Pu Rokunga’n “Aw lei mawina thinlai tihlimtu,” a lo tih hi, tih awm reng zawng a nih hi, Siamtu hian khawvel mawina hi he ṭhal khaw nuam takah hian a va pho chhuah Chiang em.

A ni a lawm, nimahsela, he ṭhal khua nuam leh mawi takah hian tute ram kalin emaw an zial zuk bung an paih fimkhur loh avang te, an mei chhem, an tih thih ṭhat loh a vangte leh tute huan lo ram halin, mei lam an sah ṭhat loh avangtein kangmei rapthlak tak a chhuak fo si a. kan chenna ram mawi leh nuam tak mai, Siamtu Pathian pawhin ṭha a

tih em em hi, a enkawl tur pawhin a hmangaih em em, Ama anpuia a siam mihringte ngei kutah a dah a. Nimahsela, keini chuan kan duham leh hmasialna a vangin duat takin kan enkawl si lo a, kangmei rapthlak takin a kang duai duai thin a ni hi. Pathian thil siam tinrengte thlabar leh mangang takin an awm fo si a,

Ram kang duai duai thinah hian, khawvel sik leh sa, lum lutuk tur leh vawt lutuk tur vawng tura Pathianin a siam, thing leh mau thil nung tin rengte boruak hip tur min petu leh kan mamawh em em tui hna siamtu chu a kang chhe nasa em em a. Pangpar mawi tak takte pawh mei vap-ah an chang zawih zawih mai chu a ni a, Kham chhengchhe lai chei mawitu thang leh phulte lah chu a alh zit puat puat a, Khamkhuai leh Satharte chu eng tin tak awm ang maw? Thawlhua leh ram ngawte pawh in ang rengin kangmei rapthlak tak chuan a vaihma hmiah hmiah zel mai si a le. He tih lai hian ram kang bak, ram hnuaiah chuan, ramsa chi hrang hrang mangang em emin an tlan kawi zak zak hlawm a, an mah ni sahimna bakah an notete chhanhim an duh a ni, Nimahsela, tih ngaihna awm thlawt hek lo, ram kang rapthlak takah chuan mei khu haka thiin mei vapah changin an kang ral thin si a. Dawn an tisei mang e.

Nungcha chi hrang hrang leia bawkvaka kalte leh rannung thlawk thei thereng te, khuai leh phengphehlepte tan pawh ram kang hi meidil a ni ringawt mai, Sava chi hrang hrang kan ram timawia tinuamtute chan rapthlakziate hi aw, harsa takin bu an chhep thin a, an bu chhehah chuan an tuiin an awp keu a, an notete an thlawh theih hma loh chuan an thlahthlam ngai reng reng lo a ni. Chhunah an notete ei tur zawngin an buai em em a, zanah an notete chu an awp lum thin a ni, Heti anga lungchim taka nun an hman lai hian ram kang rapthlak tak mai chuan a rawn nang ta thin si a le. An

notete chu chhan tumin vir vir mah se la, an theih tawh a tlem si a, Pathian fate lo lan hun chu an va nghakhlel dawn em! An bu chhehna thingkung leh an notete chu rei loteah mei vapah a chang zo ta si a, Sava nupate chu eng tin tak awm zel ang maw, Mei khu luih luih karah chuan sahimna zawngin an thlawk pil vawn vawn ta a. “Kan Zo tlang ram nuam hi chhawrpial run i iang e,” ti ve ang maw?.

Mizote hian kan Zo tlang ram hi Pathian duh dan ang takin kan enkawlin i inhria em? kangmei rapthlak tak takin ram a kan chhiat duai duaite hian i rilru a na ve em? Ram kang thin hi pawt tihna nei miah lo a, hmuhnewm thlir i thlir mai mai a nih zawngin? Siamtu’n eng tin tak ngai ang che maw,? Mizo Kristiante hian i ngaihtuah chiang teh ang u. Kangmeiin thing leh mau a tihchhiat nasat thinzia leh nungchate a tih manganzia hi sawiin a siak lo a sin. Kan ramah hian kan fimkhur loh vang leh inthlahdah avangin kum tinin thal lai hian ram a kang duai duai fo va, Chuvangin, mi tinten he kan ram mawi takah hian kangmei tichhuak lo turin i fimkhur ang u.

ZO TUI THIANG A BO ZO TA

Tunhma deuhthe kha chuan Mizoramah hian thal va ek char lai pawh ni sela eng ilo tiin ramhnuai-a kal changte leh khualzina khaw kar kawng han kal changte hian, khua lum hle mah se, Chhawl hal tih rehna tur, zo tui thiang hi hmun tinah a awm tih tur a ni a, khawi lai tlang kar kawrteah emaw hian tui thinghlim tak luang ri hek hek hmuh tur a awm leh mai thin a ni. Heng ang tui hi a lawm, zo tui thiang an tih chu, eng damdawi hmanga tih thianghlim pawh ni miah lo, eng khawl hmang maha thlitfim pawh ni si lo hi, a fimin a thianghlim em em mai a, A man pek ngai miah lovin, kan in pawp pawp mai thin a ni, Hriselna lam thua pawh ngaih that lohna tur a awm miah lo a, A vawtin a dai raih mai leh nghal a, kan dam nghal sawng sawng mai a ni. Ram kal thinte leh khualzinte tan a manhlain a tangkai a, a hlu em em a ni.

Heng ang zo tui thiang hi, mau theiin emaw hnah khawrin emaw han in khawlh khawlh mai ila, Hah lai chhawl ang min dawmtu ber a ni thin a. Hei hi a lawm Pu Rokunga'n "I mawi em e, kan zoram hmun sang, Fiara tui thiang kan dawnna," a lo tih chu, Kan pi leh pute khan, phai zawla awmte ngai miah lo a, he tlang ramah hian lungawi taka an lo chenna chhan chu ni. Kan zoram tinuamtu zinga sawi hmaih phal miah lo tur chu, zo tui thiang hi a ni ngei ang, Thil siam tin reng ten he zo tui thiang hi kan mamawh a, nungcha leh thai hnahte pawhin an mamawhin an thlahlel ngawih ngawih a sin, Pu Selthuama pawhin engtin nge a tih kha, "Nungcha, lei chhawlhal, thai thing par zawng nen, Siktui thiang dawn lai an rel e," a lo tih kha. Zo tui thiang hi thil siam zawng zawngte tan hian a pawimawhin a hlu hle zawng a nih hi. Sakhi pawhin, zo tui thiang hi a in chak em em ni tur a ni, Sam hla phuahtu pawhin, "Sakhi luite tui chak thaw huam

huam ang hian, Aw Pathian, ka nunna hi nang mah chakin a thaw huam huam a ni,” (Sam 42:1) tiin an lo phuah hial a nih kha.

Mizote hi tlang ram lo nei thin kan ni a, Kangvarah mangkhawhin emaw thlai chi thlakin emawa feh thinte chuan kan hre thiam mai awm e, Kan lo vaua zo tui thianga awm chuan kan lawmin kan thlahleih em em a, Nipui sensa hnuaiah pawh hahdam taka min awm tirtu a ni thin. “Turni hrang vung na e, zaleng zam lo na e, Hah chhawl daw ang min dawm turin, Lengin tui rawn chaw e.” tiin hla pawh an lo phuah reng a nih kha, Inthlahrunna nei miah loin, duh tawkin kan chawin kan in thin a, inbual nan leh insuk nan pawh kan hmang mai thin a nih kha. A man pek ngai ni se, ni khatah eng zat man tak hmang thin hlawm ang i maw, Zo tui thianga hi kan ram tan hian a va hlu tak em. Pathian thil thawm pek kan dawn liau liau a ni.

Nimahsela, hun eng emaw ti atang khan, zo tui thianga hi a vang ta em em a, a awmna thinah pawh hmuh tur a awm ta lo a nih hi. A chhan ni bera lang chu, Tuihna siamtu ramngaw kan tih chereu nasat avang te, kawngpui laihna lei vung leh kan in sakna lei vungte chuan, kawrte, tuihna awmna kan chhilh zel avangte leh kan hnawmhaww kawrah kan paih nasat lutuk avangte zo tui thianga hi an bo zo ta a, tui awm chhunte pawh an thianghlam ta loin an tuihnai tawh lo a, a tawp em em tawh a ni, Chu chuan kan rama luipui tui thlengin an tibawlhhlawh zo a, tuia cheng nungchate mai bakah mihring leh ramsate thleng pawhin kan ram tuite hi in tlak lohah an chang zo mek a ni. Luia cheng thin nungchate tan pawh thihna tur nen a inpawlh nasa em em tawh avangin, kan ram luia cheng nungchate pawh an rem zo zel zawng a nih hi. Chuvangin, kan Zoramah hian thil siam

tin rengte hian Zo tui thiang ngaiin kan rum ta vawng vawng mai a ni.

Han ngaihtuah Chiang ve teh u, tun hmain Mizote hian tui in tur kan lei thin em? tunah chuan kan zin dawnin, kalkawnga kan in tur hi, dawrah emaw lei kan ngai tawh a, ram kal turte pawhin tui pai kan ngai ta zel a ni si a. Kan tui lei thinte hi a thianghlim tak tak em? tih pawh kan hrechiang si lo a, Nimahsela, zo tui thiang awm miau tawh hek lo, kan lei lo thei si lova, Hawh teh u, Zo tui thiang kan neih leh theih nan i bei leh ang u hmiang, Kan ram dung leh vangah tuihna humhalhin tan i la tak tak teh ang u, Kawr tin leh ruam tinte tithianghlimin, tui hna awmna lui hnar-ahte phei chuan, tui hna titam thei tur changel leh thing chi hrang hrang phun uar ila, lui tibawlhhlawh thei hnawmhnawkte leh lei vungte lui hnarah paih mai mai lovin a paihna tur fel tak siamin chu lai hmunah chauh chuan paih ila, Tuihna humhalhin thapui i chhuah teh ang u. Chuti chuan, kan ramah hian tuia cheng chi sangha leh a dangte an lo pung leh thur thur anga tui thianghlim in tur pawh kan intodelh leh mai dawn a lawm, ram kal leh khaw kara zin veivak thinte pawhin a thlawnin tui thinghlim kan in leh thei mai dawn a lawm.

KAN RAM

Kan ram, kan ram i hming a dai lovang,
 Kan pi kan pu mi huai leh tlawmngaite,
 Tun thleng hian lairilah an cham reng e. (Rokunga)

Kan pi leh pute khan, “kan ram” an tih thin chu an mahni khaw ram bik kha a ni mai awm e, khaw tin khan an mahni khaw ram chin an nei theuh a, an ram chin chu an humhalhin an enkawl uluk em em a, ram kangah pawh an mahni khaw ram chin chu, theih tawp chhuahin an veng a, ram a lo kan pawhin a khawnawt tak meuhin an thelh thin a ni. Lo neia ei zawng an ni baw k a, thlawhhma tura ram theh chungchangahte pawh khua leh khua an intih thiam loh chuan an indo phah hial thin a ni. Chhan tam tak avangin khua leh khua indo an nei thin a, Mi zawn in chuh an tihte pawh kha, an khaw ram chin-ah khaw dangin an rawn zawn lut ang tih an hlah avanga inchuh ta vak thin an ni a. Khua leh khua inbeina remchangah an hmang ta mai a ni. Chuvangin, kan ram an tih hian an mahni khaw lal ram an sawina a ni ber thin. Kan hnam pumpui huap zo, kan hnam luah ram, kan chi leh kuang zawng zawngte chenna chin, “Hei hi kan ram a ni,” tih lam pang kha an ngaituah phak vak lo niin a lang a ni.

An khawvel a zim em em a, khua leh khua an indo thinna chhan ber pawh, an chenna khuaa mite lo chu hmelma enin an en a, khaw danga mite chu, u leh nau chhul khat kual an nihna lam an ngaihtuah loh vang a ni. Khaw dang, lal rama awmte chu an hmelma en mai ni tur a ni. Hengte avang hian, an mahni khua hamthatna, an mahni khua chungnunna tur ringawt an ngaihtuah a, khaw dangte hamthatna tur chu an ngaihtuah phak lo va. An khaw lal thu thuin an awm a ni ber a, an khaw lalin a huat leh a mil loh deuhte chu an khua

aṭangin a hnawtchhuak mai ṭhin a, an hnawhchhuahte chu khaw dangah eng angin nge an awm zel tih kha an ngaihtuah zui tawh lem lo a ni. He an inkaihhruaina dan hi ṭhangthar thleng pawhin kan rilruah a la intuh thui hle ni tur a ni, kan ram pumpui ṭhatna lam aiin kan khua emaw kan veng emaw ṭhatna tur hi kan la engto lian hle hlawm a nih hi, Ruihhlo chungchangah a ni emaw thil dang chungchangah pawh ni se, kan khua emaw, kan veng emaw tana hnawksak nia kan hriatte chu kan khua emaw kan veng emaw aṭangin kan hnawtchhuak mai a, kan khuaa an awm loh khan kan hming ṭha ta niin kan inngai mai ni tur a ni.

Khawvelah hian “kan ram” tih tur nei ve lo mi tam tak an awm, an ti a, Kei ni, zofa chhinlung chhuak ṭhangtharte pawh hian “Kan ram” kan tih hian khawilai hi nge kan rilruin a tinzawn ve ṭhin le? Kan pi leh pute ang tho kha kan la ni lo maw,? An ni aiin ṭhangtharte hian kan thlir thuiin kan ngaihtuannate a changkangin a zau zawk em? Mi ṭhenkhat hi chuan kan ram kan tih hian Mizoram state hi emaw, Manipur state hi emaw kan tinzawn mai thei a, a ṭhenin Burma ram emaw, a ṭhenin Bangladesh ram pawh a ni maithei a ni, He ngaih dan zim te hi kan paih daih a hun tawh hle mai, kan pi leh pute aṭanga zofa chhinlung chhuakten kan luah ram hi “KAN RAM” tia kan chhal ṭheuh a hun tawh hle a ni. Pathianin kan ram tih tur zofa chhinlung chhuakte min pe a, Chu kan ram chu khawvel hriatah pawh kan humhalh ngam a va ngai tawh em, mahni chenna state emaw mahni khaw bil mai leh mahni veng bil mai inngaihtuah tawh lo hian.

Khawvel ram lian leh ropuite pawh hian chungnun leh chak ber nih tumin ṭanrualpui tur an dap ruai ruai a, Zofate hian kan ram humhalh tur leh kan hnam inpumkhatna tur hian, ke kan pen za a hun tawh hle a ni. Mahni chenna bil

zimte chauh ngaihtuah tawh loin, Mi thahnemngai tlemte hian kan ram pumpui thatna tur hi an sawiin an thlir thin a, Nimahsela, mi tam zawkte hi chuan mahni chenna khua bak kan la ngaihtuah pha lo a, kan chi bil bak kan vei phak hek lo, Hamthatna awm zawng zawng kan khua atan kan ti vek a, khaw dang chan tur kan ngaihtuah vak lo a ni. Kan chenna khuain kan neih phawt chuan khaw dangte chuan nei lo mah se, pawt tihna pawh kan nei lo ni hian a hriat a ni. Kalkawngte pawh kan khaw kawng a that phawt chuan khaw dang kawng chu kan ngaihtuah pui lem lo a ni awm e, Chuti ang bawkin kan khuain zirna in sikul tha nei ila, zirtirtu pawh a tha tha nei ila, kan khuain damdawi In Drotor nei tha ila tiin mahni khua thatna tur kan ngaihtuah nasa em em hlawm a. Amaherawhchu, kan khaw mahmawh ang tho hi khaw dangte pawhin an mamawh ve tho a ni, tihte hi kan hriat a tha hle mai.

Tunah hian kan ram hi, chhak leh thlang, chhim leh hmarah then hran kan ni mek a, Hemi kawngah pawh hian kan hnam chi peng zawng zawng huap zo hian rilru tizau ila, kan ram thatna tur ber hi i ngaihtuah teh ang u. Kan ram leh hnam hi han thlir ila, eng tikah nge kan dinchhuak ve ang le?, Hmun tin renga zofa zawng zawngten kan ram tia kan sawi theih theuh nan hmathlir i nei teh ang u, kan khua mai ni loin kan veng mai ni loin kan state kan ram tan i bei ang u hming, Kan ram then hran mek inpumkhat leh theih nante kan ram pumpui thatna tur ber hi thangthar lungfing intite hian i vei teh ang u.

Kan ram, kan ram, i va riang rei tak em,
I chawi lai lengte lungmawl vang nge ni?
Hnehchhiat leh then hrana i awm reng le?.

[He Article hi Vanglaini Chanchinbu ah November 13, 2024 ah chhuah a ni.]

MIZOTE U, MIN CHHAN RAWH U

Hmelmate chu thawk leh khatah an rawn thawk thut a, Tlang mite khua chu an hal kang duai duai zel a, nunau mipui mangangte chuan, tap chungin sahimna an zawng a, a thim a var pawh thlu thei loin an tlan darh chum chum mai a ni, Hmelmate chuan mipa an man hmante chu an that hmiah hmiah mai a, an lute an tan sak hmiah mai a ni. An va nunrawng tak em aw, eng ang mihring nge maw an nih le. Hmeichhia an mante pawh nasa taka sawisain an pawngsual a, saruak ngialngat-in kawng an zawhpui a nih chu, Heng ang reng renga tlang mite thlaphanna hi a awm leh thei chuang dawn em ni?, an rilruin ar bo a zawng a, an beisei awm chhun chu, Mizote u, min chhan rawh u, tih a ni ringawt mai, a thente chu ramhnuaiah an biru a, a tam zawk erawh chu Mizoram lamah an raltlan nguah nguah mai a ni, Tute nge Mizote chu ni le?, Mizo hnam an awm em ni? Mizoram chu tute din nge ni ang?. An va ralmuang bik awm ve.

Tun hnaia Mizoram chheh vel Manipur leh Tripura State, leh Myanmar ram leh Bangladesh ram atang-tea Mizorama rawn raltlan te khan kan Jerusalem Mizoram tia Mizoram an rawn pan ruih ruihna chhan kha i hria em? A chhan chu maw, Mizo nih i duh vang a nih kha. Mizo nih duh lo la chu, Mizoram hi a awm thei reng reng lo vang, Tlang mite tan in humhimna tur ram a awm dawn lo a ni. Chuvangin, Mizo lo inti zel la, Pathianin kan hnam tan Mizoram min pe hi lawm thu sawi mawlh mawlh mai teh, Chutih rual chuan Chhinlung chhuak intite hi kan inlungrual zel a ngai tih hria la, kan inlungrual zel chuan hnam ropui tak kan ni thei si a. Lalānpuia'n Lungualna hi ram leh hnam tan himna kulhpui ber a lo ni e. a lo tih hi a dikzia hriain, Kan inpumkhat zel a va pawimawh tak em.

Mizo intite hi hnam hrang hrang kan ni a, kan hnam khaikhawmtu atan Mizo kan inti mai a ni e. Chuti ni lo a, kei ni chu, Mizo kan ni lo Hmar ka ni, Kei ni chu Mizo kan ni lo Paite ka ni, kei ni chu Lai ka ni, tiin Mizorama cheng hnam hrang hrangte hian kan hnam hming leh chi bing hming theuhte chawi ta vek ila Mizo ni tur hi kan awm dawn si lo a. Amaherawhchu, kan chi bing nihnate kan hnam bil nihnate inlak hnan nan hmang loin, kan hnam hmingte bo chuang si lo hian, Mizo tih-ah kan lungruual mai a ni, chu chuan Mizo hnam hi kan siamin Mizoram hi kan lo din ta a ni chu. A va thain a va ropui em.

Chuvangin, Mizo nih i duh vang liau liauin Mizoram hi a lo awm thei ta a ni a. Mizo hnahtlak zawng zawngte tan kulhpui i din a lo ni reng mai, A va lawmawm em, Nang, unau duh tak, Mizo nih hi duh zel ang che aw, kan ram leh hnam a lo hima a lo dinchhuah ve theih nan, a thulin a pawimawh tak zet a ni. A hnan a hraia inla hrang tham kan awm loh hi, Mizoram chhunga chengte hi Mizo ti-a kan inpumkhat chung pawh hian, hnam dangte ngaihtuah chuan kan la tlem em hi, Kan chheh velah hnam dang min chimral tumtute an tam em em mai si a, min chimralin kan boral hlauh dah a nge, Aw,! Ka chi leh kuang duh takte, Mizo hnahtlak hnam hrang hrangte u, Mizo hming inchhalin inpumkhat sauh sauh zel ang u aw.

Tun lai khawvelah hian hnam hrang hrangte hian, Ding chhuak tur chuan, tam a ngai, tih hriain hnam inpumkhatna lam kawng an zawh mup mup a. Kei ni, Mizo hnahtlakte zingah hian Mizo nih duh lo, kan la awm rengte hian ngaihtuahna an ti thui thin khawp mai, Eng hmingah hian nge maw lungawi kan tum a, eng hnamah hian nge inpumkhat kan beisei ni. Kan pi leh pute atanga an lo inchhal thinna hming, Mizo tih hi zosap lo kalte pawhin an rawn hre

chat mai a, Zosapthara pawhin Mizote fuihna hla a phuah a, Mizo kan nih lawm ilangin, Kan hnam thatna thu zawng zelin, Thil thain kan ram ti mawiin, Mizo, lawm teh u, tiin, He hming mawi tak Mizo tiha lungawi duh lo a, A chi binga inlakhran tum tlat-ho hi chu hmelma tan an zuamawm a rinawm hle a, Mizo hnahthlak zingah, Tu hnam mah hi a chi bing chuan kan ding chhuak thei dawn si lo a, Chuvangin, hun lo kal zelah Mizote u, min chhan rawh u, an ti chul lo ang tih tu nge sawi thei awm le.

[He Article hi Vanglaini Chanchinbu ah September 8, 2024 ah chhuah a ni.]

KA NGAIH LUNGRUNPUI

A biang sen tai tak mai leh a mit meng pawl deuh ram mai chu, en leh ka chak tlat mai a. Thiante kar atangin ka va melh leh zeuh va, nui deuh seng hian min lo en ve a, ka tek chuain ka hria. Electric current-in mi a man ang mai hian, ka thisen zungzam zawng zawng hi a fan chuai a, chu nu zun zam chuan vawi leh khatah min man ta tlat mai a ni. Tun hma pawha ka lo hmuh thin pawh ni mah se, chuta tang chuan ka hmangaihin ka thlahlel ta ngawih ngawih mai a ni.

High School naupang kan ni a, kan School bang, thiante nen titi leh infiam bawrh bawrh paha kan kal laiin, heti ang hmangaihna hi ka lo tawng ta mai chu a ni a, a va mak em ! Tuman min hriatpui lo mah se, ka lawm em em a, ka zang deuh huaite hian ka hria.

VAL ZAKZUMA

Chumi ni atang chuan, ka rilru leh ngaihtuahte a dang vek a, Amah hmuh leh a kianga awm hi ka thil thlakhlelh ber a ni ta. Nimahsela a kianga ka awmin ka lai vek a, sawi tur mumal pawh ka hre leh si lo.

Vawi tam tak ka hmangaih thu hi hrihl ka tum thin a, ka ngam ngang lo a ni. A duh zawnga awm ka tum tlat tawh a, a duh zawng pawh chu ka hre si lo. En reng ka duh a, min en vein ka zak em em si. A hnena sawi tura ka lo hual ruk zawng zawng pawh a kiangah chuan a bo zo leh vek thin a ni.

ZAH LOHNA DAMDAWI

Zan khat chu kan thenawm tlangval kei aia upa sikul pawh kal tawh lo hian lenchhuhpuiah minrawn sawm a.

Ni dangah pawh kan inkawm ve zeuh zeuh tawh a. Chumi zan chuan a ṭawng duhin a titi bawrh bawrh reng a, a bialnu chungchung leh an inkawm dante min hrilhin, a sawi ngai a sawi nawn a sawi nawn bawh a. Nakinah chuan, *“Nang i chhas kha, eng nge in an tawh,”* tiin min zawt thut a. Kei chuan sawi tur ka hriat loh avangin, *“Engmah a ni lo,”* ka ti a. A ni chuan, *“I zah a ni maw? Hmeichhiate chu zah tur an ni hlei nem, zu han in ila, zahnate chu a bo vek mai a lawm, i pa lo lutuk, Hei, zu tlem ka la nei a lawm, in ila i bialnu chu i va hmu ang,”* a ti a. A zu fun ah chu a rawn phawrh a, kan in dun ta a.

Chumi zan chuan ka bialnu inkhawm bang kan lo chang a, an in lamah kan chhawm haw ta a. Ka ṭhianpa chuan, *“Ka zung lawk teh ang,”* tiin min din san a, ka zahna zawng zawng a bo tak vekah chuan, ka hmangaih thute chu ka sawi chhuak ve ta bawrh bawrh a, A ni chu a ngawi reng a, Engmahin min chhang lo.

Huaisen ka va intiin pa ka va han inti em. Engmah sawi ve lo mahse nui ringawt mahse, ka tan chuan hun kha leh chen ralpui phiar taka ka lo phiar, ka han hlenchhuak ve ta chu, ka thaw a veng huai mai.

PA LOH KA HLAU A NI

Ka chhas-in pa min ti lo ang tih hlau reng rengin pa nia ka hriat-na kawng lam chu ka zawh ve ta a, Lehkha zirna lam pawh ka buaipui thei ta meuh lo. Kuhva ṭhial sen ham chungga meizial kan pak khuk laih laihte hi pa riau-ah ka ngai a, Pathian thu leh inkhawm tihte phei chu ngaihawng hmu zo loho tih tawh leh, pa lo lutuk tiin inkhawm kal laite hian thawveng awm taka vahkualte hi nula ten an ngaisangin pa an tih ka ring tlat a ni.

Thil dang zawng zawng aia intih pa-na ṭha ber nia ka

hriat chu zu hi a ni. Ka ruih tawh chuan ka zahna zawng zawng a bo vek a, sawi ngam loh leh tih ngam loh pawh ka nei lo. Chuvangin zu kan in ve ta fo mai a ni.

I ṬHING EM MAI

Ka star-i pawh ka nel ve sawt hle tawh a, an inah pawh ka chungkai ve zeuh zeuh ngam tawh a ni. Zan khat chu rui lungpuamin ka ṭhiante ka rimpui a, inti neitu takin a kingah ka ṭhu a, titi zuah zuah pahin a ban vel han chul ka tum a, a lo duh awzawng lo mai, “*Khawnge, i ṭhing em mai, i rimchhe si,*” tiin min thawh san ta daih a. Ka zakin ka ṭhiante hmel pawh ka hmu ngam lo a ni ber e.

Chu mi zan chuan ka muhil thei miah lova, ka star-i duhzawng leh ngainat zawng nia ka hriat anga awm tum hram hram leh pa min ti se tia bei ve ṭang ṭang ka ni a. Nimahsela ṭhing leh rimchhia mai ka lo ni ta si a, ka rilru a nâ tak zet a ni.

SUALNA KHURPUI LAMAH

A dik a dik chuan min star-tute pawh an awn ve nual a, Nimahsela hmangaihna avangin mi dangah ka rilru ka pe thei lo mai zawk a ni.

Ka rilru nâ leh thinur chuan midangah tlan tauhna ka zawng ta nghal a, zu pawh ka in zual sauh bawk a. Mi dang dang ka kawpin Sex lamah pawh ka insum duh ta miah lova, Amah hmu tawh lova theihnghilh hi ka tum ber a ni. Amaherawhchu ka beih nasat poh leh ka hmuh chakna leh ka ngaihna chu a zual tawlh tawlh in ka hria.

Ni khat chu bazar-ah ka kal a, ka naupan laia ka ṭhian kawmngaih em em, veng danga insawn tawh nen kan inhmu a. Thingpui dawr-ah thingpui in turin kan lut a, ka ṭhianpa chuan a kekawr ipte aṭangin damdawi chi khat, nachhawkna

chak chi, ruih theih hi a rawn phawrh a, a ei ta a, “I duh ve em? min ti a. Han ei ve chhin reng reng ka chak avangin ka ei ve ta a. Thingpui kan inzawh chuan kan inthen a, ka haw ta nghal a.

Ka haw kawngah chuan, ka ke pen a zang ta haihin, ka thawveng em em mai a, ka thinlunga ka vei em em Lungrunpui pawh chu hman lai thil daih anga ngaiin ka phur ritte pawh a kiang duakin ka hria.

Chu ta tang chuan zu lam ban sanin ruihhlo lamah ka tlan ta a, Ruihhlo eng ang chi pawh a ei chi leh hnim chi te, inchiu-na chi te pawh ka hmuh remchan apiang hi ka ti zel ta mai a ni.

TUAI CHU NEPTE

Mahni tawka kei ka ni inti ve thin, nula pawh thei ve tawka inngai thin kha, tunah chuan taksa mawina leh chakna reng reng ka nei tawh lo va, Lungrunpui chu hmangaih teh mah ila, a aia thlalhlel zawk ruihhlo ka neih tak avangin ka ngaihsak vak ta hek lo.

Zan khat pawh, ni lenga ruihhlo ka tih tawh loh avangin ka buai em em mai a, khua a chhiat avangin ka thianteho lah ka hmu mai thei si lo. Ka thiante an awm ringin hmeithai pakhat la nula tak zu zuar inah ka tei lut ve nawlh a. Tumah mi dang an lo awm loh avangin chhuah leh mai ka tum a, In neitunu chuan, “*Leng thu hrih rawh,*” tiin a kiangah min pawt thu a. Eng eng emaw sawiin mi a nawk a nawk ta mai a. Tunhma ang chu ni ila ka che rang viau ang, Nimahsela, tunah zawng, che thei ka awm ta lo. Ka taksa hi hmeichhe chakna ni lovin ruihhlo chakin a sahal huam huam a ni si a. Chhuanlam siamin, “*Ka’n zung lawk teh ang,*” tiin ka tlansan ta zul zul a. Pa tak nih tum kha tuai ai pawhin ka nep zawk ta a nih chu.

LUNGRUNPUI, KA NGAI EM CHE

Ka chhungte lâhin chhandamna Camping-ah leh Addict Centre-ah te min dah leh ringawt thin a, vawi tam tak ka piangthar chhuak tawh a, nimahsela ka daih rei thei si lo. Kohhranah leh khawtlangah miten misual ber enin min en vek tawh a. Chhiat ni that niah pawh keini ang ngawlveite hi chu lo che ve sek lo ila an duh zawk mah a ni.

Tum khat pawh Lungrunpuiite laina hnai lam deuh a tih tumin, inti tlawmngai takin ka lo che ve sek a. Lungrunpuii ka hmangaih avangin a chungka ka tih theih tawh lantir ve hi ka duh a ni. Nimahsela Lungrunpuii chuan min biak chu thu hnan min hre awm pawhin a lang lo va, a mit sir pawhin min melh eih lo a ni.

Kei drugs addict, ban leh malpui puam el ul tawh, kal pawh kal ngil thei tawh lo hian han beisei ngam tur pawh ka ni tawh lo va, Amaherawh chu min hre ve a ni tih tal chu han lan tir ve se, ka va han ti em. Ka phu loh mah ni se ka hmangaihin ka ngai ngawih ngawih si a.

MISUAL THI TUR KA LO NI

Chutia Lungrunpuii berin mi hreawm pawha a lan tak si loah chuan beidawng namenin ka beidawng ta lo va, nun thlakhlelna reng reng ka nei ta lo. Thingpui lumna lamah ka kal a, Chutah chuan ka thiante an lo awm a. Thingpui lumna bulhnaia tlangval thute chuan Lungrunpuii chanchin sawiin an titi mawlh mawlh a. Nurse hna a zir mek a, vai doctor pakhat nen an inngaizawng tihte an sawi a. Ka thinlung chu ngunhnama vih ang mai hian a nâ ngawih ngawih a ni ber e.

Ka thiante chu ka bekbawr a, in chiu-na tur an neih leh neih loh ka zawt a, An lo nei hlauha finrial lam panin kan kalho leh ta a. Ka thil hmuh leh hriatte avanga rilru nâ chuan, duh thawh takin thiante pawhin em em a an tih khawpa tamin kan in chiu ta a ni.

Ka thil hriat hnahnung ber chu, ka thiante thusawi, *“Thu a awi lo a nih kha, kal san daih ang u,”* an tih hi Chiang lo ruaiin ka hria a, a bak engmah ka hre tawh lo.

Zing dar li velah ka harh hlawl mai a, ka Jeans kekawr leh ka leather jacket chu daiin a lo nan huh phung a. Ka’n hawi chhuah nak chuan ka mut-na chu thlanmual a lo ni reng mai. Ka phu zawk a, ka tim deuh sung sung mai a. E, ka hre chhuak ta, nizanah ka thiante nen he laiah hian kan inchiu va, damdawi chu ka zawh loh avangin ka tlu a, min sawiharh zawh loh avangin min haw san ta a ni maw? ka ti rilru a. Hmanhmawh takin in lam ka pan ve ta a ni.

MAMA NU, TAP TAWH SUH

In ka thlen chuan, ka nu chu tap chungin a lo tawngtai mek a, zanah hian haw loh zauh zauh ka chin avangin ka nu hi ka timangang thei hle a. Ka haw loh zan hi chuan a tawngtai tlaivar ziah thin a ni. He mi zan pawh hian a tawngtai tlaivar a ni ngei ang.

Ka haw thawmah ka pa pawh a lo tho va, ka nu chu arawn kuah a, *“Mama nu, tap tawh suh, engkim ka ruahman fel vek tawh e, ka fapa hi mite hmanga siam that tumin chhandamna camping-ah leh addict centre-ah te kan dah thin a, kan ti dik lo a ni. Keima mawh keima kut ngeia awm a ni,”* a ti a. Engtin tak min tih tum chu ni maw? tia ngaihtuah chungin ka pindanah ka luhsan ta a.

KA PA CHHANDAMNA CAMP-AH

Tukthuan ei dawnah ka pa chu ka mutna pindanah a lo lut a, a hawi kual vut vut hnu chuan ka khumah a lo thu a. *“Ni zanah khawiah nge i riah?”* tiin min zawt a, Kei chuan, *“Khawiah lem mah,”* tiin ka chhang a. Ni dang ang chu ni se, ka pa chuan min hauin min an khum leh bawrh bawrh tur hi

a ni a, Nimahsela he mi tuk hi chuan zaidam tak hian, “*Iriah bo daih hi chuan i nu nen hian kan mu thei ngai lo a sin,*” a ti nem ruai a. A mak ka ti ngei mai. Ka pa hian kan naupan lai tih loh kha chuan tawngkam zaidam taka min biak ka hre ngai lo. Ruihhlo tih ka chin hnu pheih chuan min vaw hrep thin a ni si a. “*Inuin chawei a peih tawh a nia, tho la, i ei ang u,*” tiin a chhuak nghal a.

Tukthuan ei lai chuan ka pa chuan, “*Vawiin chu lengchhuak lo ang che aw,*” a ti a. Kei pawhin nizan lama ka thil tih avang khan ka chauh riau a, lengchhuah ka tum lo sa reng a, “*Aw*” tiin ka chhang ve mai a.

Chhunah chuan ka pa chu hnathawhna lama kal loin inah a awm ve a, ka nu nen T.V-te enin an titi dun bawrh bawrh a, kei pawh ka pindan-ah mu chungin lehkhahute ka chhiar a, chhun thingpui in hunah chuan ka pa chuan ka chhang duhzawng tak mai leh thingpui chawiin ka room-ah a lo lut a, “*Eng lehkhahu nge i chhiar duhzawng,*” tiin minrawn be bawrh bawrh a, chu mi ni chu nuam ka ti kher mai.

ZAN LUNGNGAIHTHLAK

Chhunah nilenga ka len chhuah loh avangin zan lamah chuan lengchhuah ngei ka tum a, a chhan chu ruihhlo ka mamawh leh tawh a ni. Nimahsela ka pa chuan zanah pawh lengchhuah a remti ta tlat lo mai a. Chhuanlam chi hrang hrang ka siam pawhin awmzia a nei chuang lo, A hmelah leh cheziaah han tawn luh ngam chi a ni si lo va, Hrehawm ti tak chung chuan khumah ka mu tawp mai a, Engtin nge ruihhlo ti loin ka muthilh theih ang, ka ruh chuktuahte lah chu a za chuai chuai tawh mai si a, awm ngaihna pawh ka hre tawh lo a ni.

Zing lam dar hnih a ri tawh, chhin khat pawh ka la chhing si lova, kan in atang chuan chhuah ruk dan ka

ngaihtuah ta a. Kawngkapui aṭang chuan chhuah ruk theih ka inrin loh avangin ka khum hnuia hrui zen awm chu ka la chhuak a, tukverhah ka inkhai thla ta a.

Khua lah chu athim em em mai si a, engmah ka hmu ching thei si lo, lei ka thlen chuan ka insiam rema kal nghal mai ka tum a, chutih lai chuan ka banah nget takin min rawn vuan thut a, ka phu chiang ngei mai. Ka pa aw ngei mai hian, *“Mama, i mamawh tih chu sawi lo mah la ka hria a lawm, Mahse ka kal tir dawn lo che, ka hmangaih che a, i nun hi chhan ka duh a ni”* tiin min kuah a. Talchhuah pawh tum loin ka pa awmah ka bei a, ka mittui a tla ta zawih zawih a. Ka pain ka hmangaih che min tih mai duh tawh lova a awma min han kuah chu ka lung hi a chhe tak zet a ni.

KA PA REMRUATNA MAK

Ka pa chu mahni hnaa rinawm, a hnathawhna office-ah pawh chawl zen zen lo, khawtlangah leh kohhranah pawh inhmang tak a nih avangin zanah pawh ina awm ngai meuh lo a ni a.

Ni hnih khat lek a ni ang chu tih naklaiin chawlhkar a vei a, thla a ral ta reng mai. Ka pa chuan min hlatin a awm duh miah lova, min khuahkhirhna a la thlahdul chung reng reng lo. Khuahkhirh han tih lemah ran anga khuahkhirh chu ka ni lo, sual tihna hun min sim sak lo a ni mai. Ka pa office chawl rei lutuk chu mak ka ti hle mai a, a chhan ka nu ka zawt a, ka nu chuan, *“I pa hian nangmah enkawl tur hian a chawlh neih zawng zawng a la a, a chawlh lakin a daih loh chuan a hna aṭanga ban mai pawh a hreh lo va, kan chhungkua kan that tlanna tur a nih chuan rethei taka awm pawh a pawisa dawn lo a ni,”* tiin min hrilh a, mak ka ti hle mai. Nimahsela, kei lah chuan nitin hian drugs tih theih dan tur ringawt ka ka la ngaihtuah a ni si a.

Tuk khat chu ka hritlan em avangin tuk ṭhuan pawh ka ei peih lo va, khumah ka mu reng a, ka pa chu chaw ei kham velah a chhuak daih a, a kalna tur reng reng a sawi si lo. Nakin deuhah chuan ka pa chu nurse pakhat hruaiin ka mutna pindanah an rawn lut a, thisen chaw(drip) bur an rawn keng bawk a. A nurse rawn hruai chu kan enchian nak chuan Lungrunpuui a lo ni reng a, ka phu Chiang ngei mai. Ka pa chuan, nurse hnenah chuan, *“Drugs avangin a taksa a chhe tawh em mai a, thla khat a nghei hnuah pawh a ṭha chak lo riau mai, tunah chaw pawh ei peih loin a damlo leh si a, drip hi khai mai ila, ṭhain ka hria a ni,”* tiin min chhuah san nghal a.

KA VA ZAK EM

Lungrunpuui’n ka bana thisen zam(vein) zawnga a han zut vel chuan ka za chuai chuai a, ka tiril-ah ka khur ru zawih zawih a ni ber mai. *“I kut hum ruh la, han sang mar teh,”* min ti a, ka zamin ka zak bawk si, han intih sek vak ka tum chu inrin lawk lohin ka vawih ta kur mai a, ka zak lutuk chu ka sen up up mai a. A ni chuan hreawm lo takin a awm a, a tih tur ṭul ang ang chu a tih mawlh mawlh hnu chuan, *“A far zawh dawnah ka rawn kal leh dawn nia,”* tiin ka pindan a chhuahsan ta a.

A chhuah hnu chuan ka thaw huai huai a, engtia a ni kher kher ka pa pawh hian rawn hruai nge a nih tiin ka ngaihtuah a, ka mumang nge, ka mit vai tiin ka mit ka han nuai a. Ka mit ek ka nuai thla nawlh mai a. Zingah tho lova mu tlang, hmai pawh la phih lo ka ni tih ka inhre chhuak a. Lungrunpuui’n mit ek kai luai maiin min rawn hmu a ni maw tiin ka vawih palh bakah ka zak ngawih ngawih a. Ka nu koin dathlang ka dil a, ka han inen nak chuan mit ek mai pawh a ni lo, ka hritlang hnap tui a lo tawlh par chu niin, engtia tih theih ni tawh lovah ka zak lutuk chu ka lum pup pup mai a ni.

Lungrunpuii chu dar engzatah nge a lo kal leh dawn, Engtin nge ka lo awm ang, lo lan mawi dan deuh a awm em? ka ti hnahnawh a, se bo hnua se kawngkhar an tih ang maiin lo mut mawi deuh dan ngaihtuahin thil dang reng reng ka ngaihtuah thei ta lo va.

NGAIHDAN A TAM

Kohhran leh khawtlang thila inhmang tak, nupui fanaute pawh uap hman lo lek a, zan tina chhuak thin, ka pa chu keimah vanga chhuak hman lo leka a awm takah chuan, “Engtizia nge? tia ngaihventu a ngah hle mai.

Mi thenkhat chuan a chhuah tak loh chhan an hriat chuan, *“Mihringte hian engmah tih theih kan nei lo, Pathian thu thu a ni mai, I fapa chu Pathian hnenah hlan tawp mai rawh, Anin a duh chuan a siam tha mai ang,”* an ti a. Then khat chuan, Rinna lama thla hniam ta a, rawngbawlna hlen peih loah an ngai a. Thenkhat erawh chuan, mahni hmasial, mahni fate chauh ngaihtuah an ti thung a. Mi tlemte erawh chuan, *“A tih tur dik tak a ti a ni,”* an ti baw k a.

KA SIM TAWH ANG

Ei tur tuihnai leh damdawi tha tha enkawl ka ni baw k a, tunah chuan ka taksa chu a tha ve tawh hle a. Amaherawhchu, ruihhlo ti tawh lo turin ka rilru erawh chu a la hmin thlap lo va, ruihhlo tih lehna hun tha hmu ila chuan ka la ti duh reng a ni tih hi ka inhre chiang hle a ni.

Zan khat chu, ka nu leh pa nen siiting room-ah T.V kan en a. Chanchin thar puangtu chuan, *“Mizo nula pakhat hnam dang miin a pawngsual hnuin rawng takin a that zui a ni,”* tih thu hi a rawn puang a, chu thu rapthlak tak a puan lai chuan, hriat chian loh hlauin kan ngawih thap a; a puan zawh chuan, ka pain muang fan raih hian, *“Ka va thinur tak em!*

kan tualzawl ngeiah kan nulate an han pawngsuala an han that zui ngam hi. Khawiah hian nge maw hmeichhia leh nunaute chhantu tur pawh hi an awm zawh tak le,” a ti bal bal a.

Ka pa thusawi chu a ring miah lo naa ka rilru a khawih tak zet a ni. Kei ngei pawh hian ka awmdan dik loh avangin ka hmangaih leh duh em em ka chan mek a ni si a, tiin ka ngaihtuah a. *“Keima thiam loh a ni, ka sim tawh ang,”* tiin ka ding hluai a, ka nu leh pa chuan, *“Engtizia nge ni ta?”* tiin min en hau a.

Note : He tia ka pindana nun hlui ngaihtuah ka thut reng lai hian, ka pindan kawngkhar chu a rawn inhawng rawk a, *“Thianpa, i la insiam na nge? Kan tlai mai ang a sin, Inneih dar a ri tep tawh a nia,”* a rawn tih chuan min tiharh zawk a.

Rang taka thoin ka insiam nghal a, Lungrunpuii nena kan inneih dar chu a ri val val a. KTP hrulaitu a hminga ka lo nih ve avangin thalai tam tak chu kan inneih min hriatpui tur leh min lawmpui turin an thelh sung sung a.

NI LIANI

Tlai lam dar hnih a rik meuh chuan Office-a ka thawhpuite chu lammual-a inkhel en turin an kal zo deuh vek tawh a. Thiante hnungah muang changin lammual lam chu ka pan ve a, Treasury Square ka thlen chuan kawng sira nepnawi zuara thu kan inhnuainu Ni Liani hnenah kuhva ka lei a. Ni Liani chuan pawisa nawi min kir leh lai tak chuan, ka kiangah Motor nalh tak mai hi a lo ding a, Motor-a chuang, a khahltu ni bawk, pa sang lam, ria thlerh thlawrh hian mei zial arawn lam ve a.

Ni Liani chuan chu pa a han hmu chu a phu zawkin ka hria, Tawng khur seh chilh niai hian, “*UMawi,*” a han ti a. Lo kal tharpa lah chuan Ni Liani kohna chu hria pawhin a lang lova, meizial chu lain pawisa a pe a, a kal leh ta nghal daih a.

Ni Liani kiana nepnawi zuara thu ve nu pakhat chuan, “*Ni Liani chu nichina pa kha, UMawi, i lo ti ve ringawt a, i hai a ni maw, Pu Siam a kan veng pa a nih kha, tu nge maw nia i hriat reng reng le?*” tiin a nuih har har a.

Ni Liani chu inthiam lo leh zak tih hriat tak hian a en ngai a en reng a, a thiannu zawhna pawh chu a chhang lem lo va. Eng emaw tak hriat chhuah chu a nei a nih tih chu a hmelah chuan a hriat theih a.

Lammual ka thlen chuan inkhel an lo tan tawh a, mipui an tamin enna tur hmun tha pawh a awm tawh lova, lammual kopangah rem leh rem loin ka ding ve ta ringawt mai a. Mipui chu an au dur dur reng a, kei erawh chuan Ni Liani awm danah khan thil eng emaw tak a awm nia ringin ka ngaihtuah zui reng a.

Ni Liani hian kan inhnuai hi kum khat vel chu a luah tawh a, mahni chauha awm a nih avangin a hnawksak lo em em a. A mah hi nu hleithling lam, ṭawng ring lem lo, zaidam tak a ni. Mipa lam hi a sawi leh ngaihtuah awm pawh hi ka hre ngai lo va, Inkhawm erawh chu a dam phawt chuan a ṭhulh ngai lo.

Kan in a rawh luah ṭan dan pawh, kan nu ṭhiannu Pi Siami nen chawlhni tlai khat chu an rawn leng a. Pi Siami chuan, *“Hei kan ṭhenawm Pu Chawngate awmpui Liani a ni a, Amah hi khawchhak (Burma) lam mi a niin Aizawl-ah hian chhungkhat laina hnai pawh a nei lova, Pu Chawngate nau awm hian hun eng emaw chen chu a awm tawh a, Nimahsela, Pu Chawngate nupa an inṭhen tak si avangin awm zelna chi a ni ta si lo va, chuvangin mahnia in luaha khawsak ve mai a duh a, in inhnuai luah ka rawn dilpui a ni,”* a ti a.

Kan nuin a khawngaih zawng tak a nih avangin kan inhnuai chu a luah ve ta a. Kawng sir-ah nepnawi zuarin a khawsa ve ta a ni. Naupang lawm eng eng emawte a rawn hawn ṭhin avangin kan fate pawhin an ngaina thuai a, kan fate ber pheii chu a kingah a riak fo ṭhin.

Kan in a rawn luah hlim hian kan fate chuan koh dan tur an hre lo va, A nuin, *“In ni tur a nih hi, Ni Lian, ti rawh u,”* a tih avangin *‘Ni Lian’* tiin an ko ta a. Ṭhenawm khawveng leh mi dang reng reng pawhin *‘Ni Lian’* kan ti ta vek mai a ni.

Kum khat vel lai kan in hnuai luahin khawsa tawh mah se la, Ni Liani hi chhung leh khat hnaivai rawn tlawhtu an awm ka hre ngai reng reng lo. Amah Ni Liani pawhin, *“Ka chumi khami-te tlawhin ka leng,”* a tih pawh ka hre ngai hek lo. Chuvangin a hai a ni emaw, ni lo emaw pawh nise a kuhva ka lei laia *“U Mawi”* tia a koh mai theih kha a mak ka ti hle mai.

Ni khat chu YMA day a nih avangin office kal loin inah ka awm a. Kan nuin, *“I Office chawlh ni a ni bawh a, In lo nghak la, Leipui-ah ka feh dawn a nia,”* a ti a, a kal daih a. Kan fate-ho lah YMA thil tikhawmna lamah an kal vek avangin mahni chauhin in ka nghak a. Ni Liani a lo lut a.

“Ma-Thana pa, khawnge mi dang hi an awm vek a, an van reh ve,” a rawn ti a.

Kei chuan, ka chhungte awm loh chhan ka hrilh zawh chuan, *“Nang pawh chhuah i tum na nge?”* ka ti a.

Ni Liani chuan, *“Khua a nawm loh bakah vawiin ni angah hi chuan inhralh a har thin em a, ka chhuak lo mai dawn,”* tiin a thu ve a.

Kei chuan, hun remchangah ngaiin, *“Ni Lian, I tan sawi hrehawm a ni nge ni lo chu ka hre lo va. I chanchin hi i sawi awm reng reng hi ka hre ngai lo va, Hman ni a U Mawi, ti a i lo biak kha, i hai a nih pawhin thu hran ni se, kha ti anga koh mai tur hmehhriat emaw chhungkhat emaw i nei reng em ni?”* tiin ka zawt a.

Ni Liani chuan, Sawi hrehawm ni hran lo ve, Nang phei chuan hre vek tur zawk hi i ni a lawm, hrilhna hun remchang che hi a awm lo zawk a, chuvangin ka la hrilh lo mai zawk che a ni,” a ti a. A chanchin chu min hrilh ta a.

Mizoram hmar chhak lam khaw pakhat piang leh sei lian ka ni a. Ram buai chhah lai tak khan tleirawl ka hre ve tan a. Tuk khat chu ka nu nen buh kan den laiin kan thenawm tlangval Rova leh mikhual tlangval pakhat an rawn leng a. Rova chuan, *“Hei Liani Mawia a nih hi, in khaw nula hmehtha ber min rimpui rawh a ti a, ka rawn lenpui a nih hi,”* a ti a. Mikhual tlangval chuan, *“Ni e,”* a ti a, a nui var var a. Chutih lai chuan ka pain, *“Chaw bel a liam a nia,”* a rawn tih avangin ka nu chu in chhungah a lut nghal a, ka nu luh ve leh chuan,

Mawia chuan, “*Khawnge, kan denpui ang che,*” tiin suk chu a la a, min denpui ta a. Kan den rei deuh hnu chaun ka hah lutuk chu ka ding a, Mawia pawh chu a ding ve nghal a. “*I van hah har ve maw le,*” tih pahin minrawn en a, ka va en ve chiah chu, kan tek dun chuain ka hria. Chutia kan inen rei lote chhung chuan kan kar-ah hmangaihna a lo piang ta tlat mai a nih chu. A makin sawi thiam pawh a har ka ti khawp mai.

Khawi lam mi nge tih pawh ka hriat reng reng loh tlangval, ka vawi khat hmuhnaah kan hmangaih mai chu, kei pawh ka inthiam lo hle a. Amaherawhchu min hriat ka hlahu avangin ka inthup tlat thung a. En pawh ka en duh ta tlat lo va, ka mit sir atangin a ni chuan min en ngun hle tih erawh ka hre thei a ni.

Ni lengin Mawia ringawt chu ka ngaihtuah a, zanah lo leng se, han hmuh leh reng reng te ka chak hle a. Mahse, zanah pawh a reh ta vang vang mai a, kan thenawm tlangval Rova pawh ka hmu remchang ta reng reng lo va. Kan inhmuh tuk atanga ni thumna-ah ka feh haw hi Rova chuan minrawn umpha a, Mawia chanchin chu zawh ka duh hle a, mahse ka zawt ngam lo va. Amah Rova chuan a sawi chhuak ta a. “*Liani, hman tuka ka rawn hruai Mawia khan tha a ti chein minrawn biak rawh, a ti a nia,*” a ti a. Kei chuan, “*Awihawm loh loh a nih chu,*” ka ti a. Khawia awm nge a nih a eng nge a rawn tih tih chu zawh ka chak hle naa ka zawt ngam lo va. Rova vek chuan, “*Mawia kha ramhnuai mi (MNF) a nih kha, Aizawl lam mi a ni a, khaw tam takah Sipai(India sipai) an awm tawh avangin kan khuaah hian sipai an la awm lo bawka, hun eng emaw chen an rawn awm dawn a ni,*” tiin a sawi ta vek a.

Ka thaw a veng huai mai, ka hriat duh em em, ka zawh ngam si loh Rova’n a sawi tak vek avang chuan, Mahse, engtin nge ni zel ang, a ruka ka lo hmangaih ve ringawt hi, tiin ka ngaihtuah reuh reuh a.

Mawia leh a th̄inte chu kan khuaah thla thum an awm meuh chuan khawte tih takah hre lo kan awm tawh lo va, an mahni pawh an tlangnel hle tawh a ni. Zan tin tih mai tur hi kan inah an raw leng a, kei aia kum hnih khata upa zawka a insawi avangin U Mawi tiin ka ko mai a. Kan inhmel duh a ni tih chu zep theih ni hek lo, kar lovah khawtlang a khat a. Nimahsela, Pathian leh kohhran duh loh zawng chuan kan awm miah lo a ni.

Zan khat chu kan inlengte haw hnua pawh U Mawia chu a la th̄u khawmuang a, ka pa leng a lo haw chuan, ka nu leh pa hnenah, min neih a duh thu a sawi phawng mai a. Ka pa chuan, *“Hei kan dinhmun chu, i mi hriat ang hi kan ni mai a, Mami hi kan fanu neih chhun a ni a, a nu hrisel loh avangin pianpui pawh a nei lova, chuvangin a nu nen hian kan inngahna tak tak a ni a sin,”* a ti a.

U Mawia chuan, *“Ka hria a lawm kei pawh hi nu leh pa kar lova piang(sawn) ka ni a. Ka nu lama ka pi leh pute hnena seiliana khawsa ve mai ka ni, Liani hi ka neih in remtih chuan, in hnenah awm mai pawh hi ka hreh hleinem, A th̄ul chuan ramhnua mi a tang pawh hian ka bang mai ta lawng,”* a ti a.

Chumi zana U Mawia thusawi chuan min barakhaihin ka ngaihsan phah ngawt mai. A chanchin kimchang tak hi kei pawh min la hrilh loin, min hmangaih thu erawh a sawi fo va, ka hmangaih ve leh ve loh min zawhin chhan pawh ka chhan th̄at ngam loh avangin ka lu ka bu riangawt a, chutah min rawn khuah a, kei chuan kuah pawh ka kuah let ngam lo a ni. Nimahsela a rilru put dan dik tak ka nu leh pa a hrilh vek mai chu ka ngaisang tak zet a ni. Kei tleirawl hlim hian pasal ka neih hnua ka nu leh pa dinhmun tur pawh ka lo ngaihtuah pha lo reng reng a ni.

Chumi zan aṭang karkhat hnuah chuan U Mawia leh an hotute chu kan inah lo lengin ka nu leh pa leh kan chhungte nen thu thlukna an siam fel ta a. An thu thlukna chu, U Mawia leh ṭhian pakhat a ruk thei ang berin an khaw lamah an kal anga kohhran lehkha leh inneihna atana ṭul dangte an la ang a. Anrawn thlen hunah kohhran dan thianghlimin an innei tur a ni, tih hi a ni.

U Mawiate kal aṭanga kar hnih a liam hnuah pawh an chanchin engmah hriat kan nei lova, kan chanchin hriat chhun chu India sipai khaw tin maiah an in zarpharh zel a, an nun a rawngin an tawrhlelhawm hle a, Mawiate ṭhian dun pawh hi an lo man mai thei a ni tih hi a ni.

A kar thumnaah chuan kan khuaah India sipai anrawn thleng rup mai a. Sikul an luah a, mipui min kalkhawm tir a, chhungkaw tin hming an la a. Awmhmun benbel tumin an Camp tur sain kan hnattlang ta luai luai mai a ni. Engtin nge ni zel ang, U Mawia te chu lo thleng pawh ni se, inneihna chu kan kalpui thei tho a ngem? tih chu ngaihtuah tham a ni ta. He tia India sipai kan khuaa anrawn awm ve tak siah chuan U Mawia ṭhiant MNF tan chuan awm rengna chi ni hek lo, hmun dangah an insawn ta vek mai bawk si a. Rilru a buai duh khawp mai.

Ni leh thla a ral zel a, U Mawia te lah chu thehhmeh ang vang vang an ni ta, *‘An thi nge, an dam, India sipaiin manin taninah an khung zawk’* tihte pawh engmah hriat kan nei lo va. Hetih chhung hian kan khuaah thung chuan kan chanchin mawi lo takin a thang mek bawk a. A ṭhenin U Mawia nen nupa ang hiala khawsa tawh angin min sawi a, kan inahte pawh a duh hun huna riak ṭhina sawite pawh an awm a ni.

He thu thang vel hi kan khuaa sipaite pawhin an lo hre ve a. Kei chu MNF sipai Mawia nupui min tih phah a, kan khuaa mipui zawng zawng min khalh khawm thin pawhin kan chhungkua chu a hranin min dah zel a. Eng emaw hlekah kan in chu an dapin min hual reng mai a ni.

Ni khat chu kan khaw thenawmah India sipai leh MNF an inkap a. Kan khua chu MNF ten ei leh in zawng nan a rawn hmang ngei an ring ni tur a ni. Zingkar atanin mipui zawng zawng mual zawlah min khalh khawm a, sipai-ho chuan min veng ta tlat a. Tukthuan ei hunah pawh tumah hawn an phal lo va, naupang ritam an tap chuah chuah a, chhun dar sawm pahni velah chuan nunau zawng hawn an phal a, mipa puitling zawng leh kan chhungkua chu hawn an la phal lo va, tlai thim dawnah mipate pawh chu haw tirin kan chhungkua chu min la hreng hrih a. Amah erawh chu mahni in lam haw te pawh tumah pawn chhuak loin mahni inah an tawm vek tur a ni tiin thu an chhuah nghal a.

Mipui haw hnu chuan kan chhungkhua chu sipai camp lamah min hruai a, chawte min eitir ve a. Chaw kan ei kham chuan ka nu leh pa chu haw tira kei chauh min hrek an tum a, ka pain, *“Mami tel lo chuan kan haw dawn lo”* a ti tlat a. Ka pa thu chu pawisa loin ka nu leh pa chu an camp pawnah chuan an nam chhuak a. Ka pa chuan ka nu hnenah, *“Nangmahin lo haw la, keiman Mami hi helaiah hian ka lo nghak a nge,”* tiin ka pa chuan sipai camp pawnah chuan min nghak lui ve tlat a.

Zan dar kua velah chuan mi an khung hranna in kawngkhar chu rawn hawngin sipai pakhatin min hruai chhuak a. An hotupa chenna inah min hruai a, min hruaitu sipai chu chhuak leh nghalin kawngka chu pawn lamah a kalh nghal a. Sipai hotupa chu rawn ding chhuakin ka puan bih a pawt thla a, min pawngsual nghal ringawt mai a nih chu, ka theih tawpa ringin ka au a, camp pawna ding reng ka pa chuan min lo au ve vak vak bawk a, camp chhunga luh an phal si lo.

Ka tan òanpuitu an awm dawn lo tih ka hriat chian hnu chuan ka rilru ka siam fel ta a. *“Ka thite a nih loh chuan he vaipa lakah hian ka inpe lo ang”* tih hi a ni. Ka thawmhnaaw zawnzawn a pawt thler tawh a, ka taksa pawh nâ lo lai reng reng a awm tawh lo. Nimahsela tlawm ka tum chuang lo. A thinrim lutuk chuan theih tawpa chakin min bawhbet a, ka hmui hup tumim a kut a rawn lek chhuak a, remchangah lain keiin a kut chu ka lo seh sak ta vak mai a. A nâ ti lutuk chu a tho zawk a, a kut chu a khai thi ta zung zung mai a ni. A hote chu a ko tuar tuar a, kawngka rawn hawngin min pawt chhuak dawr dawr a, an camp pawnah chuan min theh chhuak ta a. Ka pain min lo kuah nghal a, thei leh thei loin in lamah min paw haw ta a ni.

In kan thlena ka nu rilru natzia kha aw, hmuh hrehawm ka va ti tak em. Tu mah pawn chhuah phal loh a nih avangin òenawm khawvel tumah lo kal an awm lo va, kan chhungkua-in chu zan hrehawm tak chu kan tuar tlawk tlawk mai a ni.

Zingah pawh inthiar tur lo chu tumah pawn chhuah an la phal lo va. Amaherawh chu kan òenawm hnaivaite chuan a ru kin min rawn kan ru thei chauh a ni. Zan lamah erawh chuan kan in chu sipaiten an rawn hual leh ringawt òin avangin tumah an rawn leng ngam lo a ni.

Lungngaihna leh manganna namen lo kan tuar lai hian min khawngaihtu leh min lainattu awm mah se, kan chanchin hre Chiang si lova a chhe thei ang bera min sawi duhtu an la awm reng a. Kei chu sipai rualin duh tawka min mutpui òeuh nia min sawi thu ka pa’n a hriat phei chuan a rilru a nâ tak zet a ni. *“He khuaah hian kan awm reng thei dawn lo a nih hi,”* a ti bal bal a.

Kar hnih khat a lo ral chuan kan khawtlang boruak rit tak mai pawh a lo zia hret hret zel a, sipai lam pawhin zan curfew-te pawh an phelh ve leh ta a. Kei pawh hliampui tuar em ka nih loh avangin ka pangngai chho viau tawh a, sipai lam chuan ngaihdam dilna emaw thupha chawina emaw lam reng reng an la sawi lo. Kan in erawh chu an duh hun hunah an rawn hualin an rawn dap leh ringawt thin a. Kan lungawi lohna leh kan thiamthu han sawina tur reng reng a awm si lo. Sipai-ho chuan eng ang harsatna nge kan chungah min rawnthlen leh dawn tih pawh kan hriat loh avangin a ruk thei ang bera kan khua chhuahsan chu kan tum rilru ta a ni.

Zan khat chu khua a thiang em em mai a, rambuai tih takah zan dar riat velah chuan kan khawtlang chu a reh thiap tawh a. Keini chhungkua chu kan lo tum lawk angin chumi zanah chuan kan khua kan chhuahsan ta a. Manipur ram lam panin kan kal ta nal nal a Manipur thingtlang khaw hran hranah awm lawrin a tawpah chuan Burma ramah kan lut ta a. Khaw pakhtatah awmhmun kan bengbel ve ta a ni.

Kan awmna khua chu thingtlang khaw kil khawr tak, mi tlawh pawh zen zen loh, in sawmnga bawr vel, Lusei tawng hman lohna khua a ni. Khaw inlungual tak an niin keini pawh min enhrang loin min duhsak em em a, nuam kan tiin kan thla pawh a muang em em a. Amaherawh chu ka nu a hrisel loin dam ni hmel reng reng a hmu thei lo va, kum khat vel kan awm hnu chuan min boral san ta nge nge a ni.

Ka nu han boral chu ka pa a khawharin a tuar hle tih a hmelah a hriat a, nimahsela, kei min ngaihtuah avangin chhel takin a tuar hram hram a. Kawppui ka neih hmaa a boral ve mai a hlau ni ngei tur a ni. Min rawn beisei deuhtu nia a hriatte chu nei mai turin min tur thin a. Kei erawh chuan U Mawia hnen loah chuan tuma hnenah mah rilru ka pe thei si lo va, U Mawia chuan min rawn zawn chhuah leh ngei hi ka ring tlat a

ni. Chutia beiseina nei chung chuan kum nga lai a liam leh ta reng mai a, U Mawia chanchin reng reng engmah hriat ka la nei lo. Tlai khat chu ka pa ram kal hi khawsik chungin a lo haw a, a khawsik a sangin zanah pawh kan mu miah lo a, khawvar dawn lamah chuan min boral san ta nghe nghe a ni.

Ka pa boral hnu chuan ka theih ang tawka hnathawkin ka buai em a, ka tana tha zawk tur a nih beiseiin kan khua chu chhuah sanin khawpui lamah puan taha inhlawh turin ka kal ta a. Mi hnuaia puan taha inhlawhin Burma ram khaw hran hranah ka awm lawr a, ni khat chu ka puan tah pui ten Mizorama inhlawh a hlawkzia leh kal an tum thute an sawi a. Burma ramah sipai sawrkar an hrangin ei zawn a harsat tial tial si avangin zui ve zai ka rel ta a. Aizawl rawn thleng thlain Pu Chawnga-te nau awmin ka rawn inhlawh ve ta a. Mizoram chu thlen ka nghahhle tehreng nen, ka rin ang reng reng a lo ni lo va, keini chu min lo hmusitin Nghapih-ho te min ti a, ka rilru a na thin khawp mai. Mizoram tana ka lo tawrh vena zawng zawngte kha tuman min hriatpui tawh si lo, tiin a mittui a tla zawih zawih a.

Kei chuan, *“A nih leh, Ni Lian, hman nia i meizial zawrh rawn leitu kha Mawia ngei chu niin i hria em ni?”* ka ti a.

Ni Liani chuan, *“Aw, ni ngeiin ka hria, ka hai thei lo ang, a bek vei lama khuavang chhinchhiah awmah te khan, ka Chiang a ni,”* a ti a.

Kei chuan, *“I thutpuinu lah khan Pu Siam a ti si a,”* ka tih chuan, Ni Liani chuan, *“Rambuai lai kha chuan MNF te kha chuan an hming dik an sawi ngai hlei nem, U Mawia pawh hi kan khuaah chuan Mawia a rawn inti a, a hming dik chu kei chauh min hrilh a, Siam a ni reng a lawm,”* tiin min chhang leh ta zel si a. Kei chuan, *“Chuti a nih chuan in inhmuh leh theih ngei na turin theih tawp ka chhuah sak dawn che nia, Amaherawh chu thil a chian hma chuan, eng mah kan sawi chhuak tur a ni lo,”* ka tih chuan Ni Liani chu a nui var var a.

THU BELH : Ni Lianin a meizial zawrhrawn leitu U Mawi, tia a lo kohkha a lo ningei a. Mawia leh a thianpain kohhran lehkha leh thil pawimawh la tura an khua lama an kal kha an tluang lo em em a, harsa takin an khua an thleng a. An thil lak turte tifela Liani te khawlam an pan leh chu India sipaiten an lo man a, Mizoram pawnah kum nga ngawt a tan hnuin a lo chhuak leh a. Liani hmu turin an khua a pan nghal a. Nimahsela Liani te chhungkua awmna hria reng reng an lo awm loh avangin Manipur ramah Churachandpur thlengin a zawng a, chanchin chhui zui ngaihna a hriat loh avangin Aizawlah a let leh a, lehkhate zir chunzawmin sawrkar hna lian tak a thawktawh a. Aizawl mi hausa fanu nupuiah neiin fathum an nei a, in pawh hmun thum laiah neiin an khawsa thei hle a ni. Amah pawh kohhran upa niin an nu pawh kohhran hmeichhe hrulaitu a ni a. Chhungkaw awhawm tak an ni.

Ni Liani chanchin an hriat chuan an khawngaihin hmuh hlan an nghakhlel hla a. Pu Siama (Mawia ni baw) nupui phei chuan, *‘Liani chuan ka in pakhat hi chang ngei se, a tha ang. Kan pa vanga rethei leh vakvai a ni si a,’* a ti hial a ni.

Inhmuh tir ni tur chu kan ruat fel vek tawh a, an ni lah chuan inhmuh chak si, zak deuh bawksiin tunah hian an awm mek a ni.

MITTHI THO LEH

BUNG 1-NA

MNF AH KA TANG VE

Ka nupui neihna karhnhil vel chauh a la ni a, thlasik khaw vawt tak hnuaiah zan boruak a thieng hle mai. Khawchhak lama thla lo chhuak chuan kan tukverh-ah a rawn chhun lut raih mai a, ka nupui nen chuan khumah muzalin, ka awm chu a chul heuh heuh a, ka awmhmul kara khuavang chhinchhiah chu, *“Chhinchhiah nan che a that hi, i ding lamah a ni leh nghal,”* a ti a.

Chutih lai chuan kan kawngkhar an rawn kik dawt dawt mai a, *“Tu nge maw ni le?”* tiin kawngkhar hawng turin ka tho a, kawngkhar ka han hawng chu, ka thianpa Zakiamlova a lo ni reng a. Hlauhthawn hmel taka min enin, *“Thuama, zaninah hian kan khuaah India sipaite an rawn lut dawn a, lo insiam la, kan thian dangte pawh an insiam mek a, Inkawmthlang Meitei zawlah kan innghak khawm dawn nia, zanin chu Khuaihnuai pukah kan riah a ngaih hmel hle mai,”* a ti a. Ka nupui chuan thlahlel takin min kuah ngawih ngawih mai a, mittui parawl par chung hian, *“Zanin bak a ngai lo ang ti raw?”* a ti zawi sap a. Puanthuah tlem a zawng min tel sak chu kengin ka chhuah san ta a.

Kum 1967 kum hian kan khua N.E. Khawdungsei-ah India sipaite hi an rawn thleng ve chauh a, an rawn thlen hma hian keini thalai tlemte chu Mizo National Front (MNF)-ah kan hmingte kan lo ziak lut ve a, nimahsela, kan khua kan chhuahsan chuang lo. Mahni in lumah thlamuang takin kan

awm mai a, he mi zan hian kan khuaah India sipai an rawn luh dawn takah chuan, fimkhur thilah riah bo lawk kan tum mai a ni.

Thlasik lai a nih vangin kan riahna pukah chuan thosi an tam lem lo va, zing takah thoin khaw chhungah eng thil nge thleng tiin kan khaw daiah chuan kan chuang chhuak a. Chutih lai chuan kan khaw tlangau chuan, *“Mi zawng zawng mual zawlah kalkhawm vek tur a ni,”* tiin a lo au lauh lauh mai a, khuaah chuan lut ngam zia kan nih tak si lohah chuan, kan riahna Khuaihnuai Puk lamah chuan kan kir leh ta a. Puk chhungah chuan nilengin kan awm reng mai a, ril a tam duh ngei mai.

Tlai lam zanriah ei hun hma deuh hian mi rawn kal thawm kan hria a, phawk deuh hra hian kan awm hlawm a, a hnu deuhah chuan kan nu hi tuium phurin naupang pakhat nen an lo lang hlawl mai a. Tui chawi tur ni awm taka chhuakin kan ei tur chaw leh chawhmeh an rawn keng a ni. A tuium chhunga chaw leh chawhmeh a thun chu changel hnah chungah a bun ta a, a bun pah chuan, *“India sipaite chu Sikulah an inkhuar a, an thin a chhe khawp mai. Nizana riak bo ve lo, MNF-a hming lo pe tawh zawng zawngte chu, Biak In chhungah Bible nem meuhin chhia an chham tir a, MNF zawm tawh lo turin thu an tiam tir vek a ni. Nangni tan chuan rawn haw ngam chi a ni tawh lo vang, kan khaw chhunga mihring awm zawng zawng hming chu an la vek tawh,”* tiin a sawi a. Chu thu chuan min barakhaih chiang ngei mai.

Kei hi ka nu leh pa fa neih chhun ka ni a, ka pa hi pumpui n^ nei a nih avangin ka naupan laiin a boral a, ka nu hian pasal dang nei tawh loin min tulpui a ni. Tunah ka puitling ve tanin nupui ka nei hlim chauh a ni si a, engtin nge ka nu

leh ka nupui chu ka kalsan theih ang le. Tunah Sipai-ho hnenah chuan inpe ta ila, tukinah kan khuaa hming an lakkhawm laiin ka awm ve si loh avangin min sawisa hlum duh mai awm si a. India sipaite hian kan khua an rawn thlen hma, chawlhkar khat liam taah khan Mizo sipai, ramhnuai mite chuan an lo lambun a, an thi nual an ti si a. Chuvang chuan India sipaite hi an thin a chhe em em a ni.

BUNG 2-NA INDIA SIPAIIN MIN KAP

Kan khua chu India sipaiin camp neia an thutchilh tak avangin kan tawm rukna Khuai-hnuai pukah awm reng theiah kan inngai ta lo a, kan khawchhak lawka Mimbung khua chu pan mai thain kan hria a. Ka thiante Zakiamlova, Raldoliana, Thankamlova, Hunmawia leh Kawlsiama te nen chuan Mimbung khua chu kan pan ta rawi mai a ni.

Kei chu ka ni Nemchingi-te inah ka khawsa a, ka niin min duatin, inthlahrunna tur pawh a awm lo. Ka thiante chu an chhungkhat pawh ni lem lote inah an khawsa a, an inthlahrung thei hle mai. Kum sawmhnih bawr tleirawl mai kan ni hlawm a, kan hma lam hun kan thlir thui lo hle a ni. India sipaite pawh Mizoram-ah rei tak awm turin kan ngai hran lo a, thla hnih khat bak an awm theih pawh kan ring lo a ni.

Nupui nei hlim ka nih avang nge ni? Ka lung a leng thei em em a, Pathianni tlaiahte hian kan khua N.E. Khawdungsei lan theihnaah nulate nen kan lengho thin a. Ralkhata lang thei mai ni mahsela, kan haw mai thei si lo va, a hrehawm tak zet a ni.

Chawlhni tlai khat chu, ni dang ang bawka nulate nen kan lengho leh chu, mipa naupang pakhat hi hmanhmawh takin a lo tlan a, “*Manipur ram lam atangin India sipai an rawn kala nia*,” a rawn ti a. Mimbung khua hi Mizoram tawp a awm a ni a, hmar lamah Manipur-in a ri a, khawchhak lamah Burma-in a ri a ni.

Hmanhmawh takin kan thlenin lamah kan tlan haw a, kan thawmhnawte siamin Burma ram lam panin kan tlan ta a. Mizoram leh Burma inri-naah hian Tuisa lui a luang a, Tuisa lui thleng tur chuan thlawhhma kawng chauh a awm a, chutia hmanhmawh taka kan tlan chu, ram chin engmah kan hriat loh avangin India sipaite khan Mimbung khua chu an lo luh tawh si avangin, an awmna atanga lang theiah kan lo tlan niin, khaw thim dawna tlangval rual, ram lam pana tlan ta chu, min rawn um zui a lo ni a. Min um tih pawh hre loin keini chu kan lo hmanhmawh lutuk si lo a, Tuisa lui thlen hma, Mimbung khaw thlawhhmaa kan awm lai chuan min rawn kap ta mai a. Keini lahin ralthuam leh silai engmah kan nei ve si loa, kan talbuai ta em em mai a ni.

Kei leh Thankamlova chuan thing bul lian tak pakhat hi kan bel ringawt a, Raldoliana chu thing tuluang hnuaiah a bawk daih a, kan thian dangte chu kawrte lamah an lum thla tawp tawp hlawm a. Thing bulah chuan leia bawh nachang pawh ka hre ve lo a, ka thuh tung mai a, Thankamlova chu leiah a lo bawk zan bawk a.

Khawi lam atangin nge silai mu chu a rawn kal dawn tih pawh ka ngaihtuah reng reng lo a. Chutia ka thuh tung lai chu silai mu chuan ka hmai hi thawi deuh hian a rawn fuh a, ka hnar ngul hi a thip zawk mai a, ka hup nghal a, a thi zawih zawih mai a. Ka thut dan siam rem deuh tuma kan chet deuh chuan ka dar hi an rawn kap fuh ta a. Ka hit chuai a, ka tlu

tawp a, engmah ka hre zui ta lo a ni.

Eng emaw hian min delh tlat hian ka hria a, vai kian tumin ka tal vak vak a, ka thei si lo. Thil ngap hi ka kaah a lo lut thawt thawt mai bawk si a, men ka tum lah chuan ka meng hleithe i der si lo a. Ka thaw-i-pik lutuk chu ka tal leh vak a, thawk-leh-khatah tal chhuakin, ka thu chhuak nghal thuai a.

Ka hawi vela zan a lo ni a, thla pawh a eng ruai a, tui luang ri hiau hiau hi ka hre bawk a. Khawiah nge ka awm, eng nge ka chungah thleng ta? tiin ka inngaihtuah buai hle mai. Nakinah chuan lui kam tiau pho chungah ka awm tih ka hre ta a. Chhun lama ka awm dan zawng zawng chu ka hrechhuak ta uar uar a.

Ka thiante chuan sipaiin min kah avang khan ka thi emaw tiin Tuisa lui tiau pho chungah min phum a nih dawn hi, tun hi dar eng zat nge ni tawh ang tuiin ka ngaihtuah buai ta hle mai a. Din ka tum lahin ka ding mai thei si lo a, ka tui a hal em em a, ka sil thum hian ka hre bawk a. Ka taksa pum mai chu tiau balu-in ka ngap vek mai bawk si a. Bawkvakin tui luang ri lam chu ka pan phei a, tui chu ka dut khawlh khawlh mai a, ka hmai ka phih dawn a, thi hian a lo khawn uai mai bawk si, zawi te tea vakin lungpui nghengin ka thu ta hle hle mai a.

Ka lo muhil sek a ni mai thei a ni, nungcha hram chiah chiahin min tiharh a. Khua a var tan tih hriain ka in thing harh a, ka zimara ka rilru pawh a fim ta hle a. Khua a lo var takah chuan khawi lam nge ka pan ang tiin ka hawi kual vel a, Mimbung thlawhhma lam Sipaiin min kahna lam chu pan chi niin ka hre si lo a. Eng pawh nise Burma ram lamah hian ka kal phawt mai teh ang, tiin ram palailengah Burma ramah

chuan ka lut ta ringawt mai a ni.

Ka ṭhiant e khan khawi lam tak pan ve ang maw? Kei chu mitthi tawhah min ngai der tawh a ni awm si a, tiin ka ngaihtuaha. Mahni leh mahni inkhawngaihna rilru a lo chhuak a, ka lung a chhiain mal ka inti em em a. Chutah, ka nu leh ka nupui hnenah, ‘*A thi*,’ tiin an sawi ngei awm si a, eng tin nge, ka nu leh ka nupui an awm tak ang le? tiin ka mittui hi a rawn dir zawih zawih mai a ni.

Luite pakhat tui hna tha tak nei hi ka hmu fuh a, chumi luite chu ka zawh ta ringawt mai a ni. Darkar khat vel chu ka zawh ang tihah chuan lengkir a lo awm a. Lengkirah chuan bankai ka tum a, han bankai theihna mai a nih si loh avangin, kawrkamah chuan ka hel ta ringawt mai a. Lengkir ka helna lamah chuan puk ka hmu a, chu puk chhungah chuan ka lut a, a lo nuam em em mai leh nghal a, ka hahin silaia min kahna kha a na vung vung mai bawk si a. Puk chhungah chuan ka ṭhu ta hnawk mai a ni.

BUNG 3-NA

PAULIANA

Rei pawh ka ṭhu hman lo, ka mut a chhuak em em mai a, ka mit siai siaiin ka hria, puk bang ngheng chuan ka lo muhil der mai chu niin, ka harh leh chuan chaw chhun fak hun vel a nih ka ring, ka ril a ṭam em em a, ka pum a ri rawih rawih mai a ni. Puk ko tlang velah chuan eitur a awm em tiin ka hawi kual ruai ruai mai a. Chutia ka hawi kualna lamah chuan ka awmna puk mual leh lamah chuan thlawhhma ka va hmu a. Chu thlawhhma chu hmuh chian tumin, Puk aṭanga hla vak loa thing pakhat kungah lawnin ka thlir a, ka

thlawhhma hmuh chu a zau vak lo a, Thlam pawh a awm a. Chu thlawhhmaah chuan mi pakhat mipa ni ngei tur hi ka hmu a. Mi eng ang nge a nih ka hriat loh avangin va pawh mai chi-ah ka ngai lo.

Puk lamah chuan let lehin puk chhungah nilengin ka tawm a. Feh an haw hun awm velah thlam lam pan chuan ka pheii ta a, mi an awm leh awm loh te ka chian te te a, tumah an awm tawh lo ni a ka hriat hnuah thlamah chuan ka lut ta a.

Thlama ka luh chuan eitur eng nge awm, tiin ka dap nghal a, bel hlui tawh tak leh tuithawl pakhat ka hmu a, bel chu ka hawnga thingpui in bang ni awm tak hi a awm liau a, Thingpui chu in tumin no awm leh awm loh ka melh vel a, thingpui inna thin ni awm tak, mauthei pahnih awm chu pakhat lain thingpui thing chu ka in ta bawrh bawrh a.

Ni chu a tla suar suar a, khua chu a vawt ruai ruai mai a, meichhem-a ai lum ka chak em avangin Nawalh ka zawng a, Thlam bang leh ditip-te ka dap kual vel a, Nawalh reng reng ka hmu zo lo a, Thingpui fe leh chi fun erawh chu ka hmu a. Nawalh ka hmuh tak si lohah chuan, Thlam ai chuan puk kha a lum zawk ka ring a, puk lamah chuan ka kir leh ta a.

A tukah chuan fehin lo an lo thlen hun awm velah chuan, ka awmna kianga loah chuan mi eng ang nge rawn feh, tiin ka enthla reng a. Nakinah chuan pa pakhat hi iptepui akin thlam lam panin a rawn chhuk thauh thauh mai a. Thlam leihka an lawn kai chiah a, thlam kawngkhar chu a thlek vat vata, a hma nia a kalh angin ka lo kalh lo a ni mai thei a ni. Thlam chhungah a lut a, namthlak a hawng ri chhak a, ngaihtha zan lo ni awm takin thlam vel chu a thlek vat vat a.

A thingpui thing ka in zawh avang khan, a haw hnuah a thlamah chawl an awm a nih a ring a ni ngei ang. Namthlaka a thut vang vang hnu chuan bung turin a kal ta a.

Engtin nge ka awm zel ang aw, tiin ka inngaihtuah nasa em em mai a. He pa hi ka pan mai dawn nge, ngawi reingin ka kalsan mai dawn, kalsan ila khawiah nge ka kal ang? Tunah hian ka ril a tamin ka hliamin min tur ut ut tawh si a. Eng pawh ni se, tu emaw tak chu tanpuitu ka zawn a ngai a ni. Chuvangin he pa hi tanpuina ka dil ngei ngei a ngai, ka thih hma ngei hian ka ti rilru a. Thlawh laiah sawn ka va pan mai dawn nge, thlama a awm hnuah ka ti a. Mahse, thlama a awm lai ngeia pan chu thain ka hre ta a. A chhun chawl chu ka nghak ta a ni. Chhun chawfak tura thlam lam a pan ve leh hmanhmawh takin ka um zui ta a.

Thlam namthlakah chuan a thu a, chutih lai chuan thlam leihka chu ka rap ri tuar a, a phu Chiang ngei mai. Phawk takin minrawn en a, min biak tumin a ka a ang zuau a, Nimahsela, keimah zawkin ka tawng khalh ta a. “*Ka pu, min hrethiam teh,*” tiin thlam chhungah chuan lutin, ka thiltawn chu ka hrilh nghal zung zung a. Ngawi renga min enin ka thusawi chhung chuan mit pawh a khap loin ka hria. Ka chanchin ka sawi zawh chuan a tho thuta, a chawfun chu ka hmaah a rawn thet ta a, “*Khawngaihin ei teh,*” min ti a, I chawfun ka ei sak ngawt thei lo ang che, tiin ka lo hnial a. Mahse, ka ril a tam tawh em avang chuan inthlahrung tak chungin ka ei sak ta a ni.

Ama insawi dan chuan a hming chu Pauliana a ni a, Mimbung khawchhak chiah Burma ram Tawngchin khuaa awm a ni a, Burma sipai pension a ni. Sipai atan lain damdawi lama sipaite enkawltu a ni. A nupui nen hian fa pakhat chauh an nei a, an fa neih chhun chu hmeichhia a ni nghe nghe a, a

nupui leh a fanu hi ram hna a thawh tir meuh lo a ni awm e.

Chaw ka eikham chuan, tui a luma ka hliam chu min sil sak a. *“I hnar hi a ngul a hek deuh a, a dam hnuah pawh a sawi tawh mai thei a ni. Tin, i darah hian thuk vak loah silai mu a tang a nih hi, nimahsela a ruh a khawih lo hlauh a, a lak chhuah pawh a har lo ang,”* a ti a. Min khawngaih hmel takin min en ngawih ngawih a, muk takin a inngaihtuah a, a ngawi vang vang mai a. Nakinah chuan, *“Ti hian lo awm reng la, khawiah mah lo kal sawn suh ang che, ka lo kir leh thuai dawn nia,”* a ti a. An khuaah kalin Burma sipai a han pun dawn emaw ni le, ka ti rilru a, mahse duhthlan tur dang ka nei chuang si lo a, *“Aw, ni e,”* tiin ka chhang ta ringawt mai a ni.

Ka hma lam hunah chuan eng nge thleng dawn ka ngaihtuah hah duh lo a, eng pawh lo thleng se, pawh tihna pawh ka nei tawh lo a. Pu Pauliana chu khawiah nge a kal dawn, eng nge a tih dawn tih pawh ka hre hek lo. Thlam namthlakah chuan ka mu a, ka lo muhil a. Eng chen nge ka muthilh pawh ka hre lo. Thlam leihka rah rik chuan min tiharh zawk a, ka harh Chiang ngei mai. Meng phawk tak maiin ka hawi chhuak a, Pu Pauliana chuan Burma Sipai bag ni awm tak hian thil eng emaw hi a ak puar luah mai a, a bag ah chu la thlain a chhunga thil awm chu a phawrh nghal mawlh mawlh a, ka mamawh tur nia a hriatte ni ngei tur a ni. Ka puanthuah tur, ka thawmhnaw hak tur, buhfai, bel leh no te, ka hliama hnawih tur kawl damdawite a ni.

Pu Pauliana chuan, *“Kan lo hi a bing hle mai a, midangte lo chu khi lai liamah khian a awm a, miin an tlawh pawh lo khawp mai. Chuvangin kan thlamah hian lo awm rih la, a bak chu kan ngaihtuah leh dawn nia,”* a ti a. Thil tul ang angte min tih sak hnu chuan, ni tlak lek lek tawhah min hawsan ta a ni.

Zanriah puar taka eiin puanthuah lum tak sinin ka mu ta a. Puka riah ngawt ai chuan ka nate pawh a nuam huai huaiin ka hria. A tukah chuan Pu Pauliana chu feh thlen hun pangngaiah a rawn thleng a, zan lamah harsatna ka neih leh neih lohte min zawt a, thlamuang taka awm turin min ti bawka.

A iptepui ah aṭang chuan inzaina bungrua eng eng emaw hi a rawn phawrh a, Burma sipai aṭan laia a hman ṭhin a ni mai thei a ni. Tui lum pah chuan, *“I dara silai mu tang kha kan lak chhuah har chuan a ṭha lo ang. A awmna a thuk loa lak chhuah a har lo ang,”* a ti a. Ka kawr phelh turin min ti a ka phelh ta a. Harsa lutuk loin ka dara silai mu tang chu a zai chhuak mai a, mak ka ti ngei mai.

“Engvangin nge, India sipaiin min kah khan thi angin ka awm mai le? Tunah lah silai mu a awm thuk lo i ti si a, thihna khawpin ka taksa a khawih awm si lo a,” tiin ka zawt a. A ni chuan, *“I hmai an kah thawia thisen chhuak i kuta i han khawih a, i en khan thisuk i nei ang a, i thidang i thuk dawn lai takin i darah an rawn kap leh si a, i tlu ta mai a ni. I ṭhianten bawisawm hman si lo chein hmanhmawh takin an phum ta mai che a ni ang,”* a ti a.

BUNG 4-NA

TAWNGCHIN KHUA-AH

Karkhat zenzawn thlama ka awm hnu chuan, ka Pu Pauliana chuan an khua Tawngchin-ah min hruai haw a, an khuate chuan ka pu chu sipai pension a nih avangin an zah em em a. Burma hi sipai rorelna a nih avangin sipai hi an zah hrim hrim a. Burma sipaite pawhin ka pu thu hi an la

ngaichang hle a ni ang. Kei pawh, *“Mizoram-a ka tupa hi, India sipaiten rinhlelh thilah an sawisa a, ka hnenah himna zawngin a lo tlan chhia a, ka awmpui a ngai a ni,”* tiin ka chungchang thu chu a sawi mai a, tumahin an sawi buai lem lo a. Thlamuang takin an inah chuan ka awm ve ta a ni. (Pauliana hi ka pu tiin ka sawi zel tawh ang.)

Ka pute chhungkua hi pali an ni a, ka pute nupa leh an fanu, an fanu hian pasal neiin fapa pakhat a nei a, a pasal hian sikserh natna avangin a boral san tawh a, a boral hnu hian a fapa nen an in lamah a kir leh a. Chuvangin an chhungkua hi pali an ni ta a ni. An khuaah chuan mizah an phur em em a, kei pawh kar loah mi hriat ka niin thian pawh ka nei thuai a. Mizoram chu hnai hle mah se la, India sipai an hr^n em avangin hawna chi a ni si lo a, boruak zia deuh hun nghakin ka awm ve ta tawp mai a ni.

Damdawi Ina tha taka enkawl chu ni ila chuan ka hmai hi pangngai takin a awm leh thei mai thei a ni. Tunah chhuan ka biang veilam pang hi a ser a, ka hnar ngul an kah chhiat avangin a pawt khawr deuh a. A hmaa ka hmel ang chu ka pu ta lo a ni. Ka hliamte chu zawi zawiin a dam ve ta a, hna pawh a tul tul chu ka thawk ve thei ta a. Ka pute chhungkua an felin inthlahrung miah loin ka awm a, chhunah chuan ka pu nen hna kan thawk thin a, zanah chuan thiante nen tingtante perhin kan zai vak vak thin. An khua hi an tam lutuk lo a, a mi awmte pawh naupang nen lam kan in hre vek a. Chhiatni, thatniah pawh kan intawiawm tha thin khawp mai.

Mizoram lam boruak pawh kan hriat theih chu a thim lam hlir a ni a, hna pawh thawk hman loin, mipa puitling chuan puakphur leh hnattlang reng rengin an buai a, khaw tinah lut leh chhuak an chhinchhhiah zel thin a, mikhualte chu an check

uluk hle thin tihte. Hmeichhe tam tak chuan pawngsual an tawk a, zualko-na tur an nei si lo. Sipaite chuan an rinhleh zawng chu an man a, an duh dan danin an sawisa mai thin. Sawisak hlum pawh an ngah tawh mai, an tamin eitur pawh an nei mang lo a ni, tihte a ni a.

Ka nu leh ka nupui chu ka ngaihtuah em em a, ka pu hnenah chuan ka ngaihtuah zia chu ka sawi thin a, ka pu chuan, *“Tunah chuan tih theih vak kan nei lo hle mai, I haw chuan sipaiin an man che emaw a ni ang a, lung Inah i tang tho tho dawn a ni. A nih loh leh an sawisa hlum duh hial mai thei che a, chuvangin i nu leh i nupui tan pawh he laia him tak a i awm hi a tha zawk a ni,”* min ti a. Chuvangin haw rih loh chu ka tan a tha berin ka hre ve ta a.

Tawngchin khaw-ho hian ka chanchin chipchiar takin an hre hlawm lo a, ka pu chauh lo chuan, min hriat dan chuan Pu Pauliana tupa Mizoram atang a lo kal tih a ni mai. Tlangval pakhat kawmngaih tak mai ka nei a, chu nen chuan zanah nula kan rim thin a. Zan khat chu an khaw nula tha bera an sawi chu kan rim a, tlangval dang pawh inleng a lo nei nual a. Keini ho chu kawmchar lamah kan inkawm a, tingtangte perh-in kan zai vel a.

Tapchhak-ah chuan kan nula rim nu leh pain an mikhualpa chu meilum ai pahin an kawm bawk a, vawt ka tih deuh tak avangin tapchhak-ah chuan ka va thu phei a. In neitupa chuan, an mikhualpa hnenah chuan, *“Mimbunglam chu eng nge in an zel, in boruak a la rit zel em?”* a ti a. Mikhualpa chuan, *“Mizoram boruak hi a rit deuh deuh ni awm tak a ni, kei pawh a rukin a nia ka lo kal, eitur kan nei miau tawh si lo a,”* a ti a. In neitupa chuan, *“Hman deuh khan in khaw ramah an inkap em ni?”* a ti leh a. Mikhualpa chuan, *“Inkap tia sawi tham a ni lo, MNF lam khan ralthuam an nei*

lo hrim hrim a, kan khuua awm sa an ni a, India sipai an lo kal takah chuan insaseng tura an kal an kap ta mai a lawm maw le,” a ti a. In neitupa chuan, “Kha thil kha, eng nge maw a awmzia le?” tiin a zawt leh a.

Mikhualpa chuan, *“Pi Nemchingi vahpa kha an kap hlum ni awm a nia, a thiante sawi dan chuan,”* a tih chuan ka phu Chiang Kher mai. Mahse, tihlan loh hram hram ka tum a, thuk a thingtuah lai chu ka chhawm tha sek ringawt mai a ni. In neitupa chuan, *“Engtin nge, a thiante chuan an sawi a,”* a ti leh a. Mikhualpa chuan, *“Kha tia an thianpa an kah hlum tak avang khan, an thlaphang em em a, Tuisa luiah paw thlain tiau an hai khuara an phum ta a. Anni chu hmanhmawh takin Hrianghmun khaw lamah an kal ta a ni awm e. Hrianghmun khaw mite chu, Pi Nemchingi lo hrilh turin an chah a, Pi Nemchingite chuan an vahpa ruang chu hlawm tumin an zuk zawng a, Mahse, ruah tam tak a sur tawh avangin a ruang chu an hmu zo ta lo a ni,”* a ti a.

Ka chanchin an sawi lai chuan ngawi reingin ka lo ngaithla a, ka tim sung sung mai a ni. Min hriat loh avang chuan ka lawm hle a, ka ni Nemchingi chuan ka chhungte hnenah engtin takin thu thlen ang mawt tiin ka ngaihtuah neuh neuh a.

Kan nula rim chuan hlo thoin inlawm a rawt avangin a tuk atang chuan kan thianpa nen kan pathum chuan kan inlawm ta a. Ni khat chu an loa kan feh niin Thlam atanga hla vak loah kan bung a, chhun chaw fak hnaih tawhah hian, Nula nu chu a te tuar tuar a, a fanu chuan, *“Ka nu, eng nge ni,”* a ti thuai a, A nu chuan, *“Pangrem ka kai a ni, “Pangrem, pangrem”* tiin a te tuar tuar a, a pawnfen chung a puan bih chu a phelh a, a paih nawk a, a tlansan ta a. Pangrem chu a

pawnfen zawka bet a lo ni si a, a tih ngaihna hre lo, a hlau lutuk baw si chuan, a pawnfen pawh chu a hlip ta ringawt a. Pawnfen feng lo chuan thlamah a tlan lut ta ringawt mai a. Thlam kawngkhar chu a khar nghal thuai a.

Thlam chhungah chuan a han inen ni ngei tur a ni, Engkim mai hi Pangrem hmuhin a hmu vek tawh a ni ang, Ama serh a zuk hmu thut chu, *"Hei pawh, Pangrem,"* tiin a t̄e leh ta chul mai a. Thlam lamah chuan kan tlan thuai a, thlam chhunga luh kan tum lahin pawnfen a fen si loh avangin luh a phal si lo a, Thlam kan hel kual kan hel kual ringawt mai a, Nakin deuhah chuan Pangrem a ni lo tih a hre chhuak a, *"Ka puan kharawn paih lut r,u"* a tizawi ta raih a. Kan vawn luh hnu chuan thlamah chuan kan lut ta a. Thil awmzia kan han hre Chiang chu, kan nui nasa hlawm ngei mai. A fanu phei chu let tawp tawpin a nui a.

Tlaiah feh haw a lo hun a, ka thianpa nen chuan, iptepui ak hawin thlai min ah haw tir a, kan inzui haw ta thlih thlih a, kawng peng kan thlen chuan, ka thianpa chuan fanghmain a bialnu a thawlhruai a, kan fiam nak nak a.

Chawlhna hmun kan thlen chuan ka ek a chhuak tlat mai a, min lo kal san tura ka tih lahin min kalsan duh si lo a. Hmanhmawh takin kawng sirah chuan ka peng a, kawng aṭanga hla vak loah chuan ka kekawr chu pawt thlain ek mai kan tum a, ka kiangah chuan hnah thel ri set set hi ka hria a, Laiking a nih ringin kan en a, mahse, Rul a lo ni reng mai a, rul hi ka thil hlauh ber a nih avangin ka rak ta vak mai a. Ka kekawr pawh pawt chho hman loin, kalkawng lamah ka vak chho rawk rawk mai a, Kalkawngah chuan ka ding ta zuah mai a. Sebo hnua se kawngkhar an tih angin a lang tur a lan vek hnua ka kekawr chu ka pawt chho ta chauh a, kan lawmnu chu a nui ring teh a sin.

Tlai khat chu zanriah ei khamah hian pawn a ka chhuak chu khawchhak lama thla lo chhuak hlim chuan kan khua leh a chheh vel chu a en no ruih mai a, ka lung a leng em em mai a, ka thianpate in lamah ka kal nghal a, lunglen hnemah tiin zu kan indun ta a. Ka ruih deuh hnu chuan ka lunglen a zual zawk a, ka rui lungpuam chu ka tap per pur ta mai a. Ka thianpain kan in thlengin min thlah a, ka khumah chuan ka thawmhnaw nen min mut tawp a, min kalsan ta a.

He mi kar hian ka pute nupa chu Haichin khuaah an chhungte boral an awm avangin an kal daih a, an tupa, an fanu fa pawhin a ngen avangin an hruai ve a. An tupa hi kum sawm mi a ni ve tawh a, naupang fel tak a ni. Ka pu fanu nen chauh inah hian kan awm a ni. Ka zu rui chu ka mu tui em em mai a, ka mumangah chuan ka nupui nen chuan kan lo inkuah a, min lo chul heuh heuh mai a. Kei chuan duhthawh takin ka lo fawp a. Mahse, ka mumang ringawt a ni lo tih ka hre thuai a, a tak ngeiin hmeichhe tangnem chu ka hrawm bawrh bawrh a, nupui nei tawh pawh ni ila ka insum zo ta lo a ni.

BUNG 5-NA NUPUI KA NEI LEH TA

Ka pute fanu hming chu Ngaisiami a ni a, ka nupui hming chu Liansiami a ni bawk a. Siami tia koh ve ve an ni. Nu te lampang an ni ve ve a, nu ngo tak chu an ni lo. An nungchang leh mizia-ah pawh inanna tam tak an nei a. An hnena ka awm hlim atangin ka ngaina nghal mai a. Ani pawhin ka thawmhnaw suk leh enkawl velah leh thil dang reng rengah hian a nuṭa ang mai hian min en a, min en hrang reng reng lo. Hmeichhe buan chak lo an tih ang hi chu a ni lo tih

chu miin an biak danah leh an en danah ka hre thei mai a.
Nuthlawi mah ni se nula tam tak ai chuan thlan awm tak a ni.

Nupui tura beiseitu pawh a nei ve nual a. Mahse, an chhungkaw dinhmun a enin a nu leh a pa kum upa lam an lo ni tawh si a, enkawl an ngai tawh hlein a hria a. A fapa hmangaih pui thei lo mi an nih a hlah avangin a nei duh lo zel a ni a, an chhungkaw duh dan chuan Makpa chhungkhung tur an duh a ni ber e.

Nula dangte nen hlo thlova kan in lawm pawhin ka pu fanu chuan a thik lek lek thinin ka hria a, Nimahsela, chhungkua anga kan awm avangin a tilang ngam lo mai a ni. Ani lah ram hna thawk loin ina puan tah thin a ni si a.

Kan chetsual zan pawh hian a tumsa chu a ni lo mai thei a ni, ka zurui kal pawh kal hlei thei loa ka awm, ka thianpa-in ka khumah thawmhnaw pawh min phelh sak lo-a min mut tir tawp kha, min kalsan hnu chuan, “*Siami, Siami,*” tiin ka nupui ka lo au a. Ka pu fanu lah chuan nupui ka nei tawh a, ka nupui hming chu Siami a ni tih pawh a hre ve si lo a, amah ka au emaw tiin ka thawmhnawte min phelh sak in min mut that tir vel chu, ka zurui harhfim loin ka lo kuah tlat mai ni awm a ni.

He mi zan pawh hian, a nih nih a nih zawh tawh hnuah pawh, ka pu fanu chuan min thawhsan mai a tum a, keiin ka pute zin hlan a nih bawh si avangin, mitmei ven tur awm hek lo. Ka phal lo va, ka pawt bet tlat a, kan mudun zankhua ta a ni.

Ka pu te nupa zin chhung chuan mi min hriat pui si lohin nupa ang maiin kan lo khawsa a. Hmeichhe ^ a nih loh avangin kan chetsual tawh rau rau chuan min neih chu a tum

nghet hle ni tur a ni. Hmeichhe tam takte angin ngawih bo
pui mai chu a tum loh hmel hle. Ka pi leh ka pu lo haw hnu
chuan ka pi chu a hrilh thuai a, ka pi chuan ka pu a hrilh leh
chhawng ta a.

Zan khat chu leng chhuak lo turin ka pu chuan min
hrilh a. Ngaihṭha lo takin, thinphu dep depin ka awm a. Engtin
nge ka chungah an tih ang aw, min hnawt chhuak mai ang
em, min hnawt chhuak ta se, khawiah nge ka kal tak ang?
Kan khuaah haw dawn ila, a hlauhawm rih si a. Kan hriat dan
phei chuan Mizoram chu khaw tam tak an sawikhawm a,
Khaw sawikhawm mai chu duh tawk loin, Gate-te siam in lut
leh chhuak an chhinchhiah vek mai, tihte a ni a. Ka awmna
aṭanga Mizoram khaw hnai ber Mimbung khua nen pawh a
rukte lo chuan intlawh pawh theih loh a ni si a. Burma sipai
lahin Mizoram mi Burma ramah an rawn lut em? tiin an vil
reng a, ka awmna khua Tawngchin-ah pawh kartin wawi hnih
khat chu an rawn kal ziah a, ka pu avang chauha Burma sipai
laka him ka ni si a. Ka pu chuan Burma sipai kutah min hlan
ta se, chuti hlauh chu ka ni dawn si a, tiin ka rilru a buai em
em mai a ni.

Tapchhakah ka pi leh pu nen kan pathumin kan ṭhu
ran mai a, Siamite nufa chu ṭhenawmte inah an leng daih a.
Ka pu chuan a aw an thian te te a, muang cherhchawrh hian,
*“Hei, Ṭhuama, Mami nena inboruak i piin min hrilh a. Thil
ngun taka ka ngaihtuahin duh i thlan fel ngaiin ka hria a. Ka
tilui dawn lo che a, nangma duhthlan liau liauin i awm dawn
nia. Mami hi i neih duh chuan hetah hian i awm zui mai ang a,
a thlum a al ei zain ka fapa i ni mai dawn a ni.”*

*“Amaherawh chu, i nei duh lo a nih erawh chuan kan
ina i awm reng hi a remchang ṭeuhin ka hre lo a ni. A chhan
chu in pahnih ve ve tan hian thil a fel dawn lo a, keini tan*

pawh hming chhhiatna zakhua a ni dawn si a. Chuvangin, i pi nen hian ngun takin kan ngaihtuah a, nangma thu tlukna ni se a tha berin kan hria a, duhthlang mai rawh se, kan ti a ni,” a ti charh charh a.

A hmain thil tam tak ka lo ngaihtuah tawh a, duhthlan tur dang neiin ka inhre lo. Tunah chuan ka tana him ber tur leh ka dam khawchhuahna awm chhun chu ka pu fanu Siami neihi ni maiin ka hria a. *“Ka pu, i duhthusam chu ka tling lo ang tih chu ka ring a, Siami pawh hi ka phu hek lo. Kei chhungkhat laina pawh nei lo, mi vakvai mai hi min khawngaih theih chuan ka lawm ngawt ang chu, nangni bak tute nge ka belh chuan ang. Min khawngaih avangin tun dinhmun hi thleng thei chauh ka ni si a. Faa min pawm duh chu ka va lawm em,”* ka ti a, ka hnuk a ulh avangin ka sawi zawm thei ta lo a, ka mittui chu ka hru ta fap fap mai a.

Ka pu chuan ka lungchhia tawng hleitheih lo chu boruak tih zangkhai tumin, *“Mami nu, thingpuite kha a awm lo’ m ni, han thli teh, i lo in ang u hming, khawiah nge Mamite nufa pawh hi an kal le?”* tih pahin a tho hluai a, Rap chung sanga Balhla um lai chu la thlain a hmin awm chhun chu a bal mawlh mawlh a. *“Hei hi thingpui hmehah i ei teh ang u,”* a ti a. Kei chuan, *“Zunram kan thiar lawk teh ang”* tiin pawnah ka chhuak a.

Ka thutlukna chuan ka pute nupa chu a tilawm em em a, kan chungchang thu rel turin chhungkhat laina an khawm thuai a, thutlukna fel tak an nei ta a ni. Thil an dawn thuiin an fimkhur hle a, man leh mual ti fel lova an fanu pasal neihtir chu an tum lo hle a. Chuvangin kei pawhin ka chi leh kuang lamte chu paah ka zawng a, ka pazawn chuan ka nupui man tur chu min tum sakin Inneihna chu kan buatsaih ta a ni.

Hliampui tuarin tanpuitu ka zawng a, ka puin min lo khawngaih avangin hmelhriat pawh awm miah lohna khuaah, chhungkhat pawh nei loin ka awm a, mal ngawih ngawha inhriatna ka nei fo a. Nimahsela, nupuite ka neih takah chuan ka rilru a lo muang ve ta deuh huai a. Hma lamah eng nge thleng dawn tih ngaihtuah buai loin, nun chu ka hmang ve ta tawp tawp mai a ni.

Tunah chuan ka pi leh pute ka chungah an innghatin beiseina sang tak nen min thlir mek a, ka nupui leh a fapa pawhin pa min neih tak avangin an hlim hle a ni. Ei leh bar zawinna kawngah pawh theih tawpin ka tang ve a, ka nupuiin puantahin a theih ang angin a lo tang ve baw a. Kan dinhmun pawh a zia pawl tak a ni ta a. Kan chhungkua pawh kan hlimin mi dang kan ngai bik lo khawp mai. Kei ngei pawh min ti lainatu leh min ti chhungkhattu an kat ve nuk mai a ni.

Ka pu chuan tlang ram lo neiha eizawn ringawt mai chu hahthlak min tih pui deuh avangin Sawrkarah damdawi zawrh a dil a, Sipaia atan lai pawha damdawi lam thiam a nih avangin Sawrkar chuan a rem tih sak a, kan chenna inah damdawi chu kan zuar ta a. Khaw thenawma mite pawhin min rawn dawr ve thin a, a remchang an tiin an lawm hlawm khawp mai. Kan khua hian khawpui kan hlat avangin thil a harsa em em a, dam mawh hritlanah te pawh kan buai thei hle a ni.

BUNG 6-NA RAMHUAI HNATHAWH A NI EM

Kan kawmchhakah hian nupa rek an awm a, Vawk hiah zawn thla hian zan khat chu ruah a sur cherh cherh mai

a, thenawm khawveng inah pawh a len hleih theih lo a, ka mu thuai a, mut pawh a tui duh khawp mai. Leng hawn ar a khung vel laiin kan kawmchhak nu hi a rawn rum nghur nghur mai a, ka in nem kang a, ka beng ka dawh a, ngun takin ka ngaithla a. Rum ri ngei a ni tih ka hria ta a. Kan nu ka ngawk thova, "*Kawmchhak nu rum ri chu i hre ve em?*" ka ti a. An ngaithla ve a, "*A nih tak chu maw le, an pa inkhawmpuiin a kal daih a sin, eng tizia nge ni dawn le?*" a ti a. "*Ka han chian a nge aw,*" tiin khum lua hmehen (Torch-light) chu ka la a, ka chhuak nghal a, Nimahsela, kan leihkapui ka thlen chuan a reh ta daih mai a. Kal chho ta lo chuan ka lut leh a, ka mu leh ta mai a.

Ka mu fel chiah tihah chuan a hmaa mi aia ringin a rawn rum leh ta vak mai a. Hmanhmawh takin ka tlan chhova, kawngkhar ka han hawng rawk a, "*Eng tizia nge ni ta,*" tiin an khum chu ka hmehen chuan ka en nghal a, Chu tah le, kan kawmchhak nu chu a lo then thu mai a, ka va hnaihchilh a, ka va khawih nak chuan, a lo khawng mai si a. Ka sawi nawk nawk a, a lu a tun ur ur a, min chhiat khum vak mai a. Ka thau-ah min man a, ka khur dar dar a, ka in sang mar a, "*Ka pi, i tha em,*" tiin ka sawi leh dawn chiah a, thawk leh khatah ring taka rakin a tho ta hluai mai a. Ka phu Chiang ngei mai. Chu tia a rak riah chuan kan nute leh thenawmte an rawn tlan khawm a, Tui lumin a han hmet nawk nawk a, A lo harh ta a. A harh hnua a sawi dan chuan, "*Mi pakhat hmul tep thuap hian min bawh bet a, min kai tho leh thin a, ka hah tak zet a ni,*" a ti a.

Burma ram hi sipai rorelna a nih avangin silai hi mimal-in kawl phal a ni lo mah se, ka pu hi sipai bang a nih a vang nge? silai hi a kawl reng a, Chuvangin ramsa pelin ka ram chhuak fo thin a. Favang lai hian Nghalchang hi thlawhhmaah a chhuak fo mai a, Ni khat chu tlaiah Ngalthang

chang tur chuan ka kal a, Lo vau-ah chuan thingkung pakhat ka lawn a, thutna remin ka thu ta khar mai a, zan dar riat velah hian Nghalchang chu di hmun atangin a lo kal a, arawn ri san san mai a, ngun takin ka lo en a, ka hma zawn takah chuan a lo phei a, a mah chu ka hmu chiang ngei mai, thla a en em a vangin, ka silai chuan ka tin vang vanga a chal takah chuan ka kap ta pawp mai a ni. A tlu tawp a, a tal fual fuat mai a, a thih chian ka rin hnuah chuan ka awmna thingkung atang chuan ka chhuk a, ka va chian ta vek a, sum ruk ai chuan a te lo hrim hrim ang, zan a nih a vangin a sa han chan nghal a rem si lo a, ka haw san ta a.

A tukah chuan thenawm khawvengte punin ka Nghalchang kah chu chan turin kan kal ta a, a hmun kan va thlen chuan, hmuh tur reng reng a lo awm lo tawp mai, a thi han bua emaw far khatte pawh kan hmu lo. Di hmun a ni a, a tlukna di zai khat pawh a pe ei lo a ni. Dawt sawi ang hlauh ka ni, a zahthlak duh ngei mai.

Ka Nghalchang kah chungchang avang chuan ka thangtlawm riau hian ka inhria a, Ramsa pakhat tal chu kah ngei ngei ka rilruk a, kan thenawmte lo vau a, sihtui chu Sakhiin an tlan thin tih an sawi chu hriain, ni khat chu a chang turin ka kal leh ta a.

Favang lai a nih avangin feh kawng chu a reh em em mai a, Nu thenkhat therhlo la bak hmuh tur an awm lo a, Fur laia kalkawng chiau em em maite chu a lo ro vek tawh a, dam laite erawh chu a la ro kim lo deuh a ni. Kawng sir tawn tawna hnimte chu an vaifaina a rei tawh tih hriat tak maiin hnimte chu an lo chawr sang viau hlawm a, ka hmanhmawh hran loh avangin chawlhna hmun ka thlen chuan zunram thiarin meizial ka zu pahin ka chawl a.

Ka thlang ram ngawah chuan thing an zai ri rawt rawt a, thing zaitute chuan Radio an keng ni ngei tur a ni. Siampuii Sailo a zai mek a.

*Bawihte, kan nun hman lai an chang tur hi.
Ka ṭap chhawl thing hnuai, ṭhalfavang niah,
Dawn lungrukah nghilh ni i awm dawn lo.*

tiin a zai khawk rum rum mai a. Ka lung a va tilengin mi fan rawih rawih mai a, Mizorama ka hun hman dan ṭhinte ka hrechhuak uai uai mai a, ka sa chan chakna leh phurna zawng zawng pawh a reh vek a, ka ṭhu ngawi ta reng mai a.

Kan ṭhenawmte vau ka thlen chuan Sih lam chu ka pan vat a, sihah chuan Sakhi hniak a lo chiah dup mai a, thingkung pakhatat ṭhutna siamin ka ṭhu ta ran mai a. Ka ṭhut aṭanga rei loteah hian sih tui chu ramsa pakhat hian a rawn tlan ta a. Chu ramsa ang chu ka hmuh ngai awm reng reng ka hre lo. A taksa chu Zawhte ang hi a ni a, ke pali a nei bawh a, a mei erawh chu sava mei ang hian a awm a, a tipar vel leh nghal a, a in her vel mat mat a.

A mak ka tilutuk chu ka mit vai emaw tiin ka mit chu ka nuai nawk nawk a, mahse ka mit vai chu a ni si lo a, ka kap ngei ngei ang, mite pawhin mak an ti ve dawn em a sin, ti rilru chungin ka kap ta ṭhuai mai a. Chuveleh, ka ramsa kah chuan, Pitar aw ang hian, "*Ṭhuama, i timak mange*," a ti a. A bo ta daih mai a ni, mirap lutuk chu ka haw ta vang vang a.

BUNG 7-NA
BURMA SIPAI-IN MIN MAN

Zan khat chu kan kawngkhar hi dim miah lo hian an rawn sawi nawk nawk a. Kan nu nen chuan kan tho nghal a. *“Eng nge ni?”* kan ti a. Kan kawngkhar chu tawlhsawn theih a ni a, In chhung lamah kalhna a awm chuang lo. Kan kawngkhar chu an rawn hawng nghal a. Burma sipaite chu kan in khatin an rawn lut nghal a.

“Mizo sipai in awmpui tih thu kan dawng a, khawiah nge a awm?” an ti tuar tuar a, Ka pi leh pu chu khur zawih zawihin an rawn tho a, thil awmzia chu sipaite sawi pui an tum a, biak pawh an biak theih loh a. Kawr pawh ha loa tho ka nih avangin kawr ha turin min ti a, kawr ka hak zawh chuan dim lo takin min hnungkhirh a, In aṭang chuan min hruai chhuak ta nghal a. Haichin khaw lamah chuan min hruai ta daih mai a.

Haichin khua kan thlen chuan min sawisa ta nghal a. Min bengin min tlawh sawk sawk a, *“Mizo sipai eng zatin nge Burma ram rawn lut che u,”* tihte min zawt sek a. *“Thian dang ka nei lo,”* ka tih pawhin an awih si lo a. A letlingin min khai a, min vaw vak vak a, mau phel sawk sawkin min hlap a. Chuti ang reng reng chuan karkhat zet min sawisa a ni.

Min sawisak loh kara ka rilru a fim lai chuan, thil tam tak ka ngaihtuah a. MNF-a kan hming kan pek luh hlim kha chuan, engmah tawrh tur a awm lo a, *“Harh la, harh la, Zoram i tlai ang e,”* tih hlate kha kan sa vak vak a.

*Tu nge lo kal? hriat loh chhingkhual a ni,
E heu! E heu! lem ang der thiam a ni;*

*Luhtir suh la, zawlaidi pawh a keng,
A dawi ang che, hriat loh chhingkhual a ni,
Thirkhaidiatin a hling ang che.*

tih laite hi India sipai vaiho sawina ni turin kan lo suangtuah a. Mahse, kan ram an buai chiah a, India sawrkar chauh ni loin Burma sawrkar pawhin Mizo hnahthlakte chu min vaihma vek a ni si a, titein ka ngaihtuah nasa ve em em a.

Karkhat hnuah chuan sipai pakhat hian min phuarna chu a rawn phelh mawlh mawlh a. Min phelh zawh chuan, *“I chhuak thei,”* a ti leh tawp a. Pawnah chuan min hruai chhuak nghal a. Pawnah chuan ka pu hi a lo ding vang mai a, ka pu hmel kan hmuchiah chu, ka hnuk a ulhin ka lung a chhe ta tlat mai a. Ka pa hi ka naupan laia boral a ni a, Pa inngahna tak tak nei loa seilian ka ni. Ka pu hi ka thlamuanpuuin amahah hian ka lo innghat hle a ni tih ka in hre chhuak a ni.

Ka pu chu lo kal hnaiin, *“I tha em?”* a rawn ti a. Ka hnuk a ulh avangin ka chhang thei lo a, ka lu ka bu ringawt a. *“Kal angle,”* tiin a chhungte in lamah chuan min hruai ta a.

Burma sipaiten min man chhung khan ei tur min pe mumal lo hle a, a hming lekin min pe a ni. Chuvangin ka ril aṭamin ka chau em em a, ka pu chuan min khawngaihin min lainat hle a. Arpui tui lai a lei a, kan thleninte chu a siam tir a, chumi tlai chuan puar takin kan ei ta a. Min chhuah hun kha chawhnu tlang her a nih tawh avangin kan khaw lam pan nghal tur chuan a tlai tawh a, ka pu chhungte inah chuan kan riak ta a ni.

Kan riahnate chhungkuain min hrilhdan chuan, *“An man tukah che khan i pu hi kan khuaah hian a lo thleng pheighal a. Sipai hotute chu be nghalin hmunpui lama thawn lo*

tur chein a bei char char a. An thawn loh nan che sum pawh a seng nual ang. I pu hian a fapa anga a ngaih, amah chawmtu i nih ziate a sawi nasa khawp mai. Chuvangin amah an zah avangin an chhuah ta mai che a ni,”tiin min hrilh a. A tukah chuan kan khaw lam panin ka pu nen chuan kan haw ta hnak hnak a.

Min man chhan hi kan chhungkaw dinhmun alo ziaawm ve deuh avangin min itsiktuten min hek vang a ni a. Mihringte hi kan mak khawp mai a, mi an harsat laia kan khawngaih em em te pawh hi, an lo khawsak theih deuh chuan kan thik thuai thin a nih hi.

Min thiktu leh min ertu an awm a ni tih ka pute nupain an hriat chuan hrehawm an tiin an rilru a muang thei ta reng reng lo mai a. Khawi ilo vah chhuah changte hian fimkhur turin min chah reng ta mai a. Pawisak engmah nei lo mihring hi an tam em a, ka tual thih mai an hlau a ni.

Hetia ka pute nupain min hlauhthawn pui takah chuan, kei pawh min ti hlauthawng-in min ti ralṭi zo vek a, zanah a ni emaw chhunah pawh ni se, khawiah pawh awmin eng hna pawh thawk ila, lungmuangin ka awm thei ta reng reng lo a ni.

Mi thenkhat hi chu an tette aṭanga Pathian tih em em, A rawngbawl tura inpe pumhlumte an awm thin a. Kei hi chu ka ni ve lo a, ka mangan leh lungngaih changin Pathian ka au a, ka thlamuan ve leh ka hre leh lo mai thin a. Tunah pawh hian ka thlaphan leh lungmuan loh avangin inkhawm pawh inkhawm ngai mang tawh lo kha, inkhawmte ka thar thawh leh a, Pathian lam ka hawi leh ta a ni.

Pathianni zan khat chu kan nu nen kan inkhawm a,

kan inkhawm hruaitu chu kan kohhran upa min a ni a. Tan dar a rik chuan kan inkhawm hruaitu chu a lo ding a, Bible chu Mizo (Lusei) ṭawngin a rawn chhiar a. A thu chhiar chu sam 37-na chang 5-na :-

*I awm dan tur chu Lalpa chungah nghat la,
Amah chu ring la, aman a ti vek ang.*

tih lai a chhiar chiah chuan ka mur chuai chuaiin ka hria. Thlapang leh hlau reng renga awm ṭhin ka ni a, ka nun hi Pathian hnenah ka lo nghah loh avanga hlau leh khur ṭhin mai ka ni tih ka inhria a, “*Lalpa, ka awm dan tur chu, I thu thuin thleng rawh se,*” ka rilruin ka ti a. Thawk leh khatah ka lungngaihna leh manganna chu a kiang ta duak a. Pathian hnenah rilru ṭawngṭainain ka inhlan ta a.

BUNG 8-NA TAHAN LAM-AH

“Kan khua chu mihring kan tam lo naa mahse, kan lungrual tlan em avangin khaw dang kan ngai bik lo,” kan ti ṭhin kha a ni a. Tunah chuan kan chhungkua min ertu an awm tak avangin nuam kan ti ta reng reng lo a.

Ka pu chuan, *“Hetia hlauthawng reng renga nun hman chu a ṭha ka ti lo tawp mai, I pite khua Tahan-ah pem mai ang u, a nuṭate pawh an la dam a, kan khawsa thei ve mai ang,”* a ti a. Pem zai kan rel ta a ni.

Kan pem dawn tuk chuan ṭhenawm khawvengten min rawn thlah nasa em em a, a ṭhenin mi an ngaih hruih nan thil eng eng emaw an rawn keng a. A ṭhen an mittui a tla hial a, a ṭhenin min chibai lawp lawp bawk a. Hmunpui lama pem tur

kan nih avangin an mahni hrereng tura min chah an awm bawk. Keini tan pawh hlim taka kan lo awm thinna khua han pemsan daih mai chu a khawhar thlak dawn khawp mai. Kan va pemna khua-ah eng angin nge min lo dawnawn dawn a hriat si lo va.

Ke ngata kalin karkhat ngawt kan kal hnu chuan Tahan khua chu kan thleng ta a. Tahan, Nghalbual venga ka pi chhungte chu kan fin ta a ni. Ka pi leh ka pu chu kum upa lam an lo ni tawh bawk a, an chau ngei mai.

Phaizawl hmu ngai reng reng lo, thingtlang khaw kilkhawr taka chengin Tahan khua phaizawla awm, kan hmu thut mai chu a mak ka ti ngei mai. Hnam hrang hrang, tawng hran hran hmang Lusei-te, Paite-te, Pawi-te, Hualngo-te, Kawl-te leh hnam dangte an chengho a, mahni hnam zia zahpui miah loin an khawsa vek hlawm a.

Tahan-ah chuan ka puin kan inah damdawi a zuar a, damlo thenkhatin inah an rawn pan ve zauh zauh bawk a. Ka pi erawh chu Thawhah a nih avangin hna a thawh kan rem ti tawh lo a, kan nuin a tih theih ve tawh puan a tah ngawrh ngawrh em em thung a. Kei erawh chu leiletah ka inhlawh deuh ber a ni.

Tuk khat chu naupang lehkha zir dan tur ngaihtuahin Tahan-a Mission vengah ka lenga Burma sipaiho chuan an Motor-ah mi an lo khalh lut mek a, ka bula mite chu thil awmzia ka zawt a. Anni chuan, *“Mizoram buai a vanga rawn raltlan leh an mahni lo humtute an nih saw,”* tiin min chhang a. *“Engtin nge, Mizoram atanga lo kal leh a humtute chu an hriat theih le?”* ka tih chuan, *“Hrilhtu an nei tha tihna a ni mai a lawm,”* tiin min chhang a. He tih lai hian Hualngo pa pakhat hi thaw hlawp hlawpin ka kiangah chuan a lo ding a,

“Sipai-ho chu an la kal na nge?” a rawn ti a, *“Eng tizia nge?”* ka tih chuan, *“Kan tlangvalin Mizoram aṭanga raltlan a chhangchhe zualte Khampat lamah a tlan chhuatpui mek, Chuvangin sipaite hi haw vat vat se, ka ti maw le,”* a ti a. Chu thu chu ka hriat chuan ka thaw huai a. Mizo hnahthlakte hi in lak hran tum awm ṭhin mah se, Inpumkhat duh kan va lo tam em, ka ti rilru neuh neuh a.

Burma-ah hian zu an khap ve loh avangin kan awmna vengah chuan intinah zu a awm tih theih a ni a. Ka pi pawhin zupui chu a nei ve reng ṭhin a, Zupui hi ṭhian kawm nan kan hmang mai ṭhin. Veng dang aṭang pawhin kan vengah hian zupui khawn tur hi an rawn zawng fo a.

Chawlhni tlai khat chu tlangval rualho hi Zupui khawn tur zawngin an lo kal a. An zinga pakhat tlangval hmeltḥa leh hleitling tak hi kan inah a lo lut a. Zupui kan neih leh neih loh Mizo ṭawngin min rawn zawt a. Kei chuan Mizo ṭawng vekin kan neih thuin ka lo chhang ve a. A hawi phawk nasa mai, Paite ṭawnga chhang turin min ngai a ni mai thei a ni. Mizo ṭawnga ka lo biak avangin a tlangnel phah hle a, a leng ve ta reng a.

A hnuah pawh he tlangval hi a lo leng ta fo a, kan inkawm ngeih phah ta hle a. Amah hi Mission venga awm a ni a, a hming chu Manmawia a ni. A pa chu Methodist Pastor a ni nghe nghe a, mi zahawm tak chhungkua an ni.

Zan khat chu dar sawm velah hian ka zun a chhuah avangin ka tho a, ka zun zawh chuan mut leh mai ka tum a, ka pu hnar rik dan chu a mak deuhin ka hria a, ka ngaih aṭhat loh deuh avangin ka pu chu ka ko a, min chhang miah lo a. Ka pu ka auhna lamah ka pi chu a harh a, ka pi chuan ka

pu chu ko chungin a sawi nawk nawk a, a sawi harh zo chuang lo a, ka pi chuan min ko ta chul hlawm a, kan vai buai ta a. Ka pu chu kan ko vak vak a, kan sawi nawk nawk bawk a, mahse, kan au harh zo ta lo a ni.

Ka pu hi sipaia t̃ang tawh a ni bawk a, a taimain a hrisel hle t̃hin a. Hritlang tih vel pawh hi a nei ngai mang lo. Hetia nat lawk pawh nei loa lungphu chawla a thi thut mai hian min barakhaih tak zet a ni.

Amah hi ka tan a hlu bik zual a, ka chanchin engkim ka hrilh awm chhun a ni. Mizoramah nupui ka nei tawh tihte ka hrilh vek tawh a, tuna ka nupui pawm lai, a ma fanu ngei pawh hi ka nupui neih tawh thu chu ka hrilh loh avangin a hriat ka la ring lo. Harsatna namen lo ka tawh laia mi t̃anpuitu, ka nunna humtu leh ka dam chhuah nana kawng sialtu chu ka pu hi a ni.

Ka puin min boral san takah chuan mal riaua inhriatna ka nei leh a, ka nun pawh hi him zo tawh dawn loa inhriatnate ka nei a. Pa hmangaihna anga min hmangaihtu, hlahuawm laka min thlamuantu a bo ta daih ang hian ka in hria a ni.

BUNG 9-NA
KA T̃HIANPA MANMAWIA

Ka pu boral hnu chuan kan ina awm pawh nuam ka ti lo a, khawlaia tei mai mai ka ching ta a. Zanahte hian kalna tur mumal pawh nei loin khawlaiah ka tei kual ka tei kual t̃hin a, Chutia ka teina lamah zankhat chu tleirawl rual intihbuai tum hi ka va hmu a, intibuai loa kal darh turin ka ti a, tlangval pakhat hian, “*Nang pa kha, ngawi mai mai rawh,*”

ti h pahin min rawn hnek a. An ṭhiant e chuan rawn puiin mi an sawisak rawn ta a. Leia min hnek tluk tawh hnu pawhin min bawhbetin aṭhenin min chhir bawk a. Chutih lai chuan patling rual hi an rawn tlan khawm a, an zinga pakhat chuan min sawisatute chu a rawn hnek pawp pawp a, min bawhbetu pawh a samah kek thoin a hnek zawt zawt a. *“In zak lawm ni, engah nge in intihbuai fo chu le, kal darh vek rawh u,”* a ti khur khur a. An tlan darh ta a.

Chu pa chuan min kai tho nghal a, *“Eng nge i an?”* min ti a. A hmel kan en Chiang a, kan ina lo leng ṭhin Manmawia kha a lo ni reng a. *“Ka ṭha e, ka lawm e aw,”* tiin ka kuah chawt a. Kan in thlengin min thlah ta a.

Khaw lum lai hi chuan chhuna chhuat daia mut zal mai mai hi nuam ka ti ṭhin a. Ni khat pawh kan nu puantahna bulah fiamthute thawhin ka lo muzal ve mai mai a. Chutia ka nuhi kur kur lai chuan, kan nu puantah lai chu a tho thut a, a dul dawmin a kun leh ngawih ngawih ṭhin a, *“Engtizia nge ni ta?”* tiin ka tho thuai a, a pum a nat thu a sawi a. A darah ka va kuaha rei vak loah chuan thi-in a rawn hawrh ta a. Nau a chhiat ngei a ni tih hai rual a ni lo.

Kan nu hian nau hi tun ṭumah chauh hian a chhiat a ni lo a, vawi thum a chhiatna a ni tawh a ni. Amah nen hian fa kan la nei lo a, fa neih hlan ka nghakhlel em em a ni. Nimahsela, puan a tah ṭhin vang nge, nau hi a chhiat zel a. A hrilh hai thlak khawp mai, tunah chuan kum upa lam a lo ni ve tawh a, fa tluang taka nei tur chuan beisei hi a bo rum rum ta mai.

Kan awmna Tahan Nghalbual veng aṭang hian Mission veng thalaite zai hi a hriat theih a, aurinna an hman avangin chung an zai chu zanah hian mutna aṭangin ka lo

zawm ve thin a. Mizorama ka awm laia Ṭhalaiten thiltih khawm kan neih changa kan sak thin. “*Kan zotlang ram nuam hi chhawrpial run i iang e,*” tihte, “*Lentupui chawi vel leh romei chhumin, A bawm kan zoram nuam leh duhawm,*” tihte leh hla dangte pawh, Mizoram hla bika ka ngaih a ni a, Mahse, Mizoram pawnah pawh an lo tuipui em em si a. Mak ka ti ngei mai.

Ka ṭhianpa Manmawia hnenah an veng Ṭhalaite zaiin ka lung a tih len thin zia ka sawi a, “*Ṭhlalaiten thil kan tih khawm leh dawnah ka rawn sawm dawn che nia,*” a ti a.

Tlai khat chu ka hnathawk haw, inbual pawh ka la inbual hmian ka ṭhianpa Manmawia chuan a motor-in min rawn sawm a. “*Zanin chu ṭhalai hoin thiltih khawm tur kan nei a, ka rawn sawm ve che a ni,*” a ti a. “*Inbual pawh ka la inbual si lo a,*” ka tih pawhin min nghak run mai si a, ka kal ve ta nge nge a.

A manhla ngei mai, ka hla duh em em ho, kum tam tak ka sak tawh lohte chu nuam ti takin kan sa leh ta a.

*Kan tlang ram par vulna,
Ṭhal khua eng ri ai romei karah.*

tihte,

*Mizo kan ni kan lawm e,
Kan tlang a ṭhiang bawk si.*

tihte leh hla dangte pawh kan sa a, A va nuam em! Riltam taka thil kan ei hlawih hlawih ang hi niin ka in hria.

Ṭhalai kalkhawm zingah chuan zaithiam han solo mai thei hi an awm zel a. Nula H. Lalnghaki chu solo turin an ko a, zakzum taka lo ding chhuakin, tlangval pakhat hian ṭingtang a perh sak a.

*Siloam dil kam hliap cham chungah,
Lili a tlim del e.*

a rawn ti fawn hlarh hlarh mai a, a thiam ngei mai.

Chutah fiamthu thiam Lalhuaia an sawm an sawm ve thung a, a lo din aṭangin an nui nghal dur dur a. Lalhuaia chuan, *"Thingtlang nu pahnih hi khawpuiah an zina, zanah an thlennate in tukverah an dak dun a, Pakhat chuan, ṭhiani, khu motor a lo tlan zut zut mai, a hnung lam pawh a eng zek zek hlawm leh ngal a,"* a ti a. A ṭhiannu chuan *"A pasenzar an tih fo hi khu khu a lawm,"* a lo ti a.

Mi pakhat hi, tui a hleuh thiam loin tui hi a hlau mai mai khawp a, *"Awi, ka thi, ka thaw a chham"* a ti a, tihte a sawi a, mipui chu kan nui dur dur mai a ni. He mi zan ang reng renga rambuai hnua ka nuih nasat ka la hre lo. A hnu karkhat chhung chu he mi zana ka thil tawn hi ka rilruah a cham a ni.

Ka ṭhianpa Manmawia chu a pa Methodist kohhran Pastor a nih avangin Tuibual khua-ah an sawn ta daih a, a pa an zui ve avangin kan in hmu ngai ta reng reng lo a.

BUNG 10-NA KA NUPUI A PIANGTHAR

Thlasik lai hi chuan phaizawl hi a vawt thei hle mai a, Ka pi chuan, *"Tahan-a kan awm hnua hian kumin ang reng renga vawh tih ka la nei lo,"* tiin a khur hlak hlak a, Tapchhakah mei lum bulah aṭhu khar reng mai a ni.

Karkhat chauhin Krismas a dang tawh tihah hian, zan khat chu ka pi thawhah a zual a, kan vengah a damdawi lei tur a awm mai loh avangin Mission vengah ka va zawng a, In

pakhatah hian Ṭhalai-hoin Krismas hla an lo sa a, ding meuhiin ka ngaithla a, an hla sak chu Mizoramah kha chuan Krismas vuakvet lai chuan kan sa nasa ṭhin em em mai a. *“Kumpui sul a lo vei chang hian lunglen a tho leh ṭhin,”* tih hla hi a ni a. A chang hnihna :-

*Awm lai vei leh lusun fate chan taw k hi dawn ve teh,
Hnutiang mual liam hnu ngaiin an ṭap e.*

tih lai an sak phei chuan, ka hnuk a ulh a, ka mittui a parawl tlat mai pek a. Miin minrawn hmu reu reu ang e ka ti a, ka kal ta daih a.

Kan awmna vengah hi chuan Krismas-ah pawh Mizorama kan hman angin kan hman ve lo a, Krismas laia *“Hlimna ni ropui chu a eng,”* ti a, khuangpui leh khuangte nen kan han chumchilh tlut tlut te kha a nawm teh reng nen a, Mission veng lam hi chuan Mizorama kan hman ang chiahin an hman ṭhinin ka hria.

Krismas ni chuan Biak Inah inkhawm urhsun tak mai kan nei a, Inkhawm kan ban dawn ṭepah chuan tlangval pakhat hi hmanhmawh takin a lo kal a, ka pi a chauh thut thu minrawn hrilh a. Kan in lam panin ka tlan thui a, in ka va thlen chuan kan nu hi a lo ṭap hawm hawm a, ka hmel an hmu chu min kuah chawt a, *“Ka nu a awm tawh lo,”* tiin min ṭah khum ta ngawih ngawih a.

Tahan-ah hian ka pi chhungte bela awm kan ni a, ka pu a boral kha chuan ka pi a la dam avangin min hnem em em a. Ka pi ber a awm tak si loah chuan engtin nge kan khawsak zel ang aw titein ka ngaihtuah a. Ka awmna vengah hian ka pi chhungte hi an khawsa thei hle a. Ka pi avangin keini pawh min ngaihsak hle a ni.

Ka pi thi chu kan nuin a tuar hle mai a, a ðah lah chuan a ðap khawng zel mai bawk si a, a buaithlak khawp mai. Zan khat chu ka mutui hle mai a, ka mumangah chuan kan nu nen lui kan lo daikai dawn a, lui lai taka kan kal lai chuan kan nu chuan lung nal a rap palh a, a tlu tur chuan, *“Awi, ka nu,”* tiin minrawn vuan thut a, ka phu dawr a, ka muhil chu ka harh zawk a. Ka kiana mu kan nu chu kan dap a, ka dap fuh ta hauh lo mai a, ka au a, min chhang lo a, ka tho a, in vel chu ka zawng a, ka hmu si lo a, thlanmualah a kal a nih ka rin avangin thlanmual lam chu ka pan ta a. Thlanmual ka va thlen chuan ka pi thlanah chuan kan nu chu bawkkhup zawngin a lo mu a. Ka ko a, min chhang si lo a, ka sawi harh dawn a, a lo khawng vek mai a, ko mawlh mawlh chungin ka sawi nawk nawk a. A harh thei si lo a, ka mangang lutuk chu, *“Lalpa, min ðanpui rawh,”* tiin ka ðawngtai ringawt mai a.

A hnu deuhah chuan arawn rum ngher ngher a, pawm chungin ka ko mawlh mawlh bawk a, arawn zi ðiah ðiah a, zawi zawiin arawn harh ta a.

Kan nu hian Pathianah thlamuanna tak tak a la neih ve loh avangin, thihna kan chhungkhuaa a lo thlen pawh hian mihring takin a tuar ðhin a, n^ a ti em em ðhin a ni. Hei vang hian a tuk zingah pawh Father hnenah hruai ila a ðhain ka hria a. Kan vengah hian Roman Catholic Kohhran an tam ber avangin keini pawh kan pem hlim khan kan awm ve ta a ni.

Kan nu chuan Father hnenah chuan sual puanna te neiin Pathian thlamuanna neih ngei a duh thute a hrilh a, Pathian thlamuanna chu dilpui turin a ngen a. Father chuan tih tak zeta dilpuiin a phurrit zawng zawng chu Isua ke bula ngat ngam turin a fuih bawk a. Isaia 53 : 4-6 thu hi a chhiar sak a.

Kan nuin Father nena an inkawm lai boruak a sawi leh dan chuan, ‘Father-in Pathian thu a chhiar lai chu ngun takin ka lo ngaithla a. *“Kan za hian beram angin kan vak bo va, mahni kawng kawngah kan peng theuh va, Lalpa chuan ani chungah chuan kan zaa khawlohna chu a nghat ta a,”* tih thu a chhiar lai chuan, ka sualna chu Lalpan ama chungah a lo nghat daih a lawm, keiin ka sualna chu ka lo phur reng ringawt a, tiin Lalpan min phur sakna chu ka pawm ta a ni,’ a ti a.

Ni khat chu kan nuin, *“Thal chhung hian thing ai kan chheh loh chuan, fur-ah kan buai lutuk ang,”* a tih avangin ramhnuaiiah thing ai chhep turin kan kal a, ni dang ang lo takin kan nu chuan Pathian thu hlir a sawi bawrh bawrh a. Tun hmaa Pathian a lo ngaihsak loh zia te, chuti chung chung pawha Pathianin a lo hmangaih si ziate a sawi ber a.

Kan thing kih lai ngaihsak loa thil dang hlir kan sawi bawrh bawrh lai chuan, kan thing kih lai chu thliin a rawn chhem thut a, kan rin lohna lamah a tlu ta a. Thing lian tak kungah chuan a tang ta tlat mai a. Pawh thlak tuma kan buai em em lai chuan tlangval pahnih sava veh hi an rawn kal a. Pakhat zawk chuan min rawn ko a, kan en nak chuan ka thianpa Manmawia a lo ni reng a.

“Tuibual khuaah in awm daih emaw ka ti a sin,” ka ti a. *“Kum khat chauh a lawm kan awm,”* a ti a. Kan thing kih tang chu min pawh thlak pui a.

Thing tang min pawh thlak pui zawh chuan meizial zuin kan titi zui a. Ka thianpa chuan, *“Tuibual khuaa kan awm lai khan Mizoram-a Champhai khuaah ka zuk kal a sin,”* a ti a. *“Eng nge i zuk tih a,”* ka tih chuan, *“Chi hraw kan zuk pur a, tunah chuan Mizoram pawh a ziaawm tawh khawp mai.”*

Mi pawh an zin an zin tawh a lawm,”a ti a. Chu thu chuan ka ngaihtuahna a hruai thui khawp mai, Mizoramah chuan zin ve ngei ka rilruk a.

BUNG 11-NA
PAITE SUMDAWNG

Zanah chuan kan nu hnenah, *“Kan chhungkaw sum dinhmun a ziaawm ve deuh nan, Kawlpui khuaah damdawi la chhawng ila, thingtlangah zuar ila, a tha lo maw? thil dang tih tur a vang em mai,*”ka ti a. Kan nu chuan, *“A tha mai thei a ni,*”a ti a. Ka rilru chuan Mizorama kalna hun remchang a awm dawnin ka hria a ni.

Kan chenna Tahan aṭang hian Kawlpui hi mel thum emaw leka hla a ni a. Thil eng emaw tiin ka kal reng reng a. Ka pu ṭhianpa Kawlpui-ah damdawi zuar a awm a, a hnen aṭang chuan damdawi zawrh chhawn tur chu ka zuk la ta a.

Kan awmna khaw hlui lamah chuan damdawi zuar tur chuan ka inphur chhuak ta a. Tahan chheh vel aṭang chuan Selbung khua ka pan a, Haichin khuaah kalin Suangbem khua aṭangin Tawngchin ka thleng ta a. Kan ṭhen leh rual hluite chuan min lo ngai der ve hlawm hle a, ni hnih ka cham hnu chuan ka sumdawnna chhuan lamin Mizoram lam ka pan ta a ni.

India sipaiin min kah avanga ka vahvaihna ram leh luite chu kal pelin Mizorama khaw hmasa ber Mimbung khua chu ka lut ta hlawl mai a. Ka nite in lam chu ka pan a, *“Ka lo thleng thei ang em?”* ka ti a. Ka rilru-ah chuan fiamthu

thawhah ka inngai a, ka ni chuan, min han en ang a, *“I ti awm lo em mai, mi dang emaw tih nak lai a,”* a lo ti turah ka ngai a. Mahse, ka rilru ang a ni ta awzawng lo mai. Ka ni hmel reng reng ka hmu lo a, a lo awm te chuan, *“Lo thleng rawh,”* an ti a, min hria awm pawhin an lang lo a. Ka ni thlalak chu bangah an lo tar a, a thi tawh tih chu ka hre mai a.

Min hriat chuan si loh chuan ka insawi duh ta lo a, mi dang angin ka thleng ta mai a. Zingkarah chuan mi inah lut kualin damdawi chu ka zuar a, tukthuan ei khamin kan khua Khawdungsei lam panin ka chhuak ta a.

Mimbung khua ka kal pelh hnu rei loteah chuan kan khaw lan theihna ka va thleng a, kan khua ka hmuh chuan ka ding chawt a. Ka hnuk a ulh tlat mai a, kan tleirawl laia zan thla eng hnuaia t̃ngtang nena kan sak t̃hin :-

*Seikhawpui val zamlova,
Chhai lai lungdi ka vai bik hlei lo'ng e;
In chhuang rawh lem ang der thiam,
Ka ngai bik tawh hlei lo'ng che.*

tih hla chu ka rilru-ah a lo lang a, rilrua sa chungin hmanhmawh takin ka kal ta a.

Chhuk zawng kal ka ni bawk a, Tuila lui chu ka thleng thla thuai a, ka hmaite phih puat puatin kan khua thlen thuai tumin kawng chhoah chuan ka kal chho ta bauh bauh a. Sangler lui ka thlen chuan, ka thlanin ka kawr a ti huh vek tawh a, kawr phelh meuhin ka inti dai a. Ka chho leh ta zel a, Lohuk mual pang ni kang lam ka thleng a, chuta tang chuan Khawdungsei hmar veng lam in tlem a lang thei a. Ka awmna piah mual mawng lama Pu Kamkhawdina fu huan pawh a lang thei a. Fu her ni awm tak chu an vir laih laih a, an mei chhem khu chu a zam darh chiaia, an kurtai chhun rim pawh

a nam rum rum bawk a, ei ve a chakawm hle mai.

Ding khawmuang loin ka kal zel a. Khawkawn khaw peng ka thleng ta hlawl mai a. Ka thaw huai mai, kawng pheihlirah ka kal dawn tawh avangin kham pheihlung khawkrawk hmunah kalin Awke awmna lung tolawt hnuai chu kal pelin kan khaw kawtchhuah chu ka thleng ta hlawl mai a.

Kawtchhuah lungdawhah chuan ka thil-ah lai chunghatin meizial zuin ka thu chawl a, ka zun a chhuah avangin tlema kal peng hlekin zunram thiar ka tum a, ka thil hmuh chuan min tiphu chiang ngei mai. Keima thlan lung phun ngei chu a lo ding vang mai a. Ka mitvai emaw tiin ka mit ka nuai nawk nawk a, mahse, ka mitvai chu a ni si lo a. Ka thlan lunga thil inziak chu mitphe ruai chungin ka chhiar a, ti hian a lo inziak a.

KAN PA DUH TAK

Zathuama Kum 22

*Dt. 21.6.1968 ah kan ram leh hnam tana
nun hlanin a Lalpa hnenah a chawl ta.*

A nupui

A fapa

Liansiami

Zoramchhana

tiin.

A ni thei lo, fa ka nei hleinem, keimah ka ni thei lo ang. Mi dang anni zawk ang, ka ti mawlh mawlh a, ka thawsain min bual bawrh bawrh mai a.

Zunram ka thiar pawh ka hre lo, ka thawmhnaw nghahna lamah khan ka pheih leh a. Ka thu hnawk a, ka kun tlawk tlawk mai a ni. Chutih lai chuan nu pahnih ram kal haw

hi an lo kal a, Em khatin thil an phur a, a pakhat zawk chuan, *“Vawiin chu ka hawhma ta deuh a nih hi, ka fapa nuamsam vak lo ka kalsan si a,”* a ti a.

A aw chu ka nupui aw ni a ka hriat avangin ka hawi chhuak vat a. A ni chiang mai, Siami ngei a ni, ka hai thei lo ang. Han koh mai ka tum a, ka k^ ka ang zuau a, Mahse, ka rilru-ah i thi tawh, i thlan pawh i chhiar zo chauh a ni lawm ni, mi rawn ti a. Ka en ta reng ringawt a, ka zawn an thlen chuan, kan nu chuan min rawn en zawk a, a hawisawn leh thuai a. Min hre awmin a lang reng reng lo va. Mi an kal pelh pah chuan, a thiannu chuan, *“Paihte sumdawng a ni maw, Eng nge maw a zawrth le?”* a ti a.

Eng tin nge ka awm tak ang, tute inah nge ka thlen tak ang le? Ka pianna khua, ka seilenna khua ngeiah tuman min hre tawh lo ang maw? Kum nga chung taltap theihngihl ni reng ka nei ngai lo va, ka mumangah pawh khaw dangah ka la cheng ngai lo. Ka pian leh seilenna khua Khawdungsei-ah hian a ni ka la chen ni. Mi dangin min hre tawh lo mah se, ka nu tal chun min hre em em ang, tiin ka ngaihtuah a, ka rilru ipik lutuk chu au vak mai ka duh rum rum a. Mahse, miin min lo hmu anga mak min ti lutuk ang tiin ka insum hram hram a. Ka ding thut a, ka thlan lung phunna lamah chuan ka tlan phei leh a.

Engtin nge ka lo hmuh loh theih le, ka lungphun bul lawkah chuan ka nu thlan chu a lo awm reng si a. Ka nu pawh a lo boral tawh maw? tiin a thlanah chuan ka baw rawk a, ka insum zo tawh lo, a duhin min hmu mai mai rawh se a paw lo, ti rilru chungin, *“Ka nu, ka ngai lutuk che, i tel loin ka nung zo dawn em ni?”* tiin ka tap ta hawm hawm a.

Ka thawl huaiin ka hria, ka tho a, ka hawi kual a.

Tumah chuan min hmu loin ka hria. Eng pawh nise, kan khua ka ngaih em emah chuan ka lut ngei tur a ni, tiin ka inti paukhauh a, kan khuaah chuan ka tawngpawng luh ve tawp mai a. A ngai tein maw, danglam pakhat mah a lo la awm lo. Ka kal zel a, kan kawmchhhakte inah chuan ka lut ta tawp a. *“Mikhual min thleng thei ang em?”* ka ti chuai raih a. *“Lo thleng rawh,”* an ti a, ka lut ve ta a.

A tu-a-mah hai ka nei lo. Mahse, an ni chuan min hre miah lo a, khawi atanga lo kal nge ka nih a, eng nge ka zawrh min zawt a. Damdawi ka zawrh thuin ka chhang a.

An nu ber chuan, *“Tukin khan kawmthlang nuin, a fapa eitur damdawi a zawn kha maw le, a hmu ta em, ka hre lo a, a duh mai thei a ni,”* a ti a. Zawnha remchang a nih hriain, *“Eng ang chhungkua nge an nih, an fapa chu eng rual nge a nih a?”* tiin ka zawt thuai a.

An pa zawk chuan, *“A, hmeithai an ni a, a fapa pawh kum 5 mi vel chauh a ni. An ni khu an vanduai a, an pa ramhnuai miah atang a, a boral ta hlauh a lawm maw le, an pa chuan fa a nei tih pawh a inhre hman dawn emaw ni le,”* a ti a.

An nu chuan, *“Hre hman teuh nang, kar hnih khat chauh a lawm an inneih hman, an nu rai pawh a hre lo ang,”* a lo ti a.

An pa chuan, *“Hmeichhe fel tak chu a ni, an pa thih hnuah pawh, nu leh pa in lama haw chuang loin a pasala nu a enkawl hlum thak a nia,”* a ti a.

An nu chuan, *“Fel teh reng mai, nikum thleng pawh khan nupui atana beiseitu a nei reng maw le, a fapa khu*

ṭulpui a tum hrim hrim a, mi dang a ngaihsak lo hrim a,”
tiin a lo sawi ve leh a.

BUNG 12-NA
AW SEIKHAWPUI

Chhun lama ka thil tawnte chun min tichauin min ti hah tak zet a ni. Mi zinga awm pawh nuam ka ti lo a, ka thleninte hnenah chuan mut hahdam ka duh thu ka hrilh a, an kawmchar lam pang chhuatah chuan ka mutna tur an siam a, tahchuan ka mu ta thuai a. Mu chungin ka awm dan tur chu ka rel fel ta a.

Tunah chuan ka nupui fanaute hnenah chuan inhriattir chi niin ka hre ta lo a. A chhan chu nupui dang ka neih sanin, pawmlai ka la nei si a. Haw leh tum tak tak pawh ka la ni lo a, sumdawng vak kual mai ka ni si a. A dang leh chu, sipaiho man theih mai ka la ni, ka hmel lo danglam tak avangin tumahin min hre lo mai a ni a, MNF aṭangin ka la bang chuang lo a, India sipai hnenah inpekna pawh ka nei chuang lo. Sipaihoin kan khua hi an la ṭhut chillh reng si a. Inpuang chi ka la ni lo hrim hrim a ni.

Chuvangin inpuang lo a, mikhual anga awm tuan chhuah chu ka rilruk ta a. Tumahin min ringhlel chuang lo bawka. Nimahsela, ka nupui leh fapa chu engtin emaw taka ṭanpui ngei chu ṭulin ka hria a, ka ṭanpui loh chuan ka inthiam thei dawn si lo a.

Zingkar-ah chuan mi inah lut kualin damdawi chu ka zuar kual ta a. Kan khaw mite hi a tlangpui chuan ka la hre

vek a. Nimahsela, an ni chuan min hria reng reng an awm lo. Min biak danah chuan Paihte sumdawng biakin min be deuh vek a. A then chuan, *“Mizo tawng i va thiam ve,”* te min ti a ni.

Ka fapa chu hmuh ngei ka duh avangin tukthuan ei hma deuh chuan kan in chu ka pan ta a. Kan sumhmun leh kawngkharte chu a lo la danglam miah lo a, kan kawngkhar chu ka kik a. Kan nu chuan, *“Lo lut tawh,”* a ti a. Kawngkhar hawngin ka lut a, kan nu chuan mi pawh en hman loin a bai liam tur chu a chawk hliau hliau a. *“Damdawi in lei duh em?”* ka tih chuan, kan nu chu a phu chiang ngei mai, ka awin a thawng ve deuh a ni mai thei a ni.

Arawn hawi zawk a, min en a, *“Min tiphu chiang ngei mai, tu emaw ni min ti hrechhuak alawm,”* a ti a. *“A ni maw,”* ka ti a, ka nui hram hram a. Thutna min kawh hmuhah thuin, ka damdawi-ah chu ka phawrh mawlh mawlh a.

“Hritlang damdawi i nei em? Mama hi a hritlang lutuk a, Sikul pawh a kal peih lo,” a ti a. Kei chuan, *“A pangte a sa em?”* tiin ka zawt a.

Kan nu chuan, *“Mama lo kal teh, i pangte a sa em? I damdawi tur i en teh ang,”* a tih chuan khum pindan atang chuan a lo chhuak a.

Ka fapa hmel ka hmu chiah chu ka hnuk a ulh deuh tlat a, ngun takin ka lo en a, a hmelah chuan min chhun a ni tih ka hre mai a. *“Mama”* ti a pawm chawt mai hi ka chak hle a. Mahse, ka insum hram hram a. Fa ka nei tih pawh inhre loin mi fa enkawlin ka lo buai ve em em a. Ka fapa lah chuan pa enkawltu pawh nei loin, ei tur tuihnai pawh a hmu phak si lo a, ka ti rilru neuh neuh a, ka inthiam lo em em a. Khawsik

damdawi lei an tum a, mahse a pekin ka pe a, kan nu chuan lawmthu min hrilh mawlh mawlh a.

Kan khua chu veng tin ka fang chhuak vek a, in tin ka tlawh deuh vek bawk a. Ka mi ngaih em emte leh ka hmuh duh em emte pawh ka hmu deuh vekin ka hria. Nimahsela, ka khua a harin ka rilru a rum tlawk tlawk tho si a. He khua hmuh leh chak hian a ni lawm ni, kum 5 chhung teh meuh n\$ ka lena zan ka chhiar thin. Mahse, tunah ka hmu leh ta cheng a, eng ka va an pui si lo ve, ka kal hma aiin ka phur a rit zawk daih si a.

Ni thum ka cham hnu chuan haw mai ka rilruk ta a. Tukthun ei kham chuan muangchangin ka insiam a, ram kal tur pawh an kal liam zung zung a. Kan nu pawh Em phurin a liam ve hnak hnak a, kan nu chhuah hnu, ka fapa chauh inah a awm ta tihah chuan hmanhmawh takin kan inah chuan ka lut a, ka fapa hnenah chuan, *“Hei hi in lo hmang ve dawn nia,”* tiin cheng zanga leh damdawi thenkhat an mamawh awma ka hriatte ka pe a. I nu hnenah chuan, *“Kan kawmchhakte mikhual khan, min rawn pe a, i ti dawn nia,”* tiin ka hrilh a, ka chhuak leh nghal a. Ka thawmhnawte chu akin kan khua chu ka chhuahsan ta a.

Mimbung khaw lam panin ka kal ta nal nal a, Mimbung khaw thlen hma, kan khaw lan theihnaah chuan ka ding a. Kan khua chu ka thlir vang vang a.

*Tawn leh ni awm tak ang che maw e,
Fam dairial ka chan hma hian;
Khuarei kum tam liam mah se,
Nghilh ni reng ka nei lo'ng che;
Dam takin aw Seikhawpui, Mangtha le.*

tiin ka phun sep sep a, kan khaw hmuh theih lohna ramah

chuan ka kal liam ta a.

Mimbungah chuan chaw ka fak a, Tawngchin khuaa riah tumin ka kal hnak hnak a. Tuisa lui aṭanga Tawngchin khua ka pan chhoh lai chuan sipaiin mi an kah lai vel kha, ka ngaihtuah lo thei lo a ni. Chutia rilru ding taka ka kal lai chuan kawng sira Theipui kung aṭangin Savawm hi a lo zuang thla thut mai a, Ka phu chiang ngei mai, ka rak ṭhawt a, ka zuang dawr bawk a. Thla chu nei ila ka thlawk chiang viau ang. Ka hritlang deuh bawk si a, ka hnap hi a dawk zawk mai a. Savawm lah chu kawng thlangah tlan thlain hnim buk zingah a pil bo daih si a.

BUNG 13--NA
BAWIHPUIA

Ka zin haw chu kan nuin min lo duat hle mai a, Zanah chuan, Ka zin hlana thil thleng ṭhenkhat ka hriat awmte mutnaah min hrilh melh melh a. Chutah a aw an thian a, a aw ki a tidanglam a, *"I maw, Bawihpuia pa, kan fapa Bawihpuia hian Kanja zuk a ching a ni awm e, Hman niah a ṭhianten nen thlanmualah an zu lai an hmu a ni awm e,"* a ti a. *"A ṭhianten an tih tir a ni em em ang, kan kawmchar nu pawh hi a fate eng mah an ni bik si lo a, Bawihpuia thil tih sual hi sawi nuam a ti reng reng mai, mi zingah a sawi a sawi ang chu, ka haw tak tak a ni,"* a ti a.

Keiin kan fate dik lohnaah mi dang kan mawhpah tur a ni lo, ka lo ti a. Kan nu chuan, "Bawihpuia chu chutia han sual ngawt tur a ni lo. A ṭhianten vang vek a ni, kawm tawh lo tawp se a ni mai, hrilh ngei ngei ang che, a ti a.

Chutia kan titi mawlh mawlh lai chuan Bawihpuia chu a lo haw a, kawngkhar dimtea hawngin a lo lut a, mu turin a insiam nghal a.

Kan nu chuan, "*A ruih leh ruih loh i va en teh ang*," a ti a. Keiin, "*Naktuk zingah kan zilh dawn nia*," tiin ka khap a.

Bawihpuia hi kum sawm vel a nih laiin a nu nen kan inneih avangin fa anga ka en chauh a ni a, "*A pa*," tiin min ko ve mai a. Naupang ^ buang mai, rilru tha tak mai a ni roh a, thu a awi em em mai bawk a. A pi leh pute khan an duat hle a, kei pawhin ka ngaina hle a ni. Kan chhungkua min tihlimtu ber a ni a, kan pem hnuah phei chuan kan awmna khuate hian ka fa tak a ni lo tih hria an tlem ngawt ang.

Burma ram hi lehkha zirna lamah hian kan hniam hle mai a, sikul pawh hi a awm mumal vak lo a ni. Chuvangin, Bawihpuia pawh sikul a kal mumal lo hle a, ziaak leh chhiar chu a thiam ve hram a ni. Tunah hian kum sawm hnih la tling lo mah se, a lian uai mai a, Rawlthar nun hmang chhoiin a luhlul tih mai turin a tawng tam lo hle a ni.

Thian kawm nuam a tiin inah a awm tam lo hle a, hna thawnhaah chuan ka hruai ve fo a, Zu hi in tin deuh thaw-ah a awm avangin a in ve tawh a, Mahse, ruih buai chu a la nei lo a ni. A tet lai angin min ko zing ta vak lo a, thil eng emaw a tih dawn hi chuan a nu chu a ko mawlh mawlh thung a. Chhungkuaa khawi ilo a kan kal changin kan rualin a kal duh ngai ta reng reng lo a, kan hnungah emaw kan hmaah emaw a kal thin a ni.

Inkhelhi hi nuam a ti em em a, a bikin Football hi nuam a ti zual a. Vawikhat pawh Pawi tlangvalho nen an inkhela an

chak zawk avangin an lawm em em mai a, Ui talhin kan inah an lawmna an siam a.

An thianho chuan a phur tawk chauhin zu an rui a, An hla hriat ang ang chu chhumbung deuh deuhin an sa a, keimahni Paihte hla an hre tlem sia Lusei hla bawk an sa leh thin a, Heng Lusei hla an hriatte hi All India Radio atanga an hriat a ni ber a, Lalsangzuali Sailo hla sak:-

*Murvate, thawkin leng la,
Romei zing riai karah;
Chhai lai di lenna run saw, va bel ta la,
Han hlan ang che, ka hmangaihna.*

tih hlate chu Lusei tawng thiam mang lo Bawihpuiate thianho chuan, pai miah loin a sa thiam a, Hnam inpumkhat nan hla hi a tangkai hle mai tiin min ngaihtuah tir hle a ni.

**BUNG 14-NA
MIN HAN HRE RENG ANG CHE**

Ni khat chu ka pute chhungkua-in an Leilet buh an vaw dawn a, chhungkhat laina an sawmkhawm a, keini chhungkua pawh kan vaiin kan kal nghe nghe a. Ka pi nutate hi ka pute chhungkua ka tih chu an ni.

Tahan-ah chuan buh vuak ni hi nuam kan tiin kan phur em em hlawm a. Hemi ni pawh hian Ar tui lai pahnih leh vawk sarep chawhmeh turin an keng a. A thenin zu an lo keng bawk a, kan hlim tlang hle a ni.

Kan nu leh mi thenkhatin eirawng an bawl a, midangin buh kan vua a, naupangho chu buhpawl-ah an cheng bawk a. Kan ri chel chul mai a.

Chhun chaw kan fak zawh chuan meizialte zuin kan titi mar mar hlawm a, chutih lai chuan kan nu chuan kan thil einate a senghawi vel a. Inrin lawkna pawh awm miah loin kan nu chu a thi a put leh ta thut mai a. A pum n^ a tih em avangin thlamah chuan kan mut tir a. A reh theih tak mai loh avangin in lama zawn haw mai thain kan hria a, kan zawn haw ta a.

Inah pawh chuan a pum n^ chu a dam tak lawk si lohah chuan, kan pute hoin Kawlpui lama zawnthlak mai an rawt a, chhungkhat inpun khawmin, a zan a zanin Kawlpuiiah chuan kan zawn thla ta a. Kawlpui damdawi inah chuan kan nu chu Doctor-ten ngun takin an en a, a chhul-ah b^wk a awm a, zai ngei ngei a ngai a. Mahse, tunah chuan amah a chauh em avang leh thisen a neih tlem avangin an zai ngam rih lo a, awmpui tur dang kan awm chuan loh avangin keiman ka awmpui ta a.

Karhnih hnuah pawh kan nu chu an la zai ngam lo va, In lamah sum ngaihtuah a ngaih avangin ka haw zawk a. Kan in ka luh chuan a lo hnawkin a lo tawp em em mai a, kan fapa leh a thianten ruihhlo tih khawm nan ber an lo hmang hi a ni a. A va han hahthlakin khua hi a va han var lo tak em, thildang buaipui hman ka nih loh avangin ka kalsan leh lo thei si lo a.

Kan nu chhula b^wk awm chuan a taksa a lo khawih chhe nasa tawh a, a thinte pawh a lo khawih chhe tel tawh a ni tih an hmuchhuak zel a, chuvangin In lam pawh ngaihsak hman loin kan nupain kan inawm tawp mai a ni.

Ni khat chu kan thenawmten kan nu damlo an rawn kan a, kan fapa Bawihpuia'n nula pakhat ruihhlo ti thin ve tho, nupuih a ru a ni tih thu mi hrilh a. Kan nuin a hriat chuan a chauh phah ang tih ka hlau si a, ka hrilh ngam lo a. A

nu damlo dinhmun ṭhat loh vei nena nupui loh neih mai mai chu, tiin ka inseh ruh ṭeuh a.

Zanah kan mut tlem ṭhin em avangin ka chau ve hle tawh a. Nimahsela, damlo awmpuitu a damlo zawk ang maia chauh hmel put chu ka tum bik lo a. Tlai lama ni a tlak dawn chuan khaw lum huam huam pawh a zia deuh a. Kan nu pawh amah leh mah lo angin a mutui hle mai, zan lamah a mut tlem ṭhin em avangin tihharh ka hlau a, Damdawi in bathlar-a ṭhutna awmah chuan ka ṭhut san daih a. Chutia ka ṭhu chu eng laiin nge ka lo mutthluk ka hre reng reng lo.

Ka darah min rawn khawih an awm a, ka harh zawk a, Nurse pakhat hi ka kiangah a lo ding reng a. *“Ka pu, i nupui a ṭha vak lo,”* a tih chuan, rang takin damdawi inah chuan ka tlan lut a. Kan nu chu thi a chhuak leh thut a, a chhuah hnem em avangin nikhaw hre loin a lo awm a ni awm a, Doctor leh Nurse ten an lo buaipui a, a harh hnuah chuan khumah fel takin an lo mut leh tawh a, a awmpuitu ber ka hmel an hmuh mai loh avangin min rawn zawng a ni.

Kan nu chu a lo d[^]ng vek a, a meng diar diar peih chauh a ni. A kiangah ṭhuin a kut ka vuan nghal a, *“Thlaphang reng reng suh aw,”* ka tih chuan, a rawn meng kaw k a. Ka kut chu a hmer vawng vawng a. *“Bawihpuia pa,”* a ti a. A mittui chu a tla zawih zawih a, a mittui hruk pah chuan, *“I ṭha leh mai ang, lungngai suh,”* ka ti a. Chutia ka tih chuan thei leh thei loin a rawn ṭawng ṭawk ṭawk a.

“Ngun takin min ngaithla teh, ka daih rei tawh dawn lo, nikhaw hre loa ka awm, ka rawn harh ṭan khan, Doctor-te thusawi ka hre vek a ni. Ka awm loh hnuah Mizoramah haw leh la, i nupui hnenah kir leh rawh,” a ti a. Mak ka tiin ka meng bial kaw k a. *“Ka hre lo emaw i ti a ni maw? Ka pa khan*

engkim min hrilh loh i ring em ni, ka duh em che avangin ka hre lo awm mai mai a lawm. Ka awm loh hnu chuan Burma ram a awm hi i tan a him lo. Mizoram-ah kir leh ngei ngei ang che.”

“Mahse, khawiah pawh awm la, i nupui hnenah pawh kir leh la, min han hrereng ang che aw,” a ti a. “I hah lutuk ang, duh tawh rawh,” tih ka tum a, a hmel kan en chuan, a lo meng mang tawh reng reng lo a. “Siami” ka ti a. A rawn thaw hrawk a, a awm lo chu a ni ta der mai a. “Siami, Siami,” tiin ka kuah ngawih ngawih a.

BUNG 15-NA
KA PIANNA ZORAM NUAM

Kan nu boral hnu chuan khawvelah hian mal ngawih ngawihin ka inhria a, mihring nun hi thlakhlelhna reng reng ka nei lo a. Naupang inkhualtelem ang lek ni hian ka in hria a. Hma lam hun pawh ka ngaihtuah thei lo a ni. Eng pawh ni se, eng emaw chen chu hetah hian ka awm ngei ngei a ngai, lung pawh ka phun ngei tur a ni, tiin rilru ka siam a.

Mizoramah kir leh pawh ni ila, ka nupui khan min lo pawm duh ang em? An mi hriat dan chuan mitthi tawh ka ni a, an mahni bum tumah min ngai thei a sin. Min pawm duh si loh chuan engtin nge ka awm tak ang, titein ka ngaihtuah kual vel a.

“I vak harh ang hming,” tiin kan thenawm pain min rawn sawm a, Chakai khawrh turin luih kan kal a. Nilengin lui dung kan zawh a, Chakai pawh kan man ve nual a. Chawfun

nachang kan lo hre si lo a, chau hnapin kan haw ta a.

In ka thlen chuan Bawihpuia te nupa chuan chaw pawh an lo la chhum lo a, an mahni chu an ruih hmel hle a.
“Bawihpui, chaw i la chhum na nge,” ka ti a.

“I chaw chhumtu pawh ka ni hleinem,” tiin min chhang a.

“Tumah chaw chhumtu kan awm hleinem, a hman hmanin kan chhum mai a lawm,” ka ti a.

“Hman bikah min ngai a ni maw? Awm mai mai bikah min ngai ziah mai. I thawhchhuah vek emaw i ti a nih hi. Mi vakvai i ni a, ka pu khan a khawngaih che a, kan awmpui mai mai che a nih hi,” min ti ta zek a. A rui tawng mai a ni na a, a rilrua awm a sawi chhuak niin ka hria.

Chuta tawng chuan rilru ka siamin, tum nghet tak ka nei ta a. Ka theih ang angin sum leh pai ka tuak ang a, Mizoramah ka kir leh ngei ngei tur a ni, tih hi a ni. Sumtuakna tur thil hlawk a vang em em mai a, kan thenawm-pa chakai ka khawrh pui khan, *“Inhlawhna a vang si a, Rangkachak laih chhuahna khurah inhlawh turin i kal ang hming,”* a ti a. Rangkachak laih chhuahna khura inhlawh tur chuan kan kal ta a.

Rangkachak laih chhuahna khura kan hotupa chuan zu a hehin hmeichhia hi a lawm em em mai a, a mizia ka hrat chian hnu chuan, fin kerer ka chhuah a, a thu ka awin ka tlawn em em mai a, mi zingah pawh zah namen loin ka zah ta a, ka awm ve atanga kar hnih velah chuan rin taktein min ring ta a ni.

Kum chanve zet rangkachak lai chhuahna khura ka thawh chung hian thil tam tak ka tawng a. Nupui pawh ka nei leh t̄ep maw le, tunah hian sawina hun a ni lo a, ni dangah kan la sawi dawn nia. Rangkachak lai chhuahna khura ka thawh aṭangin sum leh paiah ka lo ziaawm ve ta hle a. Kan fapa Bawihpuia hnenah chuan ka sum dinhmun chu ka sawi duh bik lo a, he sum hi chu ka nupui leh ka fapa tan bik liau liau ka zuat a ni. Ani Bawihpuia chu in leh lo ka din sak tawh a, a tawk tawhin ka hria, a hman thiam leh thiam lohah a innghat ve tawh ang chu.

Sum hi duh tawk tak tak a awm lo a, tuna ka khawl sa hi kenga Mizorama haw zai ka rel ta a. Sumdawng a zin kual anga langin Burma ram chu chhuah san mai t̄hain ka hria a ni. T̄um danga ka zin ang bawkh Khan Tawngchin khua aṭang chuan kan khua Khawdungsei chu ka lut ang a, ka nupui leh fapa hnenah inpuangin ka awm zel dan tur chu a hriat mai ang, ka ti a.

Thim dawnah kan khua chu ka lut a, a hmaa ka thlenna kan kawmchhhakte inah chuan ka thleng leh ta a. Zanzariah ei kham chuan kamṭhuah pahin tukverhah chuan ka dak a. *“In kawmthlang te chu an va thim ṭhip ṭhiap ve,”* ka ti a.

Ka thlenin-pa, Pu Muana chuan, *“An awm tawh hleinem, Aizawlah khawsak a awlsam zawk beiseiin an pem daih alawm,”* a ti a. Ka phu zawk mai a, ka thil tum chu a hlawhchham mai dawm em ni le? ka ti rilru neuh neuh a.

Mahse, tunah hian zin khawthawng mai mai ka ni lo a, tum fel tak nei ka nih avangin kir leh mai tur ka ni tawh lo. Eng pawh thleng se, ka thil tum chu a theih ang anga ti hlawhtling turin ka bei zel ang, tiin ka inseh ruh sauh sauh a.

Ka thlenin-pa Pu Muana chu len chhuahpuiah ka sawm a, hmun fianrialah ka kalpui a. Ka chanchin zawng zawng chu a indawtin ka hrilh ta vek a. Mak a ti lutuk chu a meng bial kaw kawk a, min en leh ringawt thin a. *“Tunah hian i kawmthlang-pa dik tak ka ni a, min puih ka ngai a ni. Aizawlah ka la kal ngai si lo a, min kalpui la, ka nupui leh fapa hnenah chuan an pa dik tak ka nihzia hi min sawi pui ka ngai a ni. Thil kan tih fel hm[^] chuan ka nihna hi ka zep rih a ngai ang, sum lam pang chu, a hlawh zawng emaw a lawmman zawng pawhin i tih zah zah ka pe ang che,”* ka ti a.

A ngawi vang vang a, a mit a khap sak sak baw k a, a aw an thian leh tete a, *“Thuama min barakhaih hle mai a, heti ang hi i ni ang tih ka lo beisei lo reng reng a. I aw pawh a la danglam reng reng si lo a, lo hre mai tur che chu ka ni maw le, mahse, ka hre miau si lo che a. Min ngaidam rawh, ka pui em em ang che, hlawh emaw lawmman emaw a ngai reng reng lo. Ka tih ve tur a ni mai,”* a ti a. Min rawn kuah leh hnuhnawh a.

Aizawl kan thlen chuan a ropui ka ti ngei mai, kal chungin ka hawi hu hu a, hmuh tur ka va ngah tak em.

Pu Muana chuan kan nute awmna veng pawh a lo hre vek a, an awmna vengah chuan min kalpui nghal a. An veng hmun hulum lai kawng sirah chuan nu pathumin dawhkan ang deuhah hian kuhva leh nepnawi dangte an lo zuar a. Chung thil zuar zingah chuan kan nu pawh a lo thu ve a.

Pu Muana chuan, *“Pi Siam, hei in inah kan lo thleng dawn a sin,”* a ti a.

Kan nu chuan, *“Aw, lo thleng rawh u, in lo zin a ni*

maw, Eng nge in rawn tih dawn?” a ti chul a. A thil zawrh lai chu, a thiante lo en sak turin a chah a. An in lamah chuan min hruai ta nghal a.

In kan thlen chuan, kan thawmhnahte a dah fel zung zung a. Thingpui a lum nghal a, a thingpui lum ina kan thut thap lai chuan, Pu Muana chuan, *“Pi Siami chu Aizawl i ngeih a nih kha, i hmel a tha tawh hle mai. Bialpate i lo nei reng tawh lo maw?” a ti a.*

Kan nu chuan, *“I ti awm lo lutuk em mai,” a ti a.*

Pu Muana chuan, *“Aizawlah chuan, in pa i theihnghilh tawh ang a, pasal i neih leh maite ka ring a sin,” a ti leh a.*

Kan nu chuan, *“Engtin nge ka theihnghilh theih ang ni? Pasal dangte chu ka nei dawn lo reng reng,” a ti a.*

Pu Muana chuan, *“Chu, rawn haw leh ta thut se, i lawm viau dawn a ni maw, nge i lo duh miah tawh lo zawk ang?” a ti leh a.*

Kan nu chuan, *“Awi, i ti zia lo e, fiamthu fiamthu teh suh,” a ti a.*

Pu Muana chuan, *“Hman niah pawh, chhim lama nu pakhat chu, a pasal thi tawha an ngaih kha a lo haw leh thut si a, a buai khawp mai an ti a sin. Bialpate a lo nei tawh a ni mai thei a ni,” a ti a.*

Kan nu chuan, *“Hmeichhia kan in ang vek hleinem, kei chu mi dang neih leh chu ka tum tawh lo reng reng,” a ti a.*

Pu Muana chuan, *“A nih leh, hei hi inpa kha a nih hi, ti ta thut che ila, i lawm viau dawn a ni maw?”* tiin min kawka.

Kan nu chuan, *“Awi, i ti awm ang lo lutuk em mai. Fiamthu thawh reng teh suh, thingpui kha in teh u, a dai ang,”* a ti a.

Pu Muana chuan, *“Pi Siam, ka fiamthu lo a sin, hei hi inpa kha a nih hi,”* a ti ta tawp mai a. Kan nu chu a thin a urnge, a sen tawn tawn a. Pu Muana chuan, *“Ding meuhin kan sawi ange,”* a ti a. Ka chanchin chu a bul atangin a indawtin a sawi ta char char mai a.

Kan nu chu a meng tal tawp tawp a, *“Ka awi thei lo, dawt vek a nih chu,”* a ti tlat a.

Chutah, ka ding ve thut a, kan nu ka koh thin danin, *“Siamte,”* ka ti a. Kan nu chu a rawn hawi a, *“Min awi duh dawn lo maw, ka kalchhuah dawn zan a, ka awmhmul kara khuawang chhinchiah i khawih niap niap pah a, hei chu chhinchhiah nan che a that dawn hi, i ding lamah a ni leh nghal a i tih kha, han en ta che, hei ka awm chu,”* tiin ka kawr awm kilhna chu ka phelh a. A hmaah chuan ka entir a.

Min en vang vang a, min chum a, *“Min va ti rethei em em ve,”* tiin a tap ta hawm hawm a.

LALPA, KAN RAMAH HIAN

Thluk : Ralngama

Doh is E.

{	:	.d	d	.r	:m	.f	ls	:-	.s		.s	:d	.m	lr	}
	:	.d	d	.d	:m	.d	lt ₁	:-	.d	d	.d	:d	.d	lt ₁	
	:	.m	s	.s	:s	.l	ls	:-	.m	f	.s	:s	.s	ls	
	:	.s ₁	d	.d	:d	.d	ls ₁	:-	.s ₁	l ₁	.s ₁	:s ₁	.s ₁	ls ₁	

{	:-	.d	d	.r	:m	.f	ls	:-	.s		.s	:m	.r	ld	
	:-	.d	d	.t ₁	:d	.r	lm	:-	.m	r	.d	:t ₁	.s ₁	ls ₁	
	:-	.m	s	.s	:s	.d ^l	ld ^l	:-	.d ^l	l	.s	:s	.f	lm	
	:-	.d	d	.d	:d	.d	ld	:-	.m	r	.s ₁	:s ₁	.s ₁	ld	

Thunawn

{	:	.t	d ^l	:	t	ll	:-	.d ^l		t	:	l	ls	}
	:	.m	m	:	m	lm	:-	.s	s	:	f	lm		
	:	.s	l	:	t	ld ^l	:-	.d ^l	s	:	d ^l	ld ^l		
	:	.s ₁	d	:	s ₁	ld	:-	.m ₁	s ₁	:	l ₁	ld		

{	:-	.s	s	.l	:s	.m	ld	.m	:r	.f	m	:r	ld	}
	:-	.d	m	.r	:d	.s ₁	ls ₁	.l ₁	:t ₁	.d	d	:f	ls ₁	
	:-	.d ^l	d ^l	.d ^l	:d ^l	.s	lm	.s	:s	.d ^l	l	:f	lm	
	:-	.d	d	.d	:d	.r	lm	.d	:s ₁	.d	d	:r	ld	

{	:-	r	m	:	l	ld ^l	:-	.l		s	.m	:d	.f	lm	:r	d	:-	l	:-
	:-	.s ₁	d	:	d	ld	:-	.d	d	.d	:d	r	ld	:t ₁	d	:-	l	:-	
	:-	.s	d ^l	:	d ^l	ld ^l	:-	.m	s	.s	:s	.l	ls	:f	m	:-	l	:-	
	:-	.s ₁	l ₁	:	d	ld	:-	.d	d	.d	:d	.f ₁	ls ₁	:s ₁	d	:-	l	:-	

1. Lalpa, kan ramah hian,
I hming ropui ber se;
I ram lo thleng rawh se,
Hallelui ! Amen !

Kan ram, kan ram i ta a ni,
Ropui takin leng rawh

2. Lalna leh thuneihna,
Chawimawina zawng zawng leh -
Rorena lalthutthleng,
Halleluiah, i ta.
 Kan hnam, kan hnam i din a ni,
 Rorelsakin Lalber zel rawh.
3. I mite kan ni a,
I hmangaih hnam fate;
Ram tha chungchuang min pe,
Lawmthu kan hrilh a che.
 Aw, Chungnungber, kan fak a che,
 Halleluiah ! Amen, Amen.

[He hla hi kum 1999 Kristian Thlalai Pawl General Conference wawi 45 Hla
Bu ah telh a ni.]

MIN AWMPUI ZEL ANG CHE

25.01.1993

Doh is G.

{	:s ₁		s ₁		:-l ₁		ls ₁		:d		d		:-d		ld		:l ₁		l ₁		:-t ₁		d		:l ₁		l ₁		:-s ₁		ls ₁		}
:	m ₁		m ₁		:-m ₁		lm ₁		:s ₁		s ₁		:-s ₁		ls ₁		:f ₁		f ₁		:-s ₁		ls ₁		:f ₁		f ₁		:-m ₁		lm ₁		}
:	d		d		:-d		ld		:m		m		:-m		lm		:d		d		:-r		lm		:d		d		:-d		ld		}
:	d ₁		d ₁		:-d ₁		ld ₁		:d ₁		d ₁		:-d ₁		ld ₁		:f ₁		f ₁		:-f ₁		ls ₁		:f ₁		f ₁		:-d ₁		ld ₁		}

{	:s ₁		s ₁		:-l ₁		ls ₁		:m		r		:-d		ll ₁		:d		t ₁		:-s ₁		ll ₁		:t ₁		d		:-		l-		}
:	m ₁		m ₁		:-f ₁		lm ₁		:s ₁		l ₁		:-l ₁		lf ₁		:s ₁		s ₁		:-m ₁		lf ₁		:r ₁		m ₁		:-		l-		}
:	d		d		:-d		ld		:d		f		:-d		ld		:m		r		:-d		ld		:s ₁		s ₁		:-		l-		}
:	d ₁		d ₁		:-d ₁		ld ₁		:d ₁		f ₁		:-f ₁		lf ₁		:d ₁		f ₁		:-d ₁		lf ₁		:s ₁		d ₁		:-		l-		}

Thunawn

{	:d		m		:-m		lm		:r		s		:-l		ls		:mr		d		:-d		ld		:d		r		:-		l-		}
:	s ₁		d		:-d		ld		:t ₁		d		:-r		ld		:s ₁		m ₁		:-m ₁		ls ₁		:s ₁		s ₁		:-		l-		}
:	m		s		:-s		ls		:f		m		:-f		lm		:d		m		:-m		lm		:d		t ₁		:-		l-		}
:	d		d		:-d		ld		:s ₁		d		:-d		ld		:d		l ₁		:-d		ld		:d		s ₁		:-		l-		}

{	:f		m		:-m		lm		:r		s		:-f		lm		:r		d		:-d		lm		:r		d		:-		l-		}
:	l ₁		s ₁		:-s ₁		ls ₁		:t ₁		d		:-r		ld		:l ₁		s ₁		:-s ₁		ld		:s ₁		s ₁		:-		l-		}
:	r		d		:-d		ld		:f		m		:-f		ls		:f		m		:-m		ls		:f		m		:-		l-		}
:	t ₁		d		:-d		ld		:s ₁		d		:-l ₁		ls ₁		:f ₁		s		:-s ₁		ls ₁		:s ₁		d ₁		:-		l-		}

1. Aw ropui ber, Lalpa Pathian,
I hmaah kunin kan ngen che;
Kan ram leh hnamah Lalber la,
Min awmpui zel ang che.

Lalpa, kan ram leh hnam damna,
Kan himna kulhpui nghet;
Kan din chhuahna, min chawisangtu,
Kan zalenna i ni.

2. Min hualveltu hnam dang karah,
Lalpa, chim ral hlauhawm kan ni;
I hming fak leh chawimawi turin,
Min hualhim zel ang che.
3. Chhak leh thlang chhim leh hmar a mi,
Kan ram leh hnam inthen lovin;
I kut chakin min suikhawm la,
Min awmpui zel ang che.

[He hla hi kum 1993, 1999 - a YMA Hla Bu ah telh a ni.]

ZORAM THEI

16.06.1984

Doh is E_p.

$$\left\{ \begin{array}{l} s_1 : s_1 : s_1 \text{ ll}_1 :- : l_1 \\ m_1 : m_1 : m_1 \text{ lf}_1 :- : f_1 \\ d : d : d \text{ ld} :- : d \\ d : d : d \text{ lf}_1 :- : f_1 \end{array} \middle| \begin{array}{l} s_1 :- :- \text{ ls}_1 : d : r \\ m_1 :- :- \text{ lm}_1 : s_1 : s_1 \\ d :- :- \text{ ld} : m : f \\ d :- :- \text{ ls}_1 : s_1 : s_1 \end{array} \middle| \begin{array}{l} d :- :- \text{ l-} :- :- \\ s_1 :- :- \text{ l-} :- :- \\ m :- :- \text{ l-} :- :- \\ d :- :- \text{ l-} :- :- \end{array} \right\}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} d : m : m \text{ ls} :- :- \\ f_1 : d : d \text{ ld} :- :- \\ m : s : s \text{ lm} :- :- \\ d : d : d \text{ ld} :- :- \end{array} \middle| \begin{array}{l} m :- :- \text{ lf} :- :- : m \\ d :- :- \text{ ld} :- :- : d \\ s :- :- \text{ ll} :- :- : s \\ d :- :- \text{ ld} :- :- : d \end{array} \middle| \begin{array}{l} r :- :- : d \text{ lr} :- :- \\ t_1 :- :- : d \text{ lt}_1 :- :- \\ s :- :- : m \text{ ls} :- :- \\ t_1 :- :- : d \text{ ls}_1 :- :- \end{array} \right\}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} m : s : f \text{ lm} :- : r \\ d : d : d \text{ ld} :- : t_1 \\ s : m : s \text{ ls} :- : f \\ d : d : d \text{ ld} :- : s_1 \end{array} \middle| \begin{array}{l} d :- :- \text{ ld} : d : d \\ l_1 :- :- \text{ ll}_1 : l_1 : l_1 \\ m :- :- \text{ lm} : m : s \\ l_1 :- :- \text{ ld} : d : d \end{array} \middle| \begin{array}{l} f :- :- \text{ l-} :- :- \\ d :- :- \text{ l-} :- :- \\ l :- :- \text{ l-} :- :- \\ f_1 :- :- \text{ l-} :- :- \end{array} \right\}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} m : m : f \text{ lm} :- :- \\ d : d : d \text{ ld} :- :- \\ s : s : l \text{ ls} :- :- \\ d : d : d \text{ ld} :- :- \end{array} \middle| \begin{array}{l} r :- :- : s_1 \text{ ls}_1 : m : r \\ t_1 :- :- : s_1 \text{ ls}_1 : t_1 : s_1 \\ s :- :- : r \text{ lr} : s : f \\ r :- :- : t_1 \text{ ls} :- :- : s_1 \end{array} \middle| \begin{array}{l} d :- :- \text{ l-} :- :- \\ s_1 :- :- \text{ l-} :- :- \\ m :- :- \text{ l-} :- :- \\ d :- :- \text{ l-} :- :- \end{array} \right\}$$

Thunawn

$$\left\{ \begin{array}{l} d : r : m \text{ ls} :- : d \\ s_1 : s_1 : s_1 \text{ ld} :- : d \\ m : f : s \text{ ls} :- : m \\ d : d : d \text{ ld} :- : d \end{array} \middle| \begin{array}{l} m :- : r \text{ ld} :- :- \\ t_1 :- : s_1 \text{ ls}_1 :- :- \\ s :- : f \text{ lm} :- :- \\ s_1 :- : s_1 \text{ ld} :- :- \end{array} \middle| \begin{array}{l} r : r : d \text{ lr} :- : m \\ t_1 : t_1 : d \text{ lt}_1 :- : d \\ s : s : m \text{ lf} :- : d \\ s_1 : s_1 : s_1 \text{ ls}_1 :- : s_1 \end{array} \right\}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} d : m : l \text{ ls} :- :- \\ s_1 : d : d \text{ ld} :- :- \\ m : s : f \text{ lm} :- :- \\ s_1 :- : d \text{ ld} :- :- \end{array} \middle| \begin{array}{l} - :- :- \text{ ll} : l : t \\ - :- :- \text{ lf} : f : f \\ - :- :- \text{ ld}^l : d^l : t \\ - :- :- \text{ lf} : f : f \end{array} \middle| \begin{array}{l} d^l :- : l \text{ ls} :- : s \\ f :- : d \text{ ld} :- : t_1 \\ l :- : d^l \text{ ld}^l :- : t \\ f :- : f \text{ ld} :- : t_1 \end{array} \right\}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} m :- :- \text{ lm} : r : m \\ d :- :- \text{ ld} : d : d \\ l :- :- \text{ ls} : s : s \\ d :- :- \text{ ld} : t_1 : d \end{array} \middle| \begin{array}{l} s :- :- \text{ lf} : m : r \\ t_1 :- :- \text{ lt}_1 : t_1 : s_1 \\ s :- :- \text{ ls} : s : f \\ s_1 :- :- \text{ ls}_1 : s_1 : s_1 \end{array} \middle| \begin{array}{l} d :- :- \text{ l-} :- :- \\ s_1 :- :- \text{ l-} :- :- \\ m :- :- \text{ l-} :- :- \\ d :- :- \text{ l-} :- :- \end{array} \right\}$$

1. Sik leh sa hluar nê̄m maw kan t̄lāng rama'n,
Lê̄ntu chhāwl no nghial p̄ar mawi tin vulna;
Nungcha leh va lē̄ng rual, sa tinrē̄ng nē̄n,
Lungrualte'n kan t̄lān rah tui tinrē̄ng.

Sunhlu, vawmvâ, tuairam, chengkek,
Hmuifarial, b̄l, t̄at, theikhuangthlup;
Tuaithleng, theiria, lenhmuī. lumler,
Tui tin chhīngtu Zoram theirah.
2. A th̄ur thiang, thlum tui e Zoram theirah,
Theiarlung, haithei, tuaihabet, pangkai;
Theifeimung, theisehrê̄t, khawmhma, theimu,
Ram t̄uan rē̄l hah chhāwl dawī ang min dawm.
3. Ram loh zo bawn z̄am hrui rah tui hmingthang,
Theichhū̄ngsen, s̄arzūk, vuakd̄up, z̄awngbalhla;
Theikelk̄i, z̄awngasê̄r, theipabuan, t̄līng,
Zoram thei t̄lan, zai hla f̄awn v̄el e.
4. A sa kalin an rah kumtluanin maw,
Kan Zotlang rama tualto thei tinreng;
Zo ni ē̄ng leh daifim, khuangruah ch̄awmin,
Eden huan iang e, Mizoram hian.

[He hla hi kum 1989, 1993, 1999 leh 2010 - a YMA Hla Bu ah telh a ni a,
kum 2010 Pawl 6 Zirlai bu ah telh a ni bawk.]

KA HMANGAIH MIZORAM

23.04.1987

Doh is F.

{ :s _i	d	:-d	ld	: <u>dr</u>	m	:-m	lm	: <u>dm</u>	s	:-s	lls	: <u>fm</u>	r	:-m	lr	}
:m _i	s _i	:-s _i	ls _i	:s _i	d	:-d	ld	:s _i	m _i	:-s _i	ld	: <u>rd</u>	t _i	:-d	lt _i	
:d	m	:-m	lm	: <u>mf</u>	s	:-s	ls	: <u>ms</u>	d ^l	:-d ^l	ld ^l	:s	s	:-s	ls	
:s _i	d _i	:-d _i	ld _i	:s _i	d	:-d	ld	:d	d	:-d	ld	:s _i	s _i	:-s _i	ls _i	
{ :s _i	d	:-d	ld	: <u>dr</u>	m	:-m	lm	: <u>dm</u>	s	:-s	lm	:r	d	:-	l-	
:m _i	s _i	:-s _i	ls _i	:s _i	d	:-d	ld	: <u>s_id</u>	m	:-m	ld	:s _i	s _i	:-	l-	
:d	m	:-m	lm	: <u>mf</u>	s	:-s	ls	: <u>ms</u>	d ^l	:-d ^l	ls	:f	m	:-	l-	
:s _i	d _i	:-d _i	ld _i	:s _i	d	:-d	ld	:d	d	:-m _i	ls _i	:s _i	d	:-	l-	

Thunawn

{ :s	l	:-l	ll	:s	d ^l	:-d ^l	lt	:s	d ^l	:-d ^l	<u>lr^ld^l</u>	:l	s	:-	l-	}
:m	f	:-f	lf	: <u>sf</u>	m	:-m	lm	:d	m	:-m	<u>lfm</u>	:f	r	:-	l-	
:d ^l	d ^l	:-d ^l	ld ^l	:d ^l	s	:-s	ls	:s	s	:-s	ll	:l	t	:-	l-	
:d	f	:-f	lf	:f	d	:-d	ld	:d	d	:-d	lr	:r	<u>s</u>	:-f	lmr	
{ :s	l	:-l	ll	:s	d ^l	:-d ^l	ld ^l	:l	s	:-s	lm	:r	d	:-	l-	
:m	f	:-f	lf	:m	m	:-m	lm	:f	m	:-m	ld	:s _i	s _i	:l _i	ls _i	
:d ^l	d ^l	:-d ^l	ld ^l	:d ^l	s	:-s	ls	:d ^l	d ^l	:-d ^l	ls	:f	m	:f	lm	
:d	f	:-f	lf	:d	d	:-d	ld	:d	s	:-s _i	ls _i	:s _i	d	:-	l-	

(eng rawh)

1. A sakhmingin suihlung min lën,
A ram leilung ka ngaina a;
A chung a chên a nuam ka ti,
Ka hmangaih Mizoram.

Dâr ang lënna kan tlâng ram mâwi,
Pârin vul zel ang che;
Zalênna ni êng mawi tak chuan,
Hnam puanzar chhun eng rawh
2. Kan pi pute thlafam changin,
Mizoram dapin an zâl e;
An sakruang tha kan ram leilung,
Ka tan a hlu a ni.
3. Vanhnuaî khuavêl he lei chhînah,
Chhinlung naufâ zalêng zawngte'n;
Mizoram lo ram kan nei ne'm,
Lungchim te a lenna.
4. Ka pianna ram tân rinawmin,
Thlafam dairial pawh chang îla,
Ka ram chhûng ngeiah zâl ka nuam,
Mizoram ni turin.

[He hla hi YMA Hla bu kum 1989, 1993, 1999 -ahte telh a ni a, kum 2004 ah
Pawl 5 Zirlai Bu ah telh a ni bawk.]

MIZORAM HI MIZOTE TA

17.06.1992

Doh is C.

{	m,f		s	:	-s		ld ^l ,d ^l	:	d ^l		t	:	l,l		l	:	-t		d ^l ,l	:	s		lm	}
{	m,r		m	:	-m		ld,d	:	f		r	:	d,d		ld	:	-m		f,f	:	m		ld	}
{	s,s		d ^l	:	-d ^l		ll,l	:	l		r ^l	:	d ^l ,d ^l		ld ^l	:	-m ^l		d ^l ,d ^l	:	d ^l		ls	}
{	d,d		d	:	-d		lf,f	:	r		s _l	:	f,f		lf	:	-s		l,f	:	s		ld	}
{	m,f		s	:	-s		ll,t	:	d ^l		t	:	l,l		ls	:	-d ^l		m ^l ,r ^l	:	d ^l		l-	-:
{	m,m		m	:	-m		lm,f	:	s		s	:	f,f		lm	:	-m		r,r	:	m		l-	-:
{	d ^l ,d ^l		d ^l	:	-d ^l		ld ^l ,r ^l	:	m ^l		s ^l	:	d ^l ,d ^l		ld ^l	:	-m ^l		s ^l ,f ^l	:	m ^l		l-	-:
{	d,d		d	:	-d		ld,d	:	m		r	:	f,f		ls	:	-s		s,s	:	d		l-	-:
{	r ^l ,m ^l	:	f ^l		l-m ^l	:	r ^l ,m ^l		f ^l	:	m ^l		lr ^l ,d ^l	:	t		-s	:	m ^l ,r ^l		lr ^l	:	d ^l	}
{	l,l	:	s		l-s	:	s,s		r	:	m		ls,f	:	r		-d	:	m,s		ls	:	m	}
{	d ^l ,d ^l	:	d ^l		l-d ^l	:	t,d ^l		s	:	d ^l		lr ^l ,r ^l	:	t		-d ^l	:	d ^l ,f ^l		lf ^l	:	s ^l	}
{	d,d	:	f		l-s	:	s,s		s	:	d		ls,s	:	s		-s	:	s,s		ls	:	d	}
{	d ^l ,d ^l	:	d ^l		l-d ^l	:	t,l		s	:	d ^l		lr ^l ,m ^l	:	r ^l		-t	:	l,s		ld ^l			
{	m,m	:	m		l-s	:	s,f		m	:	m		ls,s	:	s		-s	:	f,f		lm			
{	s ^l ,s ^l	:	s ^l		l-m ^l	:	m ^l ,d ^l		d ^l	:	m ^l		lm ^l ,t	:	t		-t	:	d ^l ,r ^l		lm ^l			
{	d,d	:	d		l-s	:	m,d		d	:	d		ls,s	:	s		-s	:	f,s		ld			

- Mizoram hi Mizote ta,
 Kan pipu chena kan chenna;
 Kan hnam tan renga khua duan sa,
 Mizoram Mizote ta.
 Ka ngainain ka hmangaih a,
 Kan hnam rochan hlu ber a ni;
 Hmatiang sawn tira chawisan hi,
 Ka mawhpurh leh bat a ni.
- Mizoram hi Mizote ta,
 Then darh leh chimralna lakah;
 Veng leh chhana humhim turin,
 Ka nunna kan hlan a ni.
 Zoram, kan hnam ta ni zel la,
 Hring nun khawvel a ral hma zawng;
 I chhungah Zofa zalenin,
 Kumkhuain cheng reng rawh se.
- Mizoram hi Mizo-te ta,
 Kan ram thing leh mau, nungchate;
 Lui tui luang, phaizawl leh tlangte,
 Dawi ang dawm, kan mawh a ni.
 Kan ram leilung hausakna te,
 Lei hnuaia thil hlu tinreng nen;
 Kan hnam kutzal-a a tlak hi,
 Kan chanpual dik tak a ni.
- Mizoram hi Mizo-te ta,
 Kan tawng leh sakhua, hnam lam te;
 Kan thu leh hla, kan hnam dan tha,
 Ro thilah i vawng tha ang.
 Kan ram neih chhun, kan hnam chanpual,
 Mizo hnahtlak chi leh kuangte'n;
 Lal thutthleng pakhat kil zelin,
 Rorelna khawl vuan rawh se.

[He hla hi All India Radio-ah Omega Fanai in a sa tawh a ni a,
 H. Lalchhanchhuaha sak tir leh niin Youtube ah ngaihtlak tur a awm]

CHHINLUNG KHAWPUI

24.02.1998

Doh is Ab.

{	m _r f _i		s _i		s _r l _i		l s _r s _i		d _r r		m		-r		ld		m f		s		:ss		lsm		f m		r		:-		-		}
{	d _r d _i		m _i		m _r f _i		l m _r m _i		m _r f _i		s _i		-f _i		l m _i		s _r s _i		d		:dd		l s _r d		t _r d		t _i		:-		-		}
{	dd		d		:dd		l dd		:d _r t _i		d		:-		ld		:dm		m		:mm		lms		:ss		s		:-		-		}
{	d _r d _i		m _i		:d _r m _i		l s _r s _i		s _r p _r d		d		:-		ld		:dd		d		:df		l t _r d		:t _r d		s _i		:-		-		}

{	m _r f _i		s _i		s _r l _i		l s _r s _i		d _r r		m		:-		l f		m f		s		:df		l m r		d t _i		d		:-		-		}
{	d _r d _i		m _i		m _r f _i		l m _r m _i		s _r p _r s _i		s _i		:-		l l _i		:dd		d		:s _r s _i		l s _r s _i		s _r s _i		s _i		:-		-		}
{	dd		s _i		:dd		l dd		:d _r t _i		d		:-		l r		:dd		d		:ms		l s f		:s f		m		:-		-		}
{	d _r d _i		m _i		:m _r r _i		l d _r m _i		s _r p _r s _i		d		:-		l f _i		:m _r d _i		s _i		:dd		l d f _i		s _r s _i		d _i		:-		-		}

Thunawn

{	t _r d		r		:-r		l r r		:l s		s		:-		-		m f		s		:ss		l m d		f m		r		:-		-		}
{	s _r s _i		s _i		:-s _i		l s _r s _i		:dd		d		:-		-		:dr		m		:mf		l m d		:r d		t _i		:-		-		}
{	r d		t _i		:-t _i		l t _r f		:m r		d		:-		-		:ss		m		:ms		l ss		:ss		s		:-		-		}
{	s _r s _i		s _i		:-s _i		l t _r d		:f d		s _i		:-		-		:dd		d		:dd		l dd		:t _r d		s _i		:-		-		}

{	m f		s		:ss		l m d		:ms		f		:-		-		:f f		m		:f m		l d s _i		:d r		d		:-		-		}
{	d r		m		:m r		l d s _i		:dd		d		:-		-		:dd		d		:d s _i		l s _r m _i		s _r s _i		s _i		:-		-		}
{	ss		m		:mm		l ss		:dd		d		:-		-		:l l		s		:s m		l d s		:s f		m		:-		-		}
{	dd		d		:dd		l dd		:d m _i		d		:-		-		:dd		s _i		:m _r f _i		l s _r s _i		s _r s _i		d _i		:-		-		}

1. Lung ka vai mang e, chhaktiang khawi hmunah nge?

Pi leh pu tuallenna Chhinlung khawpui;

Mim ang piang hmun chi leh kuang inthliar lova,

Zaikhata an luan zana vangkhawpui.

Aw, ka ngai mang e, chhinlung khawpui,

Kan tawnah par angin lo vul leh se;

Lungrualte'n dar ang lenna vangkhua hi,

Hnam damna Chhinlung khawpui a lo ni.

2. Chhim thlipui a lo hrang, saw hmar a hnim e,
Chhaktiang, thlangtiang lenkaw l a thiang si lo;
Chi inthliar bingna chhum dumin mi hual vel,
Lungrualna chhinlung khawpui, lo eng rawh.
3. Ka ram leh hnam, i tan enge ka tih theih,
Zan mu chhing thei lo hian ka dawn thin che;
Senlai nau ang tah khua reng i ti sei si,
Tho ta che, chhinlung khawpui din turin.

[He hla hi All India Radio-ah Omega Fanai in a sa tawh a ni.]

MIZO NIH HI A VA NUAM EM

16.04.1989

Thluk : V.Thangzama

Doh is Eb.

{	d	m	d	:m	f	ls	fe	:s	s	d'	.l	:s	m	lm	:r
	d	d	d	:d	r	lm	re	:m	m	f	.f	:m	d	ld	:t
	m	s	m	:s	s	ld'	d'	:d'	d'	l	d'	:d'	s	ls	:s
	d	d	d	:d	d	ld	d	:d	d	f	.f	:d	d	ls ₁	:s ₁ }
{	m	f	m	:f	r	lm	.l	:s	.l	t	s	:l	fe	ls	: -
	d	r	d	:r	t ₁	ld	.f	:m	m	r	r	:r	r	lr	: -
	s	s	s	:s	s	ls	d'	:d'	.l	s	s	:fe	.l	lt	: -
	s ₁	s ₁	s ₁	:s ₁	s ₁	ld	d	:d	d	r	r	:r	r	ls	: -
{	s	d'	t	:d'	.l	ls	m	:d	.l	s	.f	:m	r	ld	: -
	m	f	.f	:f	d	ld	s ₁	:l ₁	d	d	d	:d	t ₁	ld	: -
	s	l	s	:l	d'	ld'	s	:m	f	s	.l	:s	f	lm	: -
	d	f	.f	:f	f	lm	d	:l ₁	d	m	f	:s	s ₁	ld	: -

1. Mizo nih hi a va nuam em,
Kan lenna tlang ram mawiah;
Lungualte'n pheillai kan vawr za,
A ha, ha,nui hiau-in;
Awithang rimawi chhiar nghian karah,
Zai tin kan rem nilen.
2. Mizo nih hi a va nuam em,
Kan hnam dan tha thanghluan e;
Thlafam lusun, ngui chang ni leh,
Hlim ni lawm niah hian;
Tlawmngaihna nun eng zam velah,
Min thawi dam leh si thin.
3. Hnam pumkhatna kan ramah hian,
Lo thangin sang zual zel se;
Chi inthiar leh inlak hran hi,
Kan ram ti thuanawptu;
Mizo sakhmingah lunhrualin,
Unau chhinlung chhuak zawng.
4. Mizo nih hi a va nuam em,
Khawvelah kan thang mawi si;
Pi leh pu dung i thul ang u,
Mahni thawh chhuah ringin;
Mahni intodelh zalenna,
Ram siamna bul a ni.

HMAN LAI

Doh is C.

20.07.1984

{	:d		m	: -r	:mf		s	: -	:s		l	: -l	:ml		s	: -d	:s		-m	:mm	}
	:d		d	: -t _i	:dr		m	: -	:m		f	: -f	:dr		m	: -m	:m		-d	:dd	}
	:m		s	: -s	:sl		d'	: -	:d'		d'	: -d'	:d'd'		d'	: -s	:d'		-s	:ss	}
	:d		d	: -d	:dd		d	: -	:d		f _i	: -f _i	:f _i f _i		d	: -d	:d		-d	:dd	}

{	:r.d		r	: -	:d		s	: -s	:sl		s	: -	:f		m	: -d	:mr		d	: -:-	
	:t _i l _i		t _i	: -	:d		m	: -m	:mf		m	: -	:d		t _i	: -m	:sf		m	: -:-	
	:fe.fe		s	: -	:s		d'	: -d'	:d'r'		d'	: -	:l		s	: -s	:d't		s	: -:-	
	:r.r		s _i	: -	:s _i		d	: -d	:dd		d	: -	:d		s _i	: -s _i	:s _i s _i		d	: -:-	

Thunawn

{	s	: -s	:ls		l.t	:d'	: -		d'	:d'	: -d'		d'd'	:t	:d'		r'	: -	: -	}
	m	: -m	:mm		mm	:l	: -		l	:l	: -l		f.f	:m	:f		s	: -	: -	}
	d'	: -d'	:d'd'		d'r'	:m'	: -		m'	:m'	: -d'		l.l	:se	:l		t	: -	: -	}
	d	: -d	:dd		mm	:l _i	: -		l _i	:l _i	: -d		f.f	:m	:d		s	: -	: -	}

{	s	:m'	: -m'		r'd'	:r'm'	:f'		l	: -	:l		s	: -	:d'		t	:d'	:m'r'		d'	: -	
	m	:s	: -s		f.m	:f.s	:l		f	: -	:f		m	: -	:s		f	:f	:sf		m	: -	
	s	:d'	: -d'		t.l	:ss	:d'		d'	: -	:d'		d'	: -	:m'		r'	:d'	:tt		s	: -	
	d	:d	: -s _i		dd	:dd	:d		f _i	: -	:f _i		s _i	: -	:s _i		s _i	:s _i	:s _i s _i		d	: -	

1. Awmhar suihlunglenin,
Dawn lem ka nei ne'm maw;
Chhawl ang ka uai nunhlui tawnah,
Lunglen zai min ban e;
Ṭangah min hmer vawng vawng.
Aw, hman lai kan tualzal nun,
Ngaih hian chinlem a nei lo ve;
Chhai leng rûnah sangawi zawnpui nen,
Kan len lai ni takte kha aw !!

2. Than ngûr thuaupuan khai val,
Thlafam ngai nhem tura;
Laichhuata chham ang kan zal lai,
Kawltu chawi lawmnun nen;
Ramtuan rel lai nite

3. Dawn i, pan lai thlengin,
Kawileng dar ang chhai a;
Laitual kan insemlem chaihna,
Tuahthing kham lu pu-a;
Dairawn thangkamna nen.

4. In mual vawm hrang vein,
Luah lai thai nunnem nen;
Hrai duh chawiin puan ang kan chul,
Tum ang tar vuai mah i;
Nghilh har hman lai kan nun.

AIDS PUMPELH RAWH

Doh is G.

{ s	:s,sfe	r.r	:m,s	-m	:r,t	l-d	:l	}
{ -t	:d	l-r,m	:r	s	:s,sfe	l,r	:m,s	}
{ -r	:-	l-t	:l	-t	:d	l-t	:s,t	}
{ r	:-	l-	:-	s	:s,sfe	l,r	:m,s	}
{ -m	:r,t	l-d	:l	-l,t	:d	l-t,l	:s	

Thunawn

{ d,l	:-t	ld	:-r,m	r	:-r	lr	:-r	}
{ m,m	:fe,s	lfe	:-m	r	:-	l-	:-r	}
{ d,t	:s	l-r	:s	-r,f	:m	l-	:m	}
{ fe	:s	lr	:-d	t	:-d,l	ls	:-	

1. Dawn ve teh u, lenrualte u,
Thang leh thar kan nun reng hi;
An hril natna hlauhawm AIDS,
Tui ang a lo lian zel a;
Damna dawi reng a awm si lo,
Hei lo liama hnam tan hmelma.

Kei zawng ka dawn sei ngam lo,
Tual kan lenna ram thianghlimah;
Sual hur awmherh, ruihhlo ten,
Sel lai natna AIDS an chawi lian e.

2. Dar ang lenna kan tlang rammawi,
Kristian sakhming pu mah la;
Sual thim natna AIDS i vei e,
A fan lai che i hre si lo;
Zaman-hmawng ang a phuar che a,
Dam khawchhuak zo ang che maw e.
3. Mim ang pianna kan ram riangte,
Phengphehleph khua i tlai lo;
Leng zawng thinhrik AIDS natna vei,
Dam ten dawi ang dawm chungin;
Tlangtin nghawr-in ralkhel dar tum la,
AIDS dona biahthu puang rawh.

Zoram tuanah tap ri a thang,
Chunnu'n a hrai duhlai a tah a;
Overdose leh AIDS avangin,
Lusun tahna ram a chang mek e.

Tiahtang chiu-hriau intawm loin,
Hmeichhiat mipat nun vawng tha la,
Thisen thianghlam chauh dawngin,
Fam chan ngeina AIDS pumpelh rawh.

MIZO ṬAWNG MAWI LEH ṬHA

Doh is D.

06.02.2018

:s₁,s₁,- |d :- .d |d „f :m „d |m,r,- :d ḥ
 :l₁ .l₁,s₁ |- :- .d |d :d,r,-,m |- .r :- l-
 :m,f,-,s |- :s,m,m,d |- :d .t₁,l₁ |- ,d,-,f :- l-
 :f,f,-,m | - „d :- .d |m „r :r,d,- | - :- l- ||

Thunawn

:d,d,-,r |- :r,t₁.t₁,s₁ l- :f,f,-,m | - „d |d
 :d,m,-,s |- :- „m |d :f,m,-,m |r :- l-
 :s .m,m |- :- .r |d,d,- :r,m,-,f |- :l₁ l-
 :l₁ .l₁ |s₁ .d :d,d,-,m | - „r .r |d :- l- ||

1. Thinlaiah duhte'n zaiin ka chawi na'ng che,
Zofa leng zawngte biahzai vawrna;
Mizo ṭawng mawi leh ṭha, hring nunah hian,
Hmatiang sawn zel ang che aw.

Mizo ṭawng mawi leh ṭha, vul zel ang che,
 Kan Zoram tinuamtu i ni;
 Tlang tin-a zofa leng min suiikhawmin,
 Kan hnam dinchhuahna bul i ni e.

2. Thlang sappui ṭawngin khuavel a deng chhuak a,
Ami leng zawnte'n par ang an lawm;
Mizo ṭawng mawi leh ṭha, sap ṭawng tawnah,
Dam khawchhuak zo ang che maw?

3. Zir-na run tinah kaiin sang zual zel la,
Lungrukah duh ai ka sam thin a;
Sir-ah hnawlin lawina run i vai maw?
I pianna leilung ngeiah.

4. Lungduh lenrual zawngte zaiin ka sawm vel e,
Phengphehlelep-a khua kan tlai hma hian;
Mizo tawng mawi leh tha humhim turin,
Lungrualte'n bei zel ang u.

[He hla hi Zomuanpuii sak tir niin Youtube ah ngaihthlak tur a awm.]

DAR ANG LENNA

Doh is C.

13.07.2017

:m.f |s :- .s ld^l :- .l |s :m |r :- .d |m :r [^]ld
 :m |m :- .r ld :d |d^l :- .d^l ld^l :l |s :- .s lm
 :d |r :- l- :m |m :- .r ld :d |d^l :- .d^l ld^l
 :l |s :- .f lm :r |d :- l- ||
 %
 :d |m :- .m lm :r |d :- l- %
 :f |m :- l- :s |d^l :- .d^l ld^l :l |s :- .s lm
 :d |m :- .f lm :r |d :- l- ||

1. Dar ang lenna kan tlang ram mawi,
 Ka hmangaih che;
 Chun nunnem in a chawilai nau,
 A nghilh thei lo ang hian;
 Par ang vul ni awm ve ang maw?
 Tiin ka thlir reng che.
2. Lungchim te a tual kan lenna,
 Han thlir teh u;
 Ram relbawl^{na} pisa run a'n,
 Hlemhletna lal a thu,
 Duhamna sual thimpui zing e;
 Dikna par mawi a chuai.

3. Hmatiang kan sawn nan reng hian maw,
Khua a sei nen;
Thim lal nunrawng ruihhlo chawiin,
Sial ang a lo lian a;
Lengdawn an tliak, vul lai an chuai,
Nawmchen pulh hri leng e.

4. Saisen mim ang ka pianna ram,
I dawn tawi e;
Chimral-na silhfen inbelin,
Thamna lal tiang i lek;
Hnam boralna tumkawng zawhin,
I thamral dawn em ni?

5. Puan ang chula'n ka phal lo che,
Chawi lai ram nuam;
Rinawmna ralthuam inthuamin,
Kristian nun eng chhi la;
Dikna Lalpa rawng chauh bawlin,
Zalen ram i pan ang.

[He hla hi Zomuanpuii sak tir niin Youtube ah ngaihthlak tur a awm.]

ZO LUIPUI

Doh is G.

01.03.2015

ls₁ :s₁ :d | m :- :- ld :- :m | m :r :m | r :- :d ld :- :-
 ll₁ :- :l₁ | s₁ :- :- | s₁ :s₁ :d | m :- :r | r :- :- | l- :- :-
 ls₁ :s₁ :d | m :- :- | m :- :r | r :d :l₁ | s₁ :- :- | l- :- :-
 ll₁ :- :- | s₁ :- :- | l- :- :- :d | ld :r :m | r :- :d ld :- :- ||

Thunawn

ld :- :r | m :- :m | f :- :m | r :- :d | ll₁ :- :- | s₁ :- :- | l- :- :- | l- :- :-
 ld :- :d | r :- :- | r :- :r | r :- :r | ld :- :r | m :- :r | ld :- :- | l- :- :-
 l- :- :s₁ | d :- :- | m :- :- | m :- :m | m :r :r | d :- :l₁ | s₁ :- :- | l- :- :-
 ld :- :d | r :- :- | l- :- :r | r :- :f | l- :m :r | d :- :- | l- :- :- | l- :- :- ||

1. Khuangruah sur in tlang tin a chil e,
 Thlai, thing tin chawr duahna ramah;
 Chhim tiang, hmar tiang pan luipui luang a'n,
 Lengnga an leng phar der der.

Tuirini, Tuichang, Tuirial, Chhimtuipui,
 Teirei, Tiau, Tlawng, Tuivawl, Khawchhak tuipui;
 Tuiruang, Tuivai, Mat lui, Khawthlang tuipui,
 Zo luipui, damte'n luang zel ang che.

2. Zo dai piallei ril a ta put in,
 Fiara tuithiang luang hiau hiau e;
 Kawr tin leh ruam tin zawh zelin maw,
 Zo luipui lian an din e.

3. Luipui kam nuam ñiaupho chammawi in,
Chhawlthing, maurua an zing riai e;
Ṭhal khaw eng riai romei zam kara'n,
Hlimlai par ang kan vul ṭhin.

4. Zotui pui fawn panin luang zel r'u,
Langkaih, Rihlidil, Tuiṭhapui;
Chhinlung naufa leng hnam tin lawina,
Lungrualna tlang chawm turin.

[He hla hi Zomuanpui sak tir niin Youtube ah ngaihthlak tur a awm.]

KAN RAM HIMNA, KAN HNAM DAMNA

Doh is G.

28.03.2017

:s ₁	s ₁ :- :s ₁ l ₁ :- :s ₁	d :- :r lm :- :s	<u>s</u> :- :f :m r :- :-	d :- :- :- :-
:m ₁	m ₁ :- :m ₁ l ₁ :- :m ₁	s ₁ :- :t ₁ ld :- :d	d :- :d t ₁ :- :-	s ₁ :- :- :- :-
:d	d :- :d ld :- :d	m :- :s ls :- :m	<u>m</u> :- :s :s ls :- :-	m :- :- :- :-
:d ₁	d ₁ :- :d ₁ l ₁ :- :s ₁	d :- :s ₁ ls ₁ :- :d	d :- :d s ₁ :- :-	d :- :- :- :-

:d	m :- :r ld :- :r	d :- :t ₁ l ₁ :- :l ₁	s ₁ :- :s ₁ ld :- :d	m :- :- r :- :-
:d	d :- :t ₁ ld :- :t ₁	s ₁ :- :s ₁ l ₁ :- :f ₁	m ₁ :- :m ₁ ls ₁ :- :s ₁	d :- :- t ₁ :- :-
:m	s :- :s lm :- :f	m :- :r ld :- :d	d :- :d lm :- :m	s :- :- ls :- :-
:d	d :- :s ₁ ld :- :s ₁	d :- :s ₁ l ₁ :- :f ₁	d ₁ :- :d ₁ ld ₁ :- :d ₁	d ₁ :- :- ls ₁ :- :-

:d	s :- :l ls :- :f	m :- :r ld :- :l ₁	s ₁ :- :s ₁ <u>ld</u> :- :r	m	<u>r</u> :- :d ld :- :-
:s ₁	d :- :d lm :- :d	d :- :t ₁ ls ₁ :- :f ₁	m ₁ :- :m ₁ ls ₁ :- :s ₁	t ₁	:- :- ld :- :-
:m	m :- :f ls :- :l	s :- :s lm :- :d	d :- :d lm :- :s	s	:- :- lm :- :-
:d	d :- :d ld :- :d	d :- :s ₁ ls ₁ :- :f ₁	d ₁ :- :d ₁ ld ₁ :- :s ₁	s ₁	:- :- ld ₁ :- :-

Thunawn

s :- :- :- :- :m	<u>l</u> :- :- :s	s :- :-	m :- :- :- :- :f	<u>m</u> :- :-	r ld :- :-
d :- :- :- :- :d	d :- :-	lm :- :-	d :- :- :- :- :d	<u>d</u> :- :-	t ₁ ld :- :-
m :- :- :- :- :s	f :- :-	ls :- :-	s :- :- :- :- :l	s :- :-	lm :- :-
d :- :- :- :- :m	f :- :-	ld :- :-	d :- :- :- :- :f ₁	s ₁	:- :- ld :- :-

:l ₁	s ₁ :- :s ₁ ld :- :d	<u>m</u> :- :- r :- :-	d	s :- :l ls :- :f	m :- :r ld :- :-
:f ₁	m ₁ :- :m ₁ ls ₁ :- :s ₁	<u>s₁</u> :- :- t ₁ :- :-	s ₁	d :- :d lm :- :d	d :- :t ₁ ld :- :-
:d	d :- :d lm :- :m	s :- :- :- :- :m	m :- :f ls :- :l	s :- :f lm :- :-	
:f ₁	d ₁ :- :d ₁ ld ₁ :- :d ₁	s ₁ :- :- :- :- :s ₁	d :- :d ld :- :d	d :- :s ₁ ld :- :-	

:l ₁	s ₁ :- :s ₁ ld :- :d	m :- :- r :- :-	d	s :- :l ls :- :f	m :- :r ld :- :-
:f ₁	m ₁ :- :m ₁ ls ₁ :- :s ₁	s ₁ :- :- t ₁ :- :-	s ₁	d :- :d lm :- :d	d :- :t ₁ ld :- :-
:d	d :- :d lm :- :m	s :- :- s :- :-	m :- :f ls :- :l	s :- :f lm :- :-	
:f ₁	d ₁ :- :d ₁ ld ₁ :- :d ₁	s ₁ :- :- s ₁ :- :-	s ₁	d :- :d ld :- :d	d :- :s ₁ ld :- :-

:l ₁	s ₁ :- :s ₁ <u>ld</u> :- :r	m	<u>r</u> :- :d ld :- :-
:f ₁	m ₁ :- :m ₁ ls ₁ :- :s ₁	t ₁	:- :- ld :- :-
:d	d :- :d lm :- :s	s	:- :- lm :- :-
:f ₁	d ₁ :- :d ₁ ld ₁ :- :s ₁	s ₁	:- :- ld :- :-

1. Kan ram himna, kan hnam damna,
Lalpa, kan Pathian;
I hming ropui chawimawi turin,
I kut chakin min hruai la;
Nangmah lovin kan ram, kan hnam,
Boral hlauhawm kan ni e.

Dikna Lalpa, himna kulhpui,
Nang chauh kan thlang a che;
Kan ram lalthutthleng ah thuin,
Kan hnam chungah rorel la;
Kan ramah hian rorelna dik,
Luipui ang in luang rawh se.

2. Nangmahah hnam in pumkhatna,
Remna a awm si;
Kan rama hnam zetin rengte,
Lungruala insuihkhawm in;
I rorelna thlazar hnuaiah,
Pumkhatin min siam ang che.
3. Kan ram leilung, kan thing leh mau,
Nungcha leng zawngte;
Luipui luang a thilnung zawng nen,
I hming mawi nan lo ni se;
Sik leh sa nuam, van ruahtui nen,
I malsawmna kan dawng e.
4. Kan ram lungphum, kan hnam dintu,
Lalber te, Lalber;
Hnehna, hnehna i ta a ni,
Chatuan chatuan chatuan in;
I thlamuanna kan hnam chungah;
Kumkhuain awm reng rawh se.

I FAK ANG, I FAK ANG

-Hausanga Hauzel (12.10.2015)

Thluk : Lalsiamkima

Doh is G.

:s ₁	<u>m</u> :- <u>r</u> <u>lm</u> .r	:d .t ₁	r	:- d	ll ₁	:l ₁ .d	s ₁	:-	l-		
:m ₁	s ₁ :-	l- .s ₁	:s ₁ .s ₁	l ₁	:- .s ₁	lf ₁	:f ₁ .f ₁	m ₁	:-	l-	
:d	d	:-	l- .r	:m .m	f	:- d	ld	:d .l ₁	d	:-	l-
:s ₁	<u>d</u> :- <u>s₁</u> <u>ld</u> .t ₁	:l ₁ .s ₁	f ₁	:- .f ₁	lf ₁	:f ₁ .f ₁	d ₁	:-	l-		

:s ₁	<u>s</u> :- <u>f</u> <u>lm</u>	:s	r	:- d	<u>lt₁ .l₁</u>	:l ₁ .d	r	:-	l-		
:s ₁	d	:-	l-	:s ₁	s ₁	:- .s ₁	lfe ₁	:fe ₁ .fe ₁	s ₁	:-	l-
:m	<u>m</u> :- <u>f</u> <u>ls</u>	:d	t ₁	:- .r	lr	:r .d	t ₁	:-	l-		
:s ₁	<u>d</u> :- <u>s₁</u> <u>ld</u>	:m ₁	s ₁	:- .s ₁	lr ₁	:r ₁ .r ₁	s ₁	:-	l-		

:s ₁	<u>m</u>	:-	<u>r</u>	<u>lm</u>	.r	:d	.t ₁	r	:-	.d	ll ₁	:l ₁	.d	s ₁	:-	l-
:m ₁	s ₁	:-	l-	.s ₁	:s ₁	.s ₁	l ₁	:-	.s ₁	lf ₁	:f ₁	.f ₁	m ₁	:-	l-	
:d	d	:-	l-	.r	:m	.m	f	:-	.d	ld	:d	l ₁	d	:-	l-	
:s ₁	<u>d</u>	:-	<u>s₁</u>	<u>ld</u>	.t ₁	:l ₁	.s ₁	f ₁	:-	.f ₁	lf ₁	:f ₁	.f ₁	d ₁	:-	l-

:d .t ₁	l ₁	:d	lf	:m .r	m	:- d	ll ₁	:t ₁	d :-	l- :-	
:s ₁ .s ₁	f ₁	:m ₁	lf ₁	:s ₁ .s ₁	s ₁	:- .s ₁	lf ₁	:f ₁	m ₁ :-	l- :-	
:d .d	d	:d	ld	:d .d	d	:- .m	lm	:r	d :-	l- :-	
:m ₁ .m ₁	f ₁	:s ₁	ll ₁	:t ₁ .t ₁	d	:- .l ₁	lf ₁	:s ₁	d ₁ :-	l- :-	

Thunawn

m	:- .m	lm	:-	s	:- .s	ls	:-	s	:- .r	lr	:d .r	m :-	l- :-
s ₁	:- .s ₁	ls ₁	:-	s ₁	:- .s ₁	ld	:-	t ₁	:- .t ₁	lt ₁	:t ₁ .t ₁	d :-	l- :-
d	:- .d	ld	:-	d	:- .d	ld	:-	r	:- .s	ls	:s .f	m :-	l- :-
d	:- .d	ld	:-	m ₁	:- .m ₁	lm ₁	:-	s ₁	:- .s ₁	ls ₁	:s ₁ .s ₁	d :-	l- :-

s	:- .s	ls	:-	l	:- .l	ll	:-	l	:- .s	<u>lfe .m</u>	:fe .l	s :-	l- :-
d	:- .d	ld	:-	d	:- .d	ld	:-	d	:- .d	ll ₁	:l ₁ .l ₁	t ₁ :-	l- :-
m	:- .m	lm	:-	f	:- .f	lf	:-	fe	:- .fe	lfe	:fe .fe	s :-	l- :-
d	:- .d	ld	:-	f ₁	:- .f ₁	lf ₁	:-	r	:- .r	lr	:r .r	s ₁ :-	l- :-

l :- .l r :s.f	m :s d :t _i	l _i :- s _i :- s :d r :f.m
d :- .d t _i :s _i .s _i	s _i :s _i m _i :s _i	f _i :- m _i :- s _i :d l _i :l _i
f :- .f f :m.r	d :d.t _i l _i :t _i	d :- d :- m :s f :f
f _i :- .f _i s _i :t _i .t _i	d :m _i l _i :m _i	f _i :- d _i :- d _i :m _i f _i :r _i
r :- .d l _i :d	r :- .d d	
t _i :- .l _i l _i :l _i	d :t _i .s _i s _i	
s :- .d d :m	s :- .f m	
s _i :- .m _i f _i :l _i	s _i :- .s _i d _i	

1. Turni, Chhawrthlapui leh Siar zawng zawngte,
Hringmi chenna piallei mawi tak nen;
An leng e, van thengreng boruak zau takah,
A siamtu Pathian thununin an her vel e.

I fak ang, i fak ang, i fak ang Pathian chu,
I fak ang, i fak ang, A ropui zia hriain;
Vante khian a ropui zia an lantir a,
Khawvel hian a rilzia an hriattir a ni.

2. Hleih te'n a duang bik em? Siar zawng zingah,
Duh te'n a siam hringmi tuallenna;
Thilnung tinreng leh thlai thing tin to tirin,
Sik leh sa nuam, siktui leh boruak sin tir e.

3. Rawng mawi tinrenga pangpar vul chii chiaih leh
Theirah tinreng tuidan hrang hrang te;
Pianzia hrang hrang nei nungcha lian leh tê te,
Thiamna riltak Pathian kutchhuak ngei a ni e.

4. Lei vaivuta a siam, nunna thaw a pek,
A thinlungah chatuan a dah a;
Thi thei lonun, thi thei taksa a sin tir,
A makin a ropui e, Aw Hallelui-ah.

LUNGRUKAH TINKIM DAWN ILA

Doh is D.

20.07.2013

:s .l | m :- :r .d | r :- :r.m.-,r | d.t.- :-
 :d | m :- :s .l | s :- :m.r.d | r :-
 :r.m.r | d :- .d.r:d .l | s_i :d :- | d.r :m
 :- .d | m .f :m :r̂ | s :d' :- | d' .r' :d'
 :- | t .l :s :- | s.l .s :m :- .d | r.m.-,r :r.d.-
 :- | d :d :- .d | m .s :s.l.- :s | m :-
 :r .d | r :- .s_i :m .r | d :- ||

1. Lungrukah tinkim dawn i la,
 Kan damchhung hringnun reng hi;
 Eng hi nge? Saisen pantet a,
 Sial ang kan tuailen chhan chu;
 Hlimlai dar ang tawn beisei a,
 Nghakhlel te'n hmatiang kan thlir;
 Damlai hrui ang a sei poh leh,
 Kan ðahkhua a sei thlawn e.
2. Hmanah chuan chun leh zua karah,
 Panlai hringnun kan chhiar a;
 Kan vanglaini te rii ri-ah,
 Duhai pawh kan sam ðhin a;
 Lungduh di nen run hmun lawi-in,
 Hrai duhleng chawidun i la;
 Leilung lawm a kim kan ring ðhin,
 Rinna puarpaw leng mai maw?

3. Famngaih awmhar lunglen a nâ,
Tui ang pal nem a har ngei;
Variah lei ang kan lum zo lo,
Kan lenna piallei ramdai;
Awmlai lunglian Khuanu lengin,
Duh te'n a duang ne'm che maw;
Hringnun ãahkhua ti sei tur a'n,
Eng a'n i lo pian kher le?

4. Lungawina par, hringmi tawnah,
Luahlai i rem lo em ni?
Kan tum kan theihna zawng zawng in,
Hlawhtlinna tlang kan rawn chuan;
Mah se, ni rei min champui lo,
Va ang min thlawh san thuai ãhin;
Lungkham banna hmun reng awm lo,
Khuanuleng belh mai loh zawng.

ṬHIAN RINAWM

1. Hlimin leng maw, ṭapin nuar maw?
 A pan lai nun ka tawng nem,
 A chun leh zua chawina vangkhua,
 Ka chuan ngai lohna lam tak,
 Zawlkhawpui sumtualah fuanin,
 Ṭhian rinawm dar ang ka tawng ta,
 Zarva iang suihlung kan rual e,
 Zaleng dang kan ngai bil lo.

2. Phungrual an tam rual khum ni chuan,
 Thlei thiam a har hmangaihtu
 Awmlai veiin laikhum ka bel,
 Hai rual loh maw ṭhian rinawm,
 Lunglai mawl dawi ang min dawm a,
 Thlafam chan hial pawh huamin,
 Thangsir leh Thangzai iangin maw,
 Chang dun i, zoram mawi par.

3. Vanglai mi hril zamual liamin,
 Run chhung khaipa chang mah i,
 Rual duh, sam ang inṭhen lawng aw,
 Ei za ang, a thlum a al,
 Mim ang piang hmun mah suh ila,
 Liando unau dung i thul ang,
 Kan hringnun rihsang liam mah se,
 Leng dun ang rauthla lengin.

Phuah dan : January 18.1984 zanah zanriah ei khamin ka ṭhianpa C. Laizawna a lo leng a, Tuikual venga Pu Thangdangate inah thil pawimawh ti turin kan inzui chhuak a, Kal chungin kan in hmel hrat dan kan sawi duna Dinthar kawna Pu Rongengate dawr kan thkenin he hla hi a thluk nen ka dawng ta a ni. Ka ṭhianpa C. Laizawna ka phuahna a ni.

DORAL THLUNGLU

(Ral thah sawngbawl dan)

12.08.1982

Ngaihngamte'n ram òuan rel ni awm ang maw,
Pi Pu lungmawl lenlai nite khan?
Thlunglu lak tum rammu, rawlral thanrelna,
Tukloh ram ngaw sahrang karah.

Chawrthlapui puan ang lo thar, thangvanah,
Si-ar hnanchem a chawi milu khai;
Chunga len thiam Bawngva ram òuan rel au nen,
Thanngur mihrang rammut an rel.

An leido hringmi sa ang an pel a,
Thlafam than sar-ah an zam tir e;
Sakhming an chhal, fam hnu sakruangah chuanin,
Sai ang satin thlunglu an la.

Khua lo ngui run tin taptual senmei eng,
Tuahting chhawmin lanu'n kaihmmui nen;
Chaltuai an fuam, run lian zawlvambul mawiin,
Hraileng tualchai au-rawl thang e.

Vangkhoa òhawng mihrang chenrangpui auin,
Bawhhla sa a thang e daifem-ah;
Chhuihthangval leh sialin zan mut zai rel lo,
Awmtual ai zua tlaikhua an var.

Zingòian-ah an hmuak dawhlungah ngirin,
Lengin a lo ban e arkeziak;
Angur nuthai ban thi dawngtu mihrangin,
Vangkhoa chhan nan nun hlan ngam e.

Doral lu an lam, malchaw pein e,
 Tumphit, tiandar ri, chiah nghian kar-ah;
 Tuirual chawiin thle nghial phei vawr an her siau,
 Tlai tlak dengah an vui liam ta.

Chhuahtlang sahlam thingah an khai thlunglu,
 Lianak chhun rawl an chang zo ta e;
 Mihrang sumtual phulrua hranghrual ngul kur nghial,
 An ai sial-in doral thlunglu.

HLA THU HRLIHFLAHNA

Chhawrthlapui	: Thla de, thla thar
puan ang thar	
Bawngva	: Sava chi khat
Thanngur	: Hlawhtlinna, hming than tum
Thlafam than sar	: Sar thi
Sai ang sat	: Chema sat, sat vak
Tap tual semmei êng	: Tapchhaka mei chhem
Chaltuai an fuan	: Tlangval pungkawm
Zawlvabuk	: Zawlbuk
Awmtual ai	: Pawn-a mei chhem ai
A ngur nuthai	: Lalnu, Lal nupui
Tlai tlak dengah	: Tlak lamah, khawthlang lamah
Lianak	: Choak

[He Poetry hi 'Mizoram pum huap thu inzhiah siak leh hla inphuah siak 1985 - 1986' a neih ah Consolation prize a dawng a ni]

ZAWLBUK

4.05.1983

1. Hmanah Zoram khua tin mawiin,
Lal lai ngurpui run in mual lum laiah;
A sakhming ZAWLBUK, chaltuai riahrun,
A ding luai e, hleihte'n run dang hnehin.

A chung chhawl leng uaiah Mur-va-lengte'n,
Run an rem, hraichawi chhun rawl hlanin;
A laichhuat hnuai, piallei hmun rem belin,
Lungchimte'n Tualvawk chham ang zal e.

2. Zankhua tlaiin thuahpuan khai val,
Khuai ang an kai, kimte'n chawilai runah;
Siahthing t̄ang naunawn keuhkhawm chhiin,
Chhiar thlang ar ang, an chuan bawhbel kham thing.

Inkut-elh, inbuan hlim thawm thang karah,
Awmhar val biahzai a fawn vel e;
Zuapa lengte'n thiamhnang puang ang t̄ahin,
Enga'n Hmeichhe lawi an kham mai le.

3. Thinthi-a zanmu chhing awm maw,
Doral, Sahrang laka nunau muantu;
Tlawmmaka thlafam chan pawh huamin,
Ram leh hnam tan, himna kulhpui a ni.

Dan leh hrai, taimak, chak leh rinawmna,
Kut themthiam, khua leh tui t̄ha zirna;
Huai leh chhel, fin leh bengvarna run lian,
Chhing zo maw, t̄hangthar thiam zir runin.

HLA THU HRLIHFIAHNA

Lal lai ngurpui	: Lal, Lal mek
Chaltuai riah-run	: Tlangval riahna in
Run dang hnehin	: In dang ang lo in
Mur-va	: Vamur
Laichhuat hnuai	: In hnuai
Tualvawk	: Vawk
Thuahpuan khai val	: Tlangval
Khuai ang kai	: Pungkhawm, kal khawm
Siahthing tang	: Thing tang
Naunawn	: Naupang
Awmhar val	: Tlangval lungleng
Zuapa lengte'n	: Patling zawlbuka leng
Hmeichhe lawi kham	: Hmeichhe kal phal lo
Tlawm mak	: Tlawmngai
Chhing zo maw	: Khum ang maw, tluk ang maw

[He Hla hi YMA Chanchin bu kum 1997 April thla a chhuak a ni]

PI PU RUN

4.11.1982

1. Siahthing, maurua tuahrem run,
Chhawl hnah zar hliap hnuaiah;
Lungchimtein an lawi e,
Kan chhuan pi leh pute;
Lengkai-ah sawr lai Bawng leh,
Changsial an ngir za a;
Tualvawk, chouï, bawhar leh,
Naunawn an chiar nghian e.
2. A sawngka dawhrem tlaitlan,
Zuapa hnamchem tahna;
Hmeinu leng zing sum sukna,
Laibang sa lu tlar bung;
Khartung sawn va rel ìla,
Annem-in min lo chhawn;
Taptual dawhthing belin maw,
Tinkim an dawn za e.
3. Hril thiam i maw, a run chhung,
Aikhum fazem inkual;
Chungtiang khanchhuk kham thing mawi,
Mimvai zar var siau e;
Rawl hluina vawngthleng, mau-fian,
Rap hak um-bur khai nen;
Dawhrem laikhum an zalna,
Thuah pawnpui-in mawi e.
4. Siktui um pal ang an tlar,
Run chhung bang thlang mawiin;
Hreu ki tar kawlar banna,
Relthul bang kil mawitu;
Doral thuam chengrang, laifei,
La dehna kaihhmui nen;
Tuan rel nau ang awih hlantai,
Bantlang hrui kur dim e.

5. Dai lungrawn an liam zo e,
 Kan lungduh pi pu te'n;
 An run rem sir-ah hnawlin,
 Thlang sappui dung kan thul;
 Hlei te'n a hlu pi pu run,
 Kan ram thing, mau tuahrem;
 Mahni kutkawih ngei ring a,
 Lungdam te'n an lawina.

HLA THU HRLIHFLAHNA

Siahthing	: Thing
Maurua	: Mau leh rua
Lengkaiah	: Kaitenah
Changsial	: Sial
Tualvawk	: Vawk
Choui	: Ui
Bawhar	: Ar
Naunawn	: Naupang
Sawngka dawhrem	: Leikapui
tlaitlan	
Hmeinu leng	: Hmeichhia
Zing sum sukna	: Zing buh denna
Laibang	: Banglai
Khartung	: Kawngkhar
Taptual dawhthing	: Dawhthleng
Aikhum	: Khumai
Fazem	: Buhzem
Mimvai	: Vaimim
Rawl hluina	: Chaw eina
Vawngthleng	: Thlanvawng thleng

Rap hak um bur	:	Saum bur
Siktui um	:	Tuium
Hreu ki	:	Sazuki ki hreu
Kawlzal	:	Ipte-pui
Relthul	:	Thul
Kaihmui	:	Hmui, La dehna chi khat
Hlantai	:	Phun hlan

KAN LENNA RAM

30.08.1983

1. Tukloh ram ngaw hring riai,
 Rah tlan thei tui tinreng;
 Par tin thang mawi vul chi chiaina,
 Kan lenna tlang ram mawi;
 Pi pu chen-a kan chhuan,
 Zai tinrenga kan chawi;
 Thlaler ram tau, di thang hmun a,
 A chang zo mai tur hi;
 Lungruka ka dawnin,
 Thinlai a dam thei lo.

2. Hman-a lungrual te a,
 Dar ang leng za thin kha;
 Kawlfung, ngovar, hreungen, kisau,
 Hmawng ang an pem zo e;
 Chung lum kawlngo, pualhrang,
 Kulva leh kawlv a te'n;
 Mualzapui min lian san zo ta,
 Kirzai an rel si lo;
 Hnuchhawn ram a chang mek,
 Dar ang kan lenna ram.

3. Hmatiang kan sawnna hi,
 Hai rual a ni ne'm le;
 Lampui zauah phei vawr loin,
 Thiamthang khawlin kan tlan;
 Chung len khawl-ah chuangin,
 Mualza khumin kan leng;
 Riman khawlah biahzai, hlimthla,
 Kar hla kan inhlan tawn;
 Mahleng maw, kan mangnghilh,
 Kan ram dawi ang dawm hi.

4. Ram tuk ban rel ila,
Sawmfang hmun nghet siamin;
Kan tu leh fa,thangthar lengte,
Rel thang kan phurh loh nan;
Pipu laih sui h savun,
Choui chhun rawl chang pawh;
Pian leh murna dawn ti tawitu,
Lungmawl kan sel bang lo,

Aw Zoram, aw Zoram,
Ṭapin ka thir reng che.

HLA THU HRLIH FIAHNA

Rahtlan thei	: Nungchate thei tlan
Kawlfung	: Sele
Ngovar	: Ramsa pachal ki hreu
Hreungeng	: Sazuk pachal ki hreu
Kisau	: Ki sei
Kawlingo	: Kawlhawk
Pualhrang	: Vapual
Kulva	: Vakul
Riman khawl	: Inbiakna khawl chi hrang hrang
Nghaleng maw	: Mahse maw
Mangnghilh	: Theihnghilh
Pi pu laisuih	: Pi leh pite lehkhabu

AW MIZORAM, HARHIN THO RAWH

25.09.1983

1. Aw, Mizoram, thinlaiah ka hmangaih che,
Chhinlung naufa hallote'n kan lenna;
Chung khuanuin kan tana ruat reng i ni,
Damlai hringnun khawvel ram zauah hian;
Zawt-a zawngin kawl pawh vel chhuak mah ila,
Kan hnam sakhming koh ram dangah awm lawng e;
Kan tu leh fa, kan chhuan awm zelte tan,
Kan lu nghahna kan hnam ro hlu i ni;
Aw Mizoram, ka hmangaih che.

2. Aw ram riangte, thinlaiah i cham reng e,
I ro sum pai neih chhun beithamte hi;
Hnam dang lengte'n tui ang an thal zo zel a,
Pal ang danzai i rel dawn lawm ni le;
I hmun lo ram, i chanvo bil zimte hi,
Ami laikhual zin sah thlak lul suh aw;
Anpai leng tan hlunding a rem nem maw,
Chimralna khartung chu sawn lul suh la;
Aw Mizoram, harhin tho rawh.

3. Aw Mizoram, lungrukah ka vei reng che,
Sen leh bela lungchim te'n kan chenna;
I ram leilung, thing leh mau leh nungchate,
I siktui thiang lui dung lengngha zawng nen;
Tu'n duaidim loh, rauhsan tur ang hrim a,
Sa pa tal-a suasam i tuar mai le;
I sik sa nuam, khuangruah i dawn thinte,
Hran thli hrangin a nuai bo mek zel a;
Aw Mizoram, harhin tho rawh.

4. Aw Mizoram, dawn reng i tisei lua e,
I luah ram chin i hum zo si lo va;
Ṭuan leh manga khuanu ram ri lo kham sa,
Enga'n nge maw, ṭhenzai an rel mai che;
I chi leh kuang, unau mim ang piang za,
Rorel hmun lo hnuiah kan kuna e;
Runpui hmundo khaipa i ni si a,
Ṭhui khawm lehzaì rel hi i mawh a ni;
Aw Mizoram, harhin tho rawh.

HLA THU HRLIHFIAHNA

Chhinlung naufa	: Chhinlung chhuak
Tui ang thal zo	: La zo, hmang zo
Pal ang dan zai rel	: Dangbet, phal lo
Laikhual zin	: Mikhual zin
Anpai leng	: Mizo ni lo, mizo ṭawng pai
Hlunging	: Kumhlun
Sen leh bel	: Nausen lai
Tu'n duaidim loh	: Tu dimdawi loh
Sapa tal	: Ti chhia, tal vak vak
Hran thli	: Sarthli, thlipui
Runpui hmundo	: In leh a vel, Inpui, in nghet
Khaipa	: Neitupa

ZAWLKHAW BUNGPI

8.09.1995

1. Zawl khawpui sumtual a zau laiah,
Zaleng lam ang her-na lamtluang hrulah;
Thinlai lungkuai aw sangthing mawi,
Hawih ten ngir e, ðuam leiluaiin;
Zawlkhaw Bungpui.
2. Turnipui sensa a hrang hnuiah,
Bel nuam lo che zaleng an awm lo'ng e;
Hahlai chhawl dawi angin min dawm,
I hliap hnuaia nilen ka nuam;
Zawlkhaw Bungpui.
3. Mahse, awmhar-in ðap ðhin che maw?
Awithang, rahtlan va leh hleimualreng ten;
Lungchimtein an lum nem che,
I zar mawiah chham ek kai e;
Zawlkhaw Bungpui.
4. Chung khuanu'n hualin i dam sei se,
Lungmawl lenna khawpui sumtual zauah;
Hlimtein i la leng nang e,
Pathian fate lo lan hunah;
Zawlkhaw Bungpui.

HRING KAN NUN HI

15.02.1983

1. Hring kan nun hi dawnin mak chang narawh e !
Lianchhung nun leh a riang nun reng hi;
Piallei leh thangvan anga kar lam hla,
Rairah riang vang lianchung an chan hi;
Haiin lallai nawmmak an chen chu,
Thian ta run e, nun ning fam Ṭhasaiama kha;
Hril thiam har renga hring nun hi.
2. Ṭhi awrh lo thu ti-a malmak bik mai zawng,
Rêng zawng suihlung fîng ta lem lo ia;
Dawn lai awn malsawm hring nun kalsiamah,
Lian ngai lian ta reng lo hian e;
Lam ang lo her, tu kham rual lah lo,
A riang endawng dai kil kar naufa leng;
Lallai par ang vul thei e.
3. Thlang hriat ni mah suh i, a riang naufa leng,
Dik leh rinawm vawng zel tang ka tih;
Angur ṭhat chhuah pholeng tar ang hrim a,
Ami lengte hrilfak tling mah se e;
Ropui rel thiam Biak lai khuanu lengin,
Hai ta lo chu dik leh rinawmna vawngtu;
Khuarei-ah siam lian rual khumin.

I THIL THLAWN PEK

09.12.1988

1. Hahlai damte'n kan chawlh nan a,
 Zan thim i siamah hian Lalpa;
 Laikhum belin chham ang kan zal,
 Luahlai thai leh hrai dun leng nen;
 Natna hri leng tam tak karah,
 Ral thuam rum vung pawh hre lo va;
 Muangte'n zanmu kan chhing thei hi,
 I thil thlawn pek, kan dawn a ni.

2. Fam ang der-a zanmu chhingin,
 Hriatna tin reng tui ang chawl kha;
 Nungdam tein hai ang min thang,
 Zingtiang borual thiag dawng thei leh;
 Turni eng mawi lo chhuak hmuin,
 I kut chhuak mawi kan hmuh zawng leh;
 Kan hriatna beng ti tlai zawng hi,
 I thil thlawn pek, kan dawn a ni.

3. Ei leh intur kan chham hlau-in,
 Kan thawh theih tawh hna min pe a;
 Thawh theih nana hriselna leh,
 Tha-hrui chakna pawh min pe a;
 Zum leh hriam karah thawkin e,
 Hliampui rapthlak pawh tawh lova;
 Damte'n chhunni kan leng thin hi,
 I thil thlawn pek kan dawn a ni.

4. Tlaini tla sen sir siar karah,
 Siang lawina run lamtluang chhuiin;
 Sakhmel tha siar hrai duh lengten,
 Duhte'n par ang min lo lawm a;
 Chhem dam virthli leng iangin maw,
 Chun annemin min lo thawi a;
 Awmhar lungleng min hnem tur a,
 I thil thlawn pek kan dawn a ni.

TUAHTIRH LUNGDI

10.5.1979

8 : 30 p.m.

1. Panlai nuna ka hriat ngai loh,
Tu hrilh, zirtir lah loh hian maw;
Keimahah hian tleitir nunah,
A lo piang hmangaih di zun.

Aw, Tuahtirh lungdi,
I zun engin thinlai a chhun;
Ṭangah min fan, laitha a chhui chhuak,
Ka hmangaih che, Lungrunpui.

2. Lem ang der thiam humsual daiin,
Ṭlang zarel thang pawh phur ta la;
Ami lengte endawng niin,
I par tlan ṭin zo mah se.

Thinlai i tan ka hawng reng e,
Suihlung chhira min belh leh chuan;
Zaleng dang zawngte chu sirah hnawlin,
Lungchimtein ka pawm nang che.

3. Ami thinhrik hri chhia veiin,
Kuttual leichham paw'n awm ta la;
Laikhum bela zal mai niin,
Chinlai unau hla vekin.

In run chhungah Choui pawh,
Leng nuam lo mahs e langin e;
Kei chuan lungten che a hnehin,
Duhte'n ṭangah ka chawi nang che.

4. Thaiah luah che i rem loh chuan,
 Lengtūl mai hian ka mawi mang e;
 I lungtum leng chorun tuahna,
 Dal lem hianin min ring lo la.

Hring kan nun zawng engpawh ni se,
 Rauthlain Chatuan Ramah;
 Hlim leh lawma ngur nun i chan hi,
 Ka duhaisam leh lunglawmna ber.

HLA THU HRLIHFAHNA

Panlai nun	: Naupan lai nun
Lah lo hian maw	: Ni lo hian maw
Tleitir nun	: Tleirawl/rawlthar nun
Tuahtirh lungdi	: Tleirawl ngaih Zawng/ngaih Zawng hmasa ber
Laitha	: Thahrui
Lem ang der thiam	: Mi bum thiam
Humsual dai	: Sual kawng zawh, tlu palh
Endawng	: Hmusit
Par tlan t̃in zo	: Rim duh lo, kawm duh lo
Thinhrik	: Mi-te ten
Kuttual leichham	: Hnathawk thei lo
Leng nuam lo	: Leng duh lo
Thaiah luah	: Nupuia nei
Leng t̃ul	: Nupui/pasal nei lo
Lungtum	: Rilrua tum, duh zawng
Chorun	: Inneih duh

RUN NGHAHMAWII

1994 October

1. Hmanah chuan bahsam sei hniang,
A ṭha tlitir sen siar-i;
Thinlai ruk lungkham Parte,
Ṭhenloh biahthu kan tiam a;
Ka tawnah hrai duh chawiin,
Sakhmel par ang chul mah se;
A zual zel e, thinlaiah hmangaihna hi.

Aw ka her lawng lunglai ka her lawng,
Ami tuai thar tleitir leng tam mah se;
Luah lai thai run Nghahmawii,
Sakhmel par ang chul mah se;
A zual zel e, thinlaiah hmangaihna hi.

2. Hmanah chuan bahsam sei hniang,
Chun leh zua run Nghahmawii;
Duhte'n leng dang pawn helin,
Ngaih lai thu di an hlan che;
Rinawmna nun ṭha chawi a,
Ka tan par-in i vul kha;
Nghilh lo nang e, thinlaiah khuarei pawhin.

NUN ȤHA CHAWITU

A rel thiam e, a dung thiam e,
Khuanulengin Siamtu Rengin;
Thangvan sangah piallei zauvah,
A kutchhuak te, a duan chhuahte;
Ȥha lo awm lo, dik lo awm lo,
A lungdum e, a lungdam e;
A enchim lo, a thlir ning lo,
Tuipui aleng khawmuala cheng;
Va tinreng te, Sa tinreng te,
Dawi ang dawm tur, ro tin rel tur;
Nun Ȥha chawi tur, pawl hlim Ȥhin tur,
A mah iangin a dungthulin;
Piallei duang e, hringmi chang e,
Eden hunah rah thei hmunah;
Khawpten an leng, hlimten an cheng,
Engvangnge ni, Tu vangnge ni?
Khawilam chhuak nge, khawilai thil nge?
Ka chhui phak lo, ka dawn phak lo;
Sual bulbal chu sual zungzam chu,
A lo lang e, a lo lian e;
Hringmi lengte khua luah lai te,
Lem ang a der, lunglai an her;
An nun Ȥha par, an nun eng var,
An hran san ta, an bosan ta;
A pawl mang e, a pawl mang e,
Thihna thimin Ȥahna zanin;
Thla a zar e, khua a zing e.

Piallei daiah piallei thimah,
Rianghlei hluanthen hlimzai rel lo;
Pian leh murna hmunkhat ni si,
Chi leh kuangah kung hruai hmun si;
Indiriam e, inmausam e,
Inendawng e, inhnehchiah e;
Thlafam dairial inchantir e,
Mahse vai ang thamral lovin;
Chham ang zal hnu senthi luangin,
Dawvan a kai, thangvan a deng;
Van Rengpui ngeng a han chhun a,
A thinlai lung a na lua e;
Engan nge maw hringfa lengte a lo siam le?
Tinkim a dawn lunglam a vai;
Damte'n biahzai a rel thiam lo.

Duhten a siam hringmi tawnah,
Chhim thlipui iang a lo hrang e;
Thangvan a hawng, kuangruah a sur,
Ril-a siktui a lo put a;
Tuipui a let, dan rual lohvin,
Tlangtin a chim, mualtin a chim;
Vanhnuai khauvel he lai chhinah,
Hringmi sual fa a fam zo ve;
Khawtlang nun mawi dinthar turin,
Nun tha chawitu, chhingmit tluang zo;
Sakhming Nova chhungkim tein,
Duhte'n Lawngah a humhim e.

Siktui a kam, chhimhlei tualah,
An hril Sodom leh Gomora;
Suahsualna chu a sang mang e,
Tisa chakna hmang dik lovin;
Hurna sualah an tlu zova,

Khuanu Tirhkoh chunglum leng te;
 Nawmsip bawl nan pawl an tum a,
 Han dawn ve teh;
 A rapthlak e!!
 An khawtlangah mifel tha leng;
 Ngaiteh, sawm hlei an awm lo ve,
 Khuanu a hrang diau bil lo ve;
 Pal ang dang zo an awm nem maw,
 Sual nawmchenna vangkhawpui chu;
 Mei leh kat-ah a boral ta,
 A chawi zaleng kha zawng zingah;
 Nun tha chawitu Lota te chhung,
 An chawnbanah an kai chhuak a;
 A runlum thai pawmlai erawh,
 Hnutiang lamsul ang hawi vanging;
 Chilung ngirah lo change.

Ka hril thiam lo, ka puang zo lo,
 Damlai hringnun he khawvela;
 Hringfate nun siam tha tura,
 Siamtu Pathian thiltihzia hi;
 Hmanah Kanan ramtiam pana,
 Israel fate an kal laiin;
 Chung khua lo ri, van rial lo rum,
 A sawi vel e, Sinai tlangpui;
 Van tawtawrawt ri thang karah,
 An khawtlang nun inkaihhruai nan;
 A dan thupek a rawn puang e.

“I chun leh zua chawimawi nang che,
 Tual i that tur a ni nem maw;
 Tisa chakna uirena sual chu dai lo la,
 Rukrukna chu hnutiang chhawnin;
 Thu buai hla buai hretu derah,
 Dawt thu chhalin ding mai lo la;
 Ami thil neih chu awt hek suh.”

He dan thupek pawimawh tak hi,
 Hruaitu Mosia a rawn hlan e.

Thinlai damten a leng nem maw,
Chung Khuanu leng thangvan sangah;
Dawn lungrukah a kam lian si,
Hringmite nun suahsualna hian;
Tui let tira mei leh kat sur,
Dan thu sawm pek duh tawk lovin;
An khawlohna a ta chhuak a,
An kawtlang nun siam tha turin;
Piallei thimah a lo chhuk a,
A riang hringmi dung rawn thulin;
Chung riang Marin a lo chawi a,
Bethlehem khua Bawng In tlawmah;
Ran thleng belin chham ang a zal,
Sual thihna thim hnuaia thute;
Enna ropui a rawn thlen ta,
Kalvari tlang Kros chungah;
Kan sual thawi nan a lo tuar a,
A thisen hlu luang chhuakin;
Tlanna famkim a hlen zo ta,
Nun tha chawitu a fam ta maw?
Siamtu Pathian a zal ta maw?
Piallei thimah, piallei daiah;
Hringmi te num siam tha turin,
A bel thlan thim chham ang a zal;
Mahse hnehna a ta a ni,
Ropui takin a tho leh ta.

“Aw hmangaihna a va thuk em!!
A siam hringmi te sual thawi nan,
Siamtu Pathian a inhlan chu.”

He thu ril thuk leh hlu hi,
Hria apiang ten hlim leh lawmin;
Sual bawih ata an zuang chhuak a,
Nunna tharin an lo nung ta.

Damlai hringnun khawvelah hian,
 Nun siam that hna chunzawm turin;
 “Ramtin fangin kal chhuak rawh u”,
 Tih hi Lalpa thupek a ni;
 Chu thupek zawm Mingo valin,
 Kan lenna ram lo thleng vein;
 Lasi, khuavang, rau tin zawl a,
 Awmlai veite tap leh rum a;
 Doral hlaua chhun nileng a,
 Muangten ramtuan rel thei lo te;
 Remna, muanna minrawn thlen a,
 Nunna, damna minrawn thlen a;
 Piaral kai nan Thangchhuah ngai kha,
 Rinna -in maw kan kai thei e;
 Nun tha chawiin hmatiang kan sawn,
 Finna, thiamna chhawl ang min ban;
 Hlimin kan zai, lawmin kan lam,
 Remna thlifim leng vel karah;
 Thenawm khawveng inhmangaihin,
 Hlemhlet, rukruk, tualthahna te;
 Zu ruih, inngaih te mausam-in,
 Par ang vul e, kan khawtlang nun.

Hun leh ni te an liam zel a,
 Chanchin lawmawm kan dawnna chu;
 Kumpui za sul a lo veiin,
 Tinkim dawnin han thlir ve teh;
 Kan kawtlang nun tlakchhiatzia hi,
 Chawltui ningzui, ruihhlo tinreng;
 Ei leh in a, inchiu ruiin,
 Inngaih, rukruk, tualthahna leh;
 Over dose, inawhlum nen,
 Awmlai lunglian AIDS karah;
 Buaina chhumin min tuam vel a,

Lanu leng leh chhuithangval rual;
Sakhmel sensiar dawntuai thaleng,
Hmanah doral sahrang tawn a;
Nunau zalengte lungmuanna,
Thlafam lusun awmhar hnemtu;
Bawhar pul hri man ang hrimin,
Sakhmel ngui leh dang lip lepin;
Chakna lai tha zawi ngawih ngawihin,
Kawmkar hmun thim belin an thu;
Nun beidawnga tap leh rumin,
Boralna thlan khur thim panin;
Thihna kut vawtin a hruai a.

Puitu an ngai, chhantu an ngai,
A chawiliantu chun leh zua te;
Sum ngainatna bawihah tangin,
Hlemhlet, itsit, elrelna leh;
Inbum, eiruk thamna karah,
Rualawhnain a tuam vel;
Mahni kutkawih thawhrim rah a,
Hraichawi fanaute chawm zo thin;
Nun kawng dika hruai leh vengtu,
Run lum nuthai, chhuangkaw khaipa;
Ei leh barah, silh leh fenah,
Hmeithai, patchhiate inhnemna;
Riangvai chanhaite tanpuitu,
Engtizaiziang ni ta le?
Kut tling lova sum hmuh tumin,
Thamna nen maw pisa an kai;
Ruihtheih thilte zuar leh hralhin,
Hlepruk theih tur an lungkam a;
Leplerh, uire, pawngsualna nen,
Serh leh sang reng an nei lo ve.
Kohhran chhungkaw zingah lah chuan,

Challan, chungnun, mi fak duhna;
 Chapona sual chhum ang a zing,
 Inngaihtlawm leh lainatna a;
 Suala thlute siam that tum a,
 An tha leh zung hmang thin te khan;
 Mahni hlimna lam chauh umin,
 Hraichawi fanau lungkham lovin;
 Rinawm, dikna, taimakna leh,
 Insum theihna hlamchhiah siin;
 Thlarau nunah chansan tumin,
 Chawmkhuang rema zaitin remin,
 Ningzu rui iangin an lam e.

Kan ram leh hnam rorel khawlah,
 Sual duhamna Lalah a thu;
 Inhek, intham, inpawng nekna,
 Mahni tanghma haina karah;
 Remna, muana par ang a chuai,
 Dikna, felna, sirah hnawlin;
 Sum leh paiin ro a rel a,
 Biahthu laiah a tan lova;
 Kan ram leh hnam hmatiang sawn nan,
 Chun ang kan belh Sorkarpuiin;
 Duhten min hlan sum leh pai hi,
 A riang naufa chanai thlengin;
 A thei faten an hui mai le,
 Lianchhung nun leh rairah riang nun;
 Hleih ten a dang a pawl mang e.
 Hrilh sen rual loh puan zawh rual loh,
 Kan khawtlang nun suahsualna hi;
 Thinlai rukah lungkham lova,
 Muang ten zan mu kan chhinsan chuan;
 Kan ram leh hnam boral tumkawng,
 Doral lian leh thiam thang ralthuam;

Chimral aiin a hlauhawm zawk,
Nova damlai tui let dan leh;
An hril Sodom Gomora-a,
Thil awmzia te han dawnkir la;
A chhunga cheng sualna vangin,
Ram leh hnam, khua a lo ram thin;
Babulon khaw ropuina te,
Aigupta ram sanna zawng te;
Grik mi te finna te kha,
Khawian nge maw an awm tak le?
Tunlai khawvel Sorkar zingah,
Russia Sorkar kehdarh dan leh;
USA sanna te hi,
A thupek zawm lo hnuk thla a;
A thupek zawm chawisang thinu,
Siamtu Pathian remruat a ni.

Hai ang thin gin lo tho ula,
Phengphehlep kua a tlai hma hian;
Kan khawtlang nun siam that hna hi,
Mut mawh hnar mawhah nei teh ang;
Hmana khawpui tap leh tenawm,
Mi te hmuhsit Geneva pawh;
Lalpa Pathian dan thu hmangin,
John Calvina'n a siam tha a;
Vangkhaw thianghlim leh mawi niin,
Remna khawpui sakhming puin;
Vanhnuai khuavel a deng chhuak e.
Mahni tum tawh Vawnzemah aw,
Chun leh zuaten lo ngai teh u;
Hraichawi fa nau chhang tikhatin,
Fa rila rah kan titlem a;
Enkawh zawh tawh kan tih hlawm kha,

Engvangin nge chun leh zuaten;
 Kan thutiamah kan din loh le?
 Bawhar pui pawn a hrai chawite;
 A awpkhawmin a tuk khawm a,
 Keini pawhin a dungthulin;
 Hraichawi fanau awp khawm vein,
 Nun kawng dikah hruai leh vengin;
 An chanpual hna siamsak vein,
 Pawnlam thila inhman tam hi;
 Puan ang bangin i sim ang u.

Hmei a kara a chhia leh nghal,
 Palchia ang thlak theih ti a;
 Hmuhsit anka len thin te hian,
 Sumdawnna thil kawng tinrengah;
 Engah sul lam kan suddir a,
 Kan chhuah vah tamtir lutuk le?
 Engtin hnamdangin min ngai maw,
 Kan thangtlawm e, mipa te hi;
 Nupui fanau chawm zo turin,
 Taima takin hna thawk ila;
 Dawmten fanau hraiduh chawiin,
 Riahrun lumin kan hmeichhiaten;
 Ei leh in tur lo rel teh se,
 Chutin uire, pawngsualna te;
 Kan khawtlangah a tlem ngei ang.

Hmana pipu lenlai ni khan,
 Kut kem nei leh zuruih buai ching;
 Mi zawmthaw te an endawng a,
 Nupui-pasal inzawn kawngah;
 An hnawn phah hial a ni lawm ni?
 Keini pawhin eiru hausa;
 Ruihhlo ngai leh zuartute hi,

An sum neih leh hausak vanga;
Khawtlang nunah challan tir a,
Hruaitu dinhmun hlan mai lovin;
Sirah damten puan ang hnawlin,
An nun ṭha lo endawng ang u.

Thaikawi ziaṭial zirna run a,
Panlai nau rual rawn fuankhawm te;
Damlai hringnun nungchang mawi leh,
Thiamna, finna, taimakna nen;
Intodelh dan zirtir ila,
Ṭhang leh tharah kan khawtlang nun;
Par ang vula a lo mawi nan.

Siamtu Pathian fak leh biao,
Kohhran inkhawm her-rem ṭhain;
Dawntuai ṭhalai, runlum nuthai,
Zan chhuah tam hi titem vein;
Duhten kan chan Thlarau Thianghlim,
Taimak, rinawm nan hmang vein;
Kan Pathian ram thilpekah pawh,
Kan thawhrim rah seng ngei hlanin;
Kan hnapui ber leh pawimawh ber,
Kan khawtlang nun siam ṭhat hna hi;
Kan chhungkua-ah i ṭan ang u.

Kan ram leh hnam roreltuten,
Thinlung thianghlim leh kut faian;
Ram rorel khawl hi vuan teh se,
Thuneihna leh Lal inchuh a;
Sial ang intai buai mai lovin,
Felnah, dikna silhpuan sinin;
Intham, eiruk ṭhuam ang dovin,
Mi lian leh te thleihrang lovin;
Thu khat vuain lengza ila,
Kan khawtlang nun suahsualna leh;
Retheihna hi kan umbo ang.

Kan sawm che u, zu ngawlvei leh,
 Drugs Addict zawng zawngte u;
 Tisa chakna hmang khawlova,
 Hurna suala tlu te zawng nen;
 Lungngaihna thlan thim khur bela,
 Chham ang in zal hma ngei hianin;
 In nunna-a theihna zawng leh,
 Chakna thahrui sawm khawm lehin;
 Damlai hringnun khawvelah hian,
 In vulna khua a la tlai lo;
 Themna chhum ang zing riai karah,
 Rose par mawi saw thlir teh u;
 A rimtuina leng chhuak turin,
 Tichhe theitu doral lakah;
 A hling hmangin a inveng thin,
 Keini hringmi thilsiam hlu ber;
 Duhten Khuanun a siamte hian,
 Min tihchhiat tum sualna tawnah;
 Thlafam kan chang mai dawn em ni?
 Hawh u, thil sual tih chakna hi;
 Thinlaiah Sial ang lian mahse,
 Mahni inthununnnaa hnehin;
 Hunawl i siamsak lovang u,
 Hunawlah-ah hian sual a piang a;
 Sual man thihna a ni si a.
 Hun leh ni te an liam zel a,
 Kan damlai ni a tlak hma hian;
 Siamtu Pathian thupek zawmin,
 A hniakhnung zuia rinawmin;
 Kan khawtlang nun kan siam that chuan,
 Remna, muanna ni eng hnuaiah;
 Zalenna par kan tlanza ang,
 Damlai hringnun ral hunah pawh;
 Rauthla-in maw chatuan ramah,
 Par ang vulin kan lengza ang;
 Engkim siamtu chung Pathianin,
 A venghimin a hualhim a;
 A chawimawi thin NUN THA CHAWITU.

KHUANU RO HLU

Ngai r'u, lenrual lungduhte u,
Kan lenna tlang ram mawi tak hi;
Chung Khuanuleng duan danah chuan,
Nungchaleng leh sa tin reng nen;
Hlimte'n dar ang kan len-za nan,
Sik leh sa nuam nemte'n kan dawng a;
Khua fur khuangruah tawkte'n surin,
Thing leh maurua zing ri riai e.

Mahse, suihlung kan mawl mang e,
Sawmfang hmun tur kum tin suan a;
Tlang tin dum dur lentu zing riai,
Sa tin chaina ram tuk darin;
Senmei kan chhuah, chappui rawhin,
Mei lam satin kan dang si lo;
Tuk loh lentu thing leh rua,
Kumpui sul tam thang leh lian;
Kan ram awitu nungchate nen,
Kar lovah maw, vapmei chang e.

Senmei hrangin rangkham a kai,
Tharsa lengte laitual lenna;
Khamkhuai runpui a nuai vel e,
An hrai chawi nau duh laite nen;
Senmei khu-ah an zam ral ta.

Han thlir ve teh, thinlai a nâ,
Chhawl thing hnah nem hring no nghialte;
Boruak thianghlim min hlantu leh,
T̄uahpui leh vau, Chhawkhlei, ainawn;

Sangthing zar-a nauban senhri,
 Par tin thang vul kan rawm mawitu;
 Zai tin thanga kan chawi ve kha,
 An chul zo ta, an chuai zo ta;
 Senmei tawnah an uai zo ta.

Zo Siktui thiang luang dem dem-ah,
 Hmanah rusum kan thlak a e;
 Tun-ah buhbal venna hlo leh,
 Thih tûr hlauhawm tinreng hmangin;
 Luipui lengnga kan hrai-a e,
 Nghaleng lungphang an leng ziai ziai;
 A tui thiang lam pan dial dialin,
 A fan chhuak e, a fan kim e;
 Thihna turin luipui dung tluan,
 Aikam, kaikuang, tuikep, aidup;
 Suanglung bel kaw, luipui nunngcha,
 An tan himna reng awm si lo;
 Chhungkaw mangna a lo thleng e.

Kan ram luipui siktui li-ah,
 Suanglungpui lian tawn darhna bomb;
 Tekmei chhiin an zuk thlak a,
 Nghaleng tual chai inral ring lo;
 An hrai leng nen an fam zo e.

Luipui dungah awmhar niin,
 Tinkim dawnin karawn fang leh;
 Siktui-a leng nungcha zawngte,
 Khawia'n nge maw an awm tak le?
 Awmhar lunglen min hnemtu te,
 An sakhmel tawn tur awm lo ve;
 Nunrawng dawn tawi, lung kan mawl vang,
 Luipui nungcha an fam zo ve;
 Ram dang nghaleng chawkluh leh nan,
 Sum leh pai tam kan seng leh si.

Ram bawhar leng, chhawl thing hnuaiah,
Kawpte'n dar ang an len laiin;
Hringmi tur vulh an fak maw,
An tang an fan, laitha a zawi;
Thlafam dairial a chan tir e,
A nâ lua e, a nâ ngei e;
Chham ang an zal piallei daiah.

Kan dawn kim lo, kan dawn sual e,
Nungcha hrai hlum sa kan fak hi;
An thihna tûr an tang fantu,
Kan tanglaiah ser ang chamin;
Natna hlauhawm cancer thlentu,
Kuttual leichham piansualna nen;
Tu leh fa-ah langchhuak thei e,
Mahni inhrai mai kan nih chu.

Pasaltha ramsa pelin,
Chengrang chawiin an ram chhuak a;
An tawn apiang dar ang chhaiin,
Awi, ka rei maw !! Zukpui ram tla an va tawng e;
Tlang anrawn tîr, chhuahtlanga'n maw, hla do nenin,
Naunawn an au, vangkhua hlim e;
Mahse keizawng, ka dawn ngam lo,
Zukpui hrai chawi hnuntui ngai a;
Chunnu lova a fam tur chu.

Tukloh ram ngaw lentu hnuaiah,
Nghovar rualte an lenlaiin;
Chengrang chawiin a thawng darh a,
Ngai teh, ngenmu tawng Nghovar chu;
Hliampui tuarin a chiau vawng vawng,
Chham ang a zal lenrual thlavin;
A nâ lua e, a nâ lua e,

Dangcharin maw, chhun rawl an vai;
 Awmhar luaithli a nul bang lo,
 A lenrualte'n mualpui an liam;
 Hnutiang sul ang an hawi lo ve.

Turni sensa hrang vung hnuai-ah,
 Khisa dangchar thaw huam huamin;
 Zo sik-tui thiang, dawnzai a rel,
 Mahse, keizawng ! ka dawn ngam lo;
 Tu paw sawi lo, hlau reng renga ram tla thina kha,
 A cho rual loh chengrang chawiin a lo chang a;
 A fam tir e, chengrang kauin, a famtir e.

Phuaivawm hrai chawi dar ang chhaiin,
 A pui a hrang diau bil lo e;
 A chawnban leh anka hmangin,
 A zam ne'm maw mihrang hmaah;
 A chawi lai hrai duh leng chhanin,
 A tlawm ta e, Pasaltha chu;
 Thlafam dai rial a chantir e.

Sa-pui a hrang, khisa lengin hringmi a bel,
 Vangkhaw tual-ah lo zuang lutin;
 Mahse, en teh, lung an mawl e,
 "Thlunglu a zuar, thlunglu a zuar";
 Tiin tlangin an lo au a,
 Hnamchem an len, laifei an chuh;
 Hum a hnehin an fam tir e.

Huk-pui thangin hrai duh a chawi,
 Hnuntui pe'in sang thing zar-ah;
 Engtizia nge sual ang hrim a,
 A ruk tea an rawn veh le;
 Eheu ! a deng ngenmu lengin,

Hrai duh a pawm, tlanzai a rel;
Senthi a lung, a țanglai-ah,
Dawi ang dawmtu tawng ang maw e;
Thlafam dai rial a chan chuanin,
Engtin awm maw a hrai chawi kha.

A lo leng e, Pualva awmhar,
Kawplai lung-di zawng ruai ruaiin;
A tawng nem maw, a tawng ne'm maw,
Chengrang chawi tawna fam chang hnu;
Hman-a hlimte'n an lenna kha,
Thinlai damte'n a fang thiam lo.

Tinkim dawnin han thlir ıla,
Khawnge an awm Tumpang sial leh nghosai rualte;
Hreu-thang ki țha, vavu leng nen,
An sul-i-hnu rial ang a dai;
Hmawng ang min pem san ta em ni?

Siahthing zara berhva run rem,
An hrai chawite'n an nghah laiin;
Naunawn lungmawl an lo lian a,
An chun sul haw, fang rawn fatur emaw tiin;
Berhva hrai chawi âng hiam hiam e,
Mahse sal ang an man ta si;
An chun haw e, an zua haw e,
An hrai chawite duhleng hawnin;
Hrillh an hai e, lunglam an vai,
Khawnge an awm an hrai chawite;
Țapin kil tin an zawng ruai e.
Rah tlan valeng humsual daiin,
Hringmi kamthang-ah a awk a;
Han dawn ve teh, a hrai duhte'n,

Ȧhal tui angin an lo nghak a;
 Mahse sul ang a haw si lo,
 Nau ang an Ȧap chunnu ngaiin;
 An sakruangah laitha zam lo,
 An run zawlah zal rawng rawngin;
 Thlafam dairial an chang zo ta.

Perh lung lenin Sirva kan sai,
 Par tin thang vul ningzu tlan a;
 Awmhar lunglen min hnemtute,
 An zai ri mawi, thinlai lungkuai;
 Hun bi kan chhiarna zawng zawng kha,
 Rial ang a lo dai zo ta e;
 Kan lenna vangkhaw sumtualah,
 Hringmi sual tur rui au rawl leh;
 Thiam thang khawl ri rum vung vung karah,
 Kei ka thinlai a zing riai e;
 Suihlung min len tukloh ram ngaw,
 Nungcha zawngte lenna ramah;
 Chengrang tung a, thlafam chhanna tȦr ak lo hian,
 Va Ȧuan ila chu ramah chuan;
 Hnamchem len leh senmei chhuahte puan ang bangin,
 Kamthang zawng zawng va sut vekin;
 Nungcha leng nen siamtu faka zaitin vawr leh,
 Nun-chan zir a lamthai zain;
 Khuanun duan ram hringnun khawvel a vul ngei ang.

Hmanah Pi leh Pute chuanin,
 Senmei lam sat hmasa lo chuan;
 An tuk chappui an rawh ngai lo,
 Tukloh ram-ah senmei chhuak se;
 Ȧhelh loin an awm ngai ne'm le,
 An rauvi- thla Pialral ram-ah;

Fai sa ringia a len theih nan,
Sa tin kapin thangchhuah mahse;
Damsa hrai duh leng chawi chungah,
Rawng takin an nung ngai ne'm le;
Keini Pi Pu sa biak ban a,
Kristian eng a leng ta te hian;
Khuanu lengin duhte;n a siam,
Nungchalengte kan ngaihsain;
Thing leh maurua kan suasam maw?
Tiang reng renga kan nun chuanin,
KHUANU RO HLU tukloh ram ngaw;
Nungcha lengte an lo mangin,
Dar ang kan lennna tlang ram hi;
Zo phul di hmun a chang thuai ang,
Buh leh bal leh riahrun remna;
Chawk luh ngai vek a lo niin,
Intodelh tih ni awm lawng e;
Hawh u, Buannel ram din lehin,
Nungchate hi i humhalh ang;
Dawi ang dawma enkawl tur hian,
Siamtu'n hringmi min ruat a ni.

[Kum 1992 a YMA in nungcha humhalh thu leh hla in phuahsiakah
Poetry-ah Consolation prize a dawng a ni.]

THLAFAM LUSUN LUNGLAI HNEMTU
(Mithi awm nikhuuaa Mizo khawthlang inrel bawl dan)

1. Lenna Zoram hmun sangah hian,
Hringmi leng fam awm chang nia;
Pi Pu chena kan hnam dan tha,
Nun mawi zethang par ang vuil hian;
Lusun naufa lunglai hnemin,
Kan Zotlang ram mawi tinuam e.
2. Thlafam dar ri a lo thang a,
Vangkhaw hringmi thinlai thawngin;
Vanduai run chhung leh sumtualah,
Ami zaleng an lo pung khawm;
Hliapzar siama thut hmun remin,
Dawn thingpui bel tualah ur e.
3. Chhingkhual lam hnai chhung leh khatte,
Tuan rel u leh nau ko turin;
Sial ang an liam tlawmngai val chu,
Turni hrang leh khuangruah hnuaiah;
Thim leh varin hleite'n dang lo,
Hmatiang hlenin an duai lo e.
4. Bilhpuan khunin laikhum zawlah,
Run lum nuthai sakruang kilin;
Chhingmit luaithli tui ang hnamin,
Saisen nau ang tap khuai bang lo;
Chinlai unaute'n nempuanin,
Sakruang chul hnu anrawn tuam e.

5. Thlafam thlunglu men ngaih changin,
Chhuihthang val leh lanu lengte;
Awmlai vei nate lo chu,
Laikhum belin an zal nem maw;
Turni liam chhung zantiang khumin,
Chhing lote'n tlaikhua an var e.
6. Thlafam lusun thinlai lung zing,
Fang fa tui lo dawí ang dawmin;
Lungduh then leh rual tha lengte'n,
An run chhunga rawl kilpui a'n;
Damte'n chawnban vuanin an kai,
Rawlhme h tui tin tha an hlui e.
7. Mim ang piang kung hrui hmun lo,
Chi leh kuang hnai ni mah suh se;
Vangkhaw lenna hmun zawngte chu,
Ramtuan tulin nang vel mah se;
Chang dang kan zai reng rel lovin,
Zatlangin maw! Awmni khawm e!
8. Thlafam dairial piallung karah,
Changchi ianga ling mai lo va;
Damte'n chham ang an zalh nan e,
Chun leh zuarawn fuan khawm zinga;
Zaithing tuahkhawm temthiam zuapa'n,
Awichawi zal kuang lo tuahrem e.
9. Fam rolung mual dai hnawm a'n e,
Chhuihthangval rual khuai ang an kai;
Thlafam chham ang zalna run tur,
Piallei thuahriat karah an rem;
Annem lengin dawn tur chawiin,
Hahlai chhawl dawí angrawn dawm e.

10. An bang bil ne'm salpa naunawn,
Vangkhaw tuala chai mai lovin;
Hnamchem chawiin dai lungrawnah,
Val sul zuiin an her liam e;
Piallei thlan khar khaukhurna tur,
Siahthing tuai tha an tu lawr e.
11. Damlai hring nun khuavelah hian,
Tawn leh ni reng awm tawh lo tur;
Sam ang thena vui liam turin,
Thiam hla chhamin sa biak Puithiam;
Khuannu'n hringmi a duan dan leh,
Pialral ram nuam chanchin hrilin;
Thinlai lung na rawn thawi dam e.
12. Remthing chhunga fam hnu chawiin,
Lungrawn mual tumkawng an chhuipui;
Lenrual duhte' sul ang zuiin,
An zalh piallei thuahriat karah;
An tufate'n sul rawn tumin,
Piallei khur thuk an hai chhilh e.
13. An duai nem maw, lanu leng rual,
Ami pung khawm chhawlhal thawi nan;
Dawn tur semin hmanlel mah se,
Thlafam lusun chhuan chham hlauvin;
Phurhhlan siamin run tin an chhiar,
Tuahthing, fangfai an khawn khawm e.
14. Hringmi tawna tawrhhar mi hril,
Fam ngaih lunglen thinlai na hi;
Anka damte'n hnem zai relin,
Tha leh zungin chhawmdawl mah se;
An run chhung thil inrelbawl nan,
Ralna thlipek an hlan leh e.

15. Zankhua tlaiin leng zawngte chu,
Fam ngai awmhar runah an kai;
Sennau ang ṭap thinlai lung hnem,
Rauthla lenna Piallral ngaih hla;
Anka hla hril hmatiang hruaiin,
Chawmkhuang bengin an vawr dial e.
16. Zantiang awmhar lunglai hnemtu,
Biahzai tin vawr phungrual an ṭin;
Vangkhaw muantu tlawmngai val rual,
Mahni run lum laikhum pelin;
Thuahpuan khaiin fam ngai runah,
Laichhuat daiah chham ang zal e.
17. Luanglai hnema chhawmdawltute,
Lusun naufate'n hai loin;
Ei leh barin hrai tum mah se,
An kil nuam lo thlaichhiahna ruai;
Ami leng tawna tlawmngaite'n,
Thunglet leh reng beisei lo e.
18. Ni rei awm ni khampui loin,
Ṭuan an rel e, zaleng zawng chu;
Fam ngai ni chhun awmhar hnemtu,
Ṭuan rel thei lo hai ang tar leh;
Laikhum bet lo awmlai veite'n,
Biahtu tinkim an hril za e.
19. Khuarei tawngin an ṭin zo ṭhin,
Thlafam lusun lunglai hnemtu;
Dailung rawnah ngaihthla cham e,
Lungduh thlafam zalna mualah;
Sakhming ṭialna suanglung phun leh,
An rem dawnlung nghilh lo na e.

20. Hei ang dan tha mawi leh hlu hi,
 Hnam tin, chi tin, tawng tin zingah;
 A chhing zo tur awm tak ang maw?
 Zofa lengte sang zel ila;
 Kan hnam ro hlu dan tha pawh hian,
 Khawvel hmun tin deng chhuak teh se.

HLA THU HRLIHFAHNA

Bilhpuan khum	: Puan lukhum (Lungngaihna a entir)
Fang fa tui lo	: Chaw ei tui lo
Rawl kilpui	: Chaw eipui
Rawlhmeih	: Chawhmeih
Zatlangin	: Khawtlangin
Piallung	: Leilung
Changchi	: Thlai chi
Awichawi	: Mithhi ruang
Salpa naunawn	: Mipa naupang
An tufate	: Fatu atana an hman, an makpate
Fangfai	: Buhfai

HAUSANGA HAUZEL CHANCHIN

Hausanga Hauzel hi kum 1959-ah N E Khawdungsei khuaah a piang a, Mizo thu leh hlaa a sulhnute chu henge hi an ni.

1. Lehkhabu pathum a ziaak tawh a, chungte chu Kum 2013-ah "HLA THU HMAN DAN" tih chu The Author with the Finance Assistance of the Mizoram Publication Board-in an tichhuah a. "Ka hmangaih Mizorm" tih pawh kum 2013 bawh khan a ti chhuak a ni.

Kum 2010 a, "Upa Ralngama Hrahsel leh a hlate" tih bu Hausanga Hauzel Compiled chu Khawdungsei Welfare Organisation Aizawl, Mizoramin an tichhuak a ni.

2. Kum 1985- 1986 Mizoram pum huap thu inziaah siak leh hla inphuah siakah "Doral thlunglu" Poetry-ah Consolation prize a dawng.

Kum 1992-a YMA-in Nungcha humhalh thu leh hla in phuah siakah "Khuanu Ro Hlu" Poetry-ah Consolation prize a dawng.

Kum 2004-ah Pawl 5 zirlai buah " Ka hmangaih Mizoram" tih hla a tel.

Kum 2010-ah pawl 6 zirlai buah "Zoram thei" tih hla a tel.

3. Kum 2000 June thlaa YMA Chanchin bua a Article ziaah " Hnam bo zia" tih chu Article Of the Year-a thlan a ni.